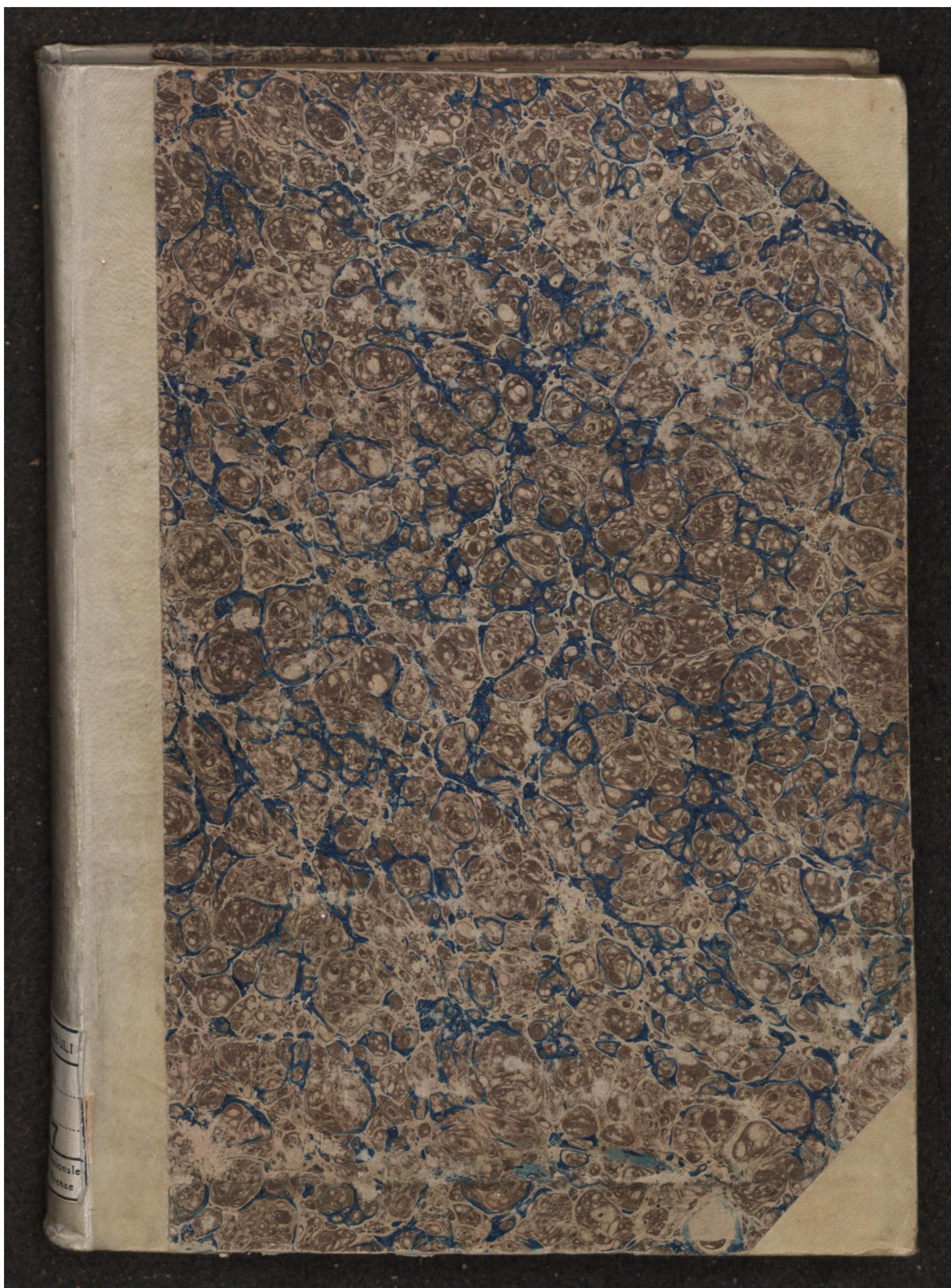
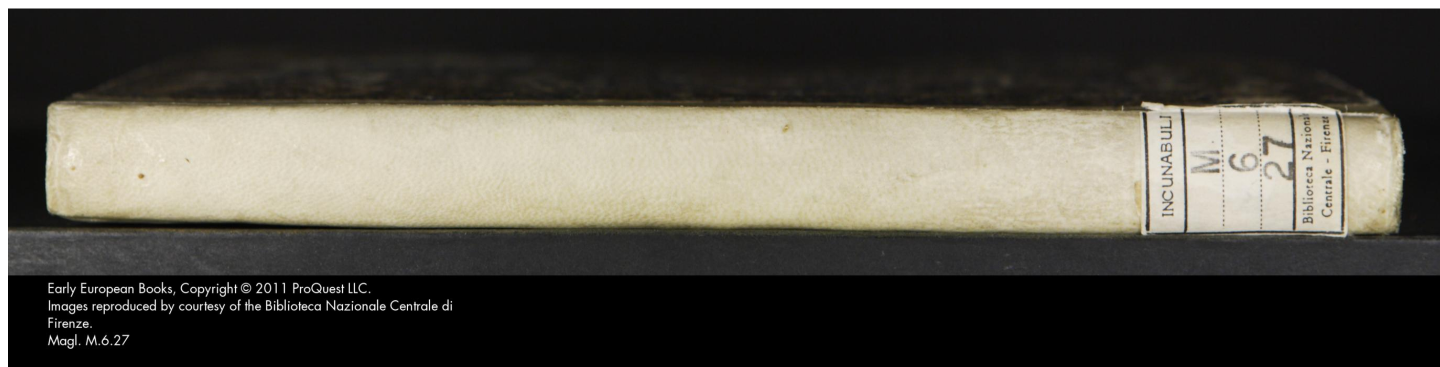
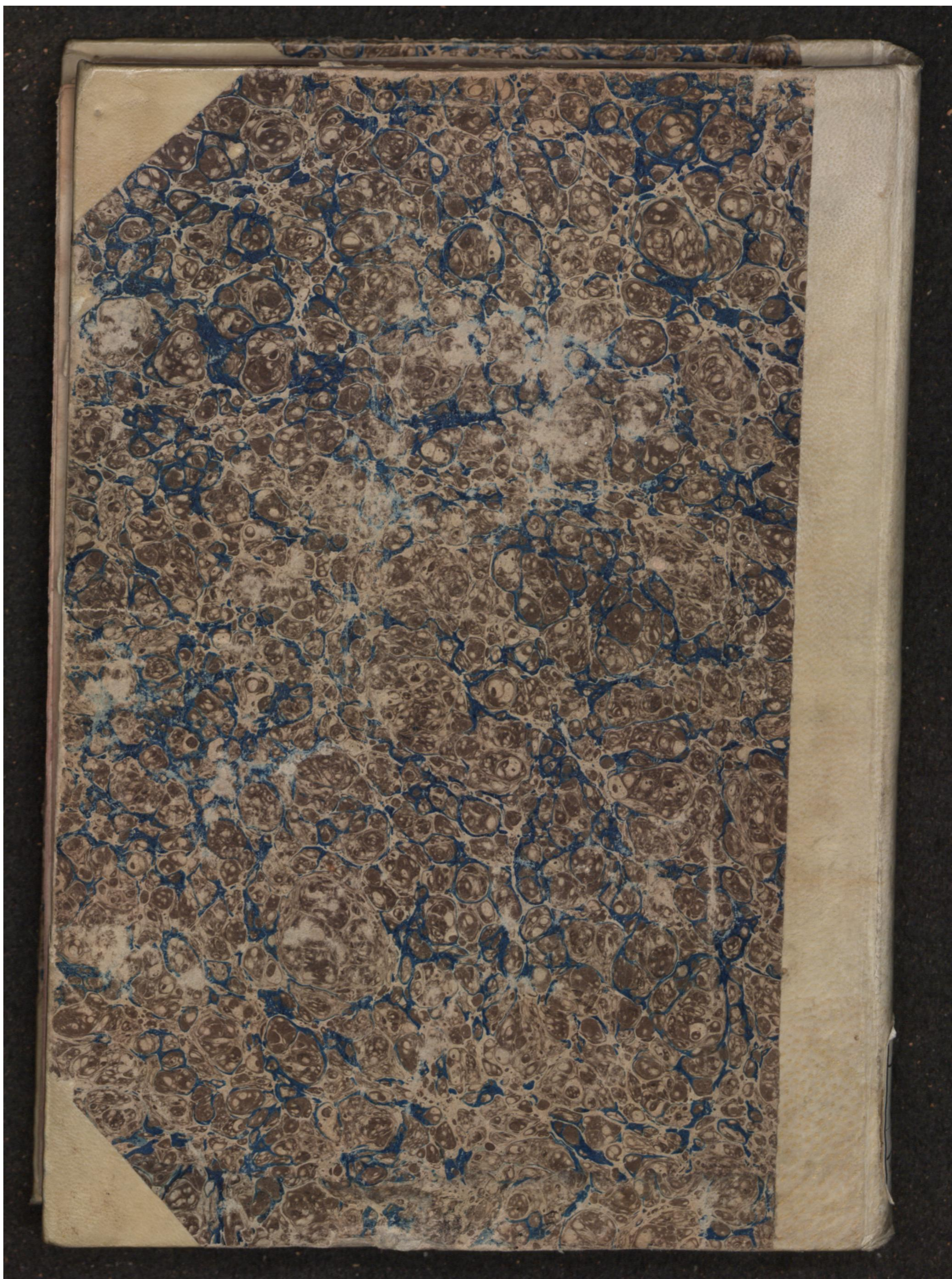



INCUNABULI
M.
6
27
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

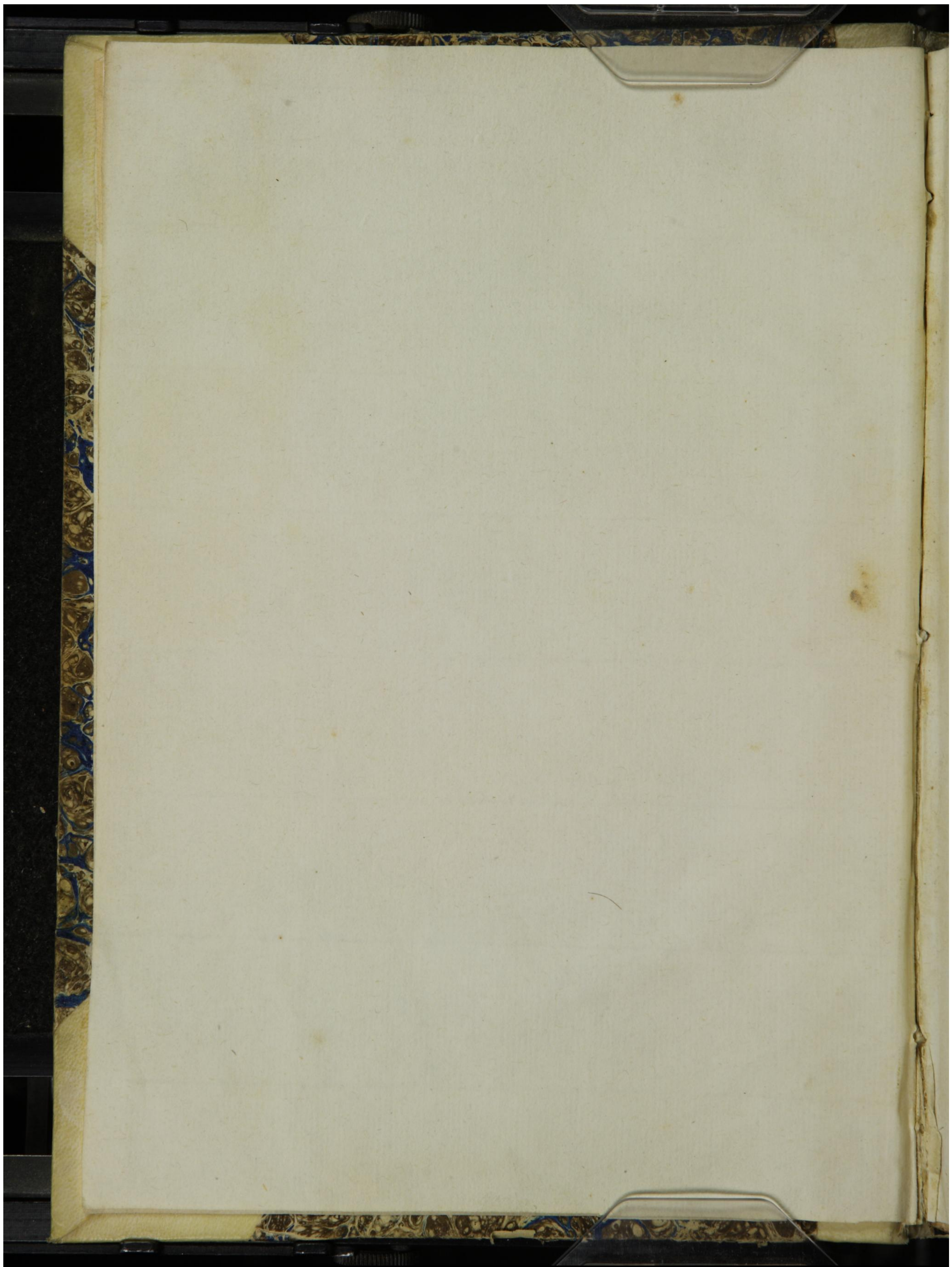








Completo – Cc. 86 –



ושלימתו הגדולה בעת מבוא ׳ רצון האלהים וחפצו ׳והנביא הזה מסלים סדרי העולם ׳
בדבר נגלה ונעלם : בהודיעו הצלחת עולם הזה
ועולם הבא ׳ באמצעי המלאך מעלתו רבה ׳כי המלאך בין האל והנביא אמצעי ׳
שמעו ורעו ׳ והנביא אמצעי בין המלאך והחכמים ׳ פועלי צדק תמימים ׳ והחכמים אשר
דעת יודעים ׳ בין הנביא וההמון אמצעים ׳ ועל דרך הזה תשלשנה המעלות ׳ אשר
הנה מן הסבה הראשונה אצולות ׳ וזו תכלית מעלות בשר ודם ׳ ותפארת מהללם והודם ׳
וזה חלק אדם : אלה הם שלשה פרקים מועילים במילהם ׳ אשר עורר עך אליהם ׳ והן
פרטי הנפש המדברת ויסודיה ׳ ומהלל חשקה וידודיה ׳ הן הם עדיה ׳ כל מחמדיה ׳ ועתה
שים פניך אל הדברים העצומים ׳ הט אזנך ושמע דברי חכמים ׳ ולבך תשים לדעתי ׳ כי
תלך בדרך אתי ׳ ותגל ותחיה ותשלם ׳ כי ה׳ יהיה לך לאור עולם ׳ כשמוע יבחן את דברי
איש האלקים ׳ אשר הן באפילה כנוגהים ׳ ויאמר באמת איש כמוך נקרא רופא
חכם ונופה ׳ כי הבינות דברי חכמה ׳ ברפואות הנשמה ׳ אך אמנם
מי יגיע לקצת מעלותיך, אשר יעשה כמעשיך וכגבורתיך ׳ומי
יוכל להבין דברי הסוד ׳העיקר והיסוד , ויגיד פרטי
הצורה פליליה ׳ תעלומות חכמה כי כפלים
לתושיה ׳ ועוד בא עשיריה ׳ ויאמר
האיש אל תתעצב ׳ ק
קום והתייצב ׳
כי כבר
ביארו דורשי דת קדומי ימים ׳ אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ׳
ופירש החכם דברי חפץ לאמור ׳ סוף דבר הכל
נשמע את האלהים ירא ואת
מצותיו שמור ׳ כתוב יושר
דברי אמונה ׳
הן יראת ה׳ היא חכמה
וסור מרע
בינה



איך מתחייב הנפשות ׳ לאהוב דברי חכמה ׳ ולהסיר התאוה ׳ ולהדבק בענות ׳ ב
למאוס הממון הקלה והקנין ׳ ולבזות העולם הקיים יופי ובניין ׳ ולהחזיק בבור
כפים ולהמלט מקטוב : מאוס ברע ובחור בטוב ׳ ולהיות אוחז בחבלי התורנית
והחסידים ׳ והם לאחדים ׳ ולאסוף בידו החכמה והמעשה ׳ מענו ומחסה ׳ והכלבב
אשר נדבו רוחו ׳ לשלימות הענין הזה ושבחו ׳ ונגדל מספר מהללו ׳ לאיש אשר
שה לנו יהוה הנקרא אוהב חכמה ׳ איש מלחמה ׳ בעבור זה אמר הקדמון הנכבד
׳ אין התבונה שנדע בלבד ׳ אמנם התבונה שנדע ונעשה ׳ ותחת כנפי התורה נ
נתלונן ונחסה ׳ אלה הם העיקרים לרפואת הנפש החכמה ׳ מעלות מדות הנפש׳
׳ ובזה יגיע השכל למחוז חפצו וחשקו ׳ ושלום כות צדקו ׳ אמנם יש שלימות א
אחרית ׳ גדולה ונהדרת ׳ והיא מעלת הנבואה ׳ אשר לכל משכיל השלם כשואה ׳
ואין כל אדם יכול כוחו להגיע ׳ ואל המעלה הזאת להגיע ׳ כי הוא חפץ אלהים
ורצונו ׳ כאשר מתענגו ׳ והנני מזכיר קצת ממעלת הנבי׳ ושלימותו ׳ ומעט מזער
מרוממותו ׳ כי זה חשק השלימים ׳ ואהבת התמימים ׳ חסד ורחמים ׳

פרק ג׳ בסגולת הנביא ומעלתו ׳ תפארת יקר גדולתו ׳ דע כי סגולת נפש הנבי׳
הנדיבה ׳ ומעלתה החשוב ׳ להתנהג אחר הנבואות ׳ ומעשה הנפלאות׳
ולהגיע למעלת השכלים ׳ אשר אינם כלים ׳ עד אשר תעלה אל מעלה רמה ׳
ולמעלת החכמה ׳ ליישר הנפשות הנוטות ׳ אשר מדרך האמת שטות ׳ עד אשר
תמשיכה הראוי ׳ ועל דרך הראוי ובזמן הראוי ידוע ונגלוי ׳ ולהשלים החסרים ׳
במשפטים ישרים ׳ ובענין הדינים וההבטחו׳ לשובע שמחות ׳ להזכיר ולהגדיל
ולדבר ׳ מה שאין בפה זולת לחבר ׳ ועל זה אמר הפלוסוף הקדמון ׳ טל חרמון ׳ כמ׳
הרב ר׳ משה בר׳ מיימון ׳ אנחנו עצלים להבין מה שבאה בו התורה ׳ באותות
ובמופתי ובמורא ׳ אמנם נבין ונסתכל הרבה מענייניה ׳ כי שכלינו חלש ויאלא
לזובב דיניה ׳ על כן ראוי להאמין ב׳ מצותיה ׳ וליישר הנוטים מאמרותיה ׳ כי כלה
סודות הנפש האדרת ׳ בכוח נבואה מיוסרת ׳ ועל מעלתינו מעלתה אצולה ונ
ונבחרת ׳ לשמור משמרת ׳ והנפש הזאת היא הנהגת נפשותינו העדינות ׳ שרתי
במדינות ׳ כי היא מוצאה בשכליות האמיתית המצויירות בלבה ׳ ותבואנה אל
קרבה ׳ היא העולה למעלת מלאכים וחשמלים ׳ חיות הקודש ואראלים ׳ עד
אשר תראה צורות נאות ׳ ותשמע קולות נוראות ׳ ותבין חידת עליונים ׳ סוד
אופנים ׳ וכל זה לפי מדרגות הנבואה ׳ אשר בנפשו השלימה מצויה ׳

ת׳ ת׳

צורת איש האלהים מדבר בפי מהלל : והמדבר שמע כי הטה אזנו לו



הפרק השני ברפוא'
הנפש : הצילה
מטיט ורפש : דע כי יקר'
לנפש חסר ומגרע : הבל
וחלי רע : והוא בקשת ה
התעצמות : אשר לאחור
נסוגים ׳ והקנאה והתאוה
והכבוד : והעולם הכלה
לעבוד : ושאר המדות
הרעות : יתרונותאו ת
מגרעות : הן הנה מחלת
הנפש המדבר' : אשר לב
האדם חוקרת : ועם כן
צריך לרופא לרפא אילו ה
החלאים : ביד חזקה ובמוראים : והרפואה השלימה לאחוז דרך תמים ולהרחיק
התאות : ולאחוז במצות : ולהסר כל מדה נגועה : במדה חמודה וידועה : לרפא
כל חולי בהפשו : כי יעקר נסכו : ולהשתדל באהבת החכמים אשר היא לנפש ה
מעלה רמה : ולא תדאב עוד ולא תחלה ותשב אל מעל בהדבקה אל עיקר
התבונות : אשר על דרך היושר בחונות : לדעת סבת הדברים : אמיתת מאמרי
להראות בחיצוני הדברים וגבם : אשר בקרבם ׳ ולחקור מדרגות הנמצאים :
אשר קבתם מקבתם באים : וכלם מאמיתת הבורא נאצלים : עליונים ושפלים :
והבור' אחד במעלתו : ואין עוזר זולתו : ולהשכי' ההפרש אשר בין התמידי והמחודש
אשר בכבוד מקדשו נקדש : מה הראוי ומה האפש' ומה הנמנע : אשר עוה והכנע' :
ומה הנבין במציאות הנמצאים : אשר לעמוד יחדיו נקראים : והחכמה באצלו
הנבואה והתורות : אשר הם לעולם שמורות : ומה בין נבואות הנבראי' הנכונים :
חובר חבר ושואל אוב וידעוני' : ואיך ידבר הנביא עתידות' במשל וחידות' ולמה
כי זה האדם לבדו ׳ מכל הברי' אשר לנגדו ׳ ואיך נקר' האדם עולם קטן ׳ כדי
לירבב את השטן

אלה כללי החלאים ' אשר בגוף החולי כמבארים ' ועתה יש לרופא להתבונן ב
בעשרה דברים ' אשר הם להבחין החולה כזכרים ' הראשון לדעת לעיין במין
החולי : והוא עיון פלילי : השני לדעת עקרו וסבתו : ביום העלותו : השלישי
לדעת חוזק החולי וכחו ' ונשמתו ורוחו ' הרביעי לדעת מזגו הטבעי בחלותו '
ואיך הוא בזמן בריאותו ' החמשי לדעת כמה מקו יעשרו מזגו נטה ולעבור עליו
איך שטה ' הששי לדעת בכל ענייניו ' מדת ימיו ושניו ' השביעי לדעת חוקו
ומנהגו ' בהתחלפו מזגו ' השמיני לדעת הזמן והעת נכונה ' בארבע פרקים
בשנה' התשיעי לדעת משכנות בערים ' הבמקהכים אם במצרים ' היא לדעת
ענין האויר בעת מכתו ' ותגבורת כאיבו ומחלתו : ועוד לרופא להתבונן בששה
עניינים גדולים ' אשר החולי והבריאות כוללים ' והם הנקראים ילדי היסודות '
אשר על כל מרכב מעידות ' האחד ידיעת האויר הסובב ' אשר על גוף יסובב
' השני ידיעת המשתה והמאכל ' אשר לעמוד בלתו לא יוכל ' הג' ידיעת השינה
והקיצה ' אשר נפשו חפיצה ' הרביעי השקט והתנועה : אשר היא לכל ידועה '
החמשי ידיעת העוצר והיציקה ' אשר היא לאדם מציקה :
הששי ידיעת החידושים הנפשיים ' אשר הם לכל אדם מצויים ' אלה הם כלל
הידיעה : בראייה ושמיעה : אשר צריך הרופא לידע אותם ' ולבא על תכונתם
' וכאשר ידע אלה העניינים ' אשר הם כמכים ' ויחפוץ לרפאו' החולה ממחלותו
עלחכם עצבותו ' ישים מגמת דרכו ' להסיר החולי מהפכו ' כמו היובש בלח
והלח ביובש : פן יהיה חובש וכן ירפ' הקר בחם והחם בקר ' והוא היסוד והעיקר
' אמנם צריך להזהר ברפואתו ' לפי דעתו ותבונתו : לשמור האיברים הכאהבים :
שרי הכנבים : זהו עיקר הרפואה ועניניה : מקום סיפור אבניה ' ויש
בספרי הקדמוני' דברי חמדה ' ארוכה מארץ מדה' ועתה אודיעך דבר ברפואת
הנפש המשכלת ' רבינן ממללת ' והיא הרפואה הנכבדת : ועל דת האמונה ש
שוקדת : שאורם עומדת :



ואמרו כי הגוף המחובר מד' יסודות' דובר בחיבורו נכבדות' וכולם עניינים
מפואר ים: שלשה דברים: והם איברים קטנים ודביקים' ומותרות נגרו' ומחוקים
' והרוחות הדקים האברים אשר על' מנהג הטבע מצויי' ועל קו היושר בנויים.'
אך הם השלמת הבריאות' והכנת המציאות' וכאשר הם בהיפוך הוא החולי '
ונשחת הכלי: והמותרים כשאינם על מנהג הטבע' הם סיבות החולי והפגע' כי
כאשר אחד מהם מתגבר' חבירו ישתבר, [illegible] ואם הוא קר מקרר' כי ישתרר עליו
גם השתרר' והרוחות על דרך זה ילכו אורחות' עקלקלות או נכוחות' והתגברות
אחד מהם על דרך מקרה' ישגא ויפרה' עתה תוכל לראות ללמוד' ועל הפרק
תעמוד' כי כאשר יבא אבר אחד ממנהג הטבע, על דרך מקרה או פגע '
יתקבצו למולו שלשת ענינים' כולם כאחד שונים' והם החולי והסבה והמקרה '
שורש ופורה' והמשל כשיתעפשו המותרים הרי היא סיבה' ומחלה רבה ' בהולד
מהם קדחת' פחד ופחת' ויקרה לחולה חום גדול כרעש' רעד אחוז שן' וחילוף
תנועת השורקים' אשר מן הלב יונקים ' הא למדת כי הקדחת חולי רבה '
והעיפוש סבה ' והרעדה והחום ושאר המשכים אחריה' הן הם מקריה' ומקרים
אילו דביקים ' באיברים המתדמים בחלקים' והמשל באיברים אשר כל אחד
כלי למלאכתו' בהיותו מוכן לעיתו' כמו בהולד בתוך כיס השתן ותתגדל' אבן
משחית לחבל. והנה זה סיבה לסגר דלתים' מעברות המים' והמקרה תגדול לפי
המחלה' מעט שתן והדלה' אמנם החולי הוא צורת המעבר וסגירתו ותולדותו'
האבן היא סיבתו' והמקרה מיעוט השתן והזלתו ' ועוד יש דמיון אחר בפירוד ה
הדבוק בהתנודדו' ויכנס בין הבשר והעור בחידודו' ויולד ממנו חבורה לעורו
' ריר בשת' ויקרה בעבור זה אל האיש העכוש' מחלה וכאב אנוש' אמנם ה
החבורה והמותר שבה ' והכאב מקרה דבוק בה' ואיפשר שישתנו האיברים יבנו
במחלתם: קצתם עם קצתם ' כמו בהיות החולה סיבה לחולה אחר ' ולבא
אחריו אינו מתאחר ' והמשל בזה בהיות השן התלוש חולי מחסרון המספר
והחיבור ' הוא סבה לחולי אחר יגיע לאיברי הדבור' ומזה תוכל ללמוד כי החולי
שלש מינים ' ויש לכל אחד משפטים ודינים' והם חולי האיברים המתדמים
בחלקיהם ' וחולי האיברים אשר להיות כלי הוכן כל אחד מהם ' וחולי הכולל
משתתף ' והחולי הזה פירוד הדיבוק נקרא ' ואחר לחברה ' אלה

צורת המחבר נשא שלום לרוב׳ לרופא הזקן



ויהי כראות איש הש׳
את הנפלאות ׳
הגדולות והנוראות ׳אשר
עשה יצחק הנעקד׳ אשר
על המליצה נפקד ׳ ואת
אשר לא נשא נפשו ׳
לכלימה ובושה ׳ מפני
גערת חמשה ׳ ואת אשר
ערך לנגדם מלה כנגד
מלה ׳ תוכחת מגולה ׳
עד אשר השיבם אל דרך
היושר ׳ באמת ובכושר ׳
ומהיום והלאה אורח ׳
ישרים אורחו ׳ את כל
נכחו ׳ ויודה ויאמר לטוב מעבדו׳ כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו ׳
וישאל לו לאמר העמידני על מכון לבך ומהלכך ׳ הודיעני נא את דרכי׳ ואדעך
ואמצא חן ׳ ואהיה לב תבונתך בוחן ׳ ויען יצחק ויאמר הלא אנכי דל התבונות
׳ ונכור הברית מחשבותי בהונות ׳ושכנתי שבע ושלשים ׳ וימי לחפצי אינם
דרושים ׳ בהיותי מטולטל וגולה ׳ ורש ונקלה ׳ ואין ריע ואין חבר ׳ ואין שומע
ואין דובר׳ כמעט אבדתי בחילי ׳ לולי ה׳ שהיה לי ׳ ואשמע מעט מזער ואין ד
דובר במלאכת הרפואות ׳ הן חן משואו׳ והן הנה מלאכתי וגורלי ׳ כל ימי חבלי
׳ ועתה אדון לנגדך דרכי ואורחי ׳ ולכל בהן חיי רוחי ׳ הודיעני במלאכה הזאת
עיקרים , ולכל שומעיה׳ ניכרים ׳ והאצלת עלי במהללך ׳ מן הרוח אשר עליך
׳ ויאמר האיש הנני מודיעך דברים עתיקים : בג׳ פרקים ׳ ואכין לעזרתך מ
מגודה ומחסה ׳ למען תשכיל את כל אשר תעשה ׳ואהיה לדרך תבנית כלי מ
מום ודופי ׳ מלא חכמה וכלי יופי ׳ ואהי כוונת הדברים ׳ כעילת שערים׳ הפרק
הראשון במלאכת הרפואות ׳ לעד ולאות ׳ כדברי אחת הקדמונים ׳ אשר על ד
דבריהם נשענים ׳

ויקומו משם וילכו משם שניהם חברים : בהוד קונם מתפארים : ויבקשו לנפשם
מעלה ויתרון : ויעלו בנגב ויבאו עד חברון : ויהיו ששים ושמחים : משכנות
מבטחים : זה שונה וזה קורא : זה למד וזה מורה׳ זה ירבה במעללו עצמה : וזה
יוסיף בתבונתו ערמה ׳ ויתרון הכשר חכמה ׳ ויכלו ימיהם בטוב ושנותם בנעימים
׳ ועל הרי בשמים ׳ ועל זה אמר המשורר ׳ להעיר לב איש ולעורר

יגער ה׳ אדמה   זקיף קוף וקומה   כטוש אף וחימה   ותהרות ושכ   ה׳ה ׳
למוד הוד ושפר   תבונה וספר   כאקו ועופר   עזוב ריב וקנ   אה ׳
תשכיל ותעם   טהר לב ותעם   עזוב שוד וכעס   ותלמוד ליר   אה ׳

ויהי כשמוע המקשה את דברי השירה ׳ וירא ויאמר מה נורא ׳ ויקוד וישתחו לאפיו
׳ ויפרוש כפיו ׳ ויאמר נלאיתי נשוא ׳ הסכלתי עשה ׳ כי השמעתי דברים כלפי
מעלה ׳ וכפשי מעל מעלה ׳ כדבר נגיד המחבר קשות ׳ לחפץ השכלות דרושות
: והנה שבתי והודיתי ׳ וכל אורח שקר שנאתי . וילכו גם אחיו המורדים ׳ ויפלו
לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים : והיום ידענו בושתינו וכלימתינו ׳ כי שקר נחלו
אבותינו ׳ ועתה שא נא לפשע אחיך וחטאתם ׳ ותשליך במצולות ים כל חטאתם
׳ ואם זרוע תבונתך לבך חשף ׳ זכור מלחמה ואל תוסף ׳ כי היו שמחנו במהללך
׳ לכן שבנו אליך : בהיותך להכריך מצודה ומחכה ׳ השם יהיה שומע בינותינו
אם לא כדברך כן נעשה : וירא המחבר כי שבו מדרכם ׳ ודבר גבורו וחין ערכם
׳ ויאמר הנה נשאתי מחשבותיכם ׳ אאזין את תבונותכם ׳ והנה מצאתי כופר ׳
אשכול הכופר ׳ כי כל שב מעונו ומתנחם ׳ מודה ועוזב ירוחם ׳ ואתם שבו אתי
אל תיראו ׳ רגזו ואל תחטאו ׳ אמרו בלבבכם : על משכבכם ׳ ותהי זאת תנחומתכם
ועתה גשו נא אלי ובואו עד הלום ׳ והתענגו על רוב השלום ׳

ויאחז פציר כמו גלות הכבוד והאד׳ ויפרו וירבו מאד׳ והאברי׳ סרח על אדונת׳ ורעה ריקנו ׳ עברו וכעכנו : ונשאתי אליך זה המשל ׳ לאמץ לב נרפה ונכשל ׳ ולעורר כל משכיל פינם ופעמים ׳ למען יחפרו ויבושו החוזים בכוכבים הוברי שמים ׳ ויאמר הזקן אכה האמרת היום : והבינות לנפשינו מרגוע ופדיום ׳ והארכת לדבר בדבר החכמ׳ ׳ הגדול׳ והאמת׳ ועל כן נחלנו ברית ותורה׳ ליראה ה׳ כבוד ונורא ׳ והנ׳ הבינותי מאמרת׳ הנוראה׳ דברי מחזה ונבואה׳ כי הגלגלי׳ בחפץ השם מתנועעים ׳ והכוכבים אינם מטיבים ואינם מריעים ׳ ויש להם ב בתנועתם כונה ׳ ובתקופתם הנאמנה ׳ והכוונה היא ׳ להדמות אל העצם ה הפשוט המיוחד : אשר בסוד קדושי׳ עומד ׳ והוא השכל אשר הושם לשאר׳ מלאך הברית ׳ ועל׳ כן ראוי לאדם להזהר במעשיו העצומים ׳ ליראה את השם אלהים לטוב לו כל הימים ׳ ועתה הנני בוזה את העולם השפל ׳ והגוף החשוך והאפל׳ ואדביק בסוד עליו׳ מחשבותי ׳ כי יזכה נפשי ונשמתי׳ על במותי ידריכני למנצח בנגינותי ׳

צורת הזקן מברך רעיוניו · והעופר מדבר עניניו ׳



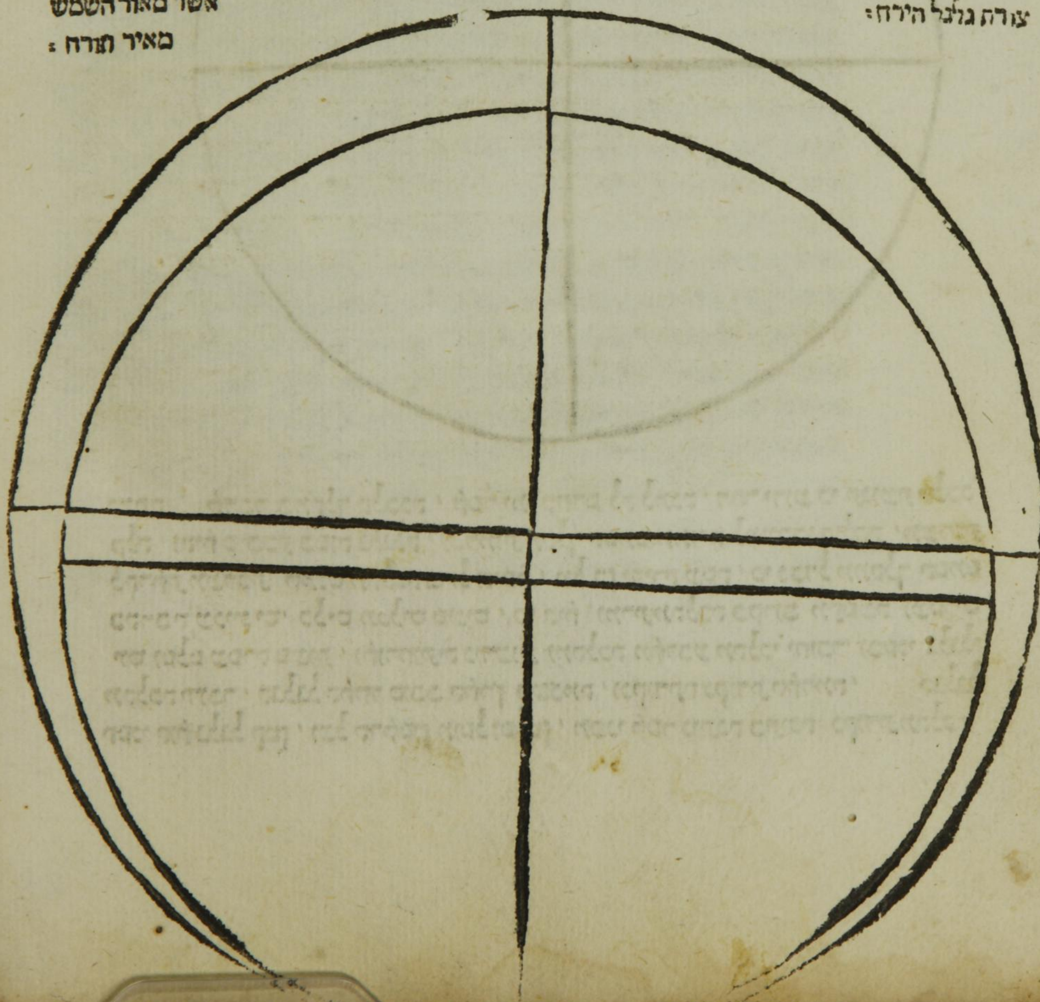
ויאמר העופר צדק ׳
אחי הזקן בחכמתך ׳
והחזקת ביושרך תבונתך
ועתה לך ואקחך אל מקו׳
אחר׳ אשר תהיה בעדן ׳
באחר׳ ונתעסק בדברי
תורה׳ ונזכה אל האורה ׳
ונתרחק מן השפלים׳ ולא
נפנה אל האלילי׳ ונספר
כבוד יוצרינו ומהללנו ׳
אולי נעלה דרך גבולנו ׳
לחזות בנועם ה׳ ולבקר
בהיכלו ׳

ויהי כאשר כילה השר לבאר דברי הצורות ' אשר הם בחכמת התבונה ספורות '
ובמראותו מהלך הגלגלים ' אשר בשוה מתגלגלים ' וכי חילוף התנועה היותם
למראה עינים ' ולא חלו בה ידים ' ויאמר היום ידעתי כי אין בעצם המראות
שינוי ותמורה ' והשפת על בד היתר שמורה ' והחילוף והשינוי הוא קוצר ראיית
עינינו ' כדעת בינינו ' והמזלות והככבים ישרים במעבדם ' לא ישנו את תפקידם
' ששים ושמחים לעשות רצון קוניהם ' ולדרך האמת מגמת פניהם ' וכוונת כל א
אחד בתנועתו ' לפאר ליוצרו על כבוד מלכותו ' ומשתחוים ומודים ואומרים
ברון יחד ככבי בקר ' גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר ' א היא דעת חכמי '
וחכמת הכאמנה ' אשר נפש כל משכיל עליה נשענה ' ועתה בתי אל תגורי ' אל
תבלימי כי לא תחפירי ' ובשבועה ובאלה ' כי אעשה כלה ' ואבער ההוברים מן
האדמה ' ואתנם לבזה ולשמה ' וכל השומעים דברי תחבולותיהם ' יפלו
ממועצותיהם ' לכן שבי בתי ואל יודע הדבר ' והיה לנו למשמר ' ויהי ממחרת
ויעל השר על ההר אשר מקדם לעיר ' ואת רוח עבתו העיר ' ויקח עמו ששים
גיבורים מגיבורי אנשיו ' ומבחר שלישיו ' ויתן אותם במארב ' בשמרם עקב רב
' ויאמר להם שבו לכם בזה ואל תפנו כה וכה ' איש חרבו על ירכו ' והיה כל ה
הבא אליכם ועמד ' יהיה נכרת ונשמד ' וכרתו מיד ראשו ' ועלה באשו ' ועיניכם
אל תחוס על הכסילים : אל תפנו אל האלילים ' ויאמרו לו כן נעשה לא נחמול
ולא נכסה ' ויתרחק מהם לעמוד במחשבו ' וישב בפעם על מושבו ו שלח בעד
החברים האומללים ' וחמשים איש מגבורי העיר הנחמדים כאלים ' ויאמר דבר
סתר לי לבם ' איש אל ידע בבואכם ' ומהרו ויעלו אל ההר ' והוא לקראתם מיהר '
ויאמר בואו ברוכים ה' ' אצילי עמי וזקני ' ונמתיק יחד סודות משלים וחידות '
באו לפני בין העצים ' אני ובני אחריכם רצים ' ויבאו אל המקום אשר אמר
' ואיש מהם לא נשאר ' ויקומו הגיבורים בכליהם ' ויכרתו את ראשם מעליהם '
וישלח בעד חמשים אחרים לאבדם ולהמם ' וכן עשה לכל המאמינים בכלות
החברים עד תומם ' כי דבר על כל איש מהם רך לשון ' וישחטהו ויחטאהו כ
כראשון ' ויבא אל העיר בטח ויהרג כל זכר , לבד חתנו הזקן זכר ' וימלט הוא
וכל בני משפחתו וכל הסרים למשמעתו ' ויאחז

נמצא כי מחציתו חוץ לגלגל הראשון ומחציתו כיוון בו ׳ ויבא אל קרבו ׳ והגלגל
הראשון הוא גלגל הדומה לגלגל המזלות : לרדת ולעלות׳ והגלגל הזה סובב כמרץ ׳ מפני
כי נקודתו נקודת הארץ ׳ והגלגל השני יקרא גלגל הקפה במעגליו ׳ וגוף הלבנה הולך עלית
׳ והגלגל הזה על גלגל הזה כחוץ ׳ מבית ומחוץ ׳ והגלגל הדומה לגלגל המזלות יתנועע
ממערב למזרח תנועה ׳ ומוליך עמו את גלגל הקפה ידועה ׳ ומעביר אותו בכל יום עד
שלש עשרה מדריגות מעהו ׳ כי קרוב הוא ׳ והלבנה סובבת גלגל הקפתה׳ למלאות את
תנועתה וכאשר היא בקצה גלגל הקפתה אשר היא חוץ לגלגל הראשון ומסבת ׳ כאשר הוא
ממזרח למערב סובבת ׳ והולכת בהפך גלגלה הדומה לגלגל המזלות ׳ במרוצה לעלות ׳
ועל כן נראה כאלו הולכת בעצלה ׳ אורח ישרים סלולה ׳ וכאשר בקצת הפנימי תפלס
מעגל ׳ אל בינות הגלגל ׳ כל דרכיה ושביליה אל שפל גלגל הדומה לגלגל המזלות יסמכו
אל עבר פניו ילכו : על כן תראה כאשר היא ממהרת בתנועתם ׳ ותבא עד תכונתם ׳ והנני
מצייר צורת גלגלי הלבנה מבוארת ׳ למראית העין מצויירת ״
והרי לך הצורה מפורסמת וגלויה ׳ ועל כן היתר בכיה :

צורת גלגל הירח :

אשר מאור השמש
מאיר הירח :



בפאת צפון ועל זה אינו יושב אלא ששה׳ עשר חלקים בלבד אלה הם מחלקות המזלות ואספיראס ׳ ולשמש שם אהל בהם ׳



ועתה אדבר במהלך הלבנה ׳ אשר ימי החדש לה למנה ׳ דבר ידוע כי תנועת הלבנ׳ קלה ׳ והיא סובבת בסוף גלגלה ׳ וכדמות מהלך השמש ממזרח למערבו הולכת ׳ מערכת לקראת מערכת׳ אמנם מהלכה גדול ונשא׳ ׳ על כן יתירה עשה ׳ כי כנגד מהלך השמש בהרבה ענייני׳ יש׳ כלים מכלים שונים ׳ כי היא גומרת מהלכה בקרוב מתשעה ועשרים יום ושלש עשרה שעות ׳ ואורחותיה נודעות ׳ ומהלכה מארבע מהלכי׳ יחובר׳ ובשני גלגלי מהלכה יחובר ׳ הגלגל האחד סובב הארץ בעצמה ׳ ונקודתה נקודת האדמה ׳ הגלגל השני הוא גלגל קטן ׳ ועל הראשון מושל ושלטן ׳ מפני אשר נתונה בתוכה׃ נקודת מהלכה׃

הקשת האח' היה בגלגל המזלות קשת הכ"ד ובגלגל השמש היה כ"ב וקשת א' יתר
ממחציתגלגל השמש ומגלגל המזלות מחציתו בלבד והוא נושא שש מזלות שהם
מחצי דגים עד חצי בתולה השני היה בגלגל המזלות קשת דנ"ה ובגלגל השמש
קשת ז"ו והקשת פחות ממחציתגלגל השמש ומגלגל המזלות ומחציתו שלימה :
והוא נושא שש מזלות שהם מחצי בתולה עד חצי דגים ובעת
השמש הולך על נקודת הא"ץ מגלגל נראה על הארץ כאילו הולך על
נקודת ה' מגלגל המזלות והוא גובהו ומרחקו האמצעי
וכשהוא בנקודת הב' נראה על הארץ בחצי תאומים שהוא גובהו הגדול ומרחקו
הרחוק ונראה שהלך מנקודת ב' עד נקודת ה' שלש' מזלות בלבד והולך על מרחק
גלגלו יותר מן הרביע וכשיגיע על נקודת י' נראה כאילו הו' בנקודת ד' מגלגל
המזלות בקשת כב' מגלגלו כשיעור קפ"ד חלקים מחלקי גלגלו והוא הולך אותם
בקירוב מק"פז יום חסר רביע ובכל זה אינו סובב מגלגל המזלות אלא ק"פ שהם
מחצית הגלגל ונראה הגלגל כאילו הולך בעגלה ובהפך זה כשהוא הולך מגלגל
קשת ז"ו שהם קע"ג חלקים מחלקי גלגלו בקירוב מקע"ה יום וחצי והוא הסובב
קשת דנ"ה מגלגל המזלות אשר בה שש מזלות שהם מחצי בתולה עד חצי דגים
וע"כ נראה על הארץ כאילו הולך במרוצה ויש לנו להבין במהלך הזה כי כשהשמ'
בגובהו הגדול ומרחקו הרחוק מן הארץ היא הנקודה ב' מגלגלו ' ובצידי הנקוד'
הזאת נראה הוא הולך במזל תאומים וסרטן וכאשר הוא בגובהו הקטן ומרחקו
הקרוב מן הארץ נראה הולך בנקודת ז' מגלגלו ובצידי הנקודה הזאת הוא הולך
במזל קשת וגדי וכשהשמש במזל תאומים וסרטן ובשני המזלות הסמוכים להם
והם שור ואריה הוא הולך בפאת צפון מגלגל המזלות וסובב כנגד ראשי שוכני
צפון ומחמם האויר ונמצא החום בכל ישוב צפון ' ומפני כי השמש בפאת
מרחקו הרחוק מן הארץ וגבהו הגדול אין החום נוסף כ"כ על מדתו וכשהשמש
במזל קשת וגדי ובשני המזלות הסמוכים להם והם עקרב ודלי הוא הולך בפאת
דרום מגלגל המזלות ומתרחק מן הצפון ונמצא הקרירות בפאת צפון בימים
ההם ואע"פ שהקור הוא גדול בפאת צפון יותר ויותר היה מתחזק אלא שהשמש
מרחקו הקרוב מן הארץ וגובהו הקטן וזה מונע קצת מן הקור ועל זה הנה הישוב
פושט בפאת צפון עד מרחק ס"ו חלקים אמנם בפאת דרום הוא בהיפך כי
כשהשמש הולך במזל קש"ת וג"די ובשני המזלות הסמוכים להם הוא קרוב מראשי
שוכני דרום ומחמם את האויר בחזקה מפני שהוא הולך על קשת הקרוב מן ה
הארץ והוא מרחק השמש הקרוב וגובהו הקטן על כן נמצ' החום יותר חזק בפאת

וכאשר הוא בגבהו הגדול איך בתכלי' עגלותו עמד ' ובמשמרתו כנמד' והגובה
הזה הוא מזל תאומים ' כי שכן מרומים ' וכאשר הוא נוטה מן הגובה הגדול עד
הגוב' האמצעי הראשון ' מהלכו נודעת לכל עם ולשון ' כי מוסיף מעט בתנועתו
' אבל אינו ממעט כ"כ בהליכתו ' ובמקום הזה תנועתו יורדת ואיכה עולה ' עד
הגיעו במזל בתולה ' ובהגיעו אל המקום הזה יהלך בשוה ' דרך ישר ונכוה ' ומשם
יוסיף להלך במרוצ' כי כבר רצה ' עד היותו בגבהו הקטן ' מושל ושולטן ' והגובה
הזה במזל קשת הוא ידוע ' כנע ינוע ' וכאשר הוא מתנועע מן הגובה הקטן אל
הגובה האמצעי השני עולה ' כי יפלא ' ממעיט ומקצר ברוצו ' עד עת מצוא '
ועת הגיעו אל הגובה האמצעי הזה השני ' אשר הוא מצד האחד בינוני ' שם י
יהיה שוה במהלכו' ולא יטה מדרכיו' והגובה הזה במזל דגים גבולו' אשר בתולה
הופכת למולו ' ומשם יעלה אל גובה הגדול כבתחילה ' וחוזר חלילה' והנני מצייר
בצורה הזאת גלגל אחד אשר נקודתו נקודת הארץ והוא דמיון גלגל המזלות
ואצייר על נקודתו א' ושמתי על ד' רוחותיו בג"דה והגלגל הזה נחלק לד' חלקים
שוים בשני קוים עוברין עליו האחד נקרא קו בג והאחד נקרא קו דה ותהי נקודת
ב' חצי תאומים ונקודה ג' חצי קשת ונקוד' ד' חצי בתולה ונקוד' ה' חצי דגים ואצייר
בתוך הגלגל הזה גלגל אחד קטן ממנו והוא גלגל השמש ותהיה נקודתו רחוק מ
מנקודת א' למול נקודת ב' כשיעור שני חלקים מתאה ועשרים חלקים משיעור
אורך גלגל השמש ושמתי על נקודת גלגל זה שהו' דמיון גלגל השמש ועל ד' רוחותיו
בח"זט והב' הזאת היא הב' של גלגל המזלות ובמקום הזה ר"ל במקום הב' הוא גובה
השמש הגדול ומרחקו הרחוק ומפני שהוא נמשך על עקמומית גלגל המזלות ועל
החלק השני בנגד הב' היא הז' שכנגד גלגל השמש והוא גבהו הקטן ומרחקו הקרוב
ובשני חלקיו אשר הם מזרח ומערב אשר שם בתוך ח"ט בגלגל השמש שניהם נ
נקראים הגובה הבינוני והגלגל נחלק בשני קוים ישרים האחד הוא קו ב"ז והקו
הזה הוא נמשך עד ב"ג של גלגל המזלות והקו השני הוא קו ח"ט והוא רחוק מן
הקו העובר על נקודת הארץ כשיעור שני חלקים מק"ך חלקים באורך גלגל ה
השמש וקו העובר על נקודת הארץ וחולק את גלגל המזלות לשנים כמו כן הוא
חולק את גלגל השמש לשני חלקים אבל אינם שוים והקו הזה נקרא בגלג' המזלות
קו ד"ה וכתוב עליו בגלגל השמש בצד מערב ב' ונקרא קו יב כמבוא' שגלגל השמש
נחלק על ידי קו המזלות לשתי קשתות שאינם שוות '

והנני זוכר מהלכן והקפן׳ כאשר יהיה האופן בתוך האופן׳ כבר ביארו הקדמונים
׳מוסדי הארץ והאופנים׳ אמרו כי כלל הגלגלים ׳ אינם כבדים בתנועתם ולא
קלים ׳ וכל גלגל וגלגל נחלק לג׳ מאות וס״ מדרגות׳ מאין הפוגות׳ וכל מדרגה
נחלק לס׳ חלקים ׳ אחד באחד דבקים ׃ ונחלק נחלק לשנים נודעים ׳ ועל ש
שלשים ועל רבעים ׳ והחכמים הם מחלקים החילוק הזה לדקדוק מהלכותם ׳
ולדעת תקופתם ׳ לא שהם נחלקים בעצמם׳ בתנועתם ומקומם׳ והרקיע הגדול
לילה ויום ממזרח למערב ׳ הולך ורב ׳ והחמה והלבנה תנועתם הפוכ״ ממזרח
למערב הם מהלכות ׳ והחמה הולכת בכל יום קרוב מתשעה וחמשים חלקים
ושביעית מחלק אחד׳ וזה דבר ידועה אשר לא נכחד׳ והיא סובבת מהלך הרקיע׃
בש״סה יום ורביע ׳ נמצא שהרקיע תקיף ביום אחד הקפה שלימה ׳ מה שהחמה
סובב בשנה תמימה ׳ והרקיע סובב כמרץ׃ על נקודת הארץ׳ אינו פוח׳ בהליכתה
ואינו מוסיף ׳ לא יחסר ולא יעדיף ׳ והחמה קו מהלכת׳ כמו כן שומרת ׃ אינה
מארכת ואינה מקצרת ׳ אמנם נראת כאילו היא מתהלכת בתנועתה ׳. ומשתנה
בהליכתה ׳ לפעמים תראה במרוצה לתנועתה נחשבת׳ ולפעמים תראה כאילו
היא לאט סובבת׳ ולפעמים תראה במהלכתה מהלך בינוני׳ ממוצע בין המהלך
הראשון והשני׳ והחילוף הזה הנראה בהליכתה׳ והשינוי הנמצא בסדר תנועתה׳ הוא
מפני כי גלגלה על נקודה הארץ לא סובב ׳ וילך שובב ׳ ונטה נקודתה מנקודת
הארץ שני חלקים מאה ועשרים משיעור ארך גלגלה ׳ ההולך לרגלה ׳ ויתחייב
מזה שלא יהא כל חלקי גלגלה על דרך אחד חלוקים ׳ כי אינה בשוה מנקודת
הארץ רחוקים ׳ אבל ימצא חלק אחד קרוב ואחד על דרך הנטייה ׳ רחוק מה
שהיה׳ וכשהחמה בחלק הרחוק׳ הרי היא בגבוה הגלגל ואורך מרחקה׳ או בדרך
רחוקה׳ וכאשר היה בחלק הקרוב׃ תתקרב לרוב׳ כי בגבה הקטון וקירוב מרחקה
׳ וזה משפטה וחוקה ׳ ויש בגלגלה עוד שנים חלקים ׳ אשר ממרחקה הרחוק
והקירוב על שיעור אחד רחוקים ׳ ושנים האלה נקראים גובה האמצעי׃ וכל אחד
דרכי הממוצע מודעי׃ ועל כן בהיות שמש בגבהו הגדול או בשני נדדיו ׳ כן דרכו
ומעבדיו ׳ נראה כאילו כמרץ ׳ השמש יצא על הארץ ׳ וכאשר הוא בשני חלקי
גובהו מהלכו קבוע ואינו נוסף ואינו גרוע ׳ ועתה אצייר הצורה ׳ כדין וכשורה
׳ לדעת ולהבין השנוי הזה הנראה במהלך השמש ונטייתו ׳ ביום עלותו ׳

וכבר ביארו רבותינו ענייני ׳ והאריכו לדבר תיקונו ׳ וזה נוסח המאמר ׳אשר
הוא לכל דברינו מהלל ומשמר: אמ״ר אליעזר החמה אותיו׳ שם המפור׳ חקוק עליו
והולך אל דרום וסובב אל צפון ונמצא בין זה ובין זה שהחמה הולכת לד׳ פיאות
העולם וחוזרת חלילה ואמר ר׳ יצחק בן גוריא מקומות נמצא בישוב וכן הוא
במקום שהחמה זורחת אזי הוי לילה במקום אחר וזהו לפי סבוב השמש ׳ ועוד
אמר ר׳ יצחק אנא שרעית באותן כופרין דבני מדינתא ובאית תמן ויתבי׳ למיכל
כד רמיש ליליא ולא ספיקנא למיכל עד דהוה נהורא אמינא מאי האי אמרו לי
כך אורחוי דאורחא דא ועוד אית אתר סמוך לגבן תלתא מילין דלא יכיל למנכס
אפי׳ פלגות דא כדאתינא לגבי ר״שמעון אמר לי כך הוא לפום מה דא״ל שימשא
פתח לי בסיפרא ברייתא דשמואל קדמא׳ דהוה מספריה דאדם הראשון ואשכחנ׳
האי ענייני׳ אמ״ר יהודה סגלגל הוא עלמא כהאי כדורא וכד אזיל שימש׳ אישתבח
בהאי אתר דנהירי כען ובהאי דרמיש כען ודא חזו עינאי׳ הנה ביארנו כי מרכנ׳
דבר לא נעלם ׳ כ״ש השינוי הנמצא בעולם ׳ ועתה הנני מצייר הגלגלים אשר
בתוך הרקיע סגורים ׳ ולעדי עד שמורים ׳ ואיני חושש לבאר דיקדוקי׳ ומעניהם
׳ והשתנות אופניהם ׳ כי אין הכוונה לבאר זולתי הקפת המאורים הגדולי׳ אשר
לתועלת׳ העולם אצולים ׳ וזהי צורת הגלגלים על דרך הכלל : בהיות להם גובה
ומהלל׳ הלא ימצאו יחלקו שלל ׳

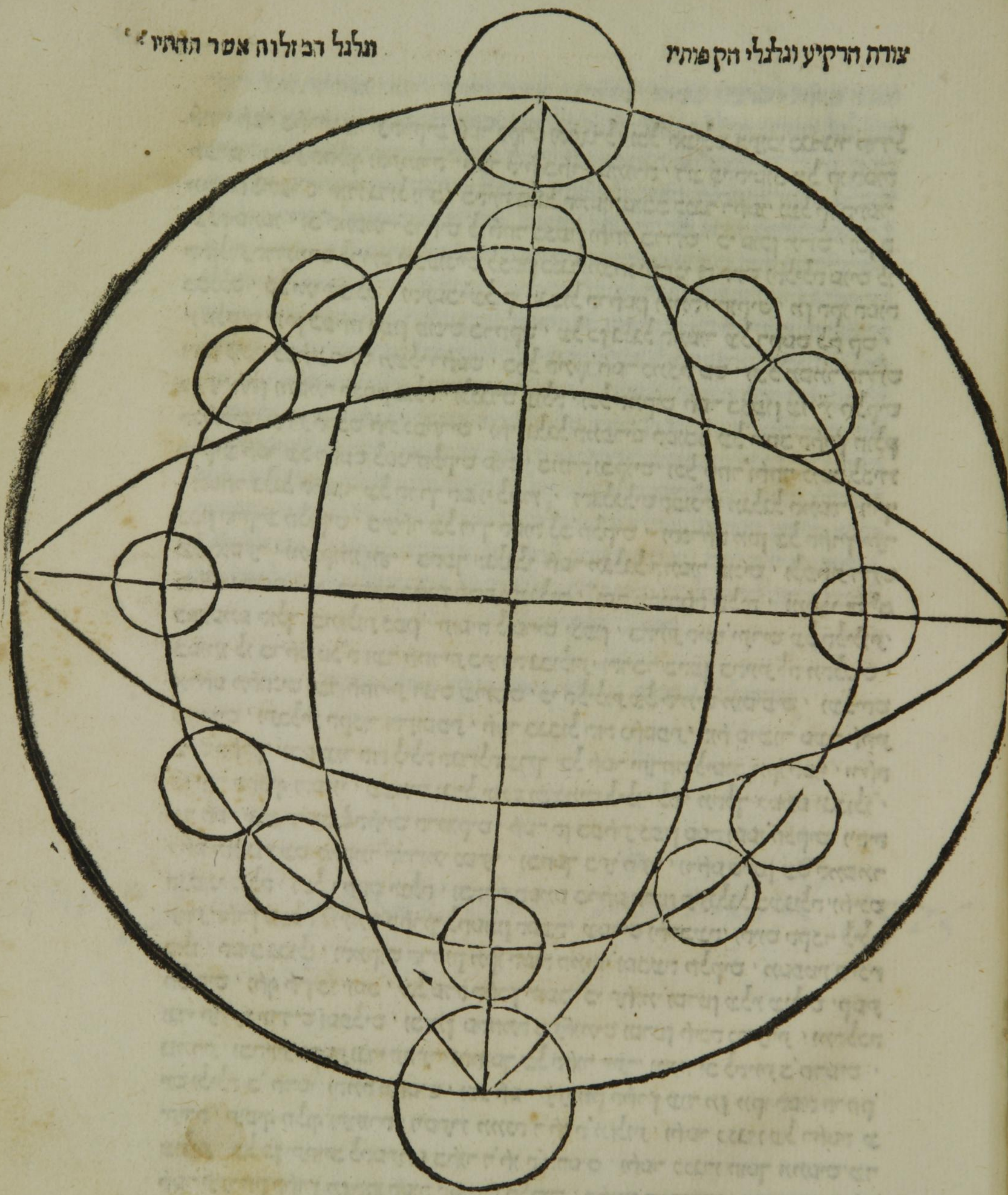
צורת גלגלי שחקים ׳ אחד באחד כגלדי בצלים דבקים ׳

Revisus per me Laurentium Franguellum 1575

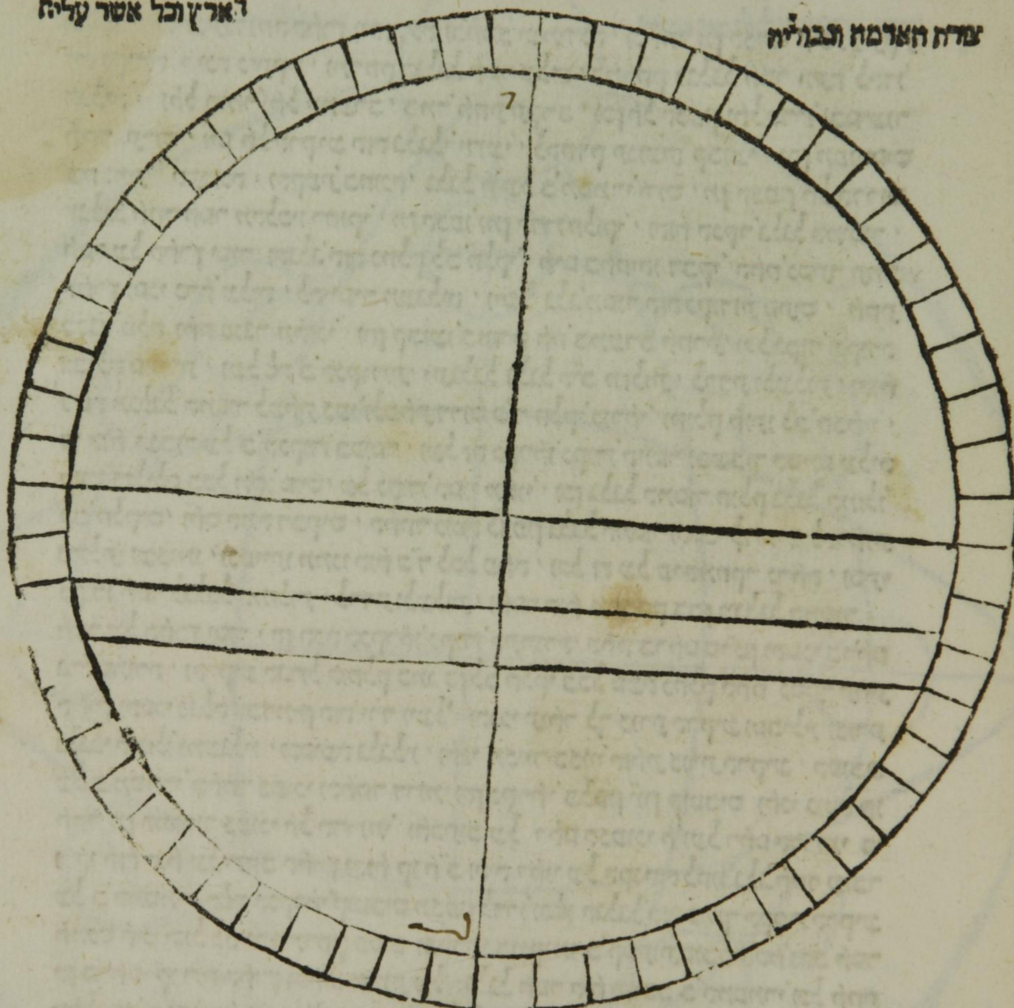
79

אחרי אשר בארתי צורת הרקיע אשר נקדש והתגדל׳ וכל העולם בתוכו כגרגיר חרדל
אפרש סבת החלוף והתמורה ׳אשר היא בארץ שמורה ׳ דע כי הישוב על קו השוה
ממזרח למערב׳ הוא גדול ורב׳ בהיות גלגל המשור סובב כנגד ראשו׳ ועל קו הישר
יעלה שמשו ׳ וב׳ המסמרי׳ נראים לו אחד בצפון ואחד בדרום ׳ כי שוכן מרום ׳ וכן ה
המזלות הדרומיים לדרום והצפוניים לצפון כנגד מצחו ומפני זה היום והלילה שוים לו
בכללם ׳ כל ימי העולם ׳ והיושבי׳ על קו הגבול הראשון והמה רחוקים ׳ מן הקו השוה
י״ו חלקים ׳ והן לפאת צפון פונים ברחקם ׳ על כן גלגל המשור על ראשם לא קם ׳
והוא נוטה לפאת דרום מעלי ראשם ׳ בכל המקו׳ אשר נמצא שם ׳ ועל מסמר הדרום
נסתר מהן ומסמר הצפון נגלה ׳ ולנגדם עולה ׳ וכל המקום אשר בצפון עד י״ו חלקים
הנזכרים׳ תחת הארץ אינ׳ נסתרים ׳ ואין גלגל המפריש הסובב על רוחב הארץ חולק
הרקיע אשר על ראשם לשני חלקים שוים׳ במדה ובקוים׳ וכל אחד ואחד נוטה לצדו
׳ ונשאר גלגל המשור על הדרך השוי לבדו ׳ והגלגלים הפונים מגלגל המשור׳ דרך
צפון הרקיע חלוקים ׳ בתואר על דרך השוה לב׳ חלקים ׳ והנראה מהן על הארץ יתר
על הנסתר ׳ ומתקומו יתר ׳ בהפך הגלגלי׳ אשר מגלגל המשור פונים ׳ ולפאת דרום
נוטים ונחונים ׳ כי הנסתר בארץ תחת מעגליה ׳ יתר מהנראה עליה ׳ ומפני זה ׳ש
כשהשמש הולך במזלות צפון ׳ תושיה ליושרים יצפון ׳ בהיות הימי׳ יתרים על הלילות׳
בשומו לו בראש טל״ה ועד אחרית בתולה גבולות׳ והדבר בהפך בהיות לו מהלכים ׳
מראש מאזנים ועד אחרית דגים ערוכים ׳ כי הלילות על הימים מוסיפים ׳ ועליהם
עודפים ׳ ותכלית הקצור והתוספת ׳ אשר בגבול הזה נאספת׳ הוא שיעור שעה אחת
בינם הארוך ׳ובשיעור הזה לילה הגדולה ערוך ׳כל אשר יתרחק לישוב מקו השוי ׳ יראה
בו יתר החלוף והשנוי ׳ פעמים יגדל יומם ופעמים לילו ׳ לפי מהלך השמש וגבולו׳
עד אשר יגיע הישוב שהאיים הרחוקים ׳ אשר הן בפאת׳ צפון ששה וששי׳ חלקים ויהיה
ראש מזל גדי עם המסמר הדרומי נסתר ׳ ובחשך כתו׳ חתר ׳ וראש סרטן עם המסמר
הצפוני נגלה ׳ ועל ראשם יעלה ׳ ובהיות השמש בראש סרטן תתגלגל בעגולה ׳ואינם
תחת הארץ שפלה׳ ויומם הארוך׳ לחשבון השעה׳ עשרים וארבעה׳ והיום הקצר לילה
כולו ׳ השיב גבולו ׳ והמקום הרחוק מקו השוה חמישי׳ ושבעה חלקים ׳ משפטיו ודיניו
חלוקים ׳ ואף אין בו יושב ׳ על מדה הארץ יחשב׳ כי תאומי׳ וסרטן עליו עולים ׳קשת
וגדי תחתיו יורדים ושפלים ׳ ובזמן שהחמה בתאומים וסרטן איכה נסתרת ׳ ומהלכה
גמורת׳ ובהיות בקשת וגדי תסתר׳ והחשך על האור יותר׳ ויתחייב להיות ב׳ חדשים ׳
יום ולילה ב׳ חדשי׳ והמה מחשים ׳ וכל אשר תתרחק הארץ עוד מן מקו השוה הרחק׳
יתירה ׳ תוסיף חלוף ותמורה ׳ ויסתרו ממנה ד׳ או ה׳ מזלות ׳ ואשר כנגדו על ראשה ע
עולות ׳ על כן יתחייב להשתמש באור ד׳ או ה׳ חדשים ׳ ואשר כנגדו חושך ממשים׳ עד
אשר תתרחק הארץ מן הקו השוה תשעים חלקים ׳ האיים הרחוקים ׳ והרחקה הזאת
היא התכלית׳ ימנית או שמאלית׳ ויהיו ו׳ המזלו׳ עומדי׳ עליה ׳והששה מכוסי׳ תחת גבוליה׳
ויתחייב להיות ששה חדשים אור׳ וחושך ששה ׳ ותכסה בושה׳ וכל זה לפי כוכב השמש
במהלכה ׳ ויפן כה וכה ׳ ונכבר

צורת הרקיע וגלגלי הקפותיו וגלגל הבזלוה אשר הזכרתיו



ובגבר' מרחבתו דומה הארץ ויחן זיכה' ובאמצ' ועמידכה ' ולאחד מן הצדדי' אינ' נעתקת
וממקומה אינה ניתקת ' ומרחק הגלגל אשר עליה ' כמרחק הגלגל אשר ומתח להדו'
רגליה : ואל המזר' ואל המערב ' במד' אחת תקרב ' וכן אל הצפון ואל הדרו' בשיעור
אחד תדרוס ' ויש אל הרקיע הזה גלגלי' ידועי' להחזיק תנועתו קבועי' והן מפורשים
בחכמת התכונה : והקפת' בחוכה' גלגל א' על ב' מסמרי' ירוס ' מן הצפון אל הדרום
'וגלגל אחד אשר מהלכין רחוקי' ' מן הצפו' ומן הדרו' חלוקי' ' והוא הנקר' גלגל המישור '
אשר על הארץ ישור' והגלג' הזה נחלק לב' חלקי' ' איש באחיהו דבקי' ' הא' נסתר תחת
הארץ והשני נראה עליה ' להיישיר מעגליה ' ויש ש גלג' מישור הזה נקודות שתים ' אחת
כנגד טלה ואחת כנגד מאזני' ' והן קבועו' במזרח אח' במערב אחרת' וכל נקוד' ונקודה
גבולה שומרת ' ועל שתי ב' הנקודות' יתגלגל גלגל הי"ב מזלות' לרדת ולעלות ' והוא
נוטה מגלגל המישור לפאת צפו' ולפאת דרום כ"ד חלקי' כוראי' ' וחולק אותו לב' חצאי' '
כי הוא יעבור על ב' הנקודו' כמישר ' ועל זה נקראו' נקודו' היושר' ובעבור השמש עליה
היום והלילה בכל מקו' שוים' על נקודו' השויי מאוי' ' וכן גלגל המישור חולק גלגל המזלו'
לב' חלקים' ואם המה דבקים ' האחד נוטה לצפון גלגל המישור והשני לדרומו להראות
גדולתו ועצומו ' ונטייתו מתוכו הוא כ"ד לכל פאה ' וכל זה על פי המחקר נראה ' ושתי
נקודו' אשר לגלגל המזלות ' לרדת ולעלות ' ואשר הוא מתרחק בהן מגלגל המישור :
אשר על הארץ ישור ' הן הנה הנקראו' נקודו' התמורה' הא' בראש סרטן והשני בראש
גדי' שמורה ' והרקיע הגדול הוחלק כמו כן לב' חלקי' בכל שעה נחלק הא' נסתר תחת
הארץ והשני נגלה ' ובדמיון הזה ירד ויעל' : והנני תואר לך צורת הרקיע ושביליו' וצורת
גלגלי המזלו' ומעגליו ' ונספה גלגליו ' ואני מצייר בצור' הזאת צורת הרקיע ' הסובב
על ב' מסמרי' האחד צפוני והאחד דרומי והן נקראי' בלשון יוון קוטבים ואני נוטה קו
אחד מן המסמר צפוני אל הדרומי' ואכתוב על ראש הצפוני א' ועל ראש הדרומי ב'
והקו הזה הוא על רוחב הארץ והוא קו א"ב והיה ראוי על הקו הזה לחוג גלג' אחד עובר
על ב' המסמרי' האלה הנקראי' קוטבים מצפון לדרו' וכאשר הגלגל' הזה סומך הקפת הרקיע
אמנם איני יכול לצייר במרחק פשוט וציירתי במקומו ב' קשתות סובבת הא' והב' אשר
הן בראשי קו רוח הארץ ובאלו מורות על הגלגל אשר הוא יסובב ב' המסמרי' וכל אחת
מאלו הב' קשתו' הוא קשת א"ב ומחצית הגלגל הזה' נקרא קשת חצי היום מפני שהוא על
רוחב הארץ ובו היה ראוי לחוג כוכח גלגל זה גלגל אחד רחוק מב' המסמרי' מרחק אחד
שוה אשר הוא ב' חלקי' והוא סובב על הקו השני הנקרא קו השוה חציו נראה על הארץ
וחציו מסתתר תחתיה וגלגל זה הוא סובב על קו אחד והוא ממזרח למערב ואכתוב
על ראש מזרח ג' ועל ראש מערב ד' והוא נקרא ג"ד ובעבור שאיני יכול לצייר בדמיון
גלגל עובר על גלגל אחר במרחק פשוט ציירתי במקומו ב' קשתו' סובבות ג' וד' וכאשר הן
מורות על הגלגל הסובב על קו השוה וכל אחת מאלו הב' קשתות הוא קשת ג"ד ויש אל
הגלגל הזה ב' נקודו' כאשר הוא סובב אחת במזרח נגד טלה והיא נקוד' ג' ואחת במערב
כנגד מאזנים והיא נקודת ד' והגלגל הזה הוא הנקרא גלגל המישור ש הצפון ואל הדרום
בשיעור שנים ועשרים חלקים וגלגל המזלות הוא סובב על אותן שתי הנקודות שה
טלה ומאזנים הרי לך צורת הרקיע מבוארת ' חכמה מפוארת



זה מה שמצאנו בצורת האדמה ׳ועל פי המחקר לשלמה ׳ועתה אגלה לך כגלגל חוט
המזלות והכוכבים סודי ׳כפי אשר תשיג ידי ׳דבר ברור וידוע כי תבנית הרקיע מעלות
וצורתו עגולה ׳והוא מקיף הארץ וסובב מהכותי׳ מארב׳רוחתי׳ והוא על שני מסמרי׳
סובב סביב׳וכפסו יסובב האחד בקצה צפון והשני בקצה דרו׳ ׳סוכן עד קדוש ומרום׳
והמסמרים האלה אינם חיים ממקומם׳ועושין רצון קונם ׳והארץ עומדת בתוך הרקיע
על תילה׳בנקודה העגולה ׳ועל המסמרים האלה הרקיע סוטר ומושל ׳ ירוץ ולא יכשל׳

והישוב אשר הוא ששה עשר חלקים דרומיים' בו משכנות בני כושיים 'אשר כל ימיהם
ושנותיהם אל ההבל פונות 'ודתיה' שונות 'כי ימי החום להם קור' וימי הקור החום להם
יחקור 'וכשהיום לכן מאריך להם מקצר 'והלילה הפכים נוצר ' והם משוני' בעניניה'
כולמו ' זה דרכם כסל למו ' והישוב אשר בפאת צפון ששה וששים חלקים ' לשבעה
גבולים נחלקים 'והן משכנות האומות השבעים 'אשר בעולם ידועים ' מהם הסוככי'
על קו השוה 'המתבון הנאוה ' והיום והלילה שוים לעולם ' בלי נשמע קולם ' וכל ע
עם ולשון 'השוכנים באמצע גבול הראשון 'ונוטים מן הקו כטייה 'תכונותם מבוארת
וגלויה ' יומם הארוך שלש עשרה שעות 'ובלילה מגרעות' וכן כל גבול וגבול יוסיף
גרע ' והוכו יפרע ' וכל אשר יתרחק מן הקו השוה ' כמו יחוה ' ובתקופת תמוז כמו
יגדל ' ולילו יתמעט וידל ' ובתקופת טבתי יעות דרכו 'והדבר בהפכו , עד אשר נמצא
שהשוכנים מן השוה רחוקים ' ששה וששים חלקים 'והם האחרונים 'אשר בפאת צפון
חונים 'יומם בתקופת תמוז עשרים וארבע שעות 'בגבולם נודעות 'ואין באותו היום
לילה כלל 'כי נגרע ואומלל ' ויומם הקוצר בתקופ' טבת לילה כולו 'השיב גמולו 'אמנם
בתקופת ניסן ובתקופת תשרי הדבר חשוב 'והיום והלילה שוים בכל הישוב :
והנני מצייר צורת האדמה : הגבעה והרמה 'ואצייר ארכה ורחבה 'לא יחסר כל בה'
למען ידאו ויאמינו והמשכילים יבינו 'והנני כותב בצורה הזאת על ראש מזרח א' ועל
ראש מערב ב' ועל ראש צפון ג' ועל ראש דרום ד' ואני נוטה קו אחד מן הא' אל הב'
והן שתי קרנות אשר האחת מזרח ואחת מערב והוא הנקרא אורך הארץ והוא קו א'ב
ואני נוטה עוד קו אחד מן הג' אל הד' והן שתי קרנות אשר הקרן האחת צפון והשנית
דרום והוא הנקר' רוחב הארץ והוא קו ג'ד' ותהיה הקשת אשר בין הא' והג' קרן מזרחית
צפונית והיא קשת א'ג' והקשת אשר בין הא' והד' קרן מזרחית דרומית והיא קשת א'ד'
והקרן אשר בין הב' והג' קרן מערבית צפונית והיא קשת ב'ג' והקשת אשר בין הב' והד'
קרן מערבית דרומית והוא קשת ב'ד' והנני מחלק כל אחד מאלו הארבעה קרנות לח
לחמשה עשר בתים וכל בית ובית יהיה ששה חלקים כדי שיגיע גבול קרן לתשעי' חלקי'

והנני נוטה לפאת צפון

שבעה קוים

כנגד ז' גבולים המיושבים

הנקראים בלשון יון אקלי"מין וקו אחד

על סוף היישוב בצפון וקו אחד על סוף הישוב

בדרום והרי לך הצורה מבנייה ' ועל פי המחקר בנוייה :

צורת השר מדבר דברי חכמה דפרגנו ושמה ראומה



ויען ויאמר דע כי הארץ עגולה׳
יושבת על תילה׳ חצין מים וחצי׳
יבשה׳ וגולה על ראשה׳ ובקצת
היבשה הוא הישוב׳ כי הוא תקו׳
החשוב׳ והיבשה נחלקת לארבעה
חלקי׳ שוים׳ על שני קוים׳ ואלו
הקוים חלוקים בקרבה: לארכ׳
ולרחבה׳ הקו הראשון הוא
ההולך ממזרח למערב׳ אורך
גדול ורב׳ והוא הנקרא קו השוה׳
אוהל בל יצען ונאוה׳ הקו השני
מצפון אל הדרו׳ הולך׳ ועד רחוב
הארץ הוא מולך׳ והוא הנקרא קו
האמצעי׳ ומרחב הארץ מודיע׳
כמצא שהארץ בשני קוים נחלקת׳ ולארבע קרנות היא נעתקת׳ הקרן האחת צפו״נית
מזר״חית הקרן השנית צפו״נית מער״בית׳ הק״ן השלישי׳ דרו״מית מזרחית הקרן הרביע
דרומית מער״בית נחשבית׳ והקרנות האלה כל אחת מהנה נחלקת לתשעים חלקים׳
ביניקותם יניקים׳ ואינם על קו היושר מיושבות: בשווקים וברחובות׳ אמנם הישוב על
האורך הולך ורב׳ מן הקו היונ׳ מתחילת מזרח עד סוף מערב׳ והישוב הזה אינו פושט
על כל רוחב האדמ׳ יתחת אשר היתה שממה׳ אבל הוא מתחיל מקו האורך ולצד צפון
יתרחב׳ בר נרחב׳ ותכלית רחבו מרחק ששה וששים חלקים׳ מהתשעים אשר הן
לרוח צפון חלוקים׳ ומשם והלאה אין בו ישוב׳ ומקום חשוב׳ מפני הקרח הנורא׳ ורוח
סערה׳ ומן הצד הא׳חד הולך הישוב על פני האורך׳ ומתרחק אל פאת צפון לפי ה
הבורך׳ עד מרחוק ששה עשר חלקים׳ מהתשעים אשר אל מהלכו דבקים׳ ומשם והלאה
אין בו ישוב מתגבורת החמה׳ והיתה לשמה׳ נמצא הישוב בשנים׳ ושמנים ח
חלקים׳ מהמאה ושמנים אשר מפאת צפון חלוקים׳ והן מיושבים באורך גדול ורב׳ ב
ברחק מזרח ממערב׳ מכאן נלמוד כי ישוב הארץ פחות מחלק אחד מארבעה׳ מפ
אפני כי מחציתה בים טבועה׳ ויותר ממחצית מחציתה שאיית׳ והנשאר לישוב האומות

ויאמר על בכך זה נבהלתי ונתחלחלתי ׳ אל הנער הזה התפללתי ׳ כי ביום פתחו
עליו יערה ׳ כי סקל יסקל או ירה יירה ׳ כי בני העיר נעצו על בית אביו להכרית ׳
ויבאו כולם בברית ׳ ועל פי גזירת המזלות ׳ יבאו אליו האלות ׳ ואביט ואין עוזר ׳ ע
כן אבכה בבכי יעזר ׃

צורת הזקן בוכה עם בתו בחזקה והילד מולג בחיקו



ותען האש׳ ותאמ׳ ׳ למה אדוני
כפסך תתמרמר ׳ ותרבה על זה
דאגתך ׳ ותגדל אנחותך ׳ ויבהילו
רעיוניך ׳ ואל תדום בת עיניך ׳
ועצתכם טובה והדורה ׳ ברית
ותורה ׳ ומה לנו חלק בשר ומה
נחלה בביתו ׳ ומה תועלת בהיותו
׳ אם במותו נהיה בן חורי ׳ גדולי ׳
ויקרים ׳ לא נראה בהמיר ארץ
ובמוט הרים ׳ ומי יתן ואני אהרוג
את בני תחילה ׳ למען אהיה לשם
ולתהל׳ ׳ ואכנס לאחד מן הסוחרי׳
אשר רצון סוחרי ׳ ויהיה לני בני
ובני בני ׳ מלובשי שני עם עדני ׳
ותדבר אליו כדברים האלה ותפתינו ׳ ותשקה אותו לנחמינו ׳ יין ישן מדעת זקנים כנח
הימנו ׳ ותמשכיהו בדברי תנחומים וארוכה ׳ ותכסיהו בשמיכה ׳ ותקם ותצא ותסגור הדלת
אחרי צאתה ׳ ותרץ ותגר לביתה ׳ ותכנס לפני ולפנים אל מקום נרשם ׳ מקום אשר
אדוניה שם ׳ ויאמר אליה מה לך בתי ׳ אל תראי לאיש בלתי ׳ ותאמר אל אדוני כי לא
טובה השמועה ׳ יען כי יעץ עליך אדם רעה ׳ ותגד לו את כל אשר נעשה ׳ וכי אביה ד
דבר מתכה לא כסה ׳ וי׳ יך הדברים על פי משפט בעלי הככבים חוברו ׳ יבאו מתוכם
הברו׳ ׳ ויאמר השר אל תיראי בתי מהאללת מההוברים ונכלם ׳ כי ירא שדי ׳ יצא את
כל׳ ׳ והנני מודיע ענין ׳ אשר דברו יאמן ׳ המתברך בשדים אמן ׳ ומה היא פעולת
השמש והככבים ׳ אשר בגלגל סובבים ׳ והיא הנקראת חכמה מבוארת ׳ לעיני העמים
מפוארת ׳ והוא חשוב תקופות ומזלות ׳ במדריגות מתגלגלות ׳ ואמת היודע לחשוב
תקופות ומזלות ואינו חושב עליו הכתוב אומר בסודיו ׳ כי לא יבינו אל פעולת ה׳ ואת
מעשה ידיו ׃ והנני מציע הקדמה ׳ בישוב האדמה ׃

ופתאום נבא ג' היכלו' למען יחת' ונתוז את ראשו בכת אחת' ויאבד ונדבמתו נקם
נקמה 'ולא תהיה לו תקומה' וניתן לכו מאחיכו שופטים ושרים 'ונהיה בני חורים' ובזה
נמלט מפח יוקשנו' ונמלוך בכל אשר תאוה נפשינו'

צורת ההמים יועצים על פי המזלות ויפילו גורלות

וייטב הדבר בעיני כל גדולי ה
העיר' יחד ישיש ונעיר' ויבאו
כולם בברית' על דבר השר ו
וזרעו להכרית' כי אמרו לא ד
דברו השוברים' אלתי אמיתת
דברים' והצרה הזאת אשר על
השר תחול ותהי' הלא בשמים
היא' ויכינו לכם ליום קבוע'
ולזמן ידוע' להשמיד להרוג ו
ולאבד' עדי עובד' והשר לא
ידע בכל אשר נעשה' ועליו עין
לא חסה' ותהי לו אשה פלגש
מבני העיר הסגנים' מזרע ה
אליתנים' והיא אשה חכמה'
בכל מכלוערת' ידעת להמשיך
הלבבות' לחשוב מחשבות' ויהי



לו ממנה בן נכבד ונחמד ונעים' ילד שעשועים' ויהי היום ותבא האשה בית אביה
כחוקה' והילד בחיקה' וירא הנער את זקינו' עומ' על מכונו' ויחל לשחק ולגעגע
לדלג ולהשתעשע' ויפן הזקן אליו וידו' ויאלם' ולא יוכל להתעלם' ויזלו עיניו דמעה'
בקול אנחה ושועה' ותאמר לו בתו למה אדוני נאנח' ולא שקט ולא נח' וחכמים
אמרו בלימודם' אנחה שוברת עצמותיו של אדם: ויאמר אליה החרישי מקטוב 'אין
בלתי רק טוב' ותקח הנער ותשיתהו' על ברכו ויחבקהו' ויפול על צואריו וישקיהו'
ולא יכול הזקן להתאפק על דאגתו' ויורד על לחיו דמעתו' ותוסף בתו לפתותו פעם
שנית' ודמעתה על לחיה' ותאמר למה אדוני יעלים ממני מצפון לבו' ולא ידעני
מה טיבו' הלא אנכי בתך החמודה' ואין לך בעולם זולתי יחידה' הלא אנכי טוב לה
מעשרה בנים' ברוח חן ותחנונים' ויהי כאשר הציקה לו בדבריה' ותרבה עליו אמריך
' ותבכה עלת ובלשון רכה החליק ...' ויגד לה כי הציקתהו'

יושבת בעמק תחת ההר ׳ וכל הבא אליה ירד וינהר ׳ והים סובב אותה משני
עבריה ׳ ויגדלו בעפרים יושביה וגריה ׳ כנעניה וסוחריה ׳ והיו בה אנשי מלומדי
הים ׳ יודעי בנשוא נהרות דכים ׳ המקרים במים עליות ׳ יורדי בים אניות ׳
והיה שר גדול מבני קדם פקיד ונגיד עליהם ׳ ומעשר קנייניהם בכל שנה וכל
חיליהם ׳ ויהיו שם חמשה חוזים בכוכבים ׳ רואין בעבים ׳ האחד שופט ודיין ׳
והשני כהן מדין : והשלישי איש נעל׳ והרביעי כנמד לבעל׳ והחמישי נשבע להרע
׳ שומר רוח לא יזרע ׳ ואשר היה דברי חזיונם בזה ׳ ולא קרב זה אל זה, כי
אמר אין בדבריהם תועלת ׳ ותבונתם נתעה ונופלת׳ כאלה נובלת׳ ויהי כאשר
ראו החוזים ׳ אשר המה נתבזים ׳ ויבינו חפץ השר ורצונו ׳ וכעס ענייני ׳ ויתקבצו
כולם לדבר בגנותו ׳ ויוסיפו עוד שנוא אותו ׳ ויבינו בתקופו ומולדו ׳ כי קרוב
יום אידו ׳ וימהרו לעורר מזלו הרע ׳ אשר ממרומו נגרע ׳ וילכו בעוד לילה אל
האצילים ׳ ואל בני העיר הגדולים ׳ ויאמרו דבר סתר לנו אתכם ואיש לא
ידע ׳ כי בא הנה קרוב או מודע ׳ ויאמרו ידבר כל אחד כל אשר יתאוו ׳ סוד
ה׳ ליריאיו ׳ ויאמרו השמתם לבבכם אל אדוניכם השר ׳ אשר בהודו הודינו יחסר ׳
בהיותינו לו משועבדים : ומאימתו חרידים ׳ ואנחנו עמלים בכל מעשינו ׳
ונותנין לו בכל שנה עישור נכסינו ׳ מלבד שבתות ומועדים ׳ וימים אחדים ׳
אשר נקריב לו קרבן ומנחה׳ משאת וארוח ׳ זה בניגון זה בשמחה ׳ זה ברצון וזה
בזדון׳ כעבד כאדון ׳ די הוא צבי הוא מחה׳ לזה מקרב ולזה דוחה : לזה יכה ולזה
יענים : לזה ישפיל ולזה ירים ׳ לזה נפשו דחויה ׳ לזה אין רוחו מצויה ׳ ועל זה
ישפוך רוח עועים ׳ וסופג את הארבעים ׳ ולוקח מבנינו הנאהבים : לכורמים
וליוגבים : ומבנותינו הטובות והיפות : לרקחות ולטבחות ולאופות : ועתה הנה
אל השמים משפטו נגע ׳ ויום זדונו רגע : וקרבה עת פקודתו : לקחת מאור
עיניו וחמדתו׳ ושביתו עומד לנגדו : ומאדים צומח בצידו : וזנב התלי עלה על
ראשו : ויעלה באשו : וכן נגה מתכוניו : צדק לפניו : והשמש חשך בהלו : אין
נוגה לו ׳ וככב עירך כהי וקינה : בהרית לבנה : והמזלות ערכו לשברו כולם מ
מערכה : ותשלם כל המלאכה : למען תתי בידכ׳ לאמיתו : להכרית זרעו ולהכחיתו
: לכלות שאריתו : ועתה התבוננו וקחו עצה : כי יום מהומה ונאצה : על כן
שביתו וראו בערכם : ראשיכם ושבטיכם ושוטריכם׳ תהיו מוכנים ליום מועד :
ויהיה כל אחד לחבירו סועד :

ולקחת אותנו לעבדים ׳ להיות לרצונו מועדים ׳ ואם יקצוף יטרידנו וימיתנו :
לו חפץ להמיתנו ׳ ויאמר הזקן ואיך ימות החי בלא עתו ׳ בעת רדתו ׳ ויאמר
העופר הלא ידעת שיש בעולם ג׳ מיתות ׳ למאסר החי עבותות ׳ מיתת טבע
ומיתת מקרה ׳ ועל זה הכתוב מורה ׳ ומיתת חטא ופשע ׳ באין זכות וישע ׳ ועל
כן ניתן ביד אדם בחירה ׳ כח ושמירה ׳ לבל ימסור ביד המקרה עצמו ׳ וילכד
בחרמו ׳ ואל יחשוב דברי שגאונות וכזבים ׳ אשר אמרו החוזים בככבים ׳ כי
בעת מולד האדם נגזר עליו כל קורותיו וחבליו ׳ ולא יועיל דבר להימלט ממזלו
ולהטות ממעגלו : ויש למיתתו עת ידועה ׳ אשר היא במולדו קבועה : ולא יוכל
מן הנגזר במולדו : בין עובד אלהים לאשר לא עבדו ׳ וכל אלה הם דברי שקר
וכזב ׳ כי לא ראיתי צדיק נעזב "וה׳ חפץ למען צדקו ׳ כי יצפנהו בסוכו : וכמס
צרה ישמירהו ׳ ובסתר אהלו יסתירהו ׳ ועל כן צריך אדם להזהר מן המקרה ׳ פן
אף על עונו יחרה ׳ ויתחבא בימים מהומה ורעש ׳ כמעט רגע עד יעבור זעם ׳
ויאמר הזקן צדקת ׳ ובאמרי תבונה דבקת ׳ ועתה לכה ונעבור ממקום סכנה ׳
אל מקום ריוח והנחה ׳ ויקומו ויברחו בהחבא ׳ בין האהלים ושפך עץ עבה ׳
וילכו אורחות עקלקלות ׳ והצייד רודף אחריהם דרך מסילות ׳ והדרך לנגדם
ירט ׳ והמה נמלטו הררי אררט ׳ ויהי כאשר באו אל המלון ויברכו לאל שוכן ע
ערבות ׳ הגומל לחייבים טובות ׳ ויאכלו וישתו וישמחו ׳ ועולם שבחו ׳ וידברו
דברי שבח והודאה ׳ על כל התלאה ׳ ועל מעשה ה׳ ומעבריו ׳ אשר גמלם
ברחמיו וברוב חסדיו ׳ ויאמר הזקן חיים ידעתי דברי כבוד והוד ׳ כי גדול ה׳
ומהולל מאד ׳ ועוזו ונפלאותיו כאמנות ׳ אבי יתומים ודיין אלמנות ׳ עושה חסד
לאלפים : יבקש נרדפים : מציל עני מחזק : מפיו לפידים ונזק ׳ מונה מספר
לככבים ומאיר החיובים : והנשען במזלו הוא יכלימנו ׳ והבוטח בה׳ החסד יסובבנו
׳ ויאמר העופר הדבר הזה ידוע ומושכל ראשון : שמור כבת עין וכאישון ׳ כי
הנשען על הצור רוחו ימלט ׳ וכל הנקרא בש״י ימלט : והנשען על משפט
הככבים : כל ימיו מכאובים ׳ ואולי יקרהו כמקרה המדינה ׳ אשר קמו על אדוניהם
בלי שכל ותבונה ׳ ויהיו על דברי החוברים בוטחים ׳ ויחזו להם משאות שוא
ומדוחים ׳ ויאמר הזקן איכה היה הדבר ׳ ועוזם ומקל תפארתם איך נשבר :
ויאמר אמרו כי המדינה לנו היתה גדולה ועצומה ׳ דלתים ובריח וחומה ׳

ועל זה לא נשתוו שני הגבורים בדין אחד : וקיימם כאחד : ' ומי שהוא על אחד
מאלה הדרכים נקרא קושש : אשר פי תבונתו חושש : הוא למדת שההוברי' בקנס
ב' לאוין' כולם כאחד שוים : כי כל הובר דברי כסילות רוחש ' קושש קשמים מעונן
ומנחש ' ועל כן ראוי לכל איש אמונים להתרחק מכימושיהם ' ולא יעשה
כמעשיהם ' ויעבוד את השם לבדו ' וירא מפחדו ' כאשר כתוב בתורה : את ה"
אלהיך תירא : ואתה אם היתה יודע : עתים לתורה קובע ' ותבין חידת העופר
והאקו : תורת ה' צדקו : ותהיה נפשך נשמרת ולבך נרצה ' אז תבין יראת השם
ודעת אלהים תמצא ' ויאמר המקשה איכה היה הדבר ' ובמה גדל העופר והאקו
גבר : ויאמר היה עופר אחד בארץ הצבי' לבטח יושבי : ויהי חכם בכל החכמות'
ומבין תעלומות' איש תם וישר וירא אלהים ' וחביריו מהודו כפלאים ותמהים :
כי היה איש חסד בכל ממונו ובכל רכושו : חסיד גומל נפשו : מושך חסד ליודעיו
וענוה מורה : ואת האלהים ירא : ויהי לו אקו אחד תלמיד וחבר ' וגם הוא את
בלבבו דובר ' כי היה מבין ויודע : ולכל מליצה שומע : משרת הבין מבחוריו '
ואוהב חכמה מנעוריו : ויתחבר אל העופר לטוב מהללו ' להטב דרכו ומעללו'
ויקנה ממנו עצמה ' וילמד מאמרי פיהו 'דברי חכמה : ויתענג באהבתו וישבע
בטובו : כי אהבת נפשו אהבו ' ותהי דעתו מיושבת ונפשו חפיצה : להבין משל
ומליצה :

צורת האקו והעופר ' אשכול הכופר

ויהי היום והעופר והאקו
כל אחד עדי הבין מעדה :
והם יושבים לבדם בשדה
: וישא העופר את עיניו
מרחוק : כמשפט וכחוק ' וירא
והנה איש בא מן הצד ' הוא
הצד ' בידו קשת רמייה ' צעקה
ונשאייה : ויאמר אל האקו
קומה ונברחה ' כי נפשינו
לעפר שוחה : מפני יד הרודף
בין המצרים : אשר לצודינו הוא
מערים : הוא חושב להשפילנו
להתגולל ולהתנפל עלינו



וכשמוע המחבר את דברי המשל ׳ ובראותו כי נפתה המקשה בדברי הבל וכשל
׳ ויאמר כל דבריך אנשי לבב יתעבו ׳כפירים רשו ורעיבו ׳ החזרת ידי
בנים שובבים ׳ הוברי שמים החוזים בככבים ׳ והקימות לך משל כמאס ונבזה ׳
׳ לא מחכמה שאלת על זה ׳ אמנם כל דבריך פתיות ורמיה ׳ הן ארץ כשדים זה
העם לא היה ׳והחוברים בדו הדברים האלה מלבם ׳והוות בלשונם וקרבם׳
והכופרים אשר בים הסכלות טבעו ׳ אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ׳ אבל
אנחנו שמענו באוזנינו ׳לא תנחשו ולא תעוננו ׳ ואין לך מעונן גדול׳ מן החוזים
בככבים ׳ אשר פנה אל רהבים ׳ וישכב בכסלו וירדם ׳ ויאמר לאדם ׳ ביום
פלוני אתה מצליח ׳ ונגינה זרועיה תצמיח : ובעת פלוני תגרע מן העבודה ׳
כי תמצא אבדה ׳ וביום פלוני טוב לכסות ׳ עת לעשות ׳ וכותב לפי שכלו חלוף
ותמורה ׳ בית הבחירה ׳ וע״כ חייב שתי מלקיות ׳ושם נקבנו דיות׳ כי הוא מעונן
ומנחש ׳ ולבו דברי כסילות רוחש וכספרי אמרו לא תנחשו ׳א׳ לו המנחשים
בחולדה ובעופות וככבים ׳ לא תעוננו אילו נותנים עתים׳ ועוד כי ההובר בכלל
הקוסמים ׳ אשר המה כחולמים : והקוסם הוא ההובר ענינים והשבעות׳ ונותן
אל הפתאים רמזים והמצאות׳ וכותב תיבות משונו׳ וזרות׳ ואין בלשון עם כמורות
׳ והוא מסדר אותן דפין דפין ׳ בדברים מזויפים : ומגיד לסכלים דברי פתיות
׳כלי עכוה ונקיות׳ ויכח כח מחשבתו בתנועה ׳ אשר היא בלבו ידועה ׳ וידיע מן
העתידות דבר ׳ ויגיד ענין אשר לא עבר ׳ ואולי תאמת קצת מענייננו : בהתחזק
כח דמיונו ׳ וישאל הקוסמי׳ יתרון זה על זה בתנועתם ׳כיתרון בני אדם בכחות
הנפש קצתם על קצתם ׳ ואולי יש להם פועל ידוע ׳אשר במחשבתם קבוע ׳
ויגיע בו כל אחד כחו ותבונתו : ויוציא לפועל הכנתו : מהם מי שיכה במקל
אשר בידו מכה מהירת : בזעקה גדולה אחריה מררת ׳ וימצאהו בדמיון האיש
הנכפה : במחלתו נספה ׳ ויגיד רמזים וחידות ׳ במקצת העתידות ׳ מהם מי
שיפזר החול ויעשה בו נקודות : התר אגודות : מהם מי שישליך אבנים בחתיכת
עור ׳ ומשכת אילתו לא יעור ׳ והם מגידים באלה התחבולות דברים : בורות
נשברים : והבנה בכל זה להעיר כח מחשבות ולחזק ידי עולליהם ׳וקצת ההמון
שעו בהבליהם : מפעולתם ומעלליהם : וחשבו כי הפועל׳ הם סיבה להיות מה
שיהיה : אשר אמרו בבילו כחיה׳ ומן המין הזה נעתקו קצת בעלי משפט הככבים׳
ויפיחו כזבים : על כן המשכיל בהבליהם לא יאמין : בעבור כי הם מזה המין
והם מניעים ומעוררים הכח׳ בקלות המוח :

ותאמר החסידה הלא הככב העיד על עלילותיך : ויתנך ביד שונאותיך ׳
והמזל ערך נקמה לעונתך : ביום הולדת אותך ׳ פתח חרצובות למותך
׳ ועתה בושי ושאי כלימתך ׳ תייסרך רעתך : ותרים החסידה מעל הארץ לבית
תחנותה ׳ ותתן טרף לביתה ׳ ויאכלו וישתו וישבעו : כי כנו גם כנו ׳

צורת החסידה מעופפת : והצפרדע בין שניה נאספת



ונשאתי אליך המשל הזה ׳
למען תכיר ת
תלאותיך ותבוזה: כי היראה
והפחד אשר לבך יחילו :
לא יועילו ולא יצילו ׳ כי
אין לאדם מנוס ועזרה ׳ לא
יועיל הון ביום עברה : כי
כל פגע ובהלה ׳ ריוח
והצלה ושפלו ומעלה רמה
׳ בגזירת עירין פתגמא ׳
׳ והמזל שרה אלהים באונו ׳
ומשל ממשל רב ועשה
כרצונו ׳ ועתה אל תשתומם
מחסר ומגרע ׳ למה תירא
ביומי רע ׳ והנה לך פתח ומבא ׳ למה תירא מאוד כי יבא ׳ ואם ישכבו בני אדם
בין שפתים ׳ ובכוכב ובעצלתים ׳ לא יוכלו להמיר מזלם ומכתם ׳ עד בלתי
שמים לא יקיצו ולא יעירו משנתם ׳ ועתה שמעו שמוע לקול הגיוני ׳ יאמרו נא
יראי ה׳ וזכרו את השיר וגדלוהו ׳ תמיד על לבבכם העלוהו ׳ והזהרו פן תזלזלוהו ׳
יראי ה׳ יהללוהו ׳

אנוש נברא לקבל ה הפכים : אשר המה מנת כוסו וחל קו :
הנגזר במולדו יקוים : ומזלו ומגמתו וחש קו :
ועת גזר נהרים י עבור איש : ועת יחפוץ ילהט. אש בח קו :
ואם נעצב אנוש כותב עצבו : ואם שמח במולדו חק קו :

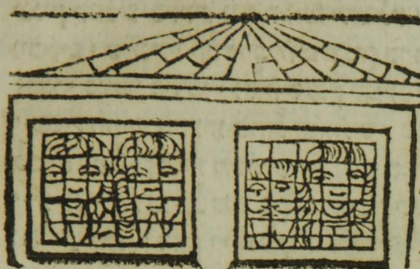
וכאשר יחפוץ לסיר כחס והדרס ׳ככבי שמים וכסיליהם לא יהילו אורס׳ והוא ה׳
המשקיף על בני אדם ממכון שבתו׳ ונותן להם את אכלם בעיתו׳ ושם כבודו לכל
חסידיו מעוז ומחס׳ רצון יריאיו יעש׳ ׃ ומשגיח על יושבי תבל ודורש׳ להציל ממות
נפש׳ ובידו הממשל׳ והכח׳ כי ירב׳ לסלוח׳ וחפצו ישלים בתבונ׳ ודיעה׳ משיב ומציל׳
ועביד אתין ותמהין בשמיא ובארעא׳ והכל מעידי׳ במעש׳ ידיו׳ כי הכל עבדיו׳ וכל
אשר חפץ עשה׳ כתן תהום קולו רום ידיהון נשא ׃ וכאשר ירצה להמיר החיו׳ בשודד
כוכבים ׃ והמשל בזה בנבא שחקים ׳ כדמיון הסוס אשר ירוץ בשווקים ׳ כי האדם
תכשמר בפעלי׳ המכין לנגד הבריה מעגלית׳ לא רמסו הסוס ברגלו ׳ ולא קרב
למולו ׳ והפתי אשר לכל דבר יאמין׳ ויטה אל השמאל ואל הימין ׳ ויעמוד נגד
הסוס ויר׳מסיהו ׳ ובבגדו יתפשיהו ׳ ותפארתו ומעלתו חסירה ׃ זה ימות בנפש
מרה ׳ והסוס בעונו רמסו ודחפו׳ לא עמד כי ה׳ הדפו ׳ אמנם המבין נמלט ב
במעשהו ׳ כי ה׳ מחסיהו ׳ ואל יפחד ביום חשכה ועלטה ׳ צדיק בארץ אשר
יעשה טוב ולא יחטא ׳ וכבר פרשהו המשכיל והודע הנבון ׳ אין מיתה בלא חט
ואין יסורין בלא עון ׳ ועל כן כל דבריך ומשליך גרועים ׃ הבל המה מעשה ת
תעתועים ׳ זה דרך החוזים בככבים ׳ אשר סתר לו עבים ׳ ולא יבין דברי ה
המושכל והמורגש ׃ ואל דברי הפתאים נגש ׳ יאור שכלו בכסלו יכבה ׳ כל היום
כזב ושוד ירבה ׳ ותקצוף החסידה על מאמר הצפרדע ׳ אשר בעזז האשירים
נגדע ׳ ודברי חידתם בקולה הכחישה ׳ ופרי שפתיה מגישה ׳ ותכפור בדברי
אלהות ׳ רברי המזלות ׃ ולבה כלב הארייה המס ימס ׳ עת קודש ונבא מרמס ׳
ותרא כי מתאמצת היא במהלליה ׳ ומשליה ׳ ותחדל לדבר אליה ׳ ותשב ותלך
לבית היכלה ׳ ופניה לא היו לה ׳ ויהי מקץ ימים ותלבש החסידה בגדי
נקם תלבושת ׳ ותקח בידה את כלי הנחשת ׳ ותלך לקראת נחשים ועקרבים ׃
והמה בקשו חשבונות רבים ׳ ותבחר עת שאייה ושמה ׳ ליום קרב ומלחמה ׳
ותרא והנה מזל צפרדע נטה ממכונו ׳ השיב אחור ימינו ׳ ושבתאי הכין למולו ברית
׳ ברוריה ׳ שמה ושערורה ׳ ומאדים בכחו הקריב ׳ כי בקש לחרחר ריב ׳ והתנין
להרע נתן לבבו ׳ יחפוץ זנבו ׳ ויהי כראותה זאת המערכה ׳ אשר על הצפרדע
נמשכה ׳ ותקם בעוד לילה להשלי׳ עצת המזל אשר הוא יועץ ואין מכלי׳ והצפרדע
היתה לבטח יושבת ׳ ועל מטה המרגוע שוכבת ׳ וכל רע איננה חושבת ׳ ותפרוש
החסידה כנפיה ׳ ותבא בכשפיה ׳ ותטרוף את הצפרדע ביד חזקה ותעבור
עליה קול בכי ואנקה ׳ ותאמר הצפרדע אכן סר מר ממות ׃ ישים המות ׳

72

שופט כל עשיר וחלך׳ ועשה כרצון המלך ׳ ותאמר החסידה עד מתי תרבי תדברי
׳ ומדברי הספר לא תחפירי ׳ הלא החכמים הקדמונים דברו ׃ ובהוד ככבים
ספרים חברו ׳ וכוו על כל איש מבין לדעת ולהבין ׳ ולחשוב מהלך שבתאי
ונתיבו ׳ דרך השער אשר בא בו ׃ ובזה יבא זול המזונות והיוקר ׳ ערב ובוקר
י ויאמר אחד מכל גדולי חכמיהם ׃ אשר כח בהם ׳ אל תתעצל לחשוב איזה מזל
לשבתאי מנה ׳ ואיזה דרך פנה ׳ ותדע ראשית ביאתו במזל׃ מאיזה יום מה כחו
יגל׃ אם הוא בשלוש האש או בשילוש הרוח ׳ ואם הוא בשילוש עפר ינוח ׳ וכאשר
תדע במזל אשר בו יכנס ׳ אשר עומד לנס ׳ תדע כי שני שנים ומחצה ׳ בתוכו
כמצא ׳ ואחרי כן יסע אל מזל אחר׳ וכשיעור הזה שם יתאחר׳ וכן יעשה תנועתו
׳ ישלים תקופתו ׳ ודע כי בחנות שבתאי באחד ממזלות הרוח ׃ ושם ישקו׳ וינוח
׳ יגזור על העולם יוקר מזונות׳ ושכת חנות ׳ וכאשר יחנה באחד ממזלות האש
ושילושם ׃ בכל מקום אשר ימצא שם׳ גוזר על יוקר המאכל ׳ כי השקט לא יוכל
׃ והמזלות אשר לשילוש הרוח הם כלי׳ תאומים מאזנים ודלי ׳ וכאשר יתנועע ב
בהם שבתאי העליון ׃ ירבה פלגי מים בציון ׳ ומיקר בכחו המזון ׳ שולח
במשמני השפלים רזון ׳ ורוב תענוג בעיני הכל כנבר כתעב ׳ כי חזק עליהם
הרעב׳ והמזלות אשר לשילוש האש כל אחד נגלה ׳ הם אריה קשת׳ וטלה ׳ וכאשר
באחד מהם זה הככב ׳ צלא רכב ׳ יתיקר המאכל והמזון ׳ כי עוד חזון ׳ אבל
היוקר הזה נקל מן היוקר הנמנה ׳ כאשר הוא באחד מן מזלות הרוח חונה׳ אמנם
יגזור בקץ על עצירת גשמיו ושיחת רחמיו׳ ועל כן המבין יזהר מן היוקר הנמצא
׳ ויהיה בביתו אהוב ונרצה ׳ כי שם בבאתו מאילו המזלות׳ עושה גדולות יתמיד
היוקר שנה תמימה׳ בעבור הרעמה ׳ וכאשר יהיה שבתאי במזל המים או העפר
׳ אוכל חפר ׳ על כן לא תירא מהיוקר והחיסרון׳ כי הוא נותן בהם מעלה ויתרון
׳ ועתה אחי השמר והשקט׳ ובין העמרי תלקט׳ וזכור אשר גליתי לך בסוד שבתאי
׃ למען תספר אותותי׳ ותדע ותשכיל ממוצא דבר ׃ פתרון ומעבר ׃ מתי יצא מ
ממזלות הרוח׳ ומתי ישקוט וינוח ׃ והשמר מן היוקר בעת יציאתו׃ עד בא׳ חליפתו
׃ כל זה האריכו הקדמונים ׃ בסדר השנים׳ והודיעו מעלת שבתאי וטובו ׃ כי
ה׳ אלהים בא בו׳ ונתן בידו השד והחזון ׳ בר לחם ומזון ״ ותאמר הצפרדע
כלזה הכל ורעיון ׃ באין הנחה ופדיון ׃ כי שבתאי ושאר ככבים ׃ הגדולים
הרחוקים והקרובים ׃ הנם ביד ג׳ אשר תמד לשמים נוצר ׃ כחומר ביד היוצר ׃



ויראו בני המדינה כפלאות
צורם ׳ כי מת גבורם ׳ וכי
רבו במיתתו קורות ׳
ותמצאנה אותו צרות ׳ ו
ויזעקו בקול מרה כל
ישיש וצעיר ׳ ותעל שועתם
העיר ׳ וכל אחד מהבחורי׳
לנגדו מיהר ׳ ויעלו אותו
מן הנהר ׳ ויציאוהו ויניחוהו
בבית רפידתו ׳ מת משכב
על מטתו ׳ ויבא המלך לקול
הבכי ושממה : ויאמ׳ מדוע
הקריה הומה ׳ ויספרו לו
הגזירה והמאורע : כי מר
ורע ׳ ויאמר שמוע שמעתי ׳ והנה כא ידעתי ׳ כי לא יוכל בערמתו : להמלט מ
מגזירתו ׳ ואין ביד כל מלך רב ושליט ׳ גבון והציל פסוח והמליט ׳ כי מי יוכל ל
לדין את האלהים החשובים ׳ את השמש ואת הככבים ׳ והם נתנו להוליך את
האדם לבית החיובים ׳ רגלוה דבר איכוש אנון ערבי׳׳ ויכל המלך לדבר עכייני
׳ ויתאבל על בנו ׳ ויצו לקוברו כמשפט הנסיכים ׳ בקברי המלכי׳ ויעשו לו אבל
ימים קבועים ׳ וימלאו לו ארבעים ׳ ויעברו ימי בכיתו ויזכור המלך את החוזים
׳ שומרי משמר הרזי׳ ׳ וירא כי כל אחד צדק במשפטו ׳ ויכהל לאטו ׳ ויצו להוציאם
מבור החשכים ׳ ויתן להם מהלכים ׳ ויחשבם ויגדלם ׳ על טוב מהללם ׳ וינטלם
וינשאם כימי עולם ׳ ונשאתי אליך זאת החידה : מהלל החוזים מגידה ׳ למען
תסתרי ותביטי ׳ ורעה אל מאמרי אל תחרטי ׳ כי אין לך רשות במפעליך ׳
להמלט מגזירת מזליך ׳ וברשות הככב להחיות ולהמית ׳ ונגזר דינו גזר דין אמת ׳
והחידה הזאת תעיד על דברי ׳ תקרא כיום מועד מגורי ׳ ותאמר הצפרדע אין זה
דרך אמונה ׳ לא דעת ולא תבונה ׳ לשען האדם על משפטי החוזה ׳ האיש הלזה ׳ כי
אין בפיהו נכונה ׳ בכל רגע ועונה ׳ וקבר פתוח גרונו ׳ וחלקלקות לשונו ׳ הוא
רשע בעונו ׳ ועל מאמרו הנבזה ׳ גוים רבים יזה ׳ להודיעו לכל חסרון הודי
נעוזו : ארור הגבר לא ישים השם מעוזו ׳ ומדבר פתותיו המשכילים יתרחקו :
ויראו צדיקי׳ וישמחו ׳ ועליו יצחקו ׳ כי שדי עליון נכור ׳ מעביר אפילה ומביא אורה



ויהי אחרי כן וירדו האפני׳ות־לו ׳ וראש׳
הדרשונים יפלו ׳ והזקנים תאלבים וכלים
׳ ונסו הצללים ׳ והבחור יתכבד ונשא
כבוד והוד , כי זקן מאד ׳ והילד גבה
לבבו ׳ ושבר בתאב במח בו ׳ ויהי בשנת
חמש ועשרי ׳ מיום אשר אסירי המלך
אסורי ׳ ויזכור המלך את דברי גזירותיהם
׳ ובריות ברותיהם ׳ ויאמ׳ בלבו תתום
השנה ויעבור החודש ׳ ונצדק קודש ׳ ואכביד על החזים אכפי ׳ ואספוך עליהם
חרון אפי ׳ ואעשה בהם נקמה ׳ ואזכם לבוזה ושמה ׳ ואגלה לעיני כל עלומיהם
׳ אראה נקמתי מהם ׳ ויהי היום ויצא המלך לטייל בפרדסים ׳ בין ההדסי׳ ׳ ובגג
אשר בו היה פרדס ויגן ׳ בבית תענוגות ומטות שן ׳ ויצו אביו לשומרו אמנים
׳ אשר לאהבתו כדרשין ׳ ויאמ׳ אל יתרפא איש בשמירתו ואל יתעצל ׳ ואל תכיחוה
מחמה לבל ׳ ואל יצא היום מן הבית ׳ לשמיר ושית ׳ עד בואי מן הגנ׳ החמודה
׳ בקול רינה ותודה ׳ ויכל המלך לצוות את עבדיו ׳ על בנו ועל פועל ידיו ׳ וילך
וישתעשע בגנות ׳ קול ענות ׳ קול ששון וקול שמחה ׳ פתוח לרווחה ׳ ועל רצפ׳ בהט
ושש מאירת עינים : הנו כבב על עין המים : ויהי כעלות השמש ובן המלך קם
ממסיבו : וילך אנה ואנה וייטב לבו : ויצו לאסו׳ מרכבתו : להרבו׳ הודו ותפארתו
וללכת לבקש צדה מבכי העפאים ׳ בין הדשאים : ויאמרו לו השומרים אל נא
אדוני אל תרע : ומוסר המלך אל תפרע : כי מפחדו בסתרי סתר ׳ על פרעת
הקצף אשר אמר : לבלתי תלך חוץ לבית עד בואי הלו׳ : ותתענגו על רוב שלום
: ויגער בהם הבחור בקולו : וירם רגלו : וירכ׳ על סוסו לבקש צדה ׳ וידו בכידן
אחדה : ויקח בידו העוף הדורס : אשר בכיון חבירו הורס : וילך עד משלש שש
שעות : על ההרים ועל הגבעות ׳ ויהי בערב והשמים נתקשרו בעבים : כמו
כד כנבים ׳ ויואל הבחור לשוב להיכלו ׳ והוא לא ידע מתבוכת מזלו : ויהי הוא
בא בדרך : וכבבי כשפו עורכו עליך ׳ וירא והנה רעם : ישער בזעם : ורב מ
מהיות מטר וקולות : אבנים גדולות : והנער רץ להמלט העיר ׳ והמזל דברו מ
העיר : לתת לו מנת חלקו וכוסו : על קודקדו חמסו : ויהי כאשר הגיע אל השער
׳ וישמע אחריו קול רעש וקשר ׳ ומעין רותחו ולא דמו ׳ כי מן השמים נלחמו :
: ותפול אש אלהים : בגזירת כבבי נוגהים : ותך על קדקדו והנה טורף ׳ טורף
טורף : ויפול מן הבש׳ ואל המים שפל : כאשר כרע שם נפל : ויתקברו למותו
דיני המדעים ׳ ארבעה שפטים הרעים :

צורת הבחור נופל אל המים ׳ בגזירת כבבי שמים

ענין השלישי בהיות נגד השמש מעגליו ' ויצא רשף לרגליו ' אז יחפיר המולד
ויבאיש : כי עיניו אל דרכי איש ' ענין הרביעי בהתחברו עם ראש התלי או עם
זנבו ' כעכר כאיבו : והוא התנין הגדול המחשיך מאוריו : הרובץ בתוך יאוריו
' ענין חמישי בהיותו במזל תאומים : עליו אימים : כי הוא הבית השנים עשר
לביתו : על כן יגורו משאיתו ' הענין הששי בהיותו שקט ומן יתד התקוע נמנע
' או אם יגיע בו אל ככב שקט ונכנע ' הענין השביעי בהיותו בדרך מהלך ' אם
גפרית ישלך ' והוא ראש עקרב ואחרית מאזנים ' כליון עינים ' הענין השמיני
בהיותו ריקם במהלכו ' בראשיתו במושכו ' ולא פנה אל הככבים ' בהיותם נחשבי'
' הענין התשיעי בהיותו מתרפה ' או בהיות מאורו נכפה ' הענין העשירי
בתחברו אל הככבים הרמים ' אשר המה להרע חכמים ' והמה מאדים ושבתאי
' רבות אנחותי ' כי בהיות שבתאי לנוכח מאדים ' וזה לנגד זה פנה וקדים '
ושבתאי באמצע גלגל כנמד ' ומאדים תחת הארץ עמד ' ובעת המולד אל
הלבב' ירע ' קצר המצע מהשתרע ' כ"ש אם הוא מורה על המות ' גם כי ילך בגי
צלמות ' גזר על הנולד אנחה ויגונים ' לפי מיעוט השנים ' ויפול ממקום גבוה
באחרית משמרתו ' ותשבר מפרקתו ' ועתה אדוני המלך הלא זאת המערכה
לבכך מצויה ' מאת היד הנטויה ' ובהגיע יום גזירתו ישבר ' ימיו כצל עובר ' ואין
דרך ואין אורח להועילו ' כי לא יחיה אחרי נפלו ' ועליו יהמה כל זקן ועולל '
איך נפל מעמים הלל : ויקצוף המלך על מאמרו ' וילעג אחרי דברו ' ויהי
כאשר כלו החוזים ' לדבר חכמת הרזים : ויאמר הלא כל אחד לדרכו פנה '
כי לא דבריהם אלי נכונה ' ודבדיכם רעת הכינו לפעמי ' ומלה כזיבה ושחיתה
הזדמנתון למימר קדמי ' ועתה אוילים מדרך כרות יכריתון ' כי מות תמותון '
וכל אחד מכם נתחייב במילולו ' במדה אשר מדד בה מודדין לו ' ויען אחד מן
הככבים ' יועץ כדיבים : ויאמר לולמה תעשה כלה וחרץ ' מלך במשפט
יעמיד ארץ ' ועתה אם על המלך טוב ' יכבלו היום מקטוב ' אבל יאסרו בבית
שביהם ' ויבחנו דבריהם ' ונראה דברי מי יקום נידרוש ' ואשר יבחר בו הוא
הקדוש ' והחטאי' מארץ יתמו ' ורשעי' בחושך ידמו ' ויאמר המלך להעשות' משפט
קנסות ' ויגזור על החוזים מאמר ' ויאסור אותם אל משמר '

צורת החוזים שנים שנים באו   ובבתי כלאים הוחבאו

עתה אדוני המלך הודעתיך גזירת כוכבו הנבוכה׳ ע״פ המשפט ערוכה׳ וכתבתי
לך מבא ועבר׳ מה יהיה משפט הנער׳ ולא יוכל אדם להצילו׳ פן יגוף באבן
רגלו׳ ויתמה המלך מגזירתו׳ ולא האמין לשמועתו׳ כי לא הודה לאחד מחביריו
׳ וכוכרים באו שעריו׳ ויצו להביא את החיתו׳ גוי כריתו׳ לדעת מה בפיו גם
הוא׳ ועבדי המלך לא שהו׳ וימהרו לקראו׳ ויבהילו להביאו׳ ויכרע החוזה על
ברכים׳ וישתחו אפים׳ ויקח בידו מכלכל׳ כלי משחית׳ לחבל׳

צורתהמלך והחוזה מדבר רעיוניו וספרי מתים פתוחים לפניו

ויען ויאמר דע אדוני כי
גלגל הירח׳ מאיר וזורח׳
והוא קרוב אל הארץ משאר
גלגלים׳ אשר להורות חוק
ומשפט מתגלגלים׳ ועל
כן הירח בעניני העולם׳
יכו׳ במשפט על כל נעלם
׳כי הוא מתדמ׳ אל הנבראי׳
׳ במעשיו הנפלאים׳ הלא
תראה כי האדם נולד צעיר
ומתגדל׳ וילך הלוך וגדל
ותבונתו מתחזק במעט
מעט׳ ותבא אליו בלט׳
ואותו על מעלתו תעמיד׳
כן יהיה תמיד׳ עד אשר
ויאכל ויכלה׳ כי כולו כבגד יבלה׳ כמו כן הירח בעצמו יעיד, וקורות השפל׳ יגיד
׳ כי בבאתו בתחילת החודש׳ ונקדש קודש׳ דומה אל היונק מאפילה לאורה
נמלט מעובי הקורה׳ וכן יתגדל עד אשר ישלם׳ לאור עולם׳ ואחרי כן ילך
קדורני׳ במעלת אחד השמש אחורנית׳ עד אשר יסתר מהללו ותפארתו׳ ואור
פניו גם הוא אין אתו׳ על כן בהצלחת הירח על מולד יצלח׳ ובהפסדו יהיה כ
כתנב ונאלח׳ והירח יפסד בעשר׳ ענינים׳ במרומים, רבים נתונים׳ הענין
הראשון בהיות השמש מכוסה׳ ביום המעשה וכן בהיותו לוקה׳ כל הנוגע בו לא
ינקה׳ הענין השני בהיות לו המזל ירידה ישיבה או עמידה׳ וכן אם יגיע בו
אל כוכב׳ כרע שכב׳

כמו שבתאי בהיות במאזנים משיבו ׳ כדיב לב ׳יתנדק׳ בהיות סרטן בית תחנותו
׳ יתנדב בעלותו ׳ ולמאדים בגדי מעלה נסוכה ׳על נדיבות ערוכ׳ והשמש בהיו׳
טלה ׳ יתנדב בטלה ׳ואל נוגה בדגים נדיבות׳ מדרגה וחשיבו ׳ויש לכוכב נדיבות
בבתולה ׳ מעלה אבולה׳ ויש לירח במזל שור אהבה ׳ קירבן נדבה ׳וכן יש לכל
כוכב עמידה׳ במזל ירידה ׳ וכנגד נדיבות מעלתו ׳ תהיה ירידתו ׳ והמשל בזה
בהיות נדיבו׳ השמש בטלה ׃ ושם יתגבר ויעלה ׳ יתחייב להיות ירידתו במאזני׳
וכן שאר הככבי׳ על המשל הזה רבים ושבי׳ ועתה אדוני המלך הלא הירח אשר
נפקד על חיי הנולד ׳ הדה עמל וילד׳ ובעבו היה בבית ירידתו ויושב ׳לא יחשב
׳וכתן לבנך שנים קטנים ׳ פחים צינים ׳וחלק המות בית שאול לנפש קנה ׳ מבן
אחת ועשרים שנה ׳ ובעבור היות ירידתו בעקרב׳ שם לו בשלוש המים מארב׳
על כן ישובבוהו חבלים וצירי׳ מקולות מים רבים אדירים ׳על גזירה כזאת ארב׳
אכחתי׳ אחריך דמעתי ׳ כי לא יוכל נביא ולא כהן מזה ׳להסיר מעליו את המות
הזה ׳ ויחרד המלך לקול בכייתו ׳ יען כי יחלל בריתו ׳ וכיחש בעמיתו ׳ ויכו את
האמורי לבא׳ לדעת מחשבו׳ ויבא וישתחו לאפיו ׳ויפרוש כפיו ׳ והכה בידו אגרת
׳ דבר משפט אוגרת ׳ועל קו היושר דרכי׳ ושבילה ׳ כתוב אליה ׳דע כי הקיבוצי׳
דברי עליונים ׳על כל מולד חונים ׳ והם מורי׳ על השינויים ׳ אשר בעולם ההויה
והפסד מצוים ׳ והם שבעה קיבוצים ׳כנגשים ואלו׳ ׳ הקיבוץ הראשון הוא הקבוץ
המעון ׳ כבוד ׳ ועוז ׃ בהתחבר שבתאי וצדק׳ בראש טלה ׳ודבר מהם לא יפלא ׳
הקיבוץ הזה פעם בתשע מאות ושטים שנה ימצא ׳ יגיע יראה וירצה ׳ הקיבוץ ה
השני׳ בהתחברם כל ג׳ מזלות ׳ בחלקים ומעלות ׳ודבר הקבוץ הזה נודע׳ ׳פעם
אחת בשנת מאתים וארבעים ׳ והם מתקבצים בכל י״ג פעמים ׳ לשפוט שפלים
ורמים ׳ הקיבוץ השלישי ימצא פעם בשלשים שנה ׳ שבתאי ומאדים בראש סרטן
לשפוט חנה ׳הקיבו׳ הרביעי בהיו׳ שבתאי וצדק במזל אחד תחנותם ׳ וקרב אותם
׳ והקיבוץ הזה דברי גזירתו נכרים ׳ פעם אחת בשנת עשרים ׳הקיבוץ החמישי
בהיות השמש עולה ׳ בנקודת ראש טלה ׳ובמקום הזה יורה השמש גזירת כל שפל
וכל שנה ׳ פעם אחת בשנה ׳ הקיבוץ הששי בהיות אל החמה ואל הלבנ׳ ׳נקוד׳
אחת למנה, הקיבו׳ השביעי בעמוד כל אחד מהם נגד חבירו ׳ ומסתכל בהדרו
׳ ושני׳ הקיבוצי׳ האלה יתהוו פעם אחת בכל חודש׳ להבדיל בין הקודש ׳ויען מעשה
תהילה עוטי׳ וגוזרי׳ על הפרטי׳, ואם ימות גבר היחיה ׳ על פיהם יהיה׳ ואמנם
אם יביט שבתאי אל המאו׳ הגדו׳ ברבוע׳ ׳מום קבוע׳ והו׳ במזל מיושב׳ מושב אהי׳
ושב ׳בהיותו בעצמו רואה אל המולד ׳ ועל ימי שני חיי הנולד׳ ׳על כן גזר לתעם
ימי הבלו ׳ וגזר אחר ויקום לו ׳ בקצרו שנים ׳ וסקול אותו באבנים ׳ ועתה

והמדריגות האלה נתנו את לבם כל טוב ליאוש · לשרוף את בניהם ואת בנותיהם באש : ועתה אדוני המלך אודיעך המערכה · אשר הגלגל ערכה · ומרי חלומך לשכלך ופיתרא לערך · אשר גלגל המערכה ערך : דע כי הושם לבנך במקום השריפה מאדב · שרף כחש ועקרב · וחלק המות בכ״ה מדריגות כלולות · ויעלה במעלו · ועל כן נגזרה גזירה · עבר ומאירה · ובעוד כ״ה שנה יחית מעם · וזהב הדרת יועם · ובאין מחלה המות תגיע לנפשו · כ״א בלי אש ראשו · ולא יועיל ריוח והצל״ · מן האש הגדולה · ויזעק המלך זעקה · בכי ואנקה · ויצו להביא את המעונני שהראשון לבבו הניא · ויבא וישתחו לפניו · וקסת הסופר במותניו · ויבקש המלך ממנו דברים נסתרים · ושאל לו משפט האורים ·

צורת החוזה נבהל ודוה לפני המלך ישתחוה



ויען ויאמר דע אדוני שהכוכבי הכוכבים במעוני · שבעה אלה עיני ה׳ · והם חלוקים בי״ב מזלות · לחלקים ומעלות · העליון מהם נקרא שבתאי · למען רבות מופתאי · מדי׳ ודלי לביתו נודעים · ואלין נשמעים · ושני לו בקשת ודגים נטה אהלו · צדק יקראוהו לרגלו · ושלישי לו הוא נקרא מאדי׳ · המכין לעצמו בתי׳ לבדי׳ · וטלה ועקרב העצומים · עורות אלים מאודמים · והרביעי הוא חמה · כנדגלות איומה · הבוחרת לעצמה בית מוסבות · ארי בין הרחובות · ובשור ומאזנים אהוב וחביב · ונוגה לו סביב ותאומים ובתולה אל השטי למרכב · דרך כוכב · ואל השביעי סרטן כל בית כ ככאתו משרי · אבן הסהר אל יחסר · אלה הם הבתים אשר לכל כוכב נבראו · איש וביתו באו · אבל יש לכל כוכב שפלות : כנגד האצילות : והוא המזל השביעי אשר למולו · בהיות הכוכב בביתו וגבולו · והמזל השביעי כנגדו שמיר ושית · ברשת ניארת היא בבית · וכמו כן יש להם מדרגות חשובות · והם על נדיבות ·

ומהם ד' מזלות מתהפכים ועל פי החכמה ערוכים ' כי בעבור השמש יתהפך
עליהם הזמן מעניין לעניין כשמן ' והם טלה סרטן ומאזנים ' וגדי עזים מלא
עינים' ואלה הם המאדים בתהפוכות ותנועה ' ומעלתן ידועה ' ועל פי מ
מבחן הבוחנים ידוע ' כי כל מדרגה ממדרגותיהם יום קבוע ' ומהם ארבעה
מזלות באותותיהם צרופים וכל אחד נודע בשני גופים ' כי יתמזג הזמן בעבו'
השמש עליהם ' ובקצת תבל מיליהם ' וכאילו המזג חציו חם וחציו קר ' כל זה
נודע בפי המחקר' ועניניהם על דרך זה כמוגים ' והם תאומים ובתולה וקשת
ודגים ' והמזלות האלה מעידים על שיתוף וחברה ' למרבה המשרה ' ומורים
החכמים במדרגותיהם חידושים מודיעים לחדשים ' כי כל מדרגה מורה על
החודש ' כאדר בקודש ' ומהם ארבעה מזלות מיושבים 'בהשקט ובבטח נכבים'
כי בעבו' השמש עליהם הארץ יתיישב' וארמון על משפטו ישב 'ולהוסיף בעולם
חסד ומשפט הם כלי' שור ואריה עקרב ודלי ' והמזלות' האלה מורים על כל דבר
חשוב 'כגון הכח והשלו' והישוב ' ומדרגותיהם מורות על חידוש השנים 'חדשים
גם ישנים' כי כל מדרגה מהם על י"ב חודש נכונה ' וכן תעשה שנה בשנה' ומאלה
המזלות הנוראים שלשה על שלוש האש נקראים 'והם אריה קשת טלה 'וכה ידוע
ונגלה ' כי כל דבר אשר יבא בהם מהם לא יתעלם ' מהאש יבאו והאש תאכלם'
ומהם שלשה מזלות נקראים על שילוש העפר 'וכל אחד מהם מעם אוכל חפר '
והם בתולה גדי ושור ' אשר על הארץ ישור' והשילוש הזה מורה על עבודת הארץ
בעצמה ' והאיכרים והעירות עובדי אדמה 'ותכלית השילוש הזה וגדלו :
הן על עפר משלו ' ומהם שלשה מזלות נודעים ' לשלש רוחות קבועים ' והם
תאומים ומאזנים ודלי' והשלוש הזה לעשות מפליא ' ומאיר על כל דבר ומ
מתרוממם ונקל ' לעשות לרוח משקל ' והוא ישקיט וינוח ' אל אשר יפנה הרוח '
ומהם שלשה מזלות עורכים בשלוש מים מערכה עוברים בעמק הבכא ' והם
סרטן ודגים ועקרב ' אשר לאגם מים ישימון שרב ' ומורה השלוש הזה דברים ע
עצומים ' על היאורים ועל האגמים ' וכוחו מן השפלים לא העלים ' בימים
ובנחלים ' ואם דברו נכב בשמים ' הן הכה צור ויזובו מים ' ויש אל המזלות
האלה מדרגות הפוכות: מהם מאירות ומהם מחשיכות, מהם נמבזות ומהם
חשובות' מהם מורות על הזכרים מהם על הנקבות ' מהם על עלייה מהם על
שפלות מורות' לחשב להם בורות ' ומהם מדרגות נקראות בית החורף והשרב'
והם באחרית מאזנים ובתחילת עקרב '

ביאו עבות מרחוק ' שם שם לו חוק ' ויען ויאמר ד"ע אדוני כי הגלגל גבורית
יודעת ' יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחוה דעת ' והוא מגיד המשפטים
והחוקים ' בי"ב חלקים ' והם נקראים מזלות ' לראות ולעלות ' ומעלות במרומים
חוגות ' צורות החיצונות ' שהן העליונות ' והם טלה שור תאומים סרטן אריה
בתולה ' מעלה גדולה ' מאזנים עקרב קשת גדי דלי דגים ' המונים המונים
חוגגים ' אלה י"ב מזלות ' אשר יחלק כל מזל לשלשי' מדרגות סלולות ' וכל מדרגה
ו מדרג' לששים חלקים ' איש באחיהו דביקים ' ואם תרצה לחלק כל חלק וחלק
ממנה ' שניים ושלישים תמשיכה ' ושש מאלה המזלות הגדולים ' אל השמאל
מתגלגלים ' וכל מזל לפאת צפון יורד בעגלה ' מראש טלה עד אחרית בתולה '
ושש מהם דרומיים בתנועתם ' לקץ הימין תקופתם ' ובפאה הזאת בתנועתם נ
נשמעים ' מראש מאזנים עד אחרית דגים נודעים ' על כן בהכנס השמש בנקודת
ראש טלה ' אל פאת צפון יעלה ' והיו' והלילה כהיו' ישוה ' ויום ויום לעלו' אל השמאל
יאוה ' ויוסיף היום בגדלו ויתרונו ' והלילה בקטנותו וחסרונו ' וכן יעשה כל הימי'
עד הגיעו באחרית תאומים ' ושם יגיע היום אל תכליתו ' והלילה אל תכלית
קטנותו ' מיד יכנס בראש סרטן ובשמאל ירד ' ומשם יפרד ' ויתרומם הלילה
ויתגדל ' והיום ימעט וידל ' ויגיע לו השמש באחרית בתולה ידים ' ומשם יכנס
בראש מאזנים ' וישתוו שנית היום והלילה בגדלם ' יבאו לפעלם ' והשמש לרדת
אל פאת דרום ישים ערכו ' יאחז תאומים דרכו ' והלילה יגדל ויפצור ' והיום
הולך הלוך וחסור ' עד אשר ימהר לגשת ' באחרית קשת ' ויעלה הלילה לגדולת
מדרגתו ' והיום אל חוסר תכליתו ' ומיד יכנס השמש בראש גדי עולה ' ויקם
בפאת ימין מעלה ' ויחל היום להאריך במעט ' והלילה לקצר בלאט ' עד באו
באחרית דגים להשלים תקופתו ' והוא כחתן יוצא מחופתו ' ויחזור בנקודת ראש
טלה חלילה ' כאשר בתחילה ' ושש מאלה מעלות בעליית ישרים ' והם מראש
סרטן ועד סוף קשת נכרים ' מפני כי כל מזל מהם יעלה שתי שעות ' וביותר מ
מעט לפי מבחן הדעות ' וכי ירחב כל אחד יותר על ערכו . ועל זה ישרה דרכו '
ושש מהם מעותים בעלייתם ' והם מראש גדי ועד אחרית תאומים מנתם '
מפני כי רחב כל מזל בערכו ' פחות מאורכו ' ועל כן יעלה בפחות מב' שעות
בעגלה ' דרך לא סלולה ' ומהם

אלא כל אילו להיות אדם על שמירתו ' ולהמלט בחריצתו : ואם הגזרה אמת ענין
אחרי כזבות שקר : עושה גדולות אין חקר ' ורוב התכונה תהיה לבטלה ' וביד הגזרה
היא הממשלה : אך אמנם ביד אדם רשות וכח ' לבקש מנוח ' ולהשמר מן ה
מכשולים ' ולרפא החולים ' ואם יסתכן ברחמו דמו בראשו ' על כן כתוב בתורה
: אזהרות השמירה ' ותאמר החסיד אין חכמה ואין עצה : ודעת ומליצ' להמלט
אדם כמפעליו ' מכל אשר נגזר עליו : ורצון הגזרה יכילו אם יעלה השמי' שיאו
: וככבים ומזלות ברקיע ' יצוו על פני תבל כמפגיע : וכהגיע עת גזירותיהם '
כסדר משמרותיהם ' מבקר לערב יוכתו ' וכרגע שאול יחתו ' ואיש לא ימלט
בעת שברהו ' ויקר מקריהו ' כאשר קרה למלך גדול תלאה : כהייתה ובאה ' ולא
הועיל מפעלו ' להציל מגזר מזלו ' ותאמר הצפרדע איכה היה הדבר אשר קרה
למלך הנכבר ' ותאמר היה מלך אחד בא"ץ כשדים ' כלו מחמדים ' ויהי גדול
בהודו והדרו ' ויגבה בעשרו ' ויקרב למשמעתו החכמים הגדולים והרמים '
ויבחר מהם אנשים כחשבים ' החוזים בככבים ' האחד מואבי והשני עמוני ו
והשלישי אמורי והרביעי חתי ' איש עתי ' וכל אחד יודע פשר דברים ורמזים '
חכמים הרזים ' ויאהבם המלך ויגדלם ' וינשאם וינטלם ' ועל פיהם יבא ועל
פיהם יצא ' יקצוף ויתרצה ' על פי מרוצתם ירחיב ויקריב ' ועל מאמרם יבנה
ויחריב ' ועל פיהם יהיה כל ריב ' בימים ההם כשבת המלך על כסא מהללו '
והשם הניח לו ' והנה אשתו מעוברת ועל המשבר עומדת ' הרה ללדת ' ויהי
בלדתה ויחזק צירה וכאיבה נעכר ' בטרם יבא חבל לה והמליטה זכר ' ויאמר
המלך לקרא לחוזים ' ויודע עתים ורמזים ' ויאמרו ויהרו לידע ציור המולד '
ויורוכו מה נעשה לנער היולד ' ויאמר כל אחד כפי שכלו ' לדעת מה יעשה לו

צורת החוזים כל אחד בהודו וכלי משחיתו בידו



ויהי כאשר כלו החוזי' לעונן
' לציירת להתבונן ' ויאמר
החל' להכבי' אחד בית מסיבו
' לראו מה ידבר בו ' ולבאר
על הילד כפי סברתו ' על
דמיון צורתו ' ואיש לא ידע
משפט חבירו : ובגזירת אמרו
למען יספר כל אחד מבטו
' ודברי משפטו ' וידבר
המואבי בראשונה אחרי ה
הסתכלו בעת ועונה '
ונתיב דברים רבים '
חבור ענבים '

ואם ישפיל ראשו או ירים ׳ מזליה גרים ׳ ואתה אם היית יודע ׳ משל החסידה
והצפרדע ׳ לא תהיה כפשך כבהלת ׳ ומוראך לא תירא ולא תחת ׳ ויאמר ה
המחבר איכה היה הדבר ׳ אשר שכלך בהודו גבר ׳ ויאמר כי קננה חסידה בדרך
שור ׳ בראש תדהר ותאשור ׳ והיא אשה חכמה ׳ בכל חכמה נעלמה ׳ כי שמשה
כבונים וחכמים ׳ על ההרים הרמים : ובמעלתה כל העפאים ישמחו ׳ וכשושנה
יפרחו ׳ וישישו בטובה טובי׳ ונגידים ׳ יעלזו חסידים ׳ ותהי מתפרנסת מאגם
מים לקנה קרוב ׳ אשר שם צפרדעים לרוב ׳ ותקח בכל יום כתאותה ׳ מאכל ל
לביתה ׳ ושם הייתה צפרדע אחת תמה ׳ שכנה דומה ׳ ונפשה לכל אדם נכנעת
מכרת ויודעת ׳ ותהי בעצת ׳ משתמרת ׳ ובבא החסידה לצודה מסתתרת סוגרת
ומסוגרת ׳ ויהי בהתבונן החסידה חריצות מפעליה ׳ בדרכיה ובשביליה ׳
ותחשוב לצודה בערמתה ׳ ותקרב אל פתח ביתה ׳ ותדבר באזניה משלים ׳
לזנב הנחשלים ׳ ותאמר מי הוא זה המסתתר ביום ברה ׳ ונכנס בעובי הקורה ׳
הלא הזמן מורה ׳ לכל נוצר קורא ׳ ופורש על חי רשתו ׳ בבא עתו ׳ ומשלים על פי
הגזירה ׳ חפצו ׳ אם לשבט אם לארצו ׳ לא יועיל תחבולות ועכייכים ׳ וסתר פנים :

צורת הצפרדע באגם מסתתרת ׳ והחסידה באזנה מדברת ׳.



ותחרד הצפרדע לשמוע
קולה ׳ אף היא תשיב
אמריה לה : ותאמר הלא
צוה הש״י יתברך ׳ להשמר
האדם בכח ׳ וכתיב להצילו
מחסר ומגרע : ונשמרת
מכל דבר רע ׳ וצוה לעשות
מנקה : פשע וחטא ינקה ׳
וכל איש ירא ורך הלבב
ביראתו ׳ ילך לביתו : וכן
אם נטע כרם ובנה בית
מדה : ישוב מצבא העבודה
: פן ימות במלחמה ׳ ותרב׳
עגמות נפש כדהמה : ודין
רוצח ומכה ׳ ואבין בשער ידכה : ודין ארבע אבות נזקין : תורה וחוקים :

תנו לב אל עפאים מחזיקים   במעלתם ונשמתם נמו כה :
ש ומע ואיש משכיל יהולל :   לפי שכלו ועוד לו אך מלוכה :

ויהי כראות המקשה מעלת מליצות׳ וגובה המחיבות׳ ובשמעו הודאת השירים ויחל מאד מהמורים : ויאמר אם יעמוד איש כנגד המחבר׳ מה יצטדק ומה ידבר ׳ ומה יעלה על מליצתו ודעתו׳ ומה ישיב על תוכחתו ׳ הלא דבריו מכל סיג נשמרים ׳ כולם נכוחים למבין מוסרים : ועתה עם קלוני לא אשכה : אחת דברתי ולא אענה : ויגש החמישי בחרי אף : כעבר כל ישאף : ויאמר מי איפה המחבר הנתבע ׳ ממרא קרית ארבע : אני ארבה על מליצותו חיילות : הנני משיב את כל המעלות : ולא אביט למשלין ולא אחוש : כח אבנים כחי ובשרי נחוש ׳ ויקם ויעמוד נגדו : ויגש הוא לבדו : ויחרש און ויאריך מענית : ויקרא בקול גדול יהודית :

השער ה חמישי במהלל היראה הנורא : השארית הנמצאה ׳

צורת המקשה והמחבר ׳ זה אל זה ידבר :



אמר המקשה מי האיש הירא ׳ ונדעה מתגאה : ולמה תשמח ברן משליך ׳ כשופר הרים קוליך ואיך לא תבוש מפני : הירא דברי ה׳ : ועל מי הרימות קול מעלותיך : הלא יראתך כסלתך : כי לא תועיל יראתך : ולא תזיק קנאה : כי כל הדברים ׳ יגיעים : ובגזירה מגיעים׳ ולא יוכל אדם למנוע : וגזר דין לקרוע ׳ ולא יועיל יראתו ושועתו : להציל לו מרעתו : כי על הכל מוכרח : ואין מנוס ואין מברח׳ ואשר יחייב עליו מולדו : הכל יגיע אל המועד אשר יעידו : ואשר היה עושה אם מצליח בידו : בין טוב ובין רע בעשותו : לא יחליפנו ולא ימיר אותו : כי איך יתחלפו וישתנו במזלותם : הככבים ממסילותם : ואם ברע אדם או טוב ׳ הכל על פי הככב ׳ ואם

והודעתי' מהלל הענוה והשפלו' אשר הם מרוח הקודש אצילות' כי טוב אמו' לך עלה
אל מכוני' מהשפילך לפני נדיב אשר ראו עיניך: ואת' לא חששת להוד מוס' וערכני'
והנה לא שמעת עד כה' ויאמ' העורב הנה שבתי היום בכלימ' ובושת' ולעולם בגדי
ענוה אלבש תלבושתי' ואבחר לנפשי חליפו' שמלו' להתקרב' שחורו' כעורב' ואמנע
מלבי גבות הרוח' למען אנוח' ואל תגע בי רוח הגאוה ותאותה ' לא כולה ולא
מקצתה' ותאמר היונה אחר אשר אל הגאוה כחשת ' לטובתך כעשת' כי כטשת '
ובלבך נחליך הם יסורים של אהבה' מנחת נדבה ' וכאשר ביארו רועי תורה יומם
ולילה ' אין אדם נוקף רגלו מלמטה א"א כ מכריזין עליו מלמעלה ' ועתה החזק
שמוסר ושל ל אל תחסר' ולא יקנא לבך בחטאי'' טוב שפל רוח את ענוים מחלק
שלל את גאים ' ותזכה נפשך אל רום גבוהים ' ותמצא חן ושכל טוב בעיני אהי'
' ותזכה ותחיה במעלתה וממשלתה ' זרע קודש מצבתה' ויאמ' העורב מה נמלצו
אחותי אמרתיך' נופת תטופנ' שפתותיך ' ומה נחמד דבורך ועניניך' דבש וחלב
תחת לשונ'ך : ועל זה שבתי מרעיוני' ברית כרתי לעיני ' להסתופף בסתר
כנפיך ' ואשען על נקיות כפיך : ועתה אחותי לכי בדרכי שכל ותבונה : השיר
היונה : כי באשר תלכי אלך ואתחבר ' ובאשר תמותי אמות ושם אקבר ' ותרא
היונה כי בלבו הכבר ' אין מחסור דבר ' ותקבליהו בסבר פנים' ובכנף רננים '
ויחדשו דברי חכמה כבראשונה' להשיג המעלה העליונה' ויטשו דברי הבל ותאוה'
עקב ענוה ' ויראו בדברי חכמות ' משערי מות תרוממות' זה קורא וזה דורש ' זה
שונה זה מפורש ' זה מודה וזה משבח ' בין האולם והמזבח ' זה מעדה צדקה
ובגדי ישע ' לשבי פשע' זה יעלה אל רום מעוני' וזה יעל' אל הר ה'' זה מחשבותיו
מעלות עליונו' ת משכיה ' ועיניו אל קדוש ישרא' תראינה ' זה ירבה לעלות
ובקהל קדושים יחנה ' זה יכתוב ידו לשם ובשם ישראל יכנה' ויבלו בטוב שנותם'
ובמשכנות מבטחים יומם' אין פחד ואין צרה ' אין זעם ואין עברה ' אין חסר
' ואין מגרע ' אין שטן ואין פגע רע : וישבעו מעדנים ' דשנים ורעננים ' ועל
זה אמר המשורר ' לב ישן לעורר '

יְשֵׁנִים שׁוּ בְּנֵי אֶרֶץ חֲשֵׁכָה : וְעִיר מֶּגַע כְּמוֹ רֶגַע הֲפוּכָה :
הֲלֹא תֶבֶל וְיוֹשְׁבֶיהָ חֲלוֹמוֹת : וְשִׂמְחָתָהּ בְּתוּגָתָהּ מְשׁוּכָה :
רְאוֹ מַה עֲלוֹת אֲצוּלוֹת בַּעֲנָוָה : וּבַשְּׁפָלוּת עֲלִיָּתָהּ עֲרוּכָה :

ואשב מושב ישרים : במעלות המשרים : גודר פרץ על בני פרץ ׳ עם מלכים
ורוזני ארץ ׳ ותרא היונה כי התנשא לבא עד הלום : ותאמר לו לך לשלום :

צורת העורב מתפרד מן היונה ופורש כנפים : כנשר יעוף בשמים :





ותשאהו רוח לעלות אל
העבים : לתת קינו בין
ככבים ׳ ויגבה לבבו לעלו׳
במושב הנשר : ויהי הפשע
אמיץ והקשר : וישמטוהו
העבדים ואל הארץ ה
השליכוהו ׳ מנוח הדריכוהו
: כי את׳ כפיתה מסכן ואלך
: לעלות אל מושב המלך
: ולא שמעו ולא האמינו
דבריו : ולא נתנו לב ל
למעלת הוריו ׳ ויגרשו אותו
מהסתפח : ויפול ויפסח :

צורת העורב מתנחם על מהלכו והוא צולע על ירכו :



וישב ביום ההוא העורב
לנתיבו ׳ וילך ויבא :
ויקרא אל רעייתו היונה ׳
בלב נדכה ונפש נענה :
ויגד לו מהלתו : ורפיון
מעלתו׳ ורוח העועים א
אשר נשאתהו׳ ואת כל התלאה
אשר מצאתהו ׳ ויאמר עבדים משלו בי וישליכוני מבית המלכים : ולא נתנו לי
מהלכים : וישטוני כל איש סכל ונבזה : אל ארץ אחרת כיום הזה : ויהיו ב
בכבודי מתרפים ׳ והנני פוסח על שתי הסעיפים : ותאמר היונה הלא כתבתי
לך שלישים : להציל נפשך מפח יוקשים : והודעתיך

אמרו כל מי שיש בו שלשה דברים הללו בכל דבר פשע : והרי הוא מתלמידיו של
בלעם הרשע : והן עין הרע ונפש רחבה ורוח גבוה : כהי כהיה וכהה : וכל מי שיש
בו שלשה דברים הללו והוא על ענוו חרד וכהס : הוא מתלמידיו של אברהם :
והוא עין טובה ונפש שפלה ורוח נמוכה : כי שם ה' צוה את הברכה ' תלמידיו
של בלעם יורדין לבאר שחת : יחד על עפר נחת : וכן כתוב עליהם : אנשי דמי'
ומרמה לא יחצו ימיהם : אבל תלמידיו של אברהם זוכין בגן עדן נחלה רבה :
ונוחלים חיי עולם הבא : ועליהם נכתב דבר אשר בכתם פז לא יסולה : להנחיל
אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא : ויאמר העורב מה יפית ומה נעמת אהבה : ברוש'
אמרתך מאד וחשובה : ומה מאד נאה : עבדך לשמור ולעבוד : כי עניו ושפל ר
רוח יתמוך כבוד : אמנם החכמים דקדקו בעניין הענוה' אשר היא ליושרים כאזו
: והאריכו הענין : ובנו עליו בניין : ונתנו לשעורין דבריהם : כאשר כתוב ב
בספריהן : ואמרו בשמתא מאן דאית ביה : ובשמתא מאן דלית ליה: הנה חיים
להשתמש במקצתה : וכן יאתה : ועל כן אתייחס ואתגאה במעלתי : סלעי
ומצודתי : ואת ביתי בחכרתי אם תתנשאי : ובסלע מדרגתי אם תתגאי : אין עונש
ואין שגגה : יונתי בחגוי הסלע בסתר המדריגה ' כאמרך הלא העורב הלוז רעי
ומפיק זממי אחי" ר"ס משפחת האחירמי : והוא מבני הכדיבים : שרי הככבים
'הלא זקני היה ראש השלוחים : אשר בשמן ששון משוחים : ויצא בכל יום פעמי'
: יצא ושוב עד יבושת המים והורי כלכלו את הנביא בימי הרעב והחרב
והעורבים מביאי' לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב : ועתה אנכי הולך לעמי
: למען ספר שמי : ואם בני רשף יגביהו עוף ' ארוץ אחריהם ואעוף :

והוא ממין הרמאים הנה הוא נשאר מיתר הרפאים : צוח ושורק ושן חורק
ולספוק על הדגים זדונו מערים בלשונו ולהשליך פחים יארוב וידגו לרוב :
ויאמרו לו הדגים ואיך נוכל להמלט מן הרמאים השונים ועצת הדייגים ויאמר
בהיות כל אחד עניו ושפל רוח ויזכה וינוח ויהי בסתר ובגלוי ירא שמים ואל
יגבה לשוט על פני המים ויבוש מעצמו ויחפר ובא בבור והטמין בעפר כי
לא יזכה לקבל הברכות גאה וגאון ודרך רע ואיש תהפוכות והמתגאה לא יקום
בעת התחייה ונפשו לא היה ולב נשבר ונדכא יחיה ויזכה וכבר נזכר בשב'
הענוים כתב אשר לא יופר הקיצו ורננו שוכני עפר שוכבי לא נאמר אלא שוכני
לתהלה ותענה כי כל מי שנעשה לעפר שכן וחיין בשפל ישכן יזכה לתחיית
המתים ולאותות ולמופתים והגאה יפול ברעה והיה רק זועה ויטבע בטיט
היון ונבור שאון לפני שבר גאון ראו כמה מעלות בשכני עפר כפולות :
יזכו ויחיו במעלה רבה והקרן קיימת לעולם הבא , ויאמרו הדגים צדקת במוסר
ונפלאית מאד נשיאות ובמושל הזה אשר הביאות הושעתנו מצריכו ושכאינו
הבושות ואנחנו חפצים לקיים מצותיך כל מוצא שפתיך ויצוו הדגים ויעבירו
קול בכל המחנה ונבולם מטעם המלך וגדלם : להתנהג כל אחד בשפלות רוח
יצר נמוך ובטוח : ולשוט על פני המים איש אל יתגאה ובפני הדייגי' אל יתרא' :
ואם יבא עליהם רוח עועים יבאו בנקרת הצורים ובנקיקי הסלעים ויכן
לשובתו עפר ואפר כל הנמצא כתוב בספר ויבחר למזונו דברים נקיים פרי
עץ חיים ויזכה למעלת החסידים ומהללם ואכל וחיי לעולם ויתקבצו יושבי
הערי בשומעם וקבלו עליהם ועל זרעם לקיים את דברי הנבונים ולהיות
על דעתם נשענים וכלם שמחים ששים להיות עושים וישכנו בעפר מלך
נשרים : ובאו במערת צורים : ויכלו ימיהם בנחת ושם כה : בארץ מגוריהם אשר
גרו בה : והדייגים בראותם מעשיה' נבהלו ופורשי מכמורת על פני מים אומללו
ותוסף היונה לקלל החנף והגאו' : ולפאר השפלו' והענו' : ודרך הצניעות להלל
ולשבח ומוסרת כסיל לפתח ותאמר הנה נשאתי אלה המשלי' להכחיד החנפי'
והגאים להבלים : ולמען יכלמו הרמים מגערתם : יבושו ויחתו מגבורתם : ועת
שים לבכך אל מהללי : תנה בני לבך לי : וראה עינם הגאים מחתית החטאים
וכמה דקדקו נבונים וחכמים באים ואמרו כל מי שהוא גם רוח במעללי שכינה
מיללת עליו : ואמרו כי הרגיל בזאת העבירה ראוי לגדעו כאשירה

באתי להפקיד אצלך כיסי ומעותי חלי וכל אוצרותי ויאמר הזקן הנני מטריח
עצמי לעשות משאלך תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אליך ויאמר הסוחר רבוני
שנכתוב על הכיס אותותי ושמי ושם אבותי כי הרמאים רבים סלונים וסרבים
ויאמר הנני כותב כפי חפצך שמך ושם אבותך ושם ארצך ואצייר על כיסך צ
צורת זקן וישיש ממולאים כתרשיש למען לא יבא לרמותינו איש נוכרי באף
וחרי ויהיו הם אותותם מעתיקים וסודתם ממתיקים והנה העשוק קרב למולו
ויחנן קולו ויאמר בחסדך הזקן אדוני צוה לתת לי פקדוני כי כבר שלמתי
מכירתי ועשיתי סחורתי ויאמר גשה נא ואמשך בני האתה זה אשר כתת הכיס
ביד ימיני ויגש האיש וימששו ולא יכול להכחישו כי אמר פן ישמע קולו ושב
ורפא לו: ולא יפקיד אצלי ההמון הרב: והיה לי כהיום הזה למארב: ויאמר לו
באמת אתה הפקדת בידי כיסך: מנת חלקך וכוסך ואמנם בא בצורתך רמאי
אחד: וכמעט הורי לא נכחד: וישאל הממון וערך לנגדי שיחך כי בקש להדיחך
ואני עניתיהו על זאת קשות ועזות ועתה בני קח נא רכושך וחילך אחי יהי
לך אשר לך ויקם ויתן לפקדונו לא חסר דבר מטמונו ויהי כראות הסוחר
את הפיקדון ביד האיש ויהי כמחריש וירס גם הוא כיסו מן המתהפכת ויואל
ללכת ויאמר הזקן תנה את הפקדון הזה ואשמריכה לילה ויום אנצריכה ויאמר
הסוחר אל נא אדוני כי אין זה הכיס אשר בידך רבוני והכיס ההוא גדול מזה
ואתה תחזה כי עתה אלך ואביאנו ובידך אפקידנו ויאמר לו מה לך לך ושוב
ואל תשעה בדברי שקר ואל תחשוב כי אם תתעכב לא תוכל לראות פני
עד אשר אתודה על זדוני ואתפלל בחוקי לפני זקף כפופים תמידין כסדרן ומ
ומוספין ויאמר לו התפללת כתאוותך ה' לא יתן כיסי ברשותך כי אתה רשע
מתרא רשע עריץ ומתערה ונכבר חקק השם מאמר וזכבו כי לא לפניו חנף
יבא ועל זה סבותי ואוציא מידך חיל חברי ורכושו כאשר ראיתי בצרת נפשו
ועל זה אודה את ה' ואהללנו מציל עני מחזק ממנו וירא החנף כי לא נעשת
עצתו ונבערה מליצתו: ויצעק ויהמה וינאק ויבו לביתו ויחנק והעשוק נמלט
בתחבולות הסוחר אשר דרך אמונה בחר וישב לביתו שמח וערמת הסוחר
סיפר משפחו ויגיד מהללו לכל אנשי שלומו וכל מקום מוקטר ומוגש לשמו
ונשאתי לכם החידה אשר ענין החונף והרמאות מגידם למען תדעו ותבינו
ומאמרי ונבכי תלאותינו ותדעו כי האדם הבא באניות חרב פיפיות

שאלת' כיסי אשר הפקדתי בידיך : בהתבוננתי עדיך : ויאמ' הזקן לא היו דברי' מעו'
ויצא אותו היכה פ׳ע ונכלם : וישב האיש הסוחר לבית תחנותו : ויספוק לארץ :
מרירותו : וישכם ביום השני ויבא בית הזקן : אולי יוכל ענייכו לתקן : ויאמר אלו
אדוני סלעי ומחסי : בוא לתת לי כיסי : ויאמר צא צא איש הדמים כבזה וסכל :
אשר על לשונו רכיל : איך תבקש ממני פקדון : איש ריב ואיש מדון : ויוציאהו
מביתו בפחי נפש : ויטבע בטיט ורפש : וילך וישב לו מנגד : משתומם על ה
הבגד : וירא והנה איש כחוץ : בא מן החוץ : והוא הסוחר הגדול אשר בתרשיש :
גם שב גם ישיש : ויתבונן אל העשוק ויכיריהו : וידבר באזניו ויעיריהו : ויאמר
מה לך מרעיד : אשר על שברך דמעך יעיד : ויאמר זקן אחד ימני : למשואות
שמני ויגד לו את כל אשר קרהו : ואת אשר עשה הזקן ואת אשר ענהו : ויאמר
לו אל תירא ממקרך : ואל תתן את פיך לחטא את בשרך : ועל פי הדין והחק :
אנכי מושיעך מרחוק : והחלצך מיד הזקן החנוף והכוזב : לאחר יהיה האות הזה :
ויהי ממחרת ויקח הסוחר כיס רחב וארוך : והכסף והזהב תוכו ערוך : ויאמר אל
העשוק הנני הולך אל בית הזקן : ליישר מהלכך ומתקן : ואערים עמו ערמה :
עמוקה ורמה : וארבה דברים כמהללו ותפארתו : והשיב את הפקדון אשר אתו :
ואתה תבא לכסות מאמרי : אחרי דברי : ותשאל ממנו פקדונך וחילך : ובערמה
זו ישיבנו לך : ויאמר העשוק אני אבא אחריך : ומלאתי את דבריך : ויפן הסוחר
הישים : ויבא בית הזקן במרוצה : ואותו על מכונו מצא : מתעטף בטלית נאה :
בענוה ובחסידות נראה : כמראה מלאך אלהים נורא ואיום : והוא יושב פתח ה
האהל כחום היום : וישאל לשלום הסוחר ומלאכתו : כי חשב למשכו ברשת :
ויפתחו הסוחר לעומתו : ויודיעהו על מטב אמרתו : ויאמ' הנה תרשיש עיר מגורי
: ואני סוחר גדול מימי נעורי : ויש לי בת נשואה בארץ פתרים : אשר לאחה
לרעב תפרוש ואני הולך לשחר פני' : ולדעת ענייכה : והייתי הולך בגדי צבעוני'
זהב וכסף מטמונים : והודיעני היום כי בדרך הזה גנבים : יצאו נגבים ' ואני
שמעתי עליך שבח ותהלל' אשר אמונתיך נכלל כי א' זה הזקן הנאמן אב הרחמן :

ותבלית חסדו ואמיתו ׳ ישטוף עני במשכו ברשתו ׳ אלה הם החניפים ׳החרטומי׳
והאשפים ׳ אשר כל כונתם לרעה׳ לעשות חנף ולדבר אל השם תועה ׳ והאל צווח
ע״י נביא ׳ אוי להם כי נדדו ממני שוד להם כי פשעו בי ׳ על כן צריך אדם להזהר
מדבריהם ׳ פן ינקש אחריהם ׳ ולפרסם אותם מפני חילול השם ׳ ומפני אדם
אשר לא ידע ואשם ׳ ואם נלכד ברשת אחד מהם לאשמיו ׳ ונפל בעבותיו
יערים להמלט ממנו בכל מיני הערמה ׳ כי היא מצות עשה שהזמן גרמה׳ כאשר
הערים הסוחר הידוע ׳ והציל מיד החנף אביון ושוע׳ ונמלט בערמתו עני מסלד
בחילו ׳ ויתעם ואין עוזר לו ׳ ויאמרו הדנים איכה היה הדבר ׳ ואיך נמלט העני
והפח נשבר ׳ ויאמר היה זקן אחד בארץ כדון ׳איש מדון ׳ והיה מתפאר בענוה
ובדרך מצוה ׳ והיה מתפלל למצא פדיום ׳ שבע ביום ׳ ומראה לכל נועם ויושר׳
׳ושעית הכושר ׳ ולבו היה חסר ומגרע ׳ כי כלו חנף מרע ויהי היום והנה
איש סוחר ׳ יבקש רצון וטוב סוחר ׳ ויבא אל העיר לעשות
סחורתו ׳ כפי מנהגו ודתו ׳ ויביא בידו כיס גדול ומסולא ׳
בכסף מלא ׳ ויכנס בפונדוק אחד וירא על כיסו ויפחד ׳ כי היה בין אנשים
זרים ׳ ונכלדי נכרים׳ ויאמר בלבו אלך ואפקיד כיסי ביד איש טוב ונאמן׳ ואכבל
מתקרה הזמן ׳ עד אשכים למחרתו ׳ להשלים סחורתו ׃ ויהי הוא הולך וישמע
קול המולה ׳ בבית התפילה׳ ויכנס בתו . ולראות ׳ חן חן תשואות׳ וירא את הזקן
מתפלל׳ דום להשם והתחולל ׳ וירבה צעקה ונאקה ׳ ויקרא אל השם בחזקה ׳
כורע ומשתחוה ׳ בלב נשבר ודוה ׳ ויבקש על עונו סליחה ׳ ולא יגרע שיחה ׳
והאיש משתאה ׳ וישתומם על המראה ׳ בראותו חסידות וזקנה ׳ ותפילה נכונה
׳ וישאל אל הזקן לשלום׳ ויאמר מי הביאך הלום ׳ויאמר אני סוחר ממקום פלוני׳
לבקש איש נאמן רצוני ׃ ואחרי אשר ראו עיני אילו התהילות׳ המסות הגדולות
׃ הנני מפקיד בידך ממוני וחילי ׳ אתה תומך גורלי׳ ויאמר כתר לי זעיר ואתודה
על כחשי ׳ ואשפוך את נפשי ׳ ויוסף להתודות בשבירת רוחו ׃ ולפני אל ישפוך
שיחו ׃ ויהי ככלותו לדבר ׳ ונכשתי לחבר ׃ ויקבל מן הסוחר פקדונו ויקם
וילך בשמחה אל מעונו ׃ מתהלל ~~להשבח לבותם~~ לחמו ומזונו ׳ וימלא שבעת
ימים ויכין הסוחר סחורתו וקנייננו ׃ ויפן בית הזקן לבקש פקדונו ׃ ויאמר מה
הפקדון אשר תשאל ׳ ומלתך תשים לאל ׃ ויאמר

וכמה יגעתי בעשיית סוכה : ובכר שבת וחנוכה : להדליק נר ולערוך המערכה :
ובכל זאת לא נחתי ׳ ובסעודת פורים כמה טרחתי : והתבוננתי במקרא מגילה
ודקדקתי באותיות כל מלה ומלה : ותקנתי לי מצה הדורה : ערוכה בכל ושמורה ׳
ושמעתי האזהרות : ביום מתן תורה ספורות : וביום טבאב : הייתי כחלה וכואב :
ובשר ויין לא שמתי אל פי : ביום חרוני ואכפי : ואצום עשרה ימים סדורים ׳ שבין
ראש השנה ליום הכיפורים : ובכל יום העשור הייתי בכח ואל ׳ אלהים נצב בעדת
אל ׳ ותכלית כוונתו להתהלל בין הפתאים ׳ אשר הם למאמרו משתאים ׳ באמרם
במה ראוי איש כמוך לכבד ׳ עדי אובד ׳ והסכלים אשר ברשתו נמשכו ׳ לא ידעו
ולא יבינו בחשיכה יתהלכו ׳ כי כל דבריו חנף ומגרע ׳ הבל וחלי רע ׳ כי לא יבין
מן המצות זולת השמות ׳ אשר שם שמות ׳ המין השני איש מתפאר בחכמה ׳ ונפש
פתיות הומה ׳ ומעלת כסילות לשונו נובעת ׳ גם בלא דעת ׳ ומקבץ דרשות
ופשטים ׳ את כל השאטים , ושם לו ספרים נוכנים ׳ בתכלית היופי מתוקנים :
ועומד פתח אהלו ׳ ומראה לפתאים מעלתו וגדלו ׳ בהיותו בדיעו ושכלו
המשובחים ׳ שר הטבחים ׳ ולקחו כמטר עליהם יערף : וכשוף לטרוף ׳ באמרו
להם זו נבילה וזו טריפה ׳ באות נפשו שאפה ׳ ומשער כל ענין ע״פ שכלו ׳ כל ימי
הבלו ׳ ואין מתן טע׳ לדבריו ׳ בסתרו דברי חביריו ׳ וכל חכמתו ובינתו בתחבולות ׳
סברות מזולזלות ׳ וכאשר יבא משכיל לדרשו ׳ טורף נפשו ׳ באמרו פלוני הגאון
אשר זו הסירכה : ואחרי דעתו נפשי משוכה ׳ ולא ישיב אל לבו ולא יבין ׳ מאבד
ונתונו של ישראל שלא כדין ׳ וידרוש לפתאים ויעיר ׳ והוא לא ידע ללכת אל עיר
׳ ויתשיל להמון משלי חומר ׳ וגשמו אומר ׳ כי הוא חכם ויודע ׳ אהוב וריע ׳ ומודיע
סידוש והלכה הורה ׳ בשונה האמורה בתורה ׳ נחכמתו ותבונתו על דרך כלל :
ענין המאכל והמשתה והמשגל ׳ ותכלית כוונתו ודיעו ׳ קול העם ברעו ׳
המין השלישי איש מתפאר בענוה ׳ אימה כנדגלות ונאוה ׳ ואל בית התפילה
משכים ומעריב ׳ כי ביקש לחרחר ריב ׳ ומראה לכל ציצית הדרו ׳ ותפילין אשר
על בשרו ׳ ומרבה זמירות ותהילה ׳ קול המולה : ומבקש בקשות ותחינות ׳ ותפילות
משונות : ומרוב קידות וכריעות אשר נפשו בוחרת ׳ אדם מניחו בזוית זו ומוצאו
בזוית אחרת ׳ וכוונתו לרמאות בני אדם במעלו ׳ ולהיות אלמנות שללו ׳ ולמלא
בית גנזיו מטמונים ׳ משוד עניים ומאנקת אביונים :

[illegible]

ומפני זה יקבלו המים צורה׃ אבל לא יוכלו לשמרה ׃ כי אין בהם זולתי כח אחד׃
והוא הקיבול אשר מהם לא נכחד׃ אמנם השמע יפעלו בו שתי כחות׃ ילבו אחרו׳
׃ יקבל כח הלח וישמור כח היובש׃ לכן יהיה חובש׃ ועל כן תשאר הצורה חקוקה׃
בלוח השמע חקוקה׃ ויסאל כח הזה במקום המוח שבילים דקים וזכים׃ משגיח
מן החלוקות מבין מן האחרכים׃ החוש השלישי הוא כח שומר הדברים אחר
שהם נעלמים ונסתרים׃ הוא המשיג מן המוחשים׳ ענייניס אשר אינם מורגשי׳
׳ כאשר ישיג השה איבות הדוב ושנאתו׳ כדי רשעתו׳ והכח הזה כמו השכל
לבני אדם׳ תפארת הבהמות והודם׳ כי הוא השלמת תבונתם ופעולם׃ השומר
אמת לעולם׳ החוש הרביעי הוא כח הזכרון׳ העברה ופתרון׃ לזכור הדברים
אשר השיגם הכח השומר׳ ומאמרו נגמר׳ כי לזכירת סתריו ורזיו׃ כאילו הוא בית
גנזיו׳ ומשיג בעצמו תגלומת ענייניו׳ ויכתב ספר זכרון לפניו׃ ושנים אלה
נמצאים באחרית המוח׳ גבורי כח׳ החוש החמישי הוא כח המחשב השומר
באמצע המוח יושב׳ והכח הזה אינו משיג אבל הוא מניע׃ ודברים יניע׳
ומחפש בעד שנמצא בכח הציור׳ ואם נשאר ביד השומר והזוכר שיור׃ כי היא
ביניהם פקודה באמצע׳ אבן שלמה מצע׃ ולפעול בהם הפרדה והרכבה׃ דקה
או עבה׳ ויצייר אדם ובהמה יעופפון בשמים׳ וגבותם מלאות עינים׳ והדומה
לאלה הנמנעים׳ לכח נשמעים׳ ולא יוכל לחשוב באין דמיון משל׃ ולתור
אחרי הדמיונים לא כשל׳ אבל יקבץ הנפרדים ונקבצים יפריד׃ מוליך ומביא
מעלה ומוריד׳ וילך בלא שכל הלוך ושוב׃ והוא לא כן ידמה ולא כן יחשוב
והכח הזה נקרא מחשבת כוזבת׃ לעשות כל מלאכת מחשבת׃ אלה הם החושים
הנגלים והפנימיים׳ אל כל חי מרגיש מצויים׃ והאדם בהם גדול ונשא׃ על כן
יתרה עשה׳ מפני שים בכחו השכל המודע׃ אשר להבדיל בין השקר והכזב מודע
׳והשכל הזה הוא במחשבה כלי׳ ולעשות מפליא׃ אבל אינו עצם המחשבה
הנה ישכיל מאד ירום ונשא וגבה׳ כי הוא האמת אשר לא תמעד׃ וצדקתו עומדת
לעד׳ אמנם יש בבני אדם חוסר ומגרע׳ חכמים המה להרע׃ והם האומרים
על תאות כסלם׳ ומוציאים בדברים תחבולות שכלם׳ ומשבחי׳ עצמם בחסידות׃
ומעידים על כזב ושוד עדות׃ ומשבחים חוטאיהם וכחותם׃ להבל רעיון להם
תאותם׃ המטים עקלקלותם׃ והם בתהפוכות חניפים׳ עפר ארץ שואפים׃ ח
הורי עפר וכפים׳ והחוטאים האלה שלשה מינים׳ כהי והגא וקינים׳ המין
הראשון איש מתפאר בחסידות׃ בן נעות המרדות׳ ולגבוה דעת הבריות׳ מונה על
עצמו זכיות׳ באמרו כמעט שלא נהרגתי הרוג׃ בלכתי לקנות לולב ואתרוג׃

וכל דבר עומד נגד עגולה היא כנקודה ' ובידו קנה מדה ' והמשל בזה אם תשים שטח עגול נגד העין דרך קוים ישרים ' עד מקום השטח עוברים ' ויהיה תחתונו כל אשר הוא לצד השטח רחבת ידים ' ויצא עליונו אשר לצד העינים ' כאשר יכלו הקוים אל הכבות ' תשוב העגולה קטנה וצרה בא מרחובות ' והיא עומדת על דמיון זה חדה ועבה ' ורחבה ונשבה ' ראשה נקודת העין הרואה ' ותחתיתה השטח העגול הנראה

צורת הרואה והנראה שניהם במסילה] כאילו העין נקודה והנראה עגולה



וכאשר יתרחק השטח יוסיפו הקוים להיות חדי' ' ויארכו הבדים ' ויצאו צעדי הזוית ' אשר הם כבת עין מצויות ' ותקטן העגולה הנראה באמצע העין ' עד היות הנראה לאפס ולאין ' כי כל אשר תקטן העגול' הראו' תחסר ' כי עוד מעט תזער ויוסיף הנראה קטנות וחוסר ' עד אשר יכלה אל גבול המיעוט והקוצ' ' ולא יוכל כח הרוא' להשיגהו ' כי יותר איש מריעהו ' חוש הראשון הוא הנקרא חוש המשתתף ' שום שותף ' כי ממנו יתפשטו הה' חושים הנגלים ' ובמציאות נכללים ' והן ישובון אליו ובו יתקבצון ' וקרבתו יחפצון ' וכאילו הוא מקום הנחתב ' כחלת עצמו ונדקתם ' והחוש הזה הוא במקום המוח ' גדול ורב כח ' והוא המקבץ הלובן והקול ' ורא' ית הנשמע והנראה בצדק ישקול ' ולולי זה החוש היינו בעצמינו חסרים ' ולא היינו מכירים ' כי הלבן אשר שמענו קולו ' לא ידענו מה היה לנו ' והקבוץ הזה אשר בין הקול והצבע ' אינו בעין ולא בחוש השמע ' אמנם החוש הזה הוא המשתתף ביניהם ' היוצר יחד לבם ומבין אל כל מעשיה' ' החוש השני הוא כח הציור ' ופתרונו השגחה והשיור ' כי הוא משגיח ושומר הדבר הקרוב והנרחק : כל אשר בחוש המשתת' הוחק ' וכח הציור הוא מתקומ' בעצמו ' וזולת הקיבול כנר רשומו

ויתחדש הקול בהיות התנועה עוברת ׳ וגבורה אוזרת ׳ ויגיע עד מקום הגעתה
יבא עד תכונתה ׳ וכאשר יכלה הקול באות התנועה ׳ ותעבור השמועה ׳ יתפעל
האויר ויתערב ׳ כל הקרב הקרב ׳ והוא האויר המוכן ׳ אשר סביב עורק האוזן
שכן ׳ והעורק הזה הוא גוף פשוט יבא מקב׳ המוח ׳ ורשתו פרושה בחיל גדול ובכח
׳ כפרישת הגלד אשר על התוף ׳ והקול כמשוך התנועה יחטוף ׳ ויתחדש בתוכו
קול הברה ׳ קל מהרה ׳ ויחוש הכח המונח באותו העורק ׳ ויעמוד על הפרק ׳
כי התנועה מתחדשת ובאויר עגולה קטנה מתגלגלת ׳ והולכת תמיד ומתגדלת ׳
וכן תעשה עד אשר תמחה ׳ וכטל משכים הולך תדחה ׳ וכן האויר באשר יפגוש
גוף קשה ׳ ימס ולילה תמיד לא יחשה ׳ ואולי כי בהפרדו יתחדש ממנו בלבול ׳
והוא הקול אשר ממנו אבול ׃ חוש הטעם הוא אכילות וכח ׳ כאצל מן המוח ׳
והוא בתוך עורק אחד כפקד ׳ ובידו נשקד ׳ והעורק הזה פירש על חיצוני הלשון ׳
מעביר ראשון ראשון ׳ באמצעות הרוטב אשר אין טעם בעצמו ׳ ופרש על הלשון
רשת חרמו ׳ והרוטב יקח הטעם ׳ פעם בפעם ׳ ׳ ויתהפך אלינו ויקבלהו ׳ ויקר
מקריהו ׳ וישיג העורק עכיינו וטובו ׳ על כן עמד טעמו בו ׳ חוש הראות הוא פתרון
כח וגבורה ׳ בקחתו מן הנראה צורה ׳ ויחוק אותו ברטיבות העין אשר היא זכה
וברה ׳ כעין הקרח הנורא ׳ כמשל המראה כעמוד נגדה בצבע וגוון ׳ תראה בתוכה
ויתבונן פשתגן הכשתן ׳ וכאשר יתבונן דמות הצורה הנראה ׳ בעין או במראה ׳
הוא באמצעית זך ובהיר ׳ בתוך העין או בתוך המראה יזהיר ׳ לא שיתפרק דבר
מן הגופים ׳ ויפשט אל העין לפני ולפנים ׳ וכמו כן לא תתפרק מן העין בזהירות
ואורה ׳ תתפשט אל נגד הצורה ׳ אמנם יתחדש בדמיון צורה הנראה ׳ כאישון בת
עין או במראה ׳ ויהיה הככת המראה והגעתו ׳ והתבונן בעין או במראה צורתו
׳ הוא בעמוד הדבר על דרך ישרה לשלוח לו ולמסרה ׳ באמצעי הגוף הזך הבהיר
׳ סופר מהיר ׳ אמנם הככת המושג תגיע מכונתן הצורות ׳ אשר בענין הנפש
ספורות ׳ ועל דרך כלל כל השגה ישרה ׃ היא פתרון והעברה ׳ כפי הדין והשורה
׳ לקוח המשיג מן המושג צורה ׳ וכאשר תגיע הצורה אל בת העינים ׳ פעם או
פעמים ׳ יתעורר הכח הרואה אשר בשני העורקים כלולים ׳ אשר הם אל מקום
המוח חלולים ׳ ותשיג הנפש צורה הנראה ודמיונו משתאה ׳ וכן אם היתה אל
המראה רוח ונשמה ׳ תשיג המתחדש בתוכה עצמה ׳ אמנם הרושם הגדול אשר
יורחק ׳ בהראות צורה גדולה כאילו הייתה קטנה ממרחק ׳ הוא בהיות הרטיבות
הברה ׳ אשר היא כעין הקרח הנורא ׳ ועגולה סביבה באמצע העינים ׳ כדור
אל ארץ רחבת ידים ׳

ויאמר להם למה פניכם רעים ' ואתם חרדים ונכנעים ' ועתה הודיעוני מצפון
כל אחד ולבו ' מדוע מהרתם בא ' ויאמרו ראה ראינו ' תמהנו ונפלינו ' והנה
אנשים באים בים ' צי אדיר ואים ' וכל אחד קשה ורע מעללים ' משליכים אל
הים חבלים ' ויבהילו בקולם כל שמן ודשן ' שרקו וחרקו שן ' ואחריהם ישאג
קול ' אשר כעפם וחותם ישקול ' והיה דמעת העשוגים ' קול
יללה משער הדגים ' כי חן היגון לבבם יעבור ' יחוגו וינועו כשכור ' והנה
באנו אליך למצא פדיום ' מן המערכה כשכנו היום ' ובחסדך תודיענו תעלומות
כרמזות ' במה היתה החטא הזאת ' ויחרד הדג הנבון בשומעו מיליהם ' ויאמר
אליהם ' דעו כי כל החיים המרגישים ' כבראו בהם חושים ' והם כראוי ונודעים
' ואל כח המרגיש כשמיעים ' חוש המישוש הוא נודע בכל חלקי הגוף בשוה '
ופרשא יחוה ' בהשיגו החום והקור ' והרטוב והיבש יחקור ' ויבין בין הרך והקשה
' וההפרש אשר בין החלק והשעיר לא יכסה ' ויפריד בין הכבד והקל ' במדה
ובמשקל ' וזה הכח יגיע לחלק הבשר והעור ' ויעבירם כאיש אשר יעור '
והוא באמצעות דבר בו יפוח ' והוא הנקרא רוח ' והוא עובר
ברשת הורידין הדקין ' אשר בעור ובבשר דבקים ' וזה היתרון
הגדול והכח ' יגיע מן הלב והמוח ' וזה בהתגבר החוש על המוחש '
מהר שלל חש ' ואם יהיה במעלה אחת לא ישיגנו ' עמוק עמוק מי ימצאנו ' כי
אין למישוש מחקר ' זולתי במה שהוא יותר ממנו חם או קר ' אבל הדומים לו
אם ידרשם ' לא ידע ואשם ' חוש הריח הוא מציאות הכח ' בתוספת ירוע המוח '
אשר הם דומים לראשי הדדים ' בתים לבדים ' והוא באמצעות גוף דק יתפעל '
יקבל ממנו הריחה כח ואל ' ויכנס הריח בתוכו או יתפעל בחלקיו ' לשמור
חוקיו ' ובמשל האויר והמים המתערבים ' בהיותם זה לזה קרובי ' ואינו מתחייב
האויר להתער' בחלקי הריח ' בהיותו בטבעו כפוח ' אך אמנם אינו רחוק שישתנה
האויר לקבלו ' בהיותו יושב ממולו ' ויען כי בבדו שכן ' הוא לקבלו מוכן '
ותכונתו הצורות יקבלוהו ' ועמו יובילוהו ' ויעבירהו אל מקום רחוק ' עד היום הזה
לחוק ' כי הריח בעצמו מתנועע ' הולך ונוסע ' אבל בהיות האויר מוכן לקבל
צורה ' ארח עמו לחברה ' ולולי זה יעבור הריח ברחובות ובשווקים ' מארץ מ
מרחקים ' חוש השמע הוא קול עובר ' מתפשט באויר וגובר ' והיא חזקת התנועה
אשר אל האויר מגיעה ' בסבת דבר יכה או יהדוף ' באבן או באגרוף ' ויפגשו
בחוזקה שני גופים נפרדים ' וכי [illegible] יהיו נצמדים '

וצוו החכמים להבדל מביזה ושמה ׳ מאד מאד הוי שפל רוח כי תקות אנוש רמה
ובעבור כי התגאה המכשף בדעתו ׳ וישכב בבשתו ׳ בזותה התורה להחרימו׳ לא
תוכל להעלימו ׳ אך האומנם יתחייב מאד להעביר הכשפים ׳ ולפרסם החניפים׳
ואם יחכמו קולם לא יאזין׳ ישחק עליהם לא יאמין : אך יגלה צפון כל אחד
וחטאתו ׳ כדי רשעתו : כאשר עשה הדג הנאמן : אשר היה למופת בזמן :
ויגד לחבריו עניני החניפים והרמאים׳ יצפנו לחלכאים : ויאמר אליה העורב
הנבר ׳ איכה היה הדבר ׳ ותאמר דג אחד גדול היה ׳ בימה של טבריא : והנה
הוא גדול בתבונתו ׳ תארו ותמונתו׳ המשולה לבחור מעם הרימותהו ׳ ובכי עדיו
לגאון שמתהו ׳ מגיש גדלוהו תהום רוממתהו ׳ והוא מין הדגה הנאמנה ׳ אשר
בלעה את יונה ׳ ועל זאת גדלה מעלתו ׳ וגבה קומתו ׳ ובזמן בא הנביא והכניסו
׳ אל חדר הורתו ׳ היה נער קטן רועה אמונה ׳ בן שבע עשרה שנה ׳ ולמד ממנו
דרכי האמונות : ודרך תבונות ׳ ועל כן היה בכל עניין יודע ׳ מבין ושומע ׳ ויהיו
לו שני חברים נאמנים : אשר לחשוב מחשבות נכונים : ולדעת פשר דבר מבקשי׳
: מוסיפין וגורעים ודורשים ׳ ויהי יום אחד והנה אניה קטנה ׳ ירד החובל בים
מינה ׳ ובה שני דייגים בלשון רכה : משליכין ביאור חכה ׳ והם מעריזי׳ במעמדם
: לרמות הדגים להכחידם ׳ ולהומם ולאבדם ׳ ויראו שני הדגים אותם׳ ויתבוננו
במראיתם ׳ ויזעקו בקול מרה ׳ צברה וזעם וצרה : כי שמעו שואגים : וכרעתם
מתמוגגים:

צורה הד׳ יגי׳ באניה: ושני הדגים צורחים תאניה ואניה



ויאמרו איש אל רעהו על
מה אנחנו יושבי׳ ובוים סכנה
חזים ושוכבים׳ האספו ונבוא
אל ערי המבצר ׳ פן תשיגנו
יד הרודף מן המצר׳ ונעלה
בית הדג הנבון לחזות ׳ בעל.
מי הרעה הזאת׳ וילכו שניהם
לבדם ׳ מעוררי׳ לב ישן ונרדם
׳ ויבאו בית הדג הנאמן : אשר
מדרכי יונה למד : וישאל
להם לשלום : ויאמר גשו
הלום : ׳ וישבו כל אחד כפי
תבונתו : איש על עבודתו

על משענת הקנה ׳ ויפול אל הטט ואל היון נחבר: אל הבור הזה אשר במדבר ׳
ועד לא מטה לאדעית גובה׳ מת או נשבר או נשבה׳ ועל זה בכיתי לקשה יומי׳
אריד בשיחי ונואמי ׳ והנה אנכי בשברי תשעה ׳ כיולדה אפעה ׳ וכעלה נידף
אבולה ׳ ארד אל בני אבל שאולה ׳ ויאמר לו המצרי אל תעצב ׳ קום
והתייצב ׳ שוב אל לבך ותנוח : שגם זה הבל ורעיון רוח וכל הענין אשר
ספרת ׳ והימים אשר עברת ׳ וכל המקרה והפגע : לא היה אלא כרגע ׳ והנה
בידי הכוס אשר שתית והתרעלה אשר מצית : ובעבור תבין חכמתי ושגדכה ׳
למען הראותך הובאת הנה :

צורת האיש מתאבל על בנו וביד המצרי כוס חרונו



וירגז האיש מאמרתו ונכבג
ישוב ויתפלא בו ׳ ויאמר
לו כעניתי לך כי אין כמוך
איש מכשף ׳ אשר רוח חובר
כושף ׳ ואין דומה לך בכל
תעלומות כרמזות ׳ אחרי
הודיע ה׳ אותך כל זאת ׳
ולך משפט הבכורה : ובידך
כח וגבורה ׳ להראות
עכייכים ׳ ככף רככים ׳ ו
במושב חפצך ישכנו ויחיו
׳ ושתו ולעו׳ והיו כלא היו :
ועתה אעבודך כפי כח ׳
ולכל בהם חיי רוחי : ותחויכי
ותחלמכי ׳ ועתה אל תעלימכי ׳ העמידכי על אמונת עתך׳ אתהלך באמיתך
׳ וישב עמו ימים אחדים ׳ ללמדו ספר ולשון כשדים ׳ וכשאתי אליך זה הדמיון :
לעורר מחשב ולחדד רעיון ׳ להודיאך כי האדם צריך להתגדל בהודו ׳ בכל כפשו
ובכל מאודו ׳ ויתרומם ביחסו ובמעלתו ׳ בארץ יתשתו ׳ ויפנה אל רהבים
ויפיח אל כזבים ׳ להגיד לנכרים תבונותיו׳ להודיע לבני האדם גבורתיו׳ ותאמר
היונה באלה הדברים הנפש לא תבוח ׳ כי כל זה הבל ורעות רוח ׳ כי כל איש
חייב להכניע ׳ הענוה מנפשו אל ימניע ׳ ותהיה רוחו שפלה׳ ונשברת ׳ כי כל
מי שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננערת

באזניהם דברים נמרצים : אהבת האיש חפצים : מקריבים ומעריצים : ויטבו
בעיניהם מליצותיו : ודעת שפתיו ויקבלו אותו לאדון ולמלך כל עשיר וחלך
ויתן לו המלך את בתו לאשה והשיא את האבן הראש וישמח כל עם הארץ והעיר
שקטה רפא שבריה כי מטה ויקראו לפניו אברך כאשר כילו לברך

צורת המלך רומז להמונו להשתחות ולשטוח לפני חתנו



ויעברו ימי המשתה
והשמחה בהשקט ובבטח
ויבנה לו האיש בית מדה
את כל שכיות החמדה וי
ויכרה בור אחד יען חב
חבירו להשליש הדרו ו
ויבן לאשרו בית מדה את
משוש ומחמד עינים ות
ומגדל וראשו בשמים ו
ויכנה כיופיה את בית א
אביו ויטבח ושמח את
אשתו אשר לקח ותהר
האשה ותלד בן ותאמר
ילד בן לנעמי להיות נגיד על עמי ויקרא שמו עובד להראות מעלתו : והיה
בכוכב בלידתה אותו ויגדל הילד ויגמל ואביו חסד לכל בני המלכות גמל ויעש
משתה והנחת למדינות ומשלוח מנות ויהי היום ויעמוד האיש בפתח אהלו ב
בחצר הכבוד שלו והיה משתעשע בספר אחד נמרץ והנער רץ וישחה אל ה
הבור ויפל ידכא ישות ונפל וירגז האיש לקבול הילד כי נסע מאתו אל מתי
חלד ויאמר מי יתן מותי אני תחתיך בנא עתך וימהר וירד אחריו אל הבור
וזרע עוזו נשבר ויבקש ולא מצא הנער וינע לבבו כנוע עצי היער ויפן כה
וכה הלך ילך ובכה וירא את המכשף אוספיזו גאותו והונו ויאמר לו למה ת
תבכה ויאמר כה קראני היום רעדה ופחד להשמיד אותי ואת בני יחד
ויאמר ומאין לך בן אל תהיה כפים וכפרד אין הבן כי כל מעשיך הבל צירי׳ ואבי
ויאמר האיש הלא אב כי גודר פרץ נורא למלכי ארץ כי בת מלך גדול נשאת ל
בנפר מצאתי ויהי לי מתנה בן גאה יפ׳ תואר ויפ׳ מראה׳ ויגד׳ הילד ויהי רוב׳ ונחנכ׳

ויצו המלך לתת לו הון יקר ונערב : מזהב ומפז רב : ויאמר אל נא תעזוב אותי :
כי על כן ידעת חנותי : ושנה עמדי שנה אחרת : לכבוד ולתפארת : ויאמר גם
לדבר הזה נשאתי פניך : למען אמצא חן בעיניך : ואל יוסף המלך לעבר חסדו
לבלתי שלח עבדו : ויעבוד עמו שנה אחרת : בכסף יקרה ונהדרת : ויתעסקו
בדברי התורות : להבין ולהורו' פעם דרשות פעם פשטות : פעם כללים פעם
פרטות פעם פירוש פעם סברא פעם תלמוד פעם גמרא ותתום השנה שנית
' בחכמה עצומה אשר הלב כובשת בשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת ויאמר
האיש אל תאחר אותי כי אתה ידעת את עבודתי וישלח המלך ויתנו לו עושר
ונכסים אלה ברכב ואלה בסוסים ויאמר לו איך תלך ותרחק אל ארץ מ
מרחק והנה נפשי קשורה בנפשך ההדורה : ועתה לכו נכרתה ברית : להיות
שארית ואתן לך את בתי לאשה בתוספת קדושה ותמלך את במקומי
' בעבור הזכיר את שמי כי אין לי בן זכר וכאבי נעכר ושברך יעלה ארוכה
לחולי יחזק במעודי יעשה שלום לי כי לא חפצתי באחת המלכים ובבני
הנסיכים : אמנם חפצתי ביושרך ובתבונתך : ואמונתך : כי האמונה ראש המלכות
: והחכמה שורש הנסיכות והתבונה עיקר הדעת אשר היא לכל חכמה מדעת
והיושר יסוד כל צדק בי מלכים ימלכו ורוזנים יחוקקו צדק ואמר החכם בזה
משל עליון וזה צורת הדמיון העולם פרדס יתנהג בטוב הדור הדור שלטון
ישגביהו החק החק הנהגה ישמריהו החכם החכם מלך ינשאיהו השכל השכל
הרועה יכבדוהו אנשי הצבא הצבא עוזרים ישעריהו ממון הממון עושר יקבציהו
ההמון : ההמון עבדים ישמכם היושר : היושר מאזני צדק מחזיק הצדק והיא
הצלחת תבל ומהלליה המאיר לארץ ולדרים עליה ועתה ברוך ה' מחמד לבי
ורעוני אחרי אשר האמונה גזעך והחכמה שורש מדעך והתבונה מקו' מרע
והיושר אורך ויעשך לך יאות כל מעלה נסוכה ועוד לך את המלוכה ולהיו
שר ונגיד על כל המוני בך בחר ה' ובשתים תתחתן בי היום למצא פדיום
בתי העדינה ומלכותי אתה תהיה על ביתי ויאמר האיש ומי אנכי ומי חיי : חפצי
ומאויי : כי אהיה חתן למלך : ואנכי נקלה נחלך : ויאמר המלך איני חפץ במוהר
ומתן כי אם איש משכיל ודעתו ועתה מהר למלא שאלתי ולעשות את בקשתי
: כי היום קצר והמלאכה ארוכה : ובעבותות החפץ משוכה ויאמר האיש גם
את הדבר אשר דברת אעשה : ובכל מאמריך אתלונן ואחסה : ואשום בעבוריך
מחשבות לבי ורעיוני : כי מצאת חן בעיני : ויאסוף המלך פרשיו וגדודיו : ויעש
משתה לכל שריו ועבדיו : וידבר

תכשירם את מתריאן מהם וישרעץ את מתקרב אליהם אמר המלך והם כתבי
דברים להגיד משרים ואמרו בטח בבורא ובדתו ותשען במלך ובעבדיו ;
ותתחבר אל החכמים בטוב ובנעימים ויאמר המלך והאמונה אחים בשמן
תפחת קדש משוחים ולא יעמוד העולם זולתי בשניהם אחד באחד יגושו ורוח
לא יבא ביניהם ואמרו אל תשכון בעיר אשר אין בה מלך יוכל ומהיר צדק שולט
על כל ורופא חכם אחד ונרבה ונהר עובר ושוק כמצא ובין המלך להחזיק
באמונתו : ולקיים חקיו על פי דתו : ולשמור גבולי הדינין כולם : כי הם לעלותו
שולם : ואל יניח פלפולים ודקדוקים : אשר לא יקים : ויגדיל מעלתו בכל זה
ויסבו דבר כל נביא וחוזה : ויתרבה לבוראו במעבדיו : ויהיה כחמד ואהו לעבדיו
: ותמיד בהסרת פניו : יהיה חסיד ועניו : טוב הבחינה · רחב המחשב וזך הבינה
: עוזר נכשלים ומדיחם : כאשר אבלים ינחם : וכאשר יקצוף אל ימשוך איבתו :
ולא יעיר כל חמתו : ואם יגיעהו הרוח המתאוה : ישיבהו בשכלו הנאוה : אל עמק
שוה : הוא עמק המלך המושל בנפשו ובתאותו : כאשר ימשול בעמו ובצאן מ
מרעיתו ואמרו עוד יתחייב המלך לדבר אל הנבונים : ויהיו במושב הדרו חונים
ויגדיל מעלת החכמים והודם הכהנים המשוחים אשר מלא את ידם ואני ב
במידות האלה נכבדתי הוגדלתי והוספתי והן הנה תכסיסי מלכותי יקר
תפארת גדולתי ועל כן אויתי לשמוע דבריך ולהקשיב מאמריך ואתה ידעת
ושמוע שמעת כי המלך אשר באלה המדות חמדותו ויקח מהן עמידתו ראוי
הוא לעבדיו ולשמוח בהודו וכל איש שכל ואיש מדע במראה אלא יתודע
ועתה שב עמדי ואל תירא מעמליך וידעת כי שלם אהליך ואתן לך עוז וכבוד
וכסף וזהב ארבה לך מאד מאד כי לא בחרתי משכיל אשר לא הגדלתי וחכם
אשר לא כבדתי ועל דברי מוסר שאלתי ומכל מלמדי השכלתי ואת אנוש בערכי
להצליח דרכי ואני אושיבך במושב אחי ורעי אלופי מיודעי וירא האחי מדבר
המלך ואמרתו יען כי בחר בחברתו ויאמר אעבדך שנה אחת ברוח נכונה
מראשית ועד אחרית השנה ויאמר לו שבה עמדי להרבות הדרי והודי ועל
כנון תבונתך העמידני אכהנך אביאך אל בית אמי תלמדני ויעמוד עמו ב
בנפש חפצה ושלימה עד מלאת לו שנה תמימה וישמח המלך בדברי תבונתו
ויבא עד תכונתו ויתענג עמו במשלים ומליצות קרבת הידידות חפצות פעם
בשיר פעם במליצה פעם בסוד פעם בעיצה פעם תבונות פעם תעודה פע
חידה פעם הגדה ותתם השנה ההיא בדברים ערבים לשרת את השם קרובים
ויאמר הנזיר שלחני מקום חפצי ואלכה אל מקומי וארצי ויבו

יתבוננו הסופרים במליצת סבריתו ׳ ויתמהו מגערתו ׃ ויקח אותו הממונה ׃ אשר
משאר הסופרים לטוב משתה ׳ ויביאהו אל ביתו ׳ ויראיהו את בית נכאתו ויעש
משתה שמנים ׳ מיין רוקח מעסים רמונים ׃ ויתנו לו החברים מנות ׃ ויביאהו לו
מגדנות ׃ וישבו כלם סביבו ׃ וישתעשעו בניבו ׃ ויעמוד על עמדו האורח ׃
בשגיונותיו מנצח ויכתוב להם עוד שני שורות לפקוח עינים עוורות

מיחל עת שתות יין משומר ׃	ולאכול ת סעודת אל וקית ׃
ראו מאכל בבית נדיב מתוקין ׃	והיין משומר ב ענו״ש ׃

ויתמהו האנשים מכתיבת ידו ׃ ומליצ׳ שירו והודו ׃ ויאמרו הכזה ראוי לבית המלכו׳
׃ אשר בו יתרון וזכות ׃ ויגידו בית המלך פנימה ׃ לאמר שמעיך למשאות הרינ׳
׃ ותראה סופר מהיר ׃ כזוהר הרקיע יזהיר ׃ האיש אשר בא היום אלינו ׃ הנה זה
עומד אחר כתלינו ׃ וישלח המלך בעצמו ׃ ויכן לנגדו פעמי אשורו ׃ ויבא ויתחן
האיש הכאהב ויושט לו המלך את שרביט הזהב ׃ וישבו הסופרים להודו׳ ומהללו
׃ מימינו ומשמאלו וידבר למלך ארמית באזני כל ריע ועמית הנה זה האיש
אשר בו רוח יתירא ומילתא די מלכא שאל יקיר׳ לשמשא קדמוהי גבר די חכמתא
וסכלתנו בליביה ׃ די רוח אלה קדישין ביה ויהי בהתבונן המלך מעניהם
וישא משאת מאת פניו אליהם ׃ ותרב משאת האיש ומתנותיו החמודות ממשאות
כולם עשר ידות ׃ ויבקש ממנו המלך בקשה ׃ חזות קשה ׃ למנותו על הסופרים ב
בבית מלכותו ׃ ולעמוד על משמרתו ׃ ולהיו׳ ראש לכל אנשי שלומיו ׃ שגבו על כל
חכמיו ׃

צורת המלך ועבדיו הסופרים באזני האיש מדברים ׃



ויאמר האיש לא אדוני ׃
ולגור בארץ אין רצוני ׃ כי
לא יצאתי מארצי לבקש כבוד
׃ בחצר המלך לעבוד ׃ אמנם
יצאתי לבקש חכמה ׃ ולהרבו׳
עצמה ׃ וכבר אמרו בעלי ה
הבין והמדע ׃ אל תתרא׳ לרשו׳
ואל תתודע ׃ ואמרו המלך
אש מתדיינים ׳ בפעליהם
הצבועים



ויאמר בלבו ארוץ ואעבור את הגשר׳ כאשר ידאה הנשר׳ אולי אמצא בלכתי ישוב׳ נחת׳ לשכון וחשוב׳ וילך במרוצה וינהר׳ ולעבור הגשר מיהר׳ וימצא עיר גדול׳ ומיופי כלולה׳ ובה שווקים ורחובות׳ מליאות וטובו׳ ובהם כל בעלי מלאכה׳ מערכה מול מערכה׳ ויגיע אל שוק אחד גדול ונחמד׳ והיה כל הבא אליו נעמד׳ כי שם נמכר כל חפץ נחמד ויפה׳ תרשיש שוהם וישפה׳ ושם הסופרים יושבים איש על דגלו׳ כל אחד שוכן עם בני גילו׳ וישמח הבחור על הפלאו׳ משמח לראות׳ ויען סופר אחד כתב על משמרתו׳ בראותו הוד הבחור ותפארתו׳ ויאמר למי אתה ואנה תלך׳ אשר חן ידידות בלב רואיך תשלך׳ ויאמר אנכי איש ציון שוכן ירושלים׳ ירא השם אלהים בשמים׳ ובאתי למצרים לבקש חכמת הכישוף׳ את הכוס ואת הינשוף׳ ויצחק הסופר מדבריו׳ ויקרא אל הסופרים חביריו׳ ויאמר הידעתם על עיר ירושלים שמה׳ ואורח יבקש בארץ מצרים חכמה׳ ויאמרו לא שמענו בלתי היום׳ כדבר הזה נורא ואיום׳ ויאמר הנה זה אורח מארץ רחבת ידים׳ אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים׳ ויתמהו הסופרים על דברו׳ ויותר על תפארתו והדרו׳ ויאמרו לו הידעת בעניין הכתיבה חקירה או חכיבה׳ ויאמר ידעתי בדבר הזה כפלא׳ בכל טוב מלא׳ ויכתוב להם שורות הפלא ופלא׃ ויקרא באזניהם שני הבתים האלה׳

חוסי עלי נודד׃ בקש להתבודד׃ ובשעלו מודד׃ לעג ומי מרה׃
נפלא מאד נצב׃ הם שכן נדוד חצב׃ ויעמד נעצב׃ כי צחקה צרה׃

כי החכמה הזאת לי למלאכה ׳ ומאבי אבות לי נמשכה ׳ וישמע הבחור עניינו
׳ ויהי כמצחק בעיניו׳ ויחשוב בלבו מחשבות׃ אשר תבונת הזקן מתעבות׳ ויאמר
אין זה כי אם הטעותו ביין מסיבו ׳ ולהורות כתן בלבו ׳ ויחמוד הוני וחילי ׳ ויחפוץ
לרמות דעתי ושכלי ׳ ויאמר לו מהאלהים תמצא משכורת ׳ ותערב שיחך כשיר
וקטורת׃ כי דברת על נפש אנושה ומרה ׳ רוח נשברה׃ אבל אינני חפץ להכביד
עולך ׳ ולהטריח עליך ׳ כי החכמה הזאת גדולה׳ ככחש מתן קולה ׳ ורצוני לבקש
בחור כגילי ׳ ויגידה ויערכה לי ׳ והוא ישאלך על הספק ׳ להגדיל לשון ולהפק ׳
ואתה תעזרהו ותעילהו בחסדך ולי אני עבדך ׳ וידע הזקן כי לא האמין
הבחור לחכמתו ׳ ולא חשש לתבונתו ׳ ׳ דר בלבו נדר׳ אם אבא באהלי או בחדר
׳ ואם אעלה על ערש יצועי ׃ עד אראהו חכמתי ודעי ׳ ואודיעהו את גבורתי׳
שכלי ותבונתי ׳ ויבן תחבולות ויחכן קולו ׳ ויסב פניו ויאמר לו ׳ לין הלילה והיה
בבקר׳ אראך איש אשר לתבונתו אין חקר ׳ הוא יורך וילמדך ׳ וגם אני אודך ׳
וישב הבחור סרעפיו ׳ וישתחו לאפיו ׳ ויאמר ברוך השם אשר מהללו לא ישבת׃
אשר הנחני בדרך אמת ׳ וישבו שנה אחת מתחברים ׳ עודם מדברים ׳ וישאל
הזקן לשתות ׳ לרמות הבחור ולפתות ׳ ויקח הכוס בימינו ׳ וישת מן היין לרוות
צמאונו ׳ ויאמר אל הבחור שתה וישתכחו תלאותיך׳ ושכבת וערבה שנתיך׃ וישת
הבחור וישתכח מחשבו ׳ ויקם וילך אל בית משכבו ׳ ויהי הולך ׳ והזקן לנגדו
פניס ישלך ׳ וירא והנה באר בשדה ׳ והנה שם מקום אשר עמלו צודה׳ ויחפרו
לדלגו ויחטל ׃ ויפול בבור סיד ויכשל ׳ והבור רק אין בו מים ׳ וישא לבבו אל
כפים ׳ ויצעק ויהמה בכחשו ׳ כאשר ראה צרת נפשו ׳ וילך כל הלילה במחשכי ׳
וגיאו כתן למכים ׳ ויהי בבקר וירא בירכתי הבור דלת׳ ונפשו עליו מיללת׳ ויפתח
ויצא לחוץ ׳ כדהם על כאבו ולחוץ ׳ וימצא גינה מליאה עצים ושיחים ׳ וציצים
פתמר ותפוחים׳ גדולים וגבוהים׳ כעדן גן אלהים׳ ונהר גדול אותו סובב ׳ ואיש
טוב ילבב׳ להביט מהללה ויופיה׃ ולאכול מפריה ׳ וישבע בראותו מעדנים׃
חדשים גם ישנים׃ וישכח ריקו וחילו ׳ ולא חשש לעמלו ׳ וילך הלוך עד קצה
הגינה׃ ויעמוד בראש פינה׃ וישא עיניו וירא והנה גשר׃ בנוי על קו יושר ׳ ובו
שני מגדלים חקוקים בשער׃ עשוים באמת וביושר׃ ויעמוד הבחור וישתאה׃
וישתומם על המראה

צורת הבחור בין הצאלים

סופר את המגדלים

ועל פי דרכו יועיצהו ויועילהו ׳ ועל פי מנוחות ינהליהו ׳ ועתה הואיל ובבואך
כבדתני ׳ ולחבר ולריע לך שמתני ׳ וארחת הלילה במעוני ׳ סביב לשולחני
השמיעני מצפון לבך ומהלכיך ׳ הודיעני נא את דרכיך ׳ ואדעך למען איעצך
כפי שכלי ׳ אערך עטרות לי

צורת הזקן על שלחנו ידבר — והבחור להשיב מליצה יחבר



ויאמר הבחור באמת צדק
החכם במוסרו ׃ וגמר אומר
במאמרו ׳ כי כל אדם צריך
להועץ ׳ מפי זקן ויועץ ׃ ואף
אם יהיה משכיל ובעל מליצה
׳ אין לו יתרון בלי עצה ׳ כ״ש
איש אורח ׃ נודד ממקומו
ובורח ׃ ודעתו בנדוד דחויה ׳
בארץ נכריה ׃ ועתה אודיעך
מחשבות לבי ׳ אם דרך
עצב בי ׃ אני הייתי שוכן
בציון ׳ כפלגי מים בציון ׃
ונפשי הייתה לכל מליצה
מודעת ׳ ולבי ראה חכמה
ודעת ׳ ואבקש לדעת בעניין הכשפים דבר ׳ ובמה כחן גבר ׳ ולא מצאתי בעדים
מענה ׃ ואין קול ואין עונה ׳ ואחשבה לדעת זאת ׃ באחת מערי הפרזות ׳ ועל זה
מארץ הצבי יצאתי ׳ עתה באתי ׃ לבקש מחסורי די ׳ לכל חרטום ואשף וכשדאי ׃
ועתה אם יש עושה חסד ואמת עמי ׳ אחרי אשר כל זאת נדדתי מעמי ׳ הודיעני
התגיר איש בקי בזאת החכמה ׳ ויעבור עלי מה ׳ ומוהר ומתן ירבה עלי ׃ ואתנה
כאשר תאמרו אלי ׳ ויאצל עלי מהודו וילמדני ׃ ואותות החכמה יגידני ׳ ויאמר
הזקן אחרי אשר עד רחבי ארץ התנכלת ׳ והלילה בסתר אהלי התלוננת ׃ בבואך
לבקש חכמה ׃ מביני יושבי ארצך כעלמה ׳ על כן יהבך עלי השלך ׳ ואני אלמדך
להועיל אשכילך ׳ בדרך זו תלך ׃ ואודיעך עיקר הכשפים ׃ ואון ותרפים ׃

ונדע כי השכל בענוה יכשר ׃ וזה בעצם זה נקשר ׳ כשלהבת קשורה בגחלת ׃
כי הענוה מן השכל נאצלת ׃ והשכל נאצל מן הענוה ׃ שלף ויצא מגוה ׃ ושאלו
לחכם מהו השכל והדיעה ׃ אמר השכל והחכמה ׃ ולא יראה לעולם משכיל חסר
ענוה ותמימות ׃ ונעכין חסר שכל והתחכמות ׃ על כן יצטרך האדם להתגבר
בזאת המעלה ׃ ויקחה לו לנחלה ׳ ויגבירנה על שאר טבעיו ׃ כאשר מטעין ׃ כי
היא שלימות נפש החכמה ׃ ויושבה תחתיה ורמה ׃ אמר העורב באמת צדקו א
אחותי ניביך ׃ בעורדך נפש מאהביך ׃ ועל כל זה צריך אדם להשתרר ביחסו ׳
ועיניו לנשוא ׳ ויתגאה במעלת אבותיו ובמשפחתו ׳ מתהלל בחכמתו ודעתו ׳ ויודיע
תבונתו לבני אדם ׃ ויתרומם ויתגדל במעמדם ׃ ואם יבא נכרי אשר לא יכיר
מעלתו ׃ ולא האמין לשמועתו ׃ יתחייב על כל פנים להודיעו ׳ הוד שכלו ומדעו
ויבין ענייניו והתחכמו ׳ ושם לו עלילו ׳ כאשר עשה הזקן המכשף ׳ אשר רוח תבונתו
בן כושף ׃ ויתגאה על העברי במרדו ׃ אשר לא חש לכבודו ׃ ולא האמין לקול הודו
׃ ויראהו עניין גדול ונורא ׃ אשר לא היה ולא נברא ׳ ותאמר היונה בחסדך אחי
הנכבד ׃ איכה היה הדבר ׳ ויאמר היה בציון בחור אחד נחמד ׃ אשר דרך המליצה
למד ׳ ויהי לו בכל חכמה מבא ׳ כי לכל תבונה הכין לבבו ׃ ויבקש לדעת
בעניין הכשפים ׃ ויחפש ולא מצא התרפים ׳ כי כאשר הכישוף לאומה חמודה ׳
ליושבי ירושלים ולאיש יהודה ׳ וכראות הבחור כי התשוקה ללבו נוגעת, ובקשתו
בארץ הצבי נמנעת ׳ לקח מהונו דבר נרשם ׳ וירד מצרימה ויגר שם ׳ ויהי בתחילת
בואו אל העיר ׳ ומחשבתו העיר ׳ והנה זקן אחד יושב ׳ חרש וחושב ׃ וישא עיניו
וירא את האיש האורח ׃ אור זורח ׳ כי כלו מחמדים ׳ לבוש בדים ׃ וישאלהו הזקן
לדעת מחשבו ׳ אנה תלך ומאין תבא ׳ ויאמר לו עברי אנכי נוצר תעודה ׳ מבית
לחם יהודה ׃ ויאמר הזקן סורה אדני אלי ׳ רק כל מחסורך עלי ׃ ויסר אליו ויביאהו
אל ביתו וחצירתו ׳ ויתן מאכל לחמורו ׳ וירחצו רגליהם ויאכלו וישתו ׳ ופיהם
בדבור שתו ׳ ויאמר הזקן בהתחייב כל אדם באהבת החכמים ׃ ולבחור מושב
זקנים ותמים ׃ כמו כן נתחייב להתנהג עמו בשכל טוב ומוסר ׃ וכל טוב ממנו
לא יחסר ׃ ולקרב לביתו כל אורח ׳ ולהיות בכבודו שמח ׳ ולדבר דברים על
לבו ׳ להניחו מרוגזו ומעצבו ׳ ולהדריכו בדרך ישרה ׃ כפי הדעת והסברה ׳
ולא יתכן זה זולתי בדעת רצונו ׳ ולאיזה עניין מגמת פניו ׳ ועל

כי שלימות הענוה ' מדה ממוצעה נאוה ' הלא את החכמים עוז ועצמה ' ואתו
בנועם חכמה ' וחכמים ישכנו ארץ בבטחה: ויוסיפו ענוים בהם שמחה ' והזדים
והגאים ישמדו ' יחד כסיל ובער יאבדו ' ורכושם וממונם יחרם ' כי יום לה' צבאות
על כל גאה ורם ' יום ענן וערפל ' ושח גבהות אדם ושפל ' ועתה פקח עיניך '
והט אזניך ' ושמע מעלה עליונה ' בענוה נכונה ' ותעלה מעל ליונה ' ואיך כענש
העורב באשמתו ' ויפול ויפסח בגבהותו ' עד אשר שב אל כנו ' ופעל לשבתו מכון
' ויקבל עליו מוסר היונה ולחשה ' ואסרה אשר אסרה על נפשה ' והנה לך ראיה
מעשה שהיה ' אמרו כי קננה בתרשיש יונה ' בעלת שכל ותבונה ' ותהי בכל ה
הענוה מתלוננת ' ובכל יום לפני מלכה מתחננת ' מעוררת בתבונתה לבבות '
ומחזרת בעריתה מחשבות ' ולפני עמה היא דרושה ' שש וארגמן לבושה ' ו
ולחמול על דל ואביון מחמדיה ומאוייה ' גומלת טוב ולא רע כל ימי חייה ' ותהי
לכל חלך מגן ועזרה ' טעמ' כי טוב סחרה: ותעמיד בחכמתה כל צדק ' על דבר
א מת וענוה וצדק ' ויהי שם עורב גר ומסכן ' בוכח היונה שכן ' וגם הוא היה ב
ביחס מתעורר ' ובגאות אבותיו משתרר ' ויבטח בדעתו ושכלו ' ותחת
על מרמ' רגלו ' ותרא היונה עבייניו ' כי רמו עיניו ' ואחר התוהן כתה ' וכמעט
מדרך הבכיעות שטה ' ותלך להעמיק עמו סודות ' ולכסותו בחידות '

צורת היונה מדברת אל העורב מהלליה ' ובכלה העדי כליה '



ותען ותאמר בהיות השכל
מיטב היחס והדו ' ומעלתו
וכבודו ' והוא המבדיל בין
אדם ובהמה ' ובו ישג מעלת
החכמה ' ובו ידע פשר
הדברי' על מכונם ' ויוכלו
השפלים לעבוד קונם '
ויתכנו צדקות השם ויחודו:
כי מלאה הארץ הודו ' על
כן יתחייב לחקור בעד
אמתתו וקיומו ' ומעלת עצמו

וילך ויקם בחימה ' לערוך נגדו מלחמה ' וירק את חניכיו לאופי גוליות : שמנה
עשר ושלש מאות ' ויסב את עיר השפנים : עד אלון בצעננים ' ולא יחמול עליהם
ולא יכסה : ואין מי ש' אמר לו מה תעשה ' וישחיתו את יבול הארץ ועשבה ופריה :
ולא ישאירו מחיה ' וכן יעשו שנה בשנה ' כי לבבם להשחית פנה , ויהי אם זרע
השפן אדמתו : ועלה עליו הזרזיר להשחיתו ' ויעש את המדינה הגדולה והרבה
' סוגרת ומסוגרת אין יוצא ואין בא : ויהי כל יושביה בצער ' זקן ונער : מפני
הרעב והצמא : ואין אתו יודע עד מה : והשפן העני היה נבזה ונתעב : מפני
זלעפות רעב : ויכלה ימיו ביגון ואנחה : בארץ ערבה ושוחה : וכל היום יצעק
ויאמר : הושיעה אלהים : וישאג בקולו כי צרה קרובה : ולא אכל בטובה : והזרזיר
היה הולך וגדל ' ומגזילתו לא חדל : עתים ידלג עתים ירוץ : כארי ישאג ולא
ירוץ : פעם ישמח כשמות פעם לבבות : פעם בחוץ פעם ברחובות : ויכלה
ימיו בחדוה ושכותיו בעלבון : שמח ושמחה הרוג בקר ושחוט צאן : ונשאתי א
אליך את החידה : אשר חרפת העני ושפלותו מגידה : וסבותי את פני המשל
בעבורך : למען לא תטה אשורך : ותבחר דרך ענוה ותבקש : ותהיה בקרבך
למוקש : ואכי על כל עבית אתכסא ואתגאה ' ולא איעף ולא אלאה : להודיע
לבאים גאותי וכבודי : אשירה נא לידידי :

ידידי קום והתגאה :   לכה אלי ונתראה :
חקור ד ברי אנוש שובב :   מאד נחמד וגם נאה :
ואל תפנה לבן עניו :   בגוף קומה שפל מראה ::
משל זרזיר והשפן :   עמוד עליו והשתאה :

ויהי כשמוע המחבר החידה ה זאת : וימהר לסתור דברי המקשה ולבזות :
ויאמר האתה האיש המקלל : אשר במתת שקר מתהלל : והנה מדתך
לא תקום ולא תהיה : כי מת אתה ולא תחיה : כי אתה הדעת מאסת : ובתבונה
לא חפצת ' ותבזה את הענוה : ותכבד גאון וגאוה : הלא ידעת כי אדון כל
הנביאים ' וראש כל הנשיאים : אשר היה לנס ולתהלה : ובשלימות חמדה
נתעלה : לא שבחו הבורא אלא בעיניו ' כי נרצה באור פנית :

ובהסתלק השיתוף והעזר' נסתלק האהבה השמורה : המדרגה השנית אהבת
המנוחה : בהשקט ובבטחה' והמדרגה הזאת תחלק לשני מינים' אשר בקרבם
חוקים' המין הראשון אהבת ההנאה' כהייתה נבאה' כאהבת נשי' בעיתן' להנאת
שעתן' ובהסתלק ההנאה הגוברת' תסתלק האהבה הנכרת' המין השני אהבת
החבר' מר עובר' והוא המוצא חבר נאמן' ורע כעמן' תודיענו סתריו ו
נעלמיו' והגון לבו ומצפוניו' והחבר יחתם בעד סודתיו ולא יגלה לאדם את
מצפון חידותיו' ועליו יבטח ביותר לבבו' כי אהבת לבו אהבו' והמין הזה נחמד
בהודו' כל זמן שצריך אדם לגלות סודו' וכאשר תחקריהו בתכלית ושלימות ה
המחקר' לא תמצא בו שורש ועיקר' המדרגה השלישית היא העליונה' אשר
על כל חונה : והיא אהבת השם' לאוהביו ועבדיו' לשומר בריתו ולזוכר פיקודיו' ו
והיא אהבה אמיתית קיימת' בחותם האמונה נחתמת' כי בהודה תשכון את
ארומים' ואינה בטלה עולמים' ומתנה אהבת חכמים נאצלת' כי היא השלימות
והמעלת' כי אהבתה אינה תלויה בדבר' אשר בטל ועבר' והאהבה תתקיים
ותפאר : מטעם השם להתפאר' אלה הם מעלות האהבה' וסבות הקורבה : ויאמר
לי השפן כל זה נסיתי ודקדקתי : ועל התכלית עמדתי : לא מצאתי מקום ל
לאהבתך : ועניין להתדבק בחברתך : כי לא יתקרבו עולמים : שני שונאים :
ועתה קום רד מהר מעניתך : הכבד ושב בביתך : ויאמר אל נא אחי ובחירי :
אל תביישני משברי' ואל תרחיקני גבירי מגבולך : כל קרב אליך : ותן לי אחוזה
בניכם : ואצא ואבא לפניכם : ותחת עולכם אחסה ואתלונן : ועדיכם אתבונן
כי לבי היום ככסף מזוקק : ואהבתכם בסגרי חקק : ולעולם לא אשוב ל :
לאיולתי : ואעמוד כנב על משמרתי : ואגיד במעשי תמיד לכל עינים : כי אני
זרזיר מתנים : ויאמר השפן ואיך יתכן : להיותך בקרבי שכן : הלא אתה רודף ואני
נרדף תהדוף : ואני נהדף : עלה נידף : ואני נלקח ואתה לוקח ' אני נרצח ואתה
רוצח ' ומה לי לזדונך להדבק אל איש נשבר : מה לתבן את הבר : אך אמנה
לרמותינו אתה מחשב : ובתוך המרי אתה יושב : ואם השם הסיתך ירח מנחם
: וישעה תחנונים ושיחה' ואם בני אדם ארורים' באבלי עוני אסורים : ועתה הפרד
נא מעלי : אל תוסף דבר אלי : ויבן הזרזיר כי לא יבוא לרמותו : ובחלק שפתו
לפתותו : וירא והנה מבוז שפתיו שבע : ויקצוף וישבע' כן יעשו לי אלהים וכה
יוסיפון : וחרבם הקשה עלי יכיפון : אם אעשה את השפן ברכה : ואם לא
אערוך לפניו מערכה : ואם אשוב לעולם מדרכי ' תדבק לשוני לחכי '

און ומרמה ׳ ויקח מן הארב : וילך הלך וקרב : ויקרא לשוערים : אשר כל היום
וכל הלילה שומרים ׳ ויאמרו מי אתה קראת ׳ מדוע באת ׳ ויאמר אנכי איש
עני ושפל : הר נופל : ועתה קראו לי השפן הגדול כליל דיעות : חוסן ישועות :
ואחוה לו חידות : דבר שלימות כפשי מגידות : וירוצו השוערים לקראו : ויבהיל
להביאו : ויעל מעל החומה ׳ וכפשו הומה : וירא את הזרזיר ויכירהו : ויתודע
אלין ויחפירהו : ויאמר האויב תמו חרובות לנצח : ואיך כהיום תעוז מצח : הלא
אתה הזרזיר אויבינו : וצרות לבבינו : ועתה למה התנכרת : ולעשות הרע
התמכרת : כי באת היום לבקש צרה : לרדת העיר ואת המצורה :

צדת השפן מדבר מן החומה והזרזיר מתנכר בשפלות קומה ׳



ויאמר הזרזיר הנה באתי
היום ראשון ׳ להעמיק שפה
ולהרחיב בלשון ׳ ולהתודות
על מעני ועוני ׳ ולהשפיל
גאותי וגאוני : כי עתה
שבתי אליך ׳ לשמוע מהלליך ׳
ואקרא לפני ענותנותך
ואברך : וספקתי כף על ירך :
ואבא היום על העין
ואשים : דין לבי לאין :
לשאוב מימי תבונתיך : ו:
שלם לחברת ידידותיך להיות
רב קתי בעדותיך ׳ :
מוד חכמתך שומע ׳ אוהב
וריע : ויאמר השפן הלא ידעת כי האהבה חלוקה לג׳ מדריגות : על כל ׳
וריע מדלגות : מלבד האהבה הטבעית לאבות ובנים ׳ ולקרובים הנאמנ
המדרג׳ הראשונה אהבת התועלת׳ אשר כל אדם כוללת ׳ ואהבת השותפין
לעזור זה את זה כאספים ׳

יטובו יפסיד וגדלו אם נכבד : שבין לילה היה ובין לילה אבד ׳ והמשכיל ישמח
בעלותו : ויחכה בחכמתו : כי בשכל כל דבר יצלח ׳ ויעש בדים ופארות ישלח ׳
והוא היחס הקדמון ׳ ומחמד כל מטמון ׳ והוא מושב וכסא ׳ הממלכה והתנשא ׳
ועתה אתה אדונינו : אור עינינו : וזרוע ימינינו ׳ אתה הוא המשכיל והענין במדותיך
׳ יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך ׳ על כן שים לנגד סכלך עלומינו ׳ יחזק
ונתחזק בעד עמינו ׳ ויד עניך מעבדיך אל תקצר : הבא לנו עזרת מצר : אמר
השופט כבר הורה החכם המושל : אשר משליו ממשל ׳ כי השפנים עם לא עצום ׳
: ובני הזרזיר בעצמם ירוצון : על כן הנבונים הכינו בסלע ביתם ׳ לחולשת
גבורתם ׳ ועתה הבה נבנה עיר ׳ ורב יעבוד צעיר : ונבנה לשבתינו בית
מצודות : ערים בצורות : והיה אם יבא הזרזיר להכאיבנו ׳ והיתה העיר הבנויה
למשגב לבבינו ׳ רכי פלט תסובבנו ׳ כי להלחם אין בידינו כח : לבקש מנוח ׳
ואם יניף האויב בכחו חרב מרוטה : והיה המחנה הנשאר לפליטה : ויאמרו לו
השרים על כל אשר סבר ׳ מה יבא הדבר ׳ ויבאו ויקהילו את כל העדה ׳ ויכינו להם
צדה ׳ במדבר יהודה ׳ ויספרו להם כח הזרזיר ואונו : כעסו ועניינו ׳ ויודיעום
על זה דבר מליצת ׳ העיצה היעוצה ׳ לבנות עיר גבוה דלתים ובריח ׳ לבינה
על גבי לבינה ואריח על גבי אריח ׳ וייטב מאד בעיני העם ׳ והמלאכה לנפשם
ינעם : ויהיו לבנות העיר : וכל אחד לחבירו העיר ויהיו ששים בבניינם
ושמחים ׳ חציים עושים במלאכה וחציים מחזיקים ברמחים ׳ ויבנו להם בזריזות
וחפזה ׳ העיר העליזה : ויכינו דלתים ושומרים : בפתחי שערים ׳ וירא השופט
כי נכונה העיר על מכונה ׳ וגם שם העיר המונה : ויחלק אותם לחלקים : וכל
איש במשפחתו הקים : ויבנו להם מגדלים גדולים ורמים : ויטעו כרמים : וישכון
ההמון בטח בדד : משפחות משפחות לבד ׳ וישב כל אחד במגרשו וכל איש על
דגלו מינה ׳ ג׳ שנים שנה אחר שנה : ויהי בשנה הרביעית בהיות המדינה ׳ יושבת
שקיטה ועדינה ׳ ויצא הזרזיר לצוד מבני השפן : ברשתו אשר צפן וילך הלוך ושוב
׳ ולבבו לא כן יחשוב : ויחפש במחבואות ומטמונים : ולא מצא את השפנים
: וישא עיניו וירא העיר הבנויה ׳ אשר היתה מקדם גדר דחויה : והנה
שם השפנים ׳ לבטח שוכנים ׳ אבות ובנים ׳ ויחשוב בלבו מחשבות : הולכות ושובות
: ויאמר אמת כי השפן בעל המליצה השיא לבני עמו עצה ויחזק באחד תבונתו
ויגדל : לבנות את העיר ואת המגדל : ועתה אלך ואדבר עמו בערמה ׳

כאשר יתחייב לאם זה אצלינו ׳ לטוב מהללינו ׳ ונשתתף באם בהוד ובכבוד ׳
הנאצל עלינו לשמור ולעבוד ׃ ונורס דרך התבונה׳ בכל רגע׳ ועונה ׳ כאשר ׳
ישתתף לנו בדרך האמת׳ אשר לא יכמת׃ איפשר שישתתף לנו בחכמה העליונה׳
התעשיה הנאמנה ׃ ויתחברו אלינו כפי יכלתם ׳ בקימתם ושבתם ، וזה כאשר
כנהיגם על פי עצה וחוקים ׃ ומשפטים צדיקים ׳ ונדבר עמהם על פי משלים
ומליצות ׃ והגדות מתרצות ׳ ואי איפשר זה במופתים נאמנים׳ על פי השכ׳ נשענים׳
יען היות דמיונם מהמופת רחוק ׳ כמשפט כל חלש הציור ונחוק ׳ כי בהיות דקו׳
ההבנה קשה עליהם׃ זר לא יקרב אליהם׳ אמנם אפשר הוא בידיעות משותפות
בענייננו׳ ודעה בימינו ׃ וזה שנתעסק עמהם בדברים נגלים נשמעים ׳ מקובלים
אצלם ונודעים ׳ ונגיע לזה במלאכת הדיבור במאמר נגלה ׳ אשר אזן
החכמים גילה׳ ובמלאכה הזאת ישתתף החכם על ההמון׳ ודברית אצלם כטל
חרמון ׳ מפני כי ההמון מכבדים מה שהוא זר אצל דמיונם ׳
ומכחישים מה שאין קרוב אצל רעיונם ׃ ואחרי אשר החובה עלינו מ
מוטלת׳ לבחור להם עצה טוב וכל מהלל כוללת ׳ אודיעכם בערי וחרדתי ׳
על המון עמי ועדתי׳ דעו כי הזרזיר מתנים ׳ איש הביניים׳ הכין רמחים וחרבות
׳ לצוד נפשות ולבבות׳ וירבה חיליו ומחנותיו ׳ קשת נחושה זרועותיו׳ ויפרץ פרץ
על פני פרץ ׃ לאכול ענוים מארץ ׳ ועתה ברו לכם עצה וברית אל תפרו ׳ עונו
ודברו ׳ ויען אחד מהשרים ׳ וידבר בנועם אמרים ׳ כבר אמרו בעלי המוסר
׳ דבר מכל טוב לא חסר ׳ אינו משכיל המוציא תחבולה מלבו ׳ להמלט מן ה
הדבר אשר נכשל בו ׃ אמנם המשכיל הוא המכין תחבולה בקרבו ׃ ובכל דבר
יבקש ׃ עינין שלא יכשל ולא ינקש ׳ אמר השני יאבל צדקו החכמים במוסרם ׳
הצתיקו עצה במאמרם ׃ כי המשכיל נשען על שכל פעלו ׃ והפתי על הונו ו
ועמלו ׃ ועין המשכיל ויושרו׃ ועין הפתי בעינו ועשרו׳ וכמה בני נכבדים ישבע
בסכל מהללם ׃ וכמה נבזים יתכבדו בשכל פעלם ׃ כי פעולות המשכיל שלימות
׳ תנהגינו עד מות׃ ופעולת הסכל חסרון ׃ חשך ואפילה ועירון ׃ ואין לאדם
לשמוח ׃ ועמלו לשכוח ׳ בעניין גדול שאין שכל יבאהו׳ או מעלה שאין תבונה
תשיגהו׃ כי הסכלות ממנו תעתיקנו׳ והפתיות מעצמו תרחיקנו ׳ ושונו

על כן המתנהג בענוה ושפלות ׳ סכלות והוללות ׳ יקרהו כמקרה השפן ׳ בחסר
ונכפן ׳ וכן היה הדבר : חלף ועבר׳ אמרו כי היה בארץ שבא זרזיר מתנים׳ תאוה
לעינים ׳ קל במרוצתו ומתגאה ׳ מרחיק כנשר ידאה ׳ אך ברגליו ובדרכיו מ
מתנקש ׳ מביא לפני השפן מוקש ׳ ולעשות בהם תוכחות ונקמה ׳ מרחוק יריח
מלחמה ׳ וגם היה שפן אחד עניו תמים : זקן בא בימים : והנה הוא בכל הענוה
יתלונן : אף בילת ורכן ׳ ובכל היום במתק חיכו : מתחנן לפני מלכו ׳ והוכן דלים
כפי הונו וערכו ׳ וילמד ענוים דרכו ׳ דורש בחסדו החולים ׳ ומנחם אבלים :
וכל היום בדרך ישר נכחה ׳ ילך מחיל אל חיל ויראה : ויראו אחיו כי אותו הענוה
אוהבת : והחמלה לבבו סובבת : וישימו עליהם לראש : להרבות שלומם וטובתם
לדרוש : ולהיות שר ושופט׳ להציל מיד הזדים נפשם ולמלטם׳ ויאמרו אל ירים איש
את ידו מבלעדיך : אשרי עבדיך אשרי אנשיך ׳ ויבחר לו השופט שרי גדודים
: בעלי עצה לשון למודים ׳ לצאת ולבא עמו בעת הצורך׳ לבל יבא בלב אחיהם
מורך ״ ויהיו עמו כמלאכים בכל מעבר : משכילים בכל דבר ׳ ויהי היום ויודע
לו עניין הזרזיר ותאותו ׳ אשר תאב להגדיל אשמתו ׳ ולרחוץ בדם נקיים פעמי
באותו׳ ובדם ענוים שותו ׳ וירא מתנו ולבו חל׳ וייצר לו ויתחלחל : וישלח בעד
שרי גדודיו ׳ להמתיק עמהם סודיו ׳ ויבאו איש ממקומו : לנוד לו ולנחמו

צורת השופט והשרים בעלי מליצה   במתיקי סודות ומעמיקי עצה



ויען השופט ויאמר׳ גמר
אומר׳ בעבור כי בטבע
המדינות שוכנים ׳ כל
חכמי לבב ונבונים ׳
והפחות והאחשדרפנים ׳
יתחייב לנו להיות כל ׳
ההמון מתחברים : אוהבי
אותם ודרכם מיושרים
ונכרתים להם פעולות ׳
להועילם ולהביא׳ ולשוב
אל ההצלחה האמיתית
עניינם : כאשר

הם היסודים השבים ליסודם · בתפארתם והדם · ובמעשיהם הטובים · ימצאו מנוח ויגיעי כח · שם ינוחו · וקץ הימים אשר לא יאחר · יבקש אהבה וטוב שוחר · יהיה עת התחיה והפדיון · יבאו וירננו במרום ציון · זה פתרון חידת המחבר ומשלו הן הראנו את כבודו ואת גדלו · ועתה מי יוכל לענותו ומי יריבנו · ומי יוכל לדין את שתקיף ממנו · ועל זה ידי למו פי שמתי · על כן אמאס ונחמתי · וישבתי עם שלשת המקשים מענות את המחבר · כי עז מליהם ומעניהם שיבר · ויתחזק לנגדם בחידותיו ומשליו · ויראו מגשת אליו · ויעמוד על עמדו הרביעי · וכמים לא רוחץ למשעי · וירבה על המחבר זעפו · ובשלשה ריעיו חרה אפו · על אשר לא מצאו מענה · לחכות עליו מחכה : ויאמר אהנו בדברים · במארב חסירי : ואודיענו משלי וחידותי · ודעת שפתי · ויואל להעמיק שפה ולהרבות מלה · כאשר בתהלה ·

צורת המקשה והמחבר   זה אל זה ידבר



השער הרביעי במהלל הענוה · מקל וחומ' ומגזרה שוה · אמר המקשה מי הוא אמר ויהי · קינים ונהי · וירבה דברים לבלי חוק · ויביא עצות מרחוק · ואל מעלת הענוה · גרשה נפשו לתאוה · ואיש און וחמס · בעיניו כמאס · והוא לא ידע בכל זאת · תעלומו' כרמזות · כי האיש המתגא' · לא יגע ולא ילאה · והעניו שפל ונכנע · כד וכע : והגאוה ישפילהו : והחומס יבילהו · והרומם השכל מייחלים טוב מקוים · ודורך ענוים · ואתה בן אדם שים פניך · וראה בעיניך · כי המלך הראשון בעבור ענותו · חסר מעלתו · ואבד מלכותו וממשלתו · וכן אמר לו הנביא · המוליך והמביא · הלא אם קטן אתה בעיניך · על כן חסרת מעלתם וקניינך : וימאסך השם מהיות מלך · בהיותך נשבר כנדא והלך · על

קנו היום בני חלד לבבות ׃ להישירו למול צור מחשבות ׃
ברו לכם עצת מליץ נכונות ׃ והניחו עצת בונה חרבות ׃
ראו משכיל ואיש יועץ נדיבות ׃ אשר עלה בשכלו רום ערבות ׃
והאציל על חבירו הוד והניף ׃ עלי חמדת מנת חלקם נדיבות

ויהי כשמוע המקשה דברי המשל׳ ויחלש כחו ויכשל ׳ ויאמר ומי יוכל להלחם
עם המחבר ׳ אשר חיל המשלים יגבר ׳ ומי ישיב על המשל הזה תשובה נכחת ׃
בשובה ונחת ׳ הלא אחיטוב רמז אל הנפש החכמה ׳ קול ברמה ׳ ארבע אנשים
הם היסודות , המתמתיקים הסודות׳ והמתחכם מהם בדעתו ונקל ׳במדה ובמשקל ׃
הוא יסוד האש העולה ׳ אשר און הגאוה גילה ׳ ונמתנו כאשכל התמרה אדומה ׃ על
פיו היתה שומה ׃ הנחמד מהם ביופיו ׃ המעדה עדי זהב על לבוש צביו ׃ הוא
יסוד האויר הסובב ׳ אשר בנפשו יסובב ׳ ונמתנו כאשכל הדס ׳ תולעת אדמדם׳
והאיש הנאמן ׳ טוב ורחמן ׃ מעונג במזונו ׃ וטוב ייני ׳ פעם לפזר פעם לאסוף
׳ ככסף ככסוף ׳ והוא יסוד המים המוגרים ׳ על נפש עיפה קרים ׳ ונמהם כאשכל
אליחה ׳בארץ ערבה ושוחה׳ והאיש אשר בביתו מתכבד ׳והוא לעצמו כילי וכבד
׳ הוא יסוד האדמה הגרועה ׳אשר אין לה הילוך ותנועה ׳ ממנו כאשכל התמרה
השחורה ׳ רשת מזורה׳ אלה הם היסודות אשר כל גוף שפל כלוה אליה׳ העמודים
אשר הבית נכון עליהם׳ ומוסר אחיטוב ותוכחותיו׳ ומשלי מהלליו וחידותיו׳ הם
חידות נפש שכלית ותבונתה׳ חכמת נשים בנתה ביתה ׳ ואשר קבלו החברים
מוסריו ׳רמז להיות החומר מוכן מכל עבריו ׳ על כן היתה הנפש בחברתה ע
עדנה ׳ בשלוה ומשמני מדינה ׳ וקן שנות חברתם שבעים ׳ הם מספר רוב
החיי הידועי׳ כאשר נכתב בתפילה מאושרת וכאמנה׳ ימי שנותינו בהם שבעים
שנה׳ ומלכי צדק הוא המקריב נפשות הצדיקים׳ במרום שחקים׳ והפרד החברים
היא הגויעה ׳ אשר היא לכל ידועה ׃ ושעשועי אחיטוב וביתו הרמה ׳ היא ת
תענוגי הנשמה ׳ והשוכנים לבטח באדמתם ׳ וערבה שנתם ׃

הם

והננו בחברותך שמחים ׳ כי שמחתנו והצלחתנו מציגים פחים׳ ונאמר תהי נא
ב׳כותינו ובינתך ׳ לקיים חברתך ׳ מלבד המות אשר כל מטה שבר ׳ לא יפריד
בינינו דבר ׳ ונהיה כל ימינו על משמרתך כעמדים ׳ אנחנו ואדמתינו עבדים׳
ואתה תהיה מצודתינו וסתרינו ׳ ובמוסרך הטוב מנהיגינו ומורינו ׳ אנחנו החומ׳
ואתה יוצ׳ רינו ׳ וישמח אחיטוב על דבריהם ׳ ונועם אמריהם ׳ ויאמר שלום
אל תיראו ׳ לא תרעבו ולא תצמאו ׳ ולהיות מעוזכם ומחסיכם׳ כבר רצה האל
את מעשיכם ׳ ויקבלם בסבר פנים יפות ׳ ויחזק ידים רפות ׳ ויהיו עמו בכבוד
כי נאה לעבוד ׳ זה בהודו שמח ׳ וזה בחסדו משתבח ׳ זה בטוב יגיל ׳ וזה
יהנה וזה יועיל ׳ וכל אחד בחבירו חשקו ׳ איש באחיו ידובקו ׳ויפרו וירבו כולם
ביחד ׳ בתיהם שלום מפחד ׳ ויהי מקץ מלאת לחברותם ע׳ שנה ׳ אחרי בלותם
היתה להם עדנה ׳ ומלכי צדק הוציא לחם ויין ׳ למשוש כל לב ומחמד עין ׳
ויקרא את אחיטוב בראש הקרואים׳ בהיות חבירו עמו כמצאים ׳ ויגר לו מהלל
ושבח ׳ כי הוא יברך את הזבח ׳ ויאמר הנני חפץ להראו׳ טובך וכעמך , ואברכ׳
ואגדלה שמך ׳ ואעלה אותך מן הארץ העלובה ׳ אל ארץ טובה ורחבה ׳ ארץ
חיים חקוקה על לב הרותה ׳ארץ אשר ה׳ אלהים דורש אותה׳ ואתן לך מהלכים
בין העומדים ׳ לשרת בשם ה׳ חומדים : ויאמר אחיטוב כיר ראשים ׳ יועץ חכם
חרשים ׳ ואיך אפרד מחבירי ואציליי ׳ אשר כל מקשורים עליי ׳ ויאמר המלך אני
אעשרם עושר גדול ונרב ׳ בשמרם עקב רב ׳ ויאמרו החברים ואם ישארו ע
עבדיך לבדם ישמתו׳ והיה בראותם כי אין אחיהם ומתו׳ ויאמר המלך לא מות
תמותון ׳ ועתה השמרו לכם פן תשחיתון ׳ וקבלו גזירתי בשמחה ואהבה׳ ורחבה
ונשבה׳ ויאמרו לו הנה אנחנו בכל ככפיך נחסה ׳ והטוב והישר בעיניך נעשה :
ויתפרדו מעל אחיהם בעת היא בשמחה ׳ בהשקט ובבטחה׳ ויאמרו לו נכוחים
דרכיך ׳ והלך לפניך צדקך ׳ ויתהלך אחי טוב את האלהים ׳ וכל אוהביו כ
נפלאים ותמהים : ויתן לו המלך בית תענוג ושעשועים ׳ כל הון יקר ונעים ׳
ויגדל מאד מהללו ושבחו ׳ ויצא לו שם בגוים ביופיו ׳ ויצו לתת לאוהביו נחלה
חשובה ׳ בארץ מגוריהם אשר גרו בה׳ ויתן להם שדות וכרמים׳ ונתן לה׳ רחמים
: וישכנו לבטח באדמתם ׳ וערבה שנתם : וישבע להם המלך ׳ בחיי כל עשיר
נחלך כי לקץ הימין לא יאחר ׳ ושלח להם את אחיהם אחר ׳ ז ב



ויהי בעת ההיא ויגשו עוד
לפניו לאכול כלאו כלכול
׳ ויהי כאשר יבש ולאה ׳
בבטן המליאה׳ וגופו מלא
מכל ׳ ולא היה בו כח לאכול׳
אמר יתנו זה לעני ׳ אשר
רעבון לבבו הכיא ׳ וחכם
אחד היה עומד עליו ׳ ורואה
עניניו ומעלליו ׳אמר לו
שוטה שבעולם במפעלו׳
אלו יכליו לאוכלו לא נתת
לו׳ עכשיו שאתה רואה שאין
בך כח לאכול אתה נותן
לאביון׳ למצא פדיון׳

בן האדם בעולם הזה הולך בהבליו ׳ ומשכה מעלליו׳ רעב לאכול ולהרויח ממון
׳ ומכין לפידו מטמון ׳ בא העני שהוא יצר טוב ׳ להציל אותו מקטיב ׳ ושאל
אותו בבקשה׳ ומרבה תוכחה ודרשה ׳ ויועץ אותו עצה נכונה ותשובה׳ לחזור
בתשובה ׳ ואין מחזיר לו פנים ׳ כי בקש חשבונות רבים ומכניסים ׳ מפני שהוא
רעב יותר להרויח ׳ ולבו יקשיח ׳ לאחר זמן תופסים אותו בקולרא׳ ואף החלי
בעצמו חרה ׳ואין יכול עוד להרויח ׳ וכפשו להשית ולהדיח ׳ אומר עתה אשוב
בתשובה ׳ ואקנה לנפשי מעלה חשובה ׳ ואינו יודע אם יתנו לו שעה שמא לא
יתנו ׳ צדקות השם כי בו יתנו ׳ אומרים לו שוטה עכשיו שאין אתה יכול תחזור
בתשובה ׳ ורעתך בעט ברזל כתובה׳ כי אילו היית יכול לא תשוב מאשמי׳ וחטאות
׳ והיו בך לעד ולאות ׳בעוד כח בך כשמתך כדחה ותהלה כבגד׳ ותלך ותשב
לה מנגד ׳ עוד אמרו רב מן חבריא ׳ היה אלישע בן אבויה ׳ ולא נתנו לו רשות
לחזור ׳ ולא יגהה מזור ׳ ראו כמה העתיקו החכמים במשלם׳ וכל דבר מהם לא
נעלם ׳ונתנו לאדם עיצה ׳ משל ומליצה ׳ לתקן מדותיו ׳ משני קצותיו ׳ זה פי׳
המשלים והמליצות ׳ הפארים והמחלצות׃ ויהי כאשר שמעו האנשים דברי
אחיטוב ופירושו ׃ כמו שער בנפשו ׳ ויקדו וישתחוו לעומתו ׳ וישמחו בחכמתו׳
ויאמרו מצאנו חן בעיניך להוכיחנו ׳ ליישר מהלכינו ואורחינו ׳

ואשר שאל הכילי ונתן לו בבלוחית קטנה׳ מהר ומנה ׳ רמז לשומע לפי שגג
דברי המוכיח ומעניהו ׳ ותקח אזנו שמץ מניהו ׳ ואשר שב הכילי לבקש הוצאה
ושכר החכייה הנאה ׳ ושאל במחירו כפלים ׳ מנה אחת אפים ׳ רמז אל השונה
באולתו׳ וילך בשרירות לבו ומחשבתו ׳ והאורח אשר לדרכו השכים ׳ וללכת
מאתו לבו הסכים ׳ פתרון מאמר הנביא ומלולו׳ ׳חבור עצבים אפרים
הנח לו ׳ והכילי המתהלל ומשתבח ׳ ושש על מעלו ושמח ׳ אשר דבר למכור
הברי ׳ באף וחרי ׳ כל זה רמז אל השובבים : במלאכי אלהים מעליבים ׳ ואיש
הציד השובר ׳ אשר הבמה בקרבו גובר׳ רמז לימי הזקנה ׳ אשר שמשם לערב
פנה׳ והסם אשר קנה למלאכתו ׳ וחציו וקשתו׳ הם הימים הידועים׳ למות
האדם קבועים׳ והסם הוא רמז למלאך המות ׳ המוליך את הרשע בגיא צלמות ׳
ודמיון הכילי ומחשבתו ׳ בבחינת הברי ותפארתו ׳ פתרון לדברי הסכל ׳ אשר
על לשונו רכל : באמרו בהיותי בתוקפי ובעצבי ׳ אלך בשרירות לבי׳ ובאחרית
השיבה אשוב ׳ ואהיה כרצה וחשוב ׳ והסם המגיע ללבו כרגע ׳ והמקרה והפגע ׳
הוא חלישות הגוף והריסתו : והשחתת תבניתו ׳ ואשר פחד בבירנו וזחל : ויתמה
ויתחלחל ׳ רמז אל הגויעה ׳ בקרוב הנפש אל בית הבליעה ׳ ואשר רץ לקחת
הברי ׳ להעביר האף והחרי ׳ רמז למי שאינו שב על פשעו ואשמתו׳ רק בעת
מותו ׳ ואשר התבלבלו במפתח אצבעותיו ׳ וילכד במועצותיו : רמז
לבלבול לשונו׳ בהתודותו על עונו׳ ואשמתו אשר הביאה הברי והיין׳ ויהי לאין׳ רמז
למעשה הפתאים ׳ אשר במות החוטא משתאים ׳ ומתודים עליו וידוי אמרים ׳
ברוב דברים : לכן מרפא התשובה לא יגביל ׳ והודוי לא יועיל : כי עד הנה
לא הסיר לבו מן התאות : מדבר מות : וימות ברשעו ואשמו : כדמיון העכבר
המתגולל בדמו : והחולדה אשר שבה לחורה : גולה וסורה : רמז אל הנפש אשר
תהיה בקולזעם ונדה : עד אשר תרצה ימי חטאה ושברה : עד מלאת ימי טהרה :
ומצאנו אל חכמים בזה משל נמרץ ׳ בסוד קדושים נערץ : אדם היה אוכל על
שולחנו : ועומד על כנו : ולאכול היה תאב ורעב : ואיש דל ואביון יתנגב : ובעוד
שהיה אוכל עמד על פתחו עני : ולבבו ברעבונו ישחה ויניא : וישאל לו לאכול :
בלא כלכול : ולא החזיר פניו : ולא הטה לקול אזניו : וילך בפחי נפש מאתו ׳
וישכב בבשתו :

צורת האדם אוכל ומשתכר : והעני בבושתו מתנכר

והעכבר רומז אל הגוף המתאוה תאוה ׳ באפס תקוה ׳ והחולדה אל הנפש ה
השכלית רוח ופתרון ׳ בהיות לה מעלה ויתרון ׳ והגבינה רומז להבלי בשר ודם ׳
ותענוגות בני אדם ׳ וזאת החולדה בראשונה עם העכבר ׳ בלב נקי ונבר ׳ לקחת
למזונה מן הגבינה ׳ והשקים לידו אינה ׳ רומז ללקיחת האדם ע״פ השכל ברכת
ולא יעקש דרכיו ׳ והפורה אשר דרך הרועה לשניהם ׳ והפח אשר לפניהם ׳ רומז
ליום המות אשר לא נכחד ׳ לכל כאשר לכל מקרה אחד ׳ אף אמנם יש בעניני
המות הבדלה ריוח והצלה ׳ כי המשכיל והחסיד יבריא בחלותו ׳ ויחיה וינוח ב
במותו ׳ והמתגאה הרשע בחלותו יכלה ׳ ובמותו ירקב ויבלה ׳ וזאת העכבר
לבדו לבקש המותרות ׳ רומז אל התאוות האסורות ׳ ודבר הוללותו אשר לבו
קבר ׳ ואין ותרפים הפגר ׳ לקחת הגבינה למחלתו ׳ לכלכל תאותו ׳ רומז לרדיפת
התענוגות ללא צורך ׳ עד יבא כלבו מורך ׳ ונשחת תפארתו והודו ׳ כי יפלח חץ
כבדו ׳ ודברי החולדה ומאמריה ׳ ותוכחת משליה ומוסריה ׳ רומז לאזהרות
התורה ונבואות ׳ אשר בכתבי הקדש מצויות ׳ ומושל הכילי השוכן בכפר ׃ רומז
אל יצר הרע אשר בריות הפר ׳ ובית החמודה אשר לו היא הגויה ׳ וקומה יפיפיה ׳
ובכל עניניו ימשל לחסיל ׳ מלך זקן וכסיל ׳ והאורח הבא אל ביתו כחלך ׳
כתואר בני המלך ׳ רומז אל יצר הטוב ׳ להציל הנפש האנושה מקטוב ׳ ולהיות
השכל מגנו ומחסהו ׳ אדם מעשה ׳ וכעברי האורח הנעימים ׳ רומז לתלמידי חכמי׳
׳ ואת אשר כבדם הכילי בראשונה ׳ במנחה מוכעת והגונה ׳ רומז למאמ׳ רבותינו
׳ חכמי תורתינו ׳ והוא אמר למה דומה ת״ח לפני ע״ה לקיתון של זהב ׳ כחמד וכאשר
׳ דבר עמו דומה לקיתון של כסף ׳ בשצף קצף ׳ כהנה ממנו דומה לקיתון של
חרס שכיון שנשבר אין לו תקנה ׳ ואין חפץ בחכמתו אשר קנה ׳ וזהו כדיבו׳ הכילי
ומחבות לבו ׳ כלי אין חפץ בו ׳ ודברי האורח ׳ ערבים ׳ במתכנת הנדיבים ׳
רומז לדברי תוכחות ׳ בארץ נכוחות ׳ ואשר שאל הכילי על הליכתו ׳ רומז לאשר
יקוץ בדברי המוכיח וחכמתו ׳ ואשר השיבו האורח כי יש לו לתקן את נחתו
המגרע ׃ רומז להוכיחו על שרירות לבו הרע ׃ והסכמת אשר כרא זה באמתחתו ״
והזבר א׳ז׳ כמצא אתו ׳ רומז לאגרת חמודות ׳ מעידה על מדות נכבדות ׳
ומהלל הבריאה התזובה ׳ להוציא מלב כל חוטא תשובה ׳

כי ממנו עתיד להיות וממנו עבר: אשר היה כבר ׳ והרגע בין העבר והעתיד א
משתתף ׳ ישאוהו בין כתף׳ והזמן המצוי שוכן רומ״ ואינו כאמר זולתי בתשומת
׃ וחלק ממנו בפועל לא ימצא ׳ ומן הכח לעולם לא יצא ׳ ובהיות חלקים ע
עוברים אן עתידים ׃ ואיכם בפועל עומדי׳ לא נמצא דבר לדמות זולתי התנועה
׳ וההעתקה הידועה ׳ בהיות חלקיה הסדר הזה שומרים׳ קצתם עתידים וקצתם
עוברים ׳ ולא נוכל על הזמן להשכילו ׳ רק אם נצייר התנועה הבאה לרגלו ׳
ואם לא נחוש בתנועות לא נחוש בעצם הזמן׳ כי א׳ תו לבד במציאותו כאמן ׳
ועם כל זה אין עצם הזמן וגדריה: אבל הוא דבק בה ונמשך אחריה ׳ כי התנוע׳
תמכה מאוחרת וממכה מהירה ׳ וכל אחת מהן על מציאות הזמן מעירה ׳ כי
כולם בתוכה כמבאות׳ חולפות ובאות׳ ואדם לא ישיג עצם הזמן כ״א בחלקי
התנועות׳ לרגלי השעות׳ אשר בין המאוחר והמוקדם נודעות׳ ובחלקי התנועות
׳ לחלקים ישיג מציאותו׳ יבין לאחריתו״׳ ובהמצא הזמן בחשבון התנועה ׳ יתד
התקועה ׳ ישיגהו ההכרח לשער בו מהלכה ׳ וימנה גם הוא בתוכה ׳ ובשערו
אותה הוא מתעב׳ בעצמו׳ כי החשבון והמספר דמותו וצלמו׳ ובשערו התנוע׳ אות
איכה מתעמנ׳ במעניהו׳ כי אמרה מקרה הוא׳ כאשר יקרה אל המנוי כאשר ימנ׳
בו הענין ׳ ניתאר בו במקרה המניין ׳ ואחרי אשר הזמן כבאר ׳ להיותו חשבון
המוקדם והמאוחר ׃ דברו לא יאמן׳ להיותו חשבון תנועה שת זדמן ׃ כי בהיות
התנועות קצתם מקצתם נקראות ונראות ׃ למופת ולאות ׃ ותהי השלימה מהם
והחזקה ׳ תנועת ההעתקה ׳ ושלימה ממנה תנועת גופי הגלגלים ׳ אשר הם
במקומם מתגלגלים ׳ ושלימה מכולם העתיקת הגלגל נורא ואיום ׳ העושה ב
בתנועתו הלילה והיום׳ על כן יתחייב להיות עצם הזמן נמשך אל זאת התנועה ׳
אשר היא לכל ידועה ׳ והזמן הוא אל המשער אותה׳ בהמכונתו ותשובתו הרמתה
כי שם ביתו׳ וזאת כאן׳ בהיות בתנועה הזאת מספר הזמנים׳ לאותו ולמועדי׳ לימים
ושנים ׳ ובתנועה הזאת ימנו בני אדם שאר התנועו׳ ומניהם׳ וכללי מפעולתיהם
ומעניהם ׳ בזמן היגיעה׳ ומנוחה ׃ עקירה והנחה ׳ והנה נתבאר כי הזמן נמשך
אל התנועה העליונה ׳ אשר היא היום והלילה מונה ׳ והתנועה הוא מקרב דבק
הגלגל ׳ והדבר נתגלגל ׳ להיות קיום הזמן באותה התנועה ׳ ומציאותו זולתה
נעדרית וגרועה על כן הזמן עומד ברום עולמו ׳ מקרה דבר במקרה עצמו ׳
משגיח השפלים ורואה ׳ נסב תמיד ומשתאה ׳ על זה נמשל אל הרועה באנו
בשבטו ׳ מתנהל לאטו ׳ והצאן בטוב הנהגתם והודם ׳ נמשל בהם בני אדם ׳
והוא רועה עד ועונה׳ רואה כל שפל ומונה ׳



ויאמר האיטוב הנה נשאתי
אליך אילו המשלים
׳ ליסר לבבך ולהשכילים ׳
והאיש אשר לא ישמע אל
דברי ׳ עוכר שארו אכזרי ׳
והאיש השונם ובורח איננו
שולט ׳ וקל ברגליו לא ימלט ׳
׳ כי לא ירחוק נפשו מן
הגאוה והקלות ׳ וסכלות
והוללות ׳ והאיש המתנאר
ביופיו אין לסכלותו חקר ׳
איש מתהלל במתנת שקר ׳
כי יבלה וירקב בין תהומה
ונרעש ׳ כבגד אכלו עש ׳
והאיש הנבדל בדעתו יתחרט ׳ והמרבה דברים מביא חטא ׳ והמפזר יחרד לבו
׳ והאספסוף אשר בקרבו ׳ והאיש הכילי יהרוס תפארתו וימאסיהו ׳ משחית נפשו
הוא יעשנה ׳ והכבד ברוח ענוים יקרה ׳ בעצלתים ימך המקרה ׳ ויהי לטורח
מועציו ומפעליו ׳ הבגדים הבואים אשר עליו ׳ ויאמרו לו האנשים ׳ אשר
דברי מוסרו מבקשים ׳ לנו מליצותיך ומחשבותיך מתאכות ׳ מן היום אשר נתת
לבך להבין ולהתענות ׳ ובתחילת תחנוניך יצא דבר ׳ מי נקי ונבר ׳ מייסר חבר
בדעת ומילה ׳ יצמיח צדקה ותהילה ׳ ועתה בכל כנפיך נחסה ׳ והטוב והישר
בעיניך נעשה ומן המדות הגרועות הבדילנו ׳ ומרעש ומרוגז הצילנו ׳ והדובר
אליך סרה יכרת באשמו ׳ באבן ירגמו אותו ׳ על כן הודיענו פתרון מליצותיך
׳ הרוח אשר עליך ׳ ויאמר האיטוב עתה אלוה אליכם כנביאי ברית כרתי לעיניי
׳ יען האמנתם בדבר ולבבכם מטה רשע שבר ׳ כי עצתי להחיותכם סבה ׳ עץ
חיים היא למחזיקים בה ׳ ואני בקהל חביריהם מצרף בחינה ׳ עתה יצאתי
להשכילכם בינה ׳ והנני מודיעכם פירוש המשלים ׳ מעורר לב נכשלים ׳ והוא
הפתרון אשר לא יכמתו הרשום בכתב אמת ׳ דעו איפה כי הזמן נברא ובששת
ימי בראשית נקרא ׳ ומציאותו גלויה ׳ מבוארה ומצוייה ׳ ויש לו חלקים
נודעים ׳ למציאותו נשמעים ׳ כי

ונשאתי אליך המשל
הזה׳ למען תשים
אזניך ותבין׳ ואל תתחייב
בנפשך העדינה׳ בתאות
מעט מהגבינה׳ וגדולות
ממך אל תבקש׳ השמר לך
פן תנקש. ויחר אף ה
העכבר בשומעו המשל׳
כי על תאותו לא משל׳
ויאמר עד מתי תריבוני
ונפשך. עלי תתמרמר׳ אם תבין
אנכי כי תשים עלי משמר׳
תתמשלי אותי אל הכילי׳
במעשה ידי ופעלי׳ ואת



תמשלי אל הרוכל׳ אשר קצירו רעב יאכל׳ וקשה מכל זה ומר ממות׳ כהמשילך
הגבינה לסם המות׳ אשר היא לכל עכבר למרגוע ונופש׳ תאות. כהיה תערב
לנפש׳ ואנכי הפך הכילי במחשבי׳ ובנדיבותי ויושר לבבי׳ על כן ארוץ ואקח
הגבינה לעצמי׳ בעבור הזכיר את שמי׳ ואתן ממנה לאחי ולשכני׳ וחנותי לבני
בטני׳ ויהי כראות החולדה רוב זדונו וכעסו׳ כי עונו גדול מנשא׳ ותאמר לו
בחן ונסה׳ וראה ועשה׳ וירץ העכבר אל הפורה׳ ויכנס בפתע פ
פתאום במהומה ומאירה׳ ויתהפך לבירה׳ ולידו אינה׳
לקחת הגבינה׳ והוא לא נזהר במקרה הכילי ומפעלו
׳ ויפול הפורה עליו׳ ויזעק ויאמר הושיעני
אחותי החולדה׳ כי באה קפדה׳
ותגש לעזרו ולהושיעו׳
ולא יכלה להרגיעו
׳ויחרד העכבר וימהר וינאק׳ ויתגולל בדמו ויחנק׳ כי נשען בקלותו ובסכלותו
הנבזה׳ המשובבת הקנה הרצוץ הזה׳ ותשב החולדה לחורה: גולה וסורה׳ ותאמר
זה משפט כל איש קלותו והוללותו תשיתנו׳ תאות עגל היא תמיתנו׳

צורת העכבר נוקש ורגלו התמוטטה והחולדה לנפשה כציפור נמלטה

ואם הייתי יודע מעלו ורשעו ' והכירותי בכלו ובבצעו ' לא הייתי לן במלונו ' ולא
קרבתי אל שולחנו ' והנני מתנחם לרוב פשעו ומעלו ' את הצרי אשר נתתי לו
' ויאמרו לו הנערים אל יחר בעיני יחידתך' כתר לו זעיר ותראה כקמתך 'אולי
הצרי יהיה סיבה לחלותו ' חרצובות למותו ' וישא האיש את עיניו אל רום מעונו'
ויאמר אמן כן יעשה ה' וילך לדרכו כפלא ורעיוניו תמיהים ' ויפגעו בו מלאכי
אלהים' והכילי קם ממשכבו : ויאכל וישת וייטב לבו ' ויתהלל וישתבח' את כל אשר
עשה את האורח ' ועל דברי הצרי אשר שאל לשברו ' ולא הרבה במחירו ' ויאמ'
בלבו יקרבו ימי הקיץ ואלך לי אל המדינה ' מקום הדעת והבינה ' ואמכור את
הצרי לאחד הסוחרים ' אשר בינה סוחרים ' ואקנה בדמיו מלבושי' ויין ענוסים
'ויהי מימי והנה איש עובר'והצמא בקרבו גבר: ויסר אל ביתו לשתו' ויואל הכילי
אותו לפתות' ויאמר לו מה מלאכתך ומאין תבא : לדעת עסקו ומחשבו ' ויאמר
לו אנכי איש צייד: בחרבי ובקשתי צבי מיד ' והלכתי לקנות למלאכתי סם 'מאת
איש אחד בשם ' לתת ממנו בראש החיצים להיות נוגשים ואצים להמית כל
בהמה וחיה ' בכל כלי צדיה: והסם הוא חזק' וכל הנוגע בו יזק ' ולא יועיל לו
מרפא ומסעד ' זולתי הצרי הגדול הבא מגלעד ' ויאמר הכילי תן לי מעט.
ממנו ואשים מארב : אל נחש שרף ועקרב : אשר הם לוחצין אותו : ואת בני
תנובתו' ויתן לו מעט מזער' והצבנו כער' ויפן הצייד וישב לביתו : והחיות יגורו
משאיתו : והכילי חשב מחשבות און בתאותו : כי נתמלא שאתו : ויאמר עתה
אבחן הצרי ותפארתו : ואדע מחירו ותועלתו : אם סגולת הסם והצרי כאשר
למדתי יפה : אני אמחץ ואני ארפא : ויקח מן הסם ויתן בלשונו : וילכד בעונו
' ויגוע לבו כרגע : המקרה והפגע : ויתהפך בקירו ויתחלחל : ופחד ורהב וזחל
: וירץ אל גנזיו לקחת את הצרי : להסיר האף והחרי 'ויתבלבלו ידיו במפתח :
אין סוגר ואין פותח : וישאג ויהום במכאובו : לרוע עצתו ומחשבו : ותרא אשתו
כי נלכד במעלליו : וצירים נהפכו עליו : ותפתח ותקח הצרי השמור כבת עין :
ותבא לו יין : ואין שותה ואין לוקח : אין מבריח ואין בורח : ויגוע וימות באשמיו
: ונפל בעצומיו : והמרפא לא הועיל: צריו עבר ולא יגביל :

צורת הכילי נוקש בחטאו ובחשו : ואשתו תשקינו הצרי בצאת נפשו :

ויאמר אל האיש מה זה בידך ׳ למעלת כבודך והודך ׃ ויאמר אני רוכל בארץ
החוילה ׃ כוראה עלילה ׃ ובשנה הזאת חסר בעירי צרי גלעד ׃ למרפא ולמסעד ׃
ואני הלכתי אל גלעד בעבורו ׃ והרבה זהב במחירו ׳ והו הצרי הגדול אשר אין
חקר לתפארתו ׳ לכל אשר נמצא אתו ׳ ויאמר לו בחסדך הודיעני בתועלתו
דבר כדשם ׳ זעיר שם זעיר שם ׳ ויאמר האורח ומי יוכל למלל גבורותיו ׳ ושבח
סגולות מעלותיו ׳ אבל הרופאים נמנו וגמרו במעלליו אחד ותשעים ׃ לכל
משכיל מודעים ׳ ואם תרצה לדע סימן במהללו ׳ צ״א תאמר לו ׳ כי בכל מעלה
ומעלה יועיל לכל כאב ולכל מחלה ׳ והשותה סם המות בטובו יצילהו ׳ ובשתותו
ממנו מיד יועילהו ׳ ויאמר לו תן לי מעט מזעיר לזכר מעלותיו ׳ למען אספרה
כל נפלאותיו ׳ ויאמר שמעתי לקולך ׃ אני אמלא את משאלך ׳ ויתן לו ממנו
בכלי קטן ׳ בלוחית של פליטון ׳ ויאמר לו הרי לך מוהר ומתן ׃ בצלוחית קטנה
ניתן ׳ ועתה שים עיניך לשמריהו ׃ כי לא דבר רק הוא ׳ ויהי ככלות האורח לתקן
אמתחתו ׳ ובא ולן במשכב תפארתו ׳ ויעל בלב בעל הבית ׳ שמיר ושית ׃ ויאמר
לו אדוני הואיל ואין רצונך להתאחר ׳ ובבקר אתה תשחר ׳ צוה לפרוע ההוצאה ׃
אשר לרגלך באה ׳ ויאמר מה אשר הוצאתי ׳ אשר בסתר נטעתי ׳ ויאמר לא
חסרתי דבר ממשאליך ׳ כל קרוב אליך ׳ וכל דבר במחיר גדול נרצה ׳ ובכפרי זה
נמצא ׳ כל שכן בחיפזון ׳ בר לחם ומזון ׳ ועתה יש לך לתת בכל אשר הוצאת
פה ׳ עם התבן ועם המספוא ׳ כסף עשרה שקלים ׳ בשקל העיר כשקלים ׳ וישמע
האורח הדברים ויתעצב ׳ ויקם על פתח המשכן ויתייצב ׃ ויאמר בלבו ומה
יועיל כעסי וחמתי ׳ ולמה אחלל עמו צדק אמרתי ׳ ויאמר לו קח את כל אשר
תאמר ׳ כי יין עסיסך לשותיו יימר ׳ וישקול לו הכסף כאשר היה בוחר ׳ עובר
לסוחר ׳ ויהי באשמורת הבוקר ויטכס האורח לעתום חמורו ׳ ועמו נעריו עוטים
דברו ׳ ויקראו אל האיש פתח השער ׳ וינע לבבו כנוע עצי היער ׳ ויקם בכובד
ובעצלתים ׳ כשכור אסור בנחושתים ׳ ויאמר תן לי שכר המלון והאכייה ׳ ושכר
מטה יפיפיה ׳ ויאמר האורח כמה המחיר אשר תדרוש ׳ ומפני אדם לא תבוש ׳
ויאמ׳ ביד האיש היכולת ׳ בקע לגולגולת ׳ וימהר ויתן לו המחיר אשר שאל ׳ כי
אין מטומא ומגואל ׳ ויפתח וילך האורח לנתיבו ׳ ושני נעריו סביבו ׳ ויאמר
להם ברכו בכיי בכה ולע״ג ׳ השם ממקור ישר׳ ׳ אשר הצילנו מיד
האיש הנבל ׳ אשר הרשיע לנו וחבל ״

למען תבין במהלל לבי ודרכו ' למי עוללתה כה ' ויאמר האיש דבר כפי צדקך
וחסדך ' כי שומע עבדך ' ויאמר האורח אמרת הקדמונים ' אשר במחנה החכמה
חונים ' טוב המלך ושלימותו ' קונה בן חורין בנדיבותו ' ופרי הנדיבות והריוח '
הוא המהלל והשבח ' ואמרו נדיבות הנכבדים ' גמילות חסדים ' ומפעלות
הנאהבות ' גשם נדבות ' כי הזורע נדבה ' יקצור הוד ואהבה ' ואמרו הנדיב
יבקש החן והיושר ' והכילי הממון והעושר ' להמתנדב בנפשו יהולל ' וקובץ על יד
חלקו יקולל ' ואמרו הנדיבות יחזק הצדק ' ומשם יולד הצדק ' הצדק יצמיח
השבח והכושר ' וממנו יולד היושר ' היושר יוליד הנצח והעזרה ' וממנו תבא ה
החבורה ' החבורה גפן חזקה ' תצמיח צדקה ' הצדקה תבא השלום ' ותוסף אהבה
ושלום ' השלום סוד תבונה ' ועיקר האמונה ' האמונה מוכנת להבין ולהורות '
והיא ראש התורות ' התורות משפטים וחוקים ' מתוק ומנופת מתוקים ' ובהם
ישוב הארצות ' קרבת אלהים חפצות ' ראה כמה הנדיבות נכבדת ' אשר בראש
המעלות עומדת ' וכמה גדולה מעלת השמחים ' בהכנסת אורחים :

צורת האורח והאיש ובני מעונו ' סביב לשולחנו '



ויאמר האיש אל האורח
אשר בנגינותיו ינצח ' :
היש לך מחר להשכים
להתייצב בבקר לבך מסכי'
עת הוא להכין מטות :
ולהציע: אחר תחוה דעתך
ותביע ' ויאמר לו עוד יש
לי לתקן באמתחתי מגרע:
אשר היום נקרע : ויקח א
אמתחתו לתופרו : ונש'
נקרב האיש בעל הבית
לעזרו : וירא בתוכו נבכת
אשר ביופי מתוקנת : וי



ויאמר העכבר הלא אני
קל התנועה ׳ וגם
הוא לי לישועה ׳ ביופי
ומלבוש מפואר ׳ ושערי
לאדרת שער מתואר ׳ על
כן ארוץ אל הנבוכה ׳ להיו׳
כהכה ׳ פעם אחת ולא
אשכה ׳ ואקחנה לי במרוצ׳
ומרגוע לנפשי אמצא ׳ ואל
האדם ותחבולותיו לא א
אחוש ׳ כי כח אבנים כחי
ובשרי נחוש ׳ ותאמר ה
החולדה השמר אל תתן אל
און ׳ בור שאון וטיט היון ׳
אולי תפנין תחת ותנרנץ׳ כי לא לקלים המרוץ ׳ ויקרך כמקרה איש העמל ׳ אשר
על נפשו לא חמל ׃ ושתה סם המות בלא וחרי ׳ ולא השיגה ידו אל הצרי ׳ ויגוע
וימות במחשבתו׃ כי בבערה עצתו׳ ויאמר אליה העכבר׃ איכה היה הדבר׳ ותאמ׳
החולדה איש אחד היה בכפר חנן ׳ בכל הממון יתלונן ׳ ויהי לו בית חמדה ׳
ומקנה בקר ועבודה ׳ ויהי כילי בממונו ומאודו ׳ משחית תפארתו והודו ודעתו
באמונתו נבדלת׳ בהרבות דברים לאין תועלת ׳ וממון עני ואביון יפזר ׳ ויתעם
ואין עוזר׃ וברוב דבריו היה עצל וכבד ׳ כילי אובד ׳ ויהי היום ויבא אל ביתו
חלך ׳ כתואר בני המלך ׳ איש אחד נכבד מבני עמו ׳ ושני נעריו עמו ׳ ויאמר
לו האמצא מלון הלילה הזה בקרבך ׳ ויאמר האל נא ולין וייטב לבך ׳ והאורח
לא הבין סוד תחבולותיו׳ שירד על פי מדותיו ׳ ויתן לתחנותיו מטה מוצעת ויפה
׳ ויעש לו משתה ומנות אפה ויסף לכבדו ולהדרו ׳ ויתן מספוא לחמורו׳ ויתן
מים לרחוץ רגליו ׳ ורגלי האנשים הכלוים אליו ׳ ויאכלו כולם בביתו ואולמו ׳
וישתו וישכרו עמו ׳ ויהי אחרי הסעודה ׳ ויפתח האורח במשלי תעודה ׳ ויאמר
אל האיש שמע נא דברי ׳ יושר לבי אמרי הנה אתה בהדרך כבדתנו ׳ ומטוב
טעמך האכלתנו ׳ ומיין הרקח כדיבותך השבעתנו ׳ ובמיטב פעולתך שמחתנו׳
על כן ראוי לי להודיעך דברים ערבים ,גומל חסדים טובים ״

ויבין בתנועות הגלגלים ׳ אשר הם לא כבדים ולא קלים ׳ וזריחת המאורות
הנכבדים׳ הכוכבים העומדים ׳ ואיך תקופות ומזלות׳ יורדות ועולות׳ והכל תלוי
במאמר ׳ ומציאות הא֞ הכל מבני ונסתר ׳ אזי תתעצם נפש השכל ותגדל ׳ וכבוד
כח המתאוה ישפל וידל ׳ ומצאנו חכמים על זה מעידים׳ וזה המעשה מזכירים ׳
וכן אמרו לפאר הדבר וליפרו ׳ שאל חכם אחד לחבירו ׳ הנפש אשר באדם
הנקראת שכלית מה ׳ איזו נפש היא ואיזו מקומה ׳ אמר לו הלא ידעת כי אדם
בראו הבורא להתבונן במפעליו ׳ ולהסתכל במעגליו ׳ וכאשר גדל ורואה ע
עינייני העולם ומואס בהבליו ׳ וממהר להרחיק השפלים ולבזות׳ הוא מעצמו
עשה הנפש הזאת׳ כי הואיל ומביט נפלאות, הבורא בחידוש העולם ׳ וממנו
אין דבר נעלם ׳ בורא חושך ויוצר אור ׳ הוא משתדל בעצמו לדעת ולחקור ׳
ולהשיג השגה קדושה וברה ׳ יראת השם טהורה ׳ ואז יש לו הנפש השכלית
מפני שהוא משכיל לדעת ולחקור בחכמ׳ ׳הגדו והרמ׳ ׳ ואמר חכם מהקדמונים
הנפש מקומה בלב והיא מגיעה לכל הגוף ׳והיא מונחת באמצע הגוף ומאירה
לכל הגוף׃ כאשר ניתן השמש בחצי השמים ׳ ואורו מאיר לכל עינים ׳ והגוף ע
מתקיים בנפש והנפש באויר והאויר בבורא ית׳ והבורא סובל כל נעלמות בכחו
הנשא ׳ וכן כאמר אני אסבול ואני אשא ׳ עוד זאת רמזו חכמים בתבונתם ׳
והורו לנו בעצתם ׳כי כאשר יתשוב האדם בכל זה׳ מאס בהבלי העולם הנבזה׃
ז שמח הנפש ותוסיף חכמה ׳ באין אונים עצמה ׳ ותמשול הכח השכלית ׳ על
כח הבהמית אשר היא מתאוה וכועסת ׳ ובדבר המושכל מואסת׳ ובמושלו בה
יגיע האדם אל תכליתו ׳ טוב אחרית דבר מראשיתו ׳ ואם ישית אדם אל
החיות ׳ ואל בור תחתיות׃ בהיותו רודף תאותו ׳ ולא יזכור אחריתו ותקותו ׳
התאוה תגבירנו ותמשכנו בכזביה ׳ ורדפה את מאהביה ׳ ושמן משחת קדשו ת
תביע ותבאיש ׳ וישח אדם וישפל איש ׳ וחלל כבוד מעלותיו הרמות׳ ביקר בל
ילין נמשל כבהמות׳ והוא כמואס מהם ונגרע ׳ מום קבוע ׳ בשומו שכלו והוא
הנכבד ׳ לכח הבהמית משועבד ׳ מלך לשדה נעבד ׳ ויכין תחבולות בערמה ׳
גבור מלחמה ׳ ויקם בלבו חמנים ואשרים ׳ ישב במארב חצרים ׳ והרג חדה
לשונו והיכו ׳ יארוב במסתר כאריה בסוכו ׳ במסתרים יהרג נקי כי בכל רע
יודע ובקי׃ ועתה השמר לך מתחבולותיו ׳ פן תנקש בעלילותיו ׃

שירת העכבר והחולדה מדברים שניהם ׳והפורה דוכה לפניהם״

ויחר תחבולה ופח משני קצותיו חיבר ׳ להינקם מן החולדה ומן העכבר ׳ וידרוך
להם לבדו פורה ׳ זרוע עם גבורה ׳ וישם שם מעט מהגבינה׳ היתה לראש פינה
׳ וישם שם לנגד החורים ׳ אשר שם העכברים ׳ ויהי בערב ויצא העכבר לבקש
יתרון למזונו ׳ והנה הגבינ עומד כעיניו׳ וישב אל חורו במרוצה׳ בתהות ונכאה
׳ ותאמר לה החולד׳ מה לך כי חרדת׳ ופחד פחדת׳ ויאמר כי ראיתי כנגדי פורה
ערוכה ׳ פורה דרוכה ׳ ועתה לכי עמי לראות ורוני׳ אולי תוכלי הועיל אלי
תעזרני׳ וילכו שניהם יחדיו ׳ וכל אחד חרבו חגורה מתחת למדיו ׳ ויבאו ויראו
את הפורה ׳ והנה היא בבינת אדם סדורה ׳ ואין בידם להשחיתה יכולת׳ מפני
מזיקים או מפולת׳ ויעמוד העכבר השתאה ׳ וישקף בעד החלון ויראה ׳ והנה
גבינה בפורה עומדת׳ ובחוט שני נצמדת ׳ ויאמר אל החולדה אלך במרוצה
ואקחנה׳ ואל בית מלונינו וחורינו אביאנה ׳ ובהשקט ובבטחה אותה נאכל ׳
למשיב נפש ולכלכל׳ ותאמר לו החולדה דמך בראשך׳ אם תם תבן בנפשך ׳ כי
זאת הגבינה לתחבולה הורמה ׳ ובתוך הפורה הושמה ׳ והוא פועל אשר האדם
יפליגנו ׳ ואורח איש ימצאנו ׳ ויאמר העכבר ואיך יוכל האדם להבין תחבולותי׳
לדבר רע ולעולל עלילות׃ ותאמר החולדה הלא האדם נברא בשלימות׃ בצלם
ובדמות׃ והוא מחבר המרכבים׃ אשר בעולם ההוייה וההפסד נצבים׃ ומזונו
קב ונקי׃ בהיותו בעבודתו בקי׃ יתפרנס בזרעים ׃ ובדברים נודעים ׃ וטחון
בריחים׃ ובשל מבושל במים׃ ואפוי או צלי אש בשר׃ ומלח ותבלין לא יחסר
׃ וכל זה הקל מזגו והכשירו׃ ולהיות לעם סגולה האמירו׃ כי הקל יעלה בטבעו
ומזגו׃ יגיד עליו ריעו׃ ומפני זה הוא נצב הקומה׃ כליל יופי מלא חכמה׃ ראש
כלפי עליון. ושם חבינן׃ מוכן לקבל כח במעניו׃ וישם אל המדבר פניו׃ והיא
משכן הנפש המשכלת׃ דבר ממללת׃ וזאת המעלה אינה נראית באדם בתחילת
בריאתו׃ וביום היותו׃ כי בעודו קטן הוא קרוב לשרשו וגזעו׃ ועל כן הוא רטוב
בטבעו׃ ולחו יכבה אור שכלו ו עו׃ כי קצר מצעו׃ כאשר יכבה היין שכל השיכור
׃ וכל חקותיו יעקור׃ וכאשר יכבה הקיטור העולה מן המים׃ אור השמש בחצי
השמים׃ וכאשר יגדל במעט קט הילד׃ ויחל ליבש הגלד׃ יחיל להכיר וללמוד
מנהגים׃ ולשון עלגים׃ וכן יעלה מעט מעט׃ אם לא יתפתה בהבל וימעט ׃
ויגיע לתכלית שלימותו׃ חסדו ואמונתו ׃ ויחשוב וישכיל בכלל הנבראים ׳
ובעצומים הנוראים׃

ויים ראשו לבגדים ויתמרמר · ויאסוף אותם במשמר · ויחל לדבר אתם קשות ·
להעיר לב ישן ונרדם חשות · ויאמר אנכי שלומי אמוני ישראל · ובידי כח ולאל ·
לייסר חברים וליסר ולהוכיח · וצדקתם ותהלתם תצמיח · וכל הממרא את פי
תבונתי ופורע תוכחתי ועצתי · יקרהו כמקרה העכבר · אשר נוקש במשובתו
ונשבר · ויאמרו לו החברים · איכה היו הדברים · ויאמר היה רועה אחד שוכן
במדבר · במקנה הצאן והבקר · מבין וסבר · ובוחר להם מקום להועילם · על
מבועי מים ינהלם · ויהי היום וינהג מקנהו אל מעון ההרים · מקוה נהרים ·
וימצא מנוח לשה פזורה ונלאה · ושיה מרוב עשות חלב עשה חמאה · וימצא
בבאנו דל נדכא · ויעש לו סוכה ·

צורת הרועה רועה עדרו ומונה תחת אצלים ישכב בסתר קנה ·



ויהי כי ארכו לו שם הימי'
בטוב ובנעימים ·
ויודע הדבר לשני רמשים
אשר היו גדלים שם ואכופים ·
שם האחד עכבר ושם השני
חולדה · קטנה ומדה · כי הם
היו מקדמוני הרמשים האצלי'
· נבונים על דבר ומשכילים ·
ויבאו לילה אחד לה תבונן
בבנין הרועה · וכל אחד ברוב
כחו נועה · וימצאו גבינה אחת
כשמרת · אשר הייתה באהלו
נסתרת · וישכבו סביבה וילינו
· וישאו משם כסף וזהב ובגדי'
וילכו ויטמינו · ויהי בבקר ויבא הרועה לדרוש את הגבינה · אשר למאכלו מכה ·
וירא והנה היא כמאסת לאכילה · בחורין הסמוכים לה · ויתעצב אל לבו בקבעו
האוהל במקום אשם · כיון שהחולדה והעכבר מצויים שם ·

גבר גדול כח יפה תם עלל ׃ ישים לבב אל הוד אנוש מהלל ׃

עובר אשר גבר בסבלותו ׃ תראה כבודו אשר עולל ׃

אז בה הדופ מוסר ואיש מבין ׃ תבזה ותוליד יו עצים שולל ׃

ויהי כשמוע המחבר שירים כעלמים ' דברי כרנן כמתלהמים ' ויאמר כל
דבריך ומשליך אינ' מועילים ' ועליך רמזו דברי מוסר גדולים ואצילים
' חוח עלה ביד שכור משל בפי כסילים ' ועם כל זה אשיב אל דברך ואענה '
ובקהל בנועים אחנה ' והפעם אראך ידי העצומה ' את בנועים חכמה ' ותראה
משלי צדק כתובים באמונה ' מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונות ידלנה '
ואת הט אזנך ושמע דברי תוכחתי ' ולבך תשית לדעתי ' ותראה מעלת איש
יועץ ותבונתו ' ואת יקר תפארת גדולתו ' ותגבורת יד חביריו ' בתקפו ובגבורותיו
' ומוצאיו ומובאיו וכל צרותיו ' וכן היה הדבר ' ירום נשא וגבר ' אמרו כי נר
בירכתי אפרים ' איש אחד מן הרמתים ' ושמו אחיטוב בן שר שלום ' כפך ספיר
ויהלום ' ויהי גדל את חכמים ואת נבונים כועץ ' ונדיב נדיבות יועץ ' יהולל
הולם ופתי רועץ ' פלא יועץ ' ויתלקטו ארבעה אנשים ' לאהבתו כנטים ' האחד
מהודד בדעתו ' ומוציא לאמיתו ' כל דבר בעתו ' אמנם הוא רך לכעוס ולרצות
קשה ' ועם חביריו נותן ונושא ' ובחדודו ודעו ורעיוניו משתאים , קל' ברגליו
כאחד הצבאים , השני נחמד ונעים ' איש רעים ' יפה תואר ויפה מראה ' והאיש
משתאה ' אבל הוא מתהלל ביופיו ומלבושו ' ובשער ראשו : וכל מחשבותיו חפצות
' הלבש אותו מחלצות ' השלישי טוב לב ורחמן ' איש נאמן ' מעונג במאכלו
ומזונו ' ובניין משתיו ושולחנו ' אמנם הוא בדעתו נבדל ' מרוב דברים לא יחדל
' פעם יחשב לפזר פעם לאסוף ' כאריה יכסוף ' הרביעי מתכבד בביתו ומעונו
' מתענגו' העולם ועניניו ה'עם אוזנו ' אבל הוא כילי לעצמו ' ונוכד בעצלתו'
מזונו ולחמו ' את בגדיו לא כיבס ולא עטה שפמו ' אלה קצות דרכי האנשים ו
ודעתם ' הילדים האלה ארבעתם ' ויהי כראות אח'טוב מעלליהם מדותיהם
ומפעלותיהם ' ושינוי מעשיהם ומשמרותם ' כי לא ידעו : וגם אין הטוב אתם ' אמר
בלבו לא ארחיקם מעלי ' אולי אועילם בחידותיי ומשלי ' ואיישר נתיבות
דרכם ומעלליהם ' ואשלמה להם '

ג ו

43

ויתן אותם באמתחתו ׳ אשר כמצא אתו ׳ ובמשקל המשי אותם סלה ׃ כאשר
היה בתחילה ׳ ויקם וילך לבדו מעט מעט ׳ לרגל האתון לאט ׳ ויסע כדרך ש
שלשה ימים ׳ וברק ממדורתו יהלך עליו אימים ׳ ויגיע אל העיר יגע ׳ עוני ועמל
שבע ׳ וילן בלילה ההוא במלונו ׳ ויכל לאתונו ׳ ויהי בבקר ויבא הסוחר ויקנה
המשי מידו ׳ ו שקל הכסף בעדו ׳ ויאמר יש עוד באמתחתך דבר למוכרו ׃
ואני אתן שכרו ׃ וארבה כסף שכרו ׳ ויאמר אין בו לבד דבר נקל ׳ אבני משקל ׳
הבאתי ליישר המשא ׳ אבן מעמסה ׳ ויגש הסוחר לראותם ׳ והנה הם טובות
במראיתם ויבן כי הם טובות ׳ לחדד ולמרט החרבות ׳ והמלך צוה על כל בני
העיר ׃ יחד ישיש וצעיר ׳ לתקן כל כלי מלחמה ולחדדם ׳ להראות הדרם והודם ׳
ולתקן כל כפש אשר לבוש שריון עשה ׳ חרב חדודה וגם מורטה ׳ וכל האנשים
אשר לא יראוה בזמן קבוע ׳ חרפתו ועונשו ידוע ׳ כי כל חשך למצפוניו טמון
׃ ובתיהם ישתמון ׳ ובראות האיש האבנים הספורות ׳ אשר היו מזמן רב נעדרות
׳ ובעת הצורך המה נסתרות ׃ אבנים גדולות אבנים יקרות ׳ דבר אל העובד ד
דברים טובים ׳ אל לב משכיל קרובים ׳ ויאמר נקבה. עלי באלה האבנים מ
מחירך ׳ ואני אתן את שכרך ׳ ויהי בעיני העובד לשחוק ׳ ויביא עצות מרחוק ׳
ויאמר הכי אמכרם בעבור נעלים ׳ ובמחיר המשי כפלים ׳ ויאמר אשלים כל
אשר תשאל ׳ ואל תשים מלתך לאל ׳ ויקח האבנים ויוציאם לחוץ ׳ כי היה
דבר המלך נחוץ ׳ ויתן לסוחר כסויו ומנעלו ׳ וכסף הרבה לו ׳ וישמח העובד
בשכלו ויתהלל ׳ כי הולך יועצים שולל ׳ ושופטים יהולל ׳ ויאמר זה תגמול כל
עמל וכל רועץ ׳ אשר לא שמע לקול יועץ ׳ וייטב לבו שמח ׳ ובהללותו משבח ׳
ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ׳ שמחה וששון ויקר ׳ ונשאתי לך זה המשל ׳ לחזק לב
אנוש ונכאב לי ׳ ולמען תדע כי העצה חסרה ׳ אין בה דרך ישרה ׳ ואין בפי איש י
יושב אמונה, ולא דעת ולא תבונה ׳ ולא יועיל ביום עברה עצתו ׳ וביום צרה
תבונתו ׃ ועל מאמרו הרק והנבזה ׃ אשא השיר הזה ׳



ויאמר הסופר למה ת
תשומם: חרד והומם׳
קרב אל האתון והסיר המשא
אשר עליה׳ ותנוח מעט
מ׳ זער מחבליה׳ ויגש העובד
להסיר המשא מעל אתונו׳
והסופר עזרו כפי כחו ואונו
: ובראות באמתחתו אבן
מעמסה׳ ויאמר לו מה
המשא׳ ויאמר לו אמתחתי
האחד מלא המשי הקל׳
והאבנים לנגדו למדה ל
ולמשקל׳ ויאמר הסופר
למה מחשבותיך חפצות׳
באבני גיר מנופצות׳ ויאמר העובר ואיך ינשא המשי לבדו ואין משקל כנגדו׳
ויאמר בעבין המשא אלמדך דברים׳ שמע בקולי איעצך מישרים׳ ויצו להריס
אבנים מאמתחת׳ ולהביל כפש בהמתו מכי שחת׳ ולחלק המשי באמתחותיו:
משתין רוחותיו׳ ויעש העובד כפי מאמרו ורצונו׳ ויקל המשא מעל אתונו׳ ויקומו
וילכו שניהם חברים׳ והאתון לפניהם מעבירים: והסופר השלים חידתו הנפלא׳
להעביר מהם יגון ותלאה׳ והעובד תמה מאוד מחדודו׳ וגודל תבונתו והודו׳
ויאמר אחרי אשר הוד תבונות לשוכך גדל׳ מדוע עתה ככה דל׳ ויאמר הסופר
והלא חכמים עשו תעניות וצדקות׳ על הסופרים ועל מלמדי תינוקות׳ שלא
יתעשרו במלאכתם׳ וכן כתב ונחתם׳ ועליהם אמרו כמה עניות לישרא׳ וכער׳
כוורדא סומקא לסוסיא חיורא׳ ויאמר הואיל וזאת היא מחליתך׳ העבודה לא
אקבל עבתך׳ ולא אתחבר לחברתך׳ ועתה הפרד נא מעלי׳ אל תוסף עוד
דבר אלי׳ ולך לשלום דרך מגמתך ערוכה׳ ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה:
וילך האיש לבדו אורח נתיבו: ויתפרדו איש מעל אהובו׳ וישב העובד ויקח את
האבנים אשר הניח׳ ונגד עצת הסופר דברים השיח׳ ללקט אותם ב
במספר׳ מעריכת העפר׳ ׳

וכאשר נשלם האדם בזה השלימות ׳ והוא ינהגנו עד מות ׃ נתן לו כלי
חמדה ׳ אנשי מדה ׳ והם לצרכו מועילים׳ והוד תבונתו מעידים ונגלים ׳ והם
מכתב והדבור ׳ ושעור מחשבו לדעת ולבור׳ אמנם הדבור הוא פתרון לשמיעה׳
וכן יכיר חפץ הדבור והידיעה והמכתב מגיד מישרים ׳ בפתח שערי׳ ובהתעלם
כתבו אינו מתעלם ׳ כעל גמולות כעל ישלם ׳ ומגיד עולם מהלכיו׳ הן אלה
קצו נדרכיו ׳ השיעור כאות וכשמע למחשבתו ׳ והדבור והמכתב מגידים הוד
תפארתו ׳ אלה הם ג׳ דברים נוראים ׳ אשר באדם נמצאים׳ ישער במחשבתו
ענייניו ׳ ויכתוב בקולמוס רצונו ׳ וידבר דברים בלשונו׃ ושעור האדם במחשבו׳
ודבר לשונו וכתבו ׳ מורין על פתרון כל ענין ׃ ואיכם עצם׳ הבניין ׳ וסבת
התחלפות הלשונות ׳ והיות דתי הדבור שונות׳ הוא כי הדיבור והקריאה׳ הם
תנועה קנה הריאה ׳ וכאשר יתחלפו מזגי הארצות וספורים ׳ בהתחלף טבעם
ואוירם ׳ יתחלפו מזג הריאה וקניה ׳ והאויר אל עבר פניה ׳ ותבקש דבור קרוב
לטבעה ׳ וכאות למוצא בית הבליעה ׳ והדבור או המכתב בחבור האותיות ׳
בוחן לבות וכליות ׳ הם שנים ועשרים במספר ׳ לדור דורים יסופר ׳ והם יסוד
כל דבור ודבור ובכתב מהלליו׳ אלף המגן תלוי עליו ׳ והם מתנועעים בחמש
תנועות ׳ וסדורים לכל משכיל ידועות׃ כי התנועות האלו בנפשות החיות ׳ ושאר
האותיות המה בגויות׃ וכל תנועה ותנועה מבוארת׳ ומביאה בסודה אות אחרת׃
כדמיון שני אחין כאמנים׃ וסוד שני לוחות אבנים ׃ והם אה אי או אי או׃ ויבא
וראו׃ ואל זה הסו׳ הנפלא רמז׃ מה הציון הלז׃ וכלל סוד התנועו׳ לארכם ולרחבם
׃ הסם כם ׃ זה ספר תולדות מכתב והדיבור׃ כפרד וחבור ׃ ויאמר העובד ראה
דבריך טובים ונכוחים ונעימים במלולך ׃ ושומע אין לך ׃ כי העמל הפליאני
הפלא ופלא ׃ ולא ניסיתי ללכת באלה ׃ ואיני מכיר בדבורך לבד
חיתוך שפתים ׳ פעם ושתים ׃ ויהי הם הולכים ודבר ׃ וכל
אחד בחברו מתחבר ׃ ותצנח האתון ותכרע ׃ ותחלש
כחה ותגרע ׃ כי לא יכלה לסבול המשא׃ ועין
העובד עליה חסה ׃ ויצעק ויהמה
לקולה ׃ וישת לבו לחילה ׃

צורת העובד חומה על יגונו ׃ והסופר סועד את אתונו ׃



ויאמר העובר לאיזה מ
מקום מגמתך ׳
אולי אוכל ללכת בחברתך
׳ ויאמר אל הסחור ׳ מגמתי ׳
ולפני משקל ׳ המשי תחנתי
וישמח העובר אל הבשורה
׳ ויארח עמו לחברה ׳ ויאמר
לו הנני בחברתך בוטח ׳
ובאהבתך שמח ׳ ועתה
הודיעני מלאכתך ועניניך ׳
אם מצאתי חן בעיניך ׳
ויאמר האיש מנעורי אני
שוכן רמים ׳ עיר גדולה של
חכמים ׳ וגם הכינותי מנוחתי ושבתי ׳ ואני סופר מהיר במלאכתי ׳ ויש לי בתגרות
אח וקרוב ׳ ורעים לרוב ׳ והנני שוחר לקראתך ׳ לדרוש שלומך וטובתך ׳ ויאמר
הודיעני דבר במלאכתך הרמה ׳ ויעבור עלי מה ׳ ויאמר האיש דע כי הבורא
יתעלה ׳ אשר כבודו עולם מלא קנה ראשית כל דרכו ׳ קדם מפעליו ומהלכו
׳ עצם אחד פשוט רוחני ונקי ׳ שהי צדקי ׳ להאצילו על כל כוכב ׳ ובבוריתו כלל
הבורות השלים ובר ׳ ואור מושכל ומובדל קרא שמו ׳ להעריצו ולרוממו ׳ ומאותו
עצם הנאצל ׳ עצם אחר פשוט תחתון אצל ׳ והיא הנפש הכללית ׳ מקור מעין
אל הנפש השכלית ׳ ואור אצולתה והנהגתה הגיש ׳ אל הגוף הנכבד מן החי
מדברים ׳ והיא הנפש אשר באדם ׳ וחיי בשר ודם ׳ וגם במלאכת והמדינות
בבינה ׳ והמושכל והנוען קנינה ׳ ותחת יד השכל היא פקידה ׳ ועל טוב מעלתה
אבידה ׳ ושומרת את הגוף להכינו ׳ הלך ולהרגיעו ׳ ולהנהיג בצדק כלל חלקיו ׳
לשמור מצותיו וחוקיו ׳ קו לקו ׳ ומשכן השכל ברוש גלגלתו נכון ׳ ׳ והוא
אותם ישכון׃ ומשכנה בכל חלקי הגוף בהיותם נכונים ׳ מבחוץ ומבפנים ׳



השער השלישי ׳ במהלל
העצה הנכונה ׳ בדעת
ותבונה ׳ אמר המקשה מי
זה מחשיך עצה ׳ בתבונה
ומליצה ׳ ותאמר לך לקחי׳
האנכי לאל״ שיחי ׳ ומשובת
פתאים תשמור ותגלים ׳
האומר עצותי תקום וכל
חפצי אעשה׳ והלא החכמ׳
נגעלת׳ ואין עיצה ת
תועלת ׳ והתבונה לבושה
כמשלת ׳ כאה ונגעלת ׳
והלא בכתו׳ במשלי תעודה׃

אמרת אל״ הים צרופה וחמודה ׳ כי נגד השם אל אמונה ׳ אין חכמה אין עצה אין
תבונה ׳ וכן כתב ראש משיחי ונבוני ׳ שומר פתאים ה׳׳ והבוחר דרך פתיות
נכאבה ׳ וישליך אחר גיו תוכחה ועיצה ׳ יעלה למעלת הפתי וחילו כפש עמל
עמלה לו ׳ אשר לא שמע לקול יועץ ׳ אשר סכלותו והוללותו רועץ ויכאץ
בזעם אפו מליצה ׳ ותבונה הוגגת ועצה ׳ וסכלותו סבב את פני הדבר ׳ וכן חלף
ועבר ׳ אמרו כי אחד בארץ תוגרמה ׳ היה עובד אדמה ׳ ויהי שוכן בכפרי׳ ובתי
החסרים ׳ והיה מתפתה ומתהלל בעמלו ׳ אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו׳
וביני ובין עיר הסוחרים הרמים ׳ מהלך שלשת ימים ׳ ושנה אחת גדל בביתו
דעים ׳ לעבודת המשי ידועים ׳ וירם תולעים ׳ ותהי לחפצו העבודה כמשכה׳
ותשלם כל המלאכה ׳ ויקם יום אחד ללכת בחפזה ׳ אל עיר העליזה ׳ למכור
המשי הגדל בהיכלו ׳ להרבות חילו ׳ וימהר להפיק רצונו ׳ ויחבוש את אתונו
וישם את המשי באמתחת ׳ בשובה ונחת ׳ ויתן אבנים בצד אחר ׳ ולמשקל
המשי אותם בחר ׳ ויקח צדה למזונו ׳ ויעמוס בשוה על אתונו ׳ ויצא לביתו
ילך ׳ דרך המלך הלך ׳ ויהי הולך לבדו ׳ והנה איש אחר קרב לנגדו ׳ והוא עני
מסכן׃ בכפשו משתבן ׳ וירא מאד העובר ׳ כי ראה אותו מבלי לבוש אובד׃
יאמר אל האיש השלום גם כא הלום ׳ ויאמר לו האיש אל תירא מפני
כי שלום ואין דבר חי ה׳ ׳

ועתה השמרו את פיהם יהיה נכרת ונכמת ׃ כי יהיה באיש חטא משפט מות
והומית ׳ ויכל הכותב לדבר ספר אמרים ׳ ונשלוח ספרים ׳ ויחלק לכל העם למאיש
ועד אשה ׳ אספר אחד ואשישה ׳ ויתן אל התרנגול ואל הקורא מתנות גדולות ׳
כלי כסף וכלי זהב ושמלות ׳ וישק להם ויחבק להם ׳ וישלחם וילכו לאהליהם ׳
וישובו המלאכים השלוחים ׳ לשולחיהם טובי לב ושמחים ׳ ויספרו להם דברי
תכשר ורממותו ׳ וחסדו עליהם ורחמניותו ׳ ואת אשר עשה את הכן כלה ׳
ודוכו הבריתואותו תלה ׳ ואת אשר נתן עליהם שרים נחמדים ׳ התרנגול והקורא
נכבדים ׳ וישמחו העפאים כל אחד מצדו ׳ בהלל ובהודו לשם כי לעולם חסדו ׳
ויקבלו עליהם את התרנגול ואת הקורא ׳ לאב ולמורה ׳ ויורם משפט התשובה
ואת הדרך החשובה וידריכם בארח מישרים סלולה ורמה ׳ והארץ שקטה
ממלחמה ׳ וישב כל אחד לבטח בבית מגוריו ׳ והשם הניח לו מכל עבדיו ועל
זה אמר המשורר ׃ להעיר לב נרדם ולעורר ׳

עורו ישני לב בכסלם נאצו שכלם ולבותם בכסלם ערצו
עורו קחו מוסר וחושו כי ימי שובב ואיש מרמה ותוך לא יחצו
קומו בעוד שמש וחרם יחשיך הסו הרו ובמי תשובה רחצו
עין שאו מרום ושובו ועלו מיד שאול תחתית נפשות ערצו

ויהי ככלות המחבר מהלליו ׳ ודברי חידותיו ומשליו ׳ ויך ידיכו וירע בעיניו
וישמע מקשה ויפול על פניו ׳ ויהמה בחבליו ׳ והודו נהפך עליו ׳ ולא עצר
כח ׳ ירבה שיח ׳ ונפל בבכיו ובעונו ׳ עונותיו ילכדנו ׃ ויגש השלישי לחזקו
ויאלב לצדקו ׃ ויחל להגדיל ולהגביר לשון ׳ כמשפט הראשון

צורת המקשה והמחבר זה אל זה ידבר

ועל זה הנביא מוכיח ׳ להראות פעולת ראשון משגיח ׳ להדריך בני אדם בדרך
טובה ׳ ולהרחיקם מפשע וחובה ׳ לבל ידמו אל הכופרים אשר מבקר לערב
יוכתו ׳ כה אמר ה׳ בדרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו ׳ ועל זה
צריך אדם להתבונן ועל אשמיו להתאונן ׳ ויקח עמו דברים ותשובה ׳ ואל ירחק
ממנו כי בריה קרובה ׳ כי יופי התשובה והוד המעשים מגן הוא לכל החוסים ׳
ויהי כאשר כילו האנשים מעשיהם ׳ והשיבה גבורה בעיניהם ׳ ויצו הנשר להביא
מטות לכבוד ולתפארת ׳ על רצפת בהט ושש ודר וסוחרת ׳ ויעל כל אחד על מטת
יקר וגדולה ׳ ושכנו ערבה לו ׳ ויקומו בבקר וילכו בית האלהים ׳ כפלאי ותמהים
׳ ושלוחי העוף לבואם חוכים ׳ שני ה׳ לאכים ׳ והבית מלא פה לפה ׳ חוק וכרפס
וידבר הנשר באזני כל העם דברים ׳ ונועם האמרים ׳ הן אתם כולכם חזיתם ׳ את
אשר עשיתי את הכן ראיתם ׳ ולא אוכל לבדי שאת אתכם ׳ טורחכם ומשאכם ׳ והנה
פיים לשמוע כבודי וגדלי ׳ מצאתי און לי ׳ שנים אנשים תמימים וישרים ׳ תרנגול
הבר והקורא אשר בהרים ׳ ואתן אותם ראשים עליכם ׳ להתבונן עדיכם כי הם
לכל משכיל אחים ורעים ׳ אנשים חכמים וידועים ׳ ומלבד חכמתם ותבונתם ׳ ואל
מהללם ומכתם ׳ יש בכל אחד סגולה ׳ לשם ולתהילה ׳ והוא מבחן הבוחנים
רימוני זהב ופעמונים ׳ והוא אמרם כבד הקורא יובש ושחוק ׳ ובמי המטר כתית
ומחוק ׳ יועיל מאד אל הכנפה ׳ אם יתמיד שתיתו ויתרפא ׳ ואמרו לסגולת
מדרגתו ׳ שבח גדול במרירתו ׳ כי אם ישימו שמן זית ודבש כשעור הקנף אשר
בתנכה ככבש ׳ ויתן על העין החשוך יתרפא ויאור ׳ ישים משך לפניהם לאור
׳ ואמרו כי בשרו הכלי רפיון המעיים מחזיק ׳ ויועיל לכל שלשול מחלים ומזיק ׳
ובגילת התרנגול ושבחו ׳ מהלל גדול וזה ככחו ׳ אמרו המקטר את הכנפה באשפני
יבילהו מאמתו ואכפו ׳ ואם ישתה הכנפה מן האבנים הנמצאו בבטנו ׳ יתרפא
ממחלתו ואונו ׳ ואמר אם יקח מן הקליפה הנקלפת ׳ אשר בקורקבנו כאספת ׳
ויבש ותשתה תעלה ארוכה ׳ לכאב האסטומכא ׳ ואמרו מרק התרנגול הזקן
ישלשל הבטן וישלחהו ׳ ובשרו יחזקיהו ויעכבהו ׳ ומלבד אלה יש בו תועלת ותשוע׳
׳ לכל באי עולם ידועה ׳ לעורר בלילות נרדמים ׳ שנים בקול רם ואשמי ׳ ויעיד
בלב החוטא תשובה ׳ ויוליך במצולות ים חטא וחובה ׳ בקומו להתוודות על
פשעו ואילתו ׳ לקול ימנו ׳ ועל זה משחיתיהו על עמי ונחלתי להרגיעם ׳ הדימוני
בחור מינים ׳ והאח האהוב והסבר ׳ קול קורא במדבר ׳

וזה יורה כי פעולת תבונתו ׳ והבנת תפארת צפירתו ׳ הוא התהפכות לאש
השמש מן הענן ׳ ובעיני הרואה יתבונן ׳ וזה ישתנה בזמן קצוב ׳ ובגבול ידוע
והוא השמש ועב הענן והרואה ׳ בהיותו משתאה ׳ ועם כל זה צריך להיות דמות
תואר להשלמתו ׳ מעיר לעזור על יסודיתו ׳ והדמות אשר בזאת הראייה מוכרחת
להיות להב השמש מתהפכת ׳ הוא היותו בתחתית עגולה ׳ וזאת תחילת העגולה ׳
והתואר המחוייבת בזאת ההוייה ׳ ואז יתגלו בתוכו הראייה ׳ היא להעלות הענן
עגול בחלקיו ושוה ׳ דק מבחוץ ומתוכו עבה ׳ כענין הנראה למופת ולאות במראות
הצובאות ואז יראה בו ג׳ גוונים נודעים ׳ שלל הצבעים ׳ יראה בו גוונים ארבעה ׳
אבל סיבת הגוון האחד גרועה ׳ וזה יתכן לראות בעבים בהיותם אל הטבע
מהמטר קרבים ׳ ולפעמים יראה כדומיון אלו הגוונים באויר הזך השוה ׳ בהיות
עם הענן קצתו זך קצתו עבה ׳ ויעמוד לו מאחורי החמה ׳ כנגד או חומה ׳
אם בבקר יעמוד איש כנגד השמש בזרחו ׳ וישפיך מן המים המוגרים במהירות
כחו ׳ יראה בעיניו כדמות אלה הדמיונים ׳ שלשה גוונים ׃ ועוד דקדקו חכמי
המחקר בענייני הקשת ׳ ולא מנעו משפת עיונם ארשת ׳ והאריכו בפירושו עיין
׳ ובנו אבלו בין ׳ ואני לקטתי מעט מזער מדבריהם ׃ וחכמת מה להם ׳ ויאמר
המשורר אמנם כי אלה הדברים נשמעים על פי המחקר נודעים ׳ אמנם יש בהם
סוד אחד נפלא ׳ ומשכל האדם נסתר ונעלה ׳ כי האל ברא בעולמו כחפצו ׃ מפיץ
הכל בחכמתו לעת מצא ׳ אש לשבט אם לארצו ׳ מחדש תמיד בכל יום מעשה
בראשית ׳ ומוכן לעתו על דבר השית ׳ והאותות דרשות לחפצו וחפצות ׃ שולח
מים על פני חוצות ׳ וכאשר יחפוץ להוליד בבטן האדמה הרעשה ׳ הנה בריתו
הקשה ׳ ולא הוסר העב וכלה הענן ׃ ורעם גבורותיו מי יתבונן ׳ ואחר דברים
ישאג קול ויהום ׳ וברקים רב יהום ׳ מזומן להשמיד צרים ולהכרית אבני
אל גביש ואש גופרית ׳ ויתן לאות ברית להבין ולהתבונן ׳ כמראה הקשת אשר
יהיה בענן ׳ ומלבד אלה הנמשכים לחפצו ולחסדו ׳ עושה נפלאות גדולות לבדו ׳
ואין ביד חכמי המחקר כח ואל ׳ לעמוד ויתבונן נפלאות האל ׳ אבל השרידים
אשר השם קורא ׳ ומקבלת הנביאים שרשם פורה ׳ דבר מעין חכמתם לא נעלם ׳
אמה הגיבורים אשר מעולם ׳ ויאמר הקורא החייתנו ׳ וממדרגה שפלה אל
מרמה העליתנו ׳ והודעתנו דברי תבונה ׃ אמת ואמונה ׳ כי כל ישע וכל חפץ לא
יצמיח ׳ כי אם מהשגחת עליון בשמים בשפל ישגיח ׳ ומעשיו וחסדיו לכל חפציהם
נדרשין ׳ לכן יראוהו אנשים ׳ ויאמר המתרגגל זאת היא האמונה הנכונה ׳ בכל
רגע ועונה ׃ כי אין דבר יוצא לפעולה כי אם במונה עליונה מתוקנת ומעולה

כי הקיטור העולה מן הארץ שני מינים׳ ולהם משפטים ודינים ׳ המין האחד לח
והשני יבש ׳ וכל אחד בחלקו חובש׳ והקיטור הלח בעלותו מוליד גשמי׳ בפקודת
רחמים ׳ והיבש עשן בעלותו לא ינוח ׳ משיב הרוח   וכאשר נולד הקיטור הזה
בבטן האדמה ׳ ומתנועע בחוזק גדול ועצומה ׳ יתחייב בתנועתו הקשה ׳ כבטן
האדמה הרעשה   לבקע בכחו בתים ומגדלים ׳ וכרת הזלזלים׳ וזה יורה כי
סבת ההרעשה ׳ ועניין רוח הקשה׳ אחד הוא ואם כחלקו׳ איש באחיו ידובקו
ועניין הרעם מכל משכיל לא נכחד ׳ כאשר לכל מקרה אחד ׳ אבל יבא הרעם
בסגולה ׳ בשמיעת קול המולה ׳ הוא קול הנשמע בענן ׳ אשר בו רוח יתלונן ׳
וזה יקרה מתקרה הקיטור וחקו׳ להתקבץ באמצע העב ועומקו׳ ומיד ירח הרוח
העשן נכם ונדחה׳ למעלה או למטה או לאחת הפיאות ידחה׳ ויהום ויכהם בקולו
תשואות׳ ירעם אל בקולו נפלאות׳ כאשר יארע אל הדבר הלח׳ כאשר יורם על
האש וכדלח ׳ ונולד בו קיטור ועשן ׳ כקיטור הכבשן׳ אז יבקע בחוזק חומו והילו
׳ונשמע קולו ׳או היא סיבת הרעם ועניינו אשר לא יספרו׳ ועתה שימו לכם עצה
עוצו ודברו ׳ ויאמר הקורא אני למדתי כי אבני אלגביש והברקים ׳ מזה המין
נעתקים ׳ כי כאשר יתראה סביב העב אש מתלהטת׳ פור התפוררה׳ ומתמוטטת׳
׳וכדמות אש מהרה ברקים פוחזים ׳ עושה חזיזים ׳ והוא כי יתחזק הרוח וחומו ׳
ידחה במרוצה הלח עצמו׳ בהיותבו חומר והכנה עבה ׳לקבל מגלגל האש להבה
זה ענין הברק וסבותיו הכלולות׳ ודרך לחזיז קולות׳ אמנם סבת אבני האלגביש :
בטריפה ׳ בכבידות טבעה וגופה ׳ והוא האבן אשר תרד לארץ בחוזקה ׳ והיתה
צעקה ׳ והיא כמו כן רוח עבה ׳וחומר מקבל להבה ׳ ואבני אלגביש מהן חזקו׳
מהן רפות׳ כי בחלוף החומר הם מתחלפות ׳ ובהיות רוב חלקי האבן מחלקי
האויר דק ׳ והיה לאבק ׳ כי איננה טורפת הגופים הקלים ׳כצמר וכעלים ׳וימית
בעלי חיים בחטיפה ׳ ואל יתראה בעצמם רושם הטריפה ׳ ובהיות מחלקי הארץ
רובה ׳ לא תחסר כל בה ׳ומסבת ירידתו למטה ׳ לתוקף כבידתו כי מטה ׳ בהיות
רוב חלקיה כבדים ׳ ועל חלקי הקלות מזידים ׳ ותגיע לארץ בשתי תנועות ׳והם
על פי המופת ידועות׳ האחד בהכרח והשני בטבע ׳ ותרד למקומם כרגע כי
בהיות הקל מעט רוב כובד יכניעהו ׳ כי יזיד איש על רעהו ׳ זאת סבת הברד
והאלגביש כאשר למדנוה׳ הנה זאת חקרנוה ׳ ויאמר התרנגול גם אני בעניין
הקשת למדתי ׳ ועל קצת תכונתו עמדתי׳ והנה הוא פתיל צמיד׳ נגד השמש תמיד
׳והוא בהיות השמש קרוב לזריחתו׳ או קרוב לביאתו ׳ בהיות באויר עננים רכים
׳ המרס זכים ׳ ולא יראה לעולם זולתי בזה הערך ׳ ולא ישתנה מזה הדרך

ויתגדלו ב״ד למצא זכות לעוזרו: להגיד לאדם ישרו ׳ ולא מצאו לשברו מזור ׳ מעיר לעזור ׳ ויגמרו דינו ביום של אחריו לחובה ׳ רעה תחת טובה ׳ ויגזרו עליו מיתה חמורה: זאת חוקת התורה ׳ להיות מיתתו בחנק ׳ דום האנק ׳ כגמר הדין וקיימו מצות המקללין ׳ וכל המומתין כתלין ׳ ויוציאוהו ויכיחוהו ׳ וכדרך הגזרה הכיחוהו: ועל פי כל חכם ויועץ ׳ אותו תלו על העץ׳

צורת הנץ תלוי וראשו לו חפוי



ויהי בערב וימהרו לקבור גופתו ׳ משום שנ׳ לא תלין נבלתו ׳ ויאמ׳ הנשר אל התרנגול והקורא ׳ אשר רוח חן על נפשו יערה ׳ לאכול עמו לחם חמודות ׳ ולהתענג על שולחנו במשלי תעודו״ כי כל היום ההו׳ לא טעמו מאומה לגודל חסדם ׳ משום שנ׳ לא תאכלו על הדם ׳ וירמוז אל עבדיו להביא להם מאכל ׳ על שולחן זהב שהיה בהיכל:

ויהי כאשר כילו מאכלם ׳ וירבה הודם ומהללם ׳ ויברכו ויגדלו על מזונותם ה האלהים הרועה אותם ׳ ויאמר הנשר עתה יעיד כל אחד על חבירו ונכון יבין לאשורו: בדברים עתיקים ונכונים ׳ באותות הפלאים העליונים ׳ ויאמרו יתעורר כל אחד וידרוש: על כן ידים ראש אתנם לך יאות מהלל פה ולשון: לפתוח ולברך ראשון ׳ ולהגידנו דברים עליונים נוראים׳ ביד חזקה ובמוראים ׳ כי כן מנהג מלך גדול כנפים ׳ דרך הנשר בשמים: ויען הנשר וידבר ׳ וקושט אמרים חיבר ׳ ויאמר היה לבי בנעורי עומד על כנו: ומוצבי מרום קינו ׳ ודרכי שפלים ומעשיהם תנגב ׳ ויעלה על במותי עב׳ וירם שכלו מעל הארץ במעניו: ויעל כיונק לפניו׳ ויתבונן בגבהי שחק ומעלותיו: ורעם גבורתיו ׳ והנני מודיע בה סוד מעלתי ׳ אבא עד תכונתו ׳ דבר ידוע ומוסכם ׳: לכל נבון לחש וחכם ׳

ויצו הנשר ויעבירו קול פ
במחנה ׳ . ואין קשב ואין
עונה׳ בצאת מלפניו דברי
מלכות׳ מי הוא היודע אל
הכן זכות׳ יבא לב״ד ויגיד׳
ואל יפחיד׳ לב הכן וירעיד
׳ כי כן ראוי לב״ד להחזיק
בטובה בדיני נפשות . פ
פותחים לזכות ולא לחובה
: ולא נמצא איש מגיד על
טובו׳ כי הכל ידעו רשעו
וחובו : וירא הנשר כי לא
נמצא מגיד בזכותו׳ מכל
בני העוף אשר במלכותו ׳
וישקוד לדקדק במעלליו :



כי נטל עליו ישביע התרנגול והקורא ׳ ביוצר אור וחושך בורא ׳ הוא אדיר האדירים
ואדוני האדונים׳ האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים ׳ להעיד בעדות
הכן עדות ברורה ׳ את קול המדבר הגדול והנורא ׳ ויאמרו והלא כתוב בחקות
העדות ועניינו ׳ והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו ׳ וכל העולם
נזדעזע בשעה שאמר הקב״ה לדורשיו ׳ לא תשא את שם ה׳ אלהיך לשוא ׳ וכל ע
עבירות שבעולם נאמר בהם ונקה ׳ וכאן נאמר לא ינקה ׳ וכל עבירות שבתורה
נפרעים ממנו בעבורו ׳ וכאן ממנו וממשפחתו ומדורו ׳ וכל עבירות שבתורה
יש לו זכות יתרחק עונשו וסנרחוכ ׳ וכאן נפרעים לאלתר על עונו׳ הא למדת ש
שאין דבר קשה משבועה׳ היתד התקועה׳ ועתה למה הרשעתנו ׳ שככה השבעתנו
׳ ויאמר הלא שבועה העדות נוהגת באנשים גדולים : בכשרים ולא בפסולים ׳
כ״ש בדיני נפשות׳ שצריך חקירות ודרישות׳ ויאמר אם כן יבא הכן וידקדק ענייניו׳
כי אין מחייבים לאדם שלא בפניו ׳ ויצו להביא הכן מבית הכלא ׳ ויתן לו מהלכים
בין העומדים האלה׳ ויקומו הנערים ויעידו ׳ אשר חכמים יגידו ׳ ויאמרו כל
אחד מהם ראה : שהרג את הנפש אחר התראה ׳ וידברו ביתדין עם כל אחד ו
ואחד סודות נסתרות ׳ והיו בודקין בו חקירות ׳ ויעמוד בפני הכן לבדו כל עד :
וכתב בספר והגד ׳ באיזו שבוע באיזו שנה׳ באיזו יום באיזו עונה׳ באיזה חדש
ובמה בו ׳ ובאיזה מין שהרגו ׳ וימצאו דבריהם נאמנים ׳ זה כנגד זה מכוונים

והנשר מתהלך לרוח היום בעמקים' והנה דמעת העשוקי' ויפלו לרגליו וישתחוו ' וכריתם ושברם לפניו חוו ' ויאמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ' להציל נפש אנושה מקשוב ' ועתה ראה אדוני והביטה את חרפתינו ' כי עלה למרו' שאגתינו ' וערבה בגבולינו כל שמחה ' ותפרה יגון ואנחה ' וגלה משוש הארץ ואבד בטחה ' הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ' ואויבנו מדונינו פלילים ' הורג ואין מכלים ' והוא לא ישא פנים ומנחה לא ישע : ארץ נתנה ביד רשע ' ויאמר הנשר מי הוא זה ' רשע פריץ ונבזה ' אשר מלאו לבו לעשות כדבר הזה ' ויאמרו לו האיש אשר בינינו' אשר תפגע בו עון כולנו' הוא כבל פושע בעצמו' זיד יהיר כן שמו ' ויאמר הנשר יש לכם ראייה או עדים ' על רוע פעליו מגידים' ויאמרו יש ויש עדים ברורים ' תרנגול הבר והקורא אשר בהרי' וכל אחד ראה ' בהרגו הנפש ובהתראה ' ויאמר ואיך נסתרה ממני דרכו ' ולארץ לא יסופר כי אם בדם שופכו ' ויקצוף הנשר ויתנבה מחשבו ' וחמתו בערה בו ' ויצו את הפרס שליטו ' להביא את הנץ החוטא בנפשו ' ולתת אותו בבית שמורים ' מקום אשר אסירי המלך אסורים' עד אשר יביט אמיתת הדיבור והאמירה ' בדרישה וחקירה ' ויגמר דינו בהסכמת ישיבתו הברורין ' הן למות הן לשרושי הן לענוש נכסין ולאסורין וירדף הפרס ויביאהו בחמתו ' יפרוש כנפיו יקחהו ישאהו על אברתו ' ויפקוד אותו בבית הכלא ' והפליא בו הפלא ופלא ' ויהי אסור עד יום גמר דינהו ' הנץ למינהו ' ויהי היום וישב המלך לשפוט את העם ' ודעת לנפשו ינעם ' ויעמוד עליו כל תובע ונתבע ' משביע ונשבע ' ויגשו שלוחי העפאים ' והם בתבונתם משתאים' ויאמ' עבדיך מייחלים חסדך מלכינו ושופטינו ' שתחונינו ותוציא לאור משפטינו ודינינו' ויאמר למחר אוציא משפטכם לאורה' על פי התורה' ויהי ממחר' וישלח הנשר בעד הקורא ' והתרנגול הבר המורה ' וימהרו ויבאו בית ישיבתו ' וישתחוו וישבו לעומתו ' וכל חכמים ונבונים יושבים סביבו בכתרן ' מלובשין בגדים בגורן פתח שער שומרון '

צורת הנשר על מושבו ' וסנהדרי העוף סביבו

ויהי כשמוע הכן דברי תוכחתו ׳ ובראותו כי נתן למשיסה כעסו ואיולתו ׳ וילבש
חימה וחרון אף במדו ׳ ויבז בעיניו לשלוח יד בקורא לבדו ׳ ויאמר הלא אתה
הקורא עני ונלך ׳ מי אתה כי קראת אל המלך ׳ ותפקוד היום עון סכלותי ׳ ה
הביטות כל עצתי ׳ והנה הכעס והאיבה בלבי כסתמו ׳ אכן יש חמה לא ירחמו ׳
ואם אני איש מדון וחמס ׳ איככי על זה זנוח וכמאס ׳ והודי ומעלתי לא חסרתי ׳
כי לכך נוצרתי ׳ אבל אתה בזית כבודי ויקרי ׳ עתה תראה היקרך דברי ׳ ויקם
בחימה ויטרוף מבני התורים ׳ אשר היו בבל הקורא פרים ׳ ותספוד ותהמה אמם
בפחד ובמורא ׳ ותזכי כל העם אל ספד התורה ׳ והבנים צועקים ברוב מכאובם
ואילם ׳ וכל העפאים סביבותיהם כשו לקולם ׳ ויתקבצו כולם אל התרנגול ואל
הקורא ההומה בחילו ׳ לדעת עצתו ולשמוע בקולו ׳ והמה בוכים איש פתח אהלו
׳ ויאמרו בפח הכן ותלכדותו כלכדנו ׳ הן גוענו כלנו אבדנו ׳ ואתם ידעתם כי
אפס עוזר וכשל כעוזר ׳ ועיניכם ראו ולא זר ׳ ואתם בחרו לכם עיצה כמתקת ׳
ודעת ברופה צודקת ׳ ותאמר להכחילנו מכוחה וכופש ׳ והיתלנו למשיב נפש ׳
ויאמר התרנגול הלא אדונינו החכם גאון הסבר ׳ גדול הכנפים וארך האבר ׳
הנשר הגדול בעל המליצה ׳ מלא הנוצה ׳ מושל גבורתו בעפאים ׳ פוקד עון
אשמים וחטאים ׳ עושה משפט גר יתום ׳ מעיין חסדיו לא יסתום ׳ טהור ונקי
במחשבותיו ׳ אהוב טהור לב חן שפתיו ׳ שונא גזל בעולה ׳ אוהב גר לתת לו
לחם ושמלה ׳ ואם היה יודע תאות הכן ורצונו ׳ הוא יחקור בעד גאותו וגאונו ׳
למצא עונו לשנוא ׳ ואם יגביה כנשר ובין ככבי שים קינו ׳ משם יורידהו ויטפילהו ׳
ושוחד ומתן לא יפילהו ׳ וגאון לא יועילהו ׳ אך אל שאול יפילהו ׳ ואל ירכתי בור
יורידהו ׳ ובשוט לשון יחביאהו ׳ ידכאו תחת רגליו ויענשהו ׳ וחרפה ובוז יורישהו ׳
ומארץ חיים יכריתהו ׳ וברעתו ימיתהו ׳ ועתה שלחו מלאכים לגמור מחשבי ׳
מהרו ועלו אל אבי ׳ ואמרתם דברי הכן וגאותו ׳ והמיית לבבו ותאותו ׳ אולי
יכמרו עלינו ניחומיו ׳ כי רבים רחמיו ׳ ויאמר הקורא אין בעצתך דבר חסר ׳ טוב
אתה וטוב תבשר ׳ וימהרו העופות לשלוח מלאכים ׳ למודי דיעה ואל הבין
נסמכים ׳ דרושים לכל חפץ לעשות ולגמור ׳ שני אנשים מרגלים חרש לאמור ׳
וילכו הלך ומחשבותיהם יעפות ׳ כציפרים עפות ׳ ויבאו אל מקום הנשר הגדול
העצום ׳ ומדבר נויה ישושם

אבל אתנכר ביניכם לכל יקירי׳ ואסתר משאיתי לכל יגורני׳ ואהיה יד עצתכם
סועד׳ בינו וביניכם לעד׳ ויאמרו לו טוב הדבר אשר דברת לעשות ׳. ובכל
עצתך ראוי לנו לחסות׳ ואחינו הקורא יהיה לנו למליץ׳ ועצמותינו יחליץ:
ויהיה כמותך מעיר ומורה׳ קול קורא׳ ויקומו משם וילכו בית הכן בבלבול כפים׳
וישתחו לו אפים׳ ויחל הקורא לדבר׳ ודברי תוכחות לחבר: ויאמרו הננו באנו
אליך: להודיעך רוע מפעליך: ולייסר לבך ולהוכיח: ועתה אתה. אל תמריד ואל
תקשיח: והסר ממך דרך משובה: ושוב בתשובה: ואני אשכילך בדרך תמים׳
למען תתנהג בדרך הרחמים׳ ותדע כי ההנהגה נחלקת: לג׳ חלקים נעתקת:
החלק הראשון בהנהגת האדם בעצמו: להשלמת דמותו וצלמו׳ ויתאם בדברי ה
העולם השפל׳ ותאות הגוף האפל: ויהיה לעבודת גופו נפרד׳ פן ירד במורד׳
וישלים בדעת ובחכמה: הצורה הקדושה והרמה: ועל יצרו יתגבר בכוחו׳ וימשול
ברוחו: וישתמר מכעס ושנאה: ומכבוד הנקל והקנאה: ומן התחרות ומן האיבה׳
ודרך משובה: ורדיפת המאכלות: ודברי היתול והקללות: ותאמר פתי וסכל:
על לשונו לא רכל: ואל יבזה עצמו ברחובות ובשווקים׳ כהגלות נגלות אחד
הרקים׳ החלק השני בהנהגת הבית: לשמרו משמיר ושית: והוא שיש צרל ה
האדם להנהיג ביתו על סדר׳ בעניין שלם ובגדר׳ ובתרבות הבנים והילדים
׳ דרכיו נחמדים: בהתכונו ללמדם מוסר: ולהודיעם דרך לא סר: והוא דרכי
ה׳ ועבודתו׳ לכבוד אורחת יראתו: ועל הדרך הזה ישיש בהודם׳ ויודה וישבחו ב
בהפקדם׳ ולמודו ומוסרו והגדלו׳ צדקה תחשב לו: החלק השלישי בהנהגת ה
המדינה׳ קריה נאמנה: והוא שיהיה בו מנהיג ופרנס׳ מי התבונה לבו כנס׳
ויעש כונתו אל דרך הישר׳ אשר יצלח לכל בשר ויהיו פעולותיו נכונות ובמושב
השכל פונות׳ ובדרך הבין והמוסר׳ יבא כל בשר׳ ולהוכיח וליסר בשוטים׳ את
כל השטים׳ וישתדל בכל כחו׳ בתיעלת כל איש ושבחו׳ והם יתנהגו במוסרו׳
על פי מאמרו׳ תוכחותיו ומוסריו ישמרו׳ איש את רעיהו יעזורו׳ וישמח כל א
אחד בחלקו׳ ואל ירבה בתאות העולם ועסקו׳ ובשאר ענייני המדינה הגדולת
והרבה׳ צדק ילין בה׳ ועתה בחר לך אילו המנהגים לבל יהיו מפעולותיך שוגים׳
ותתנהג בדרך הישרה׳ את האלהים ירא: והרבה תבונתך ומוסרך׳ העבר רעה
מבשרך׳ והסר כעס ואיבה ממחשבותיך׳ וזכור בוראיך בימי בחורותיך׳ כ ימי
הילדות והשחרות נרועים׳ הבל המה מעשה תעתועים׳ ואל תהיה בכעסך כמאס
זנוח׳ כי כעס בחיק כסיל ינוח, ויהי

כפח רשעו יוקשו בנינו ובנותינו ' ואנחנו לא נדע מה נעשה כי עליך עינינו ,
ויאמר הקורא הנה התרנגול הנבר הערב ' אב לכל נדהם וקרב ' נעצב בפידנו'
ושש במהוללינו ' קרוב לנו האיש מגואלינו: ועתה הוועדו יחד כל נדכה ונכאה
ונלאה : לכו ונלכה עד הרואה ' ויקומו וילכו עמו בית התרנגול הנבר ' וישיבו
אותו דבר ' ויאמרו כזה וכזה עשה הכן בזדונו ' וישפוך עלינו חמת חרונו 'והיום
חשב לנתוש ולנתוץ ולהפסיד ' הושיעה אדוני כי גמר חסיד' ויאמר התרנגול כבר
ידעתי זדונו ורשעו ' והתבוננתי אורחו ובצעו : והייתי מזהירו
על אשמו ' ומוכיח לרשע מומו ' וארבה ליסרו בחידות ' אשר מהלל התשובה
מגידות' ולא יכולתי להכניע לבבו ' ואל הדרך הנכון להשיבו ' אבל דבר באזני
עזות ' ולא שת לבו גם לזאת ' וישבור אבר מהדרת לבושי ' וישטוש להכרית ראשי
' ועל זה נמנעתי לראותו ' ולהסתכל בצורתו ' ועדיין לא עלתה ארוכה לחולי '
אשר עולל לי ' ועתה גשו נא אלי ודעו שברון לבבי ' אם יש מכאוב כמכאובי '

צורת התרנגול מראה אברתו השבורה אל הקורא ובני החבורה



ויאמרו לו אל תמנע
מהלוך אתנו: אל
אשר יחלתנו' ונתראה אליו '
ונוכיחנו פעם שניה' על
נפש חסירה הומייה: אולי
נוכל להלחם במחשבו '
ולהשפיל גאות לבבו '
ונתק תוקפו וגבורתו
וגאונו יתם 'וישב מדרכו
הרעה ומן החמס ' ואם
ימאן לשוב מעונו ' וירד
גאונו והמונו: נקח עגוז
להמלט מקטוב' נדעה
בינינו מה טוב ' ויאמר
התרנגול הלוך אלך אתכם' אפס כי לא יהיה תפארתכם' כי לא אדבר עמו דבר
' על כל מה שעבר '

זה פתרון המשל · המחזיק לב נרפא ונכשל: ואני הכינותיהו על בוריו: וחמדתי
טעמו ויופיו: וראיתי מחלת טבעו ומכאובו · כי יקשה לבבו: והחום והלחות לו
למורשה: חזות קשה: כי נסמך אל טבע האדם: מגן גבוריהן מאדם: וגודי פחדיו
ועורקיו מאדימים: יראה רע ויאריך ימים: על כן הכינותי לי נשים בטהרה:
לצפירת תפארה: וארבה בקדושה ילדי ובני: הם זרע בידך ה׳: כי לא נפתה
לבי על אשה זרה: ועם פועלי און לא ארחתי לא נחברה: ואת אשת חקי אתהלל׳
ודעי לא אחלל · וקודם בעילתי אפייסנה: ובדבר טוב אשמחנה: וכבר
שבחוני חכמי הדור על פעולתי: ומלכי צדק על חברתי: באמרם לעולם יפייס
אדם ואחר כך יבעול קו מתרנגול: ויאמר הכן למה בדברך תתגדל: וברוב
דברי פשע לא תחדל: ותאמר זך לקחי ושכלי: אף חכמתי עמדה לי · ואני
אודיעך דברי מוסר · מכל טוב לא חסר · לבל תשכח עיצה ותליצה לא תעבור׳
חטאת נעורי ופשעי אל תזכור · והשתכל במשלי החכמים כאשר אראך · ואל
תוכח כן פן ישנאך הלא ידעת כי אני מתפלל בכל יום׳ לפני בורא האיום׳ ואברך
על מראה ומחזה׳ ברוך שעשה לי כן במקום הזה׳ להיות דורש במאכלי׳ ומתבחר
העופות אשר בגבולי · וזה חלקי מכל עמלי · ואיך אמאס טבעי ומזגי׳ ואגעל :
ושבשת כיון דעל על׳ ועתה ברח לך בכל אשר עבר : אל תוסף דבר אלי׳ עוד
דבר · ויאמר התרנגול עד אנה תפרוץ פרצות׳ ולא תלך במועצות · ועד אנה
תבזה תוכחות ותפרע׳ בשרירות לבך הרע׳ ועתה אל תשפוך עלי עברה וזעם ·
ואדברה אך הפעם · וקח כח את אמרי ועניני · ויתייסר לבך במליצות נבוני׳
אולי ייטב בעיני ה׳׳ ויחר אף הכן כי רע עליו המעשה · ויאמר לא אשאל ולא
אנסה׳ ויגש אליו לבערו ולהרעידו׳ ויאמר להשמידו · ומהדר נוצתו חטף · ואת
ראש ינקותיו קטף · ויאמר בא בא איש בליעל׳ מלפני : אל תוסף ראות פני
ויאמר התרנגול עד כאן הגיע גבול הנואה · וכן אמרו חכמים עד הכאה ·
וימהר לנוס בשפלות קומה׳ ויקם וילך בחימה : ויתכבד וישב בהיכלו ולא הוסיף
עוד עבור לו · ויהי אחרי כן בא הכן מצידה · ויקח מבני החסידה · אפרוחים
בכל קינם מתגוללים׳ חסידים הראשונים׳ ויהי דורש אותו בבדיה׳ לעיני כל בריה׳
ותצעק אמם לקול יללתם ואבלם׳ ויראו כל העדה וישאו קולם׳ ויקהלו כולם אל
בית הקורא · אשר בהרים פורה · ויאמרו הבה לנו עצה מדבר · כי גדל הכאב
ונבר · הלא הכן הזה מחשבותיו חשות · על ראש כל קומה לצודד נפשות · ודורך
לישרי לב קשת · בעלילותיו קורץ בעיניו מולל ברגליו מורה באצבעותיו · ופנה
איום באימותיו

שטיט והרפש אשר בו ׳ ריחות הדס ותקפו והדבו ׳ והתגברות הטבע ויתרון ׳
הזרע ומכות לבער הבית ולהכינו ׳ קיום למשגל לקיום מינו או להקל ׳ התאוה
אשר עליו ׳ ויתגבר במעללית ׳ והזמן אשר כתן להרבות הודס ׳ הוא חיי האדם
אמנם הזריז אשר בעצמו הערים ׳ ולבש בעת הצורך בגדים אחרים ׳ כנוי אל
המתחזק ביותר ׳ ומושל ביצרו ׳ ואישון לילה רמז אל העננה הקבועה ׳ אשר
בתוכה ידועה ׳ וכלי גולה רמז אל הכסים ׳ בכתובה ובקדושין ׳ ועין לא תשורינו
בעת התאוה ׳ רמז אל הצניעות ואל העננה ועל טהרת גופו אל הקדושות ׳
ולשמירת גופו מן הקדישות ׳ ולשמירת נפשו מכלימה ובוש ׳ ועמלו ומשכבו בגדית
׳ רמז אל בניו הטובים נולדים ׳ והתעסקו בבקיות דבור ומלה ׳ רמז אל דברי תורה
ומלות התפלה ׳ והשכל כינוי לרשעים ׳ ועדת מרעים ׳ ובזוי עצמו לעיני כל
רואה ׳ רמז לעובר ביד רמה ולא ילאה ׳ והזאת הטיט על בגדי חמדתו ׳ רמז
לטומאת נשמתו ׳ והשחתת תפארתו הנוראה ׳ בטיט ובצואה ׳ רמז אל תאנים
נכריות בזנותם ׳ ואל תוקף זימתן ׳ ואת אשר הגיד ואחוה ׳ כי כן צוה ׳ רמז אל דברי
הכבלה ׳ ואל לשון הסכלה ׳ ואשר העמיק מחשבותיו בשיחה ׳ הליכתו בארח לא
נכונה ׳ ולא יעיר משכבו ׳ לסוב מתשו ביתו ׳ וקץ הימים אשר אמר המלך ׳ כן גזר
על כל עשיר וחלך ׳ בבא מלך עולם אלהים חיים ׳ לפקוד על כל חגים ׳ ומקום
הזריז הכתב פנוי ׳ רמז ׳ לשכל פעלו המגוי ׳ ומקום השכל אשר בחושך רפד יצועית
׳ רמז לנפשו אשר חשכה בעונין ופשעיו ׳ ואשר שלח המלך בעבדים רמז אל הגויעה
׳ והרעה הידועה ׳ וקצות הבית רמז לפטירת הגוייה ׳ ואחרי השוח ראות עיניים
בצדיה ׳ ובא הזריז בבגדיו החשובות ׳ והם מפעלותיו הטובות ׳ אשר המלך שמח
בבואו אלום ׳ הם מלאכי השלום ׳ כסאו אשר לא תמעד ׳ זאת מנוחתו עדי עד ׳
והמלך אשר הוסיף על מהללו ׳ וירכיבהו במרכבת המשנה אשר לו ׳ הוא הצור
אשר העלהו אל רום שחקים ׳ בגן עדן הצפון לצדיקים ׳ ושרי הזהב על לבושו ׳
הוא תענוג נפשו ׳ והעטרה הגדולה והרבה ׳ היותו מזומן לחיי העולם הבא ׳ ובא
השכל בטומאתו ׳ רמז לעונו להכותו כדי רשעתו ׳ ובגדיו הצואים והקרועים ׳
רמז לרעו ותוספת פשעים ׳ ועבדי המלך המוכיחים אותו ׳ והתמהים מטומאת
פתיותו ׳ רמז למלאכי המות ׳ המוליכים אותו בגיא צלמות ׳ ובגדת חמדת לבבו
רמז לנפשו ׳ ושדה טובים רמז לעונשו ׳ ורמז לגהינם במקום התופת ׳ ונבכת
משינופת ׳ ומאסרת בנחושתים רמז לשאול תחתית ׳ תאכיה ואכיה ׳

ויבא העצל בפחד ובמורא ׳
וטמא טמא יקרא ׳ כי בגדיו
היו פרומים וצואים ׳ ועבדי
המלך משתאים ׳ ויאמרו לו
למה׳ בגדי חמודותיך מטונפו׳
משחרוכים והכטיפות ׳ ויאמר
המלך זה לבע״הטיט במקומי
׳בכבודי ובעצמי׳ ויאמרו לו
הלא היו לך בלויי סחבות
להתכסה ׳ ונסתרת שם ביום
המעשה׳ ואיך באת בבגדים
הצואים ׳אל הפנים הנוראים׳׳
ולא יכול העצל לענות ׳ כי



נבהל מפני העונות׳ ויאמר אל תרא ממנו ואל תתמהו ׳איש ברוע הוא טמ׳ הוא׳
ויקצף וישבע לאמר ׳ ויחד דין תגמולו לגמור ׳ ויצו המלך להוליך בגדי
חמדת לבו לובש ׳ אל מסילת שדה כובס ׳ ולהעביר אותו אל בית הטנופת׳ אל
מקום התופת ׳ולמסור׳ אותו בנחושתים׳ חשופי שת ערות מצרי ׳ויהי שם עד היום
במאסר ׳ דראון לכל בשר ׳
צורה העצל בושה עצמותיו מכטוח׳ כי מאנו׳ לעשות

ועתה אודיעך פי׳ החידה׳ להיו׳
על תבונת׳ מעידה׳ דע כי המל׳
האחד אשר אין לו שני ׳ הוא
הא׳ היעץ ואין מכיא ׳ משגיח
על יושבי הארץ וצבאיהם ׳
המבין אל כל מעשיהם׳ והשני
ידידים היושבים בהיכל חדריו ׳
דע ישר׳ עבדו בכ׳ יעק׳ בחיריו
והלבוש והסוס אשר בידם מסר
׳ הוא השכל והמוסר ׳ והבית
הגדול והנאה ׳ הוא הגוף
הנגוף והנלאה ׳



ובערו אותו להראות יופיו וטעמו ׳ כל אחד מכם בכבודו ובעצמו ׳ ואל יכנס שם
איש זר ׳ כי כן נגזר ׳ ויאמרו לו עבדיך יעשו ׳ ובצל כנפיך יחסו ׳ וישלחן בעת
ההיא המלך הנאמן ׳ ויתן להם זמן ׳ וילכו ויבאו אל הבית ׳ והנה כלו שמיר ושית
׳ וטיט ורפש בתוכו עולה ׳ ככלוב מלא ׳ ויחלו שני האנשים לבער ו להראות יופיו
והדרו ׳ והאחד מהם היה זריז ופקח ׳ ועיניו מוסרת פוקח ׳ והשני היה עצל במשמרתו
׳ מתרפא במלאכתו ׳ ויחלקו העבודה ביניהם ׳ וישימו על שכם שניהם ׳ ויקם
הזריז באישון לילה ואפילה ׳ ויעש לו כלי גולה ׳ ולבער חלקו בעצמו הערים :
ופשט בגדיו ולבש בגדים אחרים ׳ ויעש מלאכתו בבדיה ׳ לא תשורינו עין ולא
שזפתו עין איה ׳ ובבקר לטהר עצמו איש בושש ׳ ורחץ כדרכו ואיננו חושש ׳ ונקיון
ידיו על עמלו ירהב ׳ ולבש בגדי זהב ׳ ויתעסק כל היום בדברים נקיים ׳ לאור
באור החיים ׳ ובלילה שב על עמלו כאיש זר ׳ כי כן נגזר ׳ והעצל היה ישן עד ג
שעות ׳ ותמלאכה אותו רעות ׳ ויקם לבער חלקו ועצמו לבזות ׳ לעיני השמש
הזאת ויז מן הטיט על בגדי הדרו והמוכו ׳ ולא ירחץ וכשעוכו ׳ וישם הוד תפארת
הנוראה מתלכלך בטיט ובואה ׳ ויגד לכל עשיר והלך ׳ כי כן צוה המלך ובלילה
העמים רעיונית ברפיון מחלתו ׳ ולא יעורו משכתו ׳ ויהי מקץ הימים אשר
אמר המלך לעשות כן ׳ להפכותו להכן ׳ ויבא לראות השמו בעבודתו זריזות וכח
׳ אחרי השקבו הבית ואחרי הטוח ׳ וימצא מקום הזריז פנוי ׳ הכל צפוי ׳ ומקום
העצל חושך משחור ׳ וישב אחור ׳ וישלח המלך בעדם לבא איש איש ממקומו ׳
ויבא הזריז בבגדיו החמודות ׳ בהלל ובהודות ׳ וימהרו נערי המלך לקראתו ׳
׳ וישמחו לראותו ׳ ויאמרו לו שלום בואך : כי המלך צוה להביא כשאך ׳ וישתחו
הזריז לאפיו ויקוד ׳ ויתחזק בהדרס ויפקוד ׳ וישלח המלך את ידו ׳ ויסגור אדוניו
בעדו ׳ ויוסף המלך כבודו וגדלו ׳ וירכבהו במרכבת המשנה אשר לו ׳ ויתן זהב
לבושו ׳ וישם כתר מלכות בראשו ׳

צורת הזריז הנאמן : בעטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן

פירוש מעורר מצות יפרה וחמודה : עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה : ואזהרת
לא ילבש גבר שמלת אשה : להתפאר בשיער ובגוף קשה : ומודיעין לו לאדם
בשעתו : ואפילו שיחה בטלה שבינו לבין אשתו : ועל דבר השל וקללה מפרש'
לא תקלל חרש : וכתיב לא תחמוד ולא תנאף : פן יחרה אף : וכלל אזהרות
העריות והנשים : בלא חופה וקידושין : ועל לאות הדם וחומו : כי אמר מקרה
הוא לפי תומו : הותרו לו נשים בקדושה : לזולת יקרא אשה : .ולהתיר למלך
עד שמנה עשר ' למען לא תסור יראתו ולא תחסר ' וההדיוט כפי כחו וטבעו '
לא יחלל זרעו ' ומשלו בזה משל ' לבל יכקש האיש ויכשל ' והנה הוא ידוע לכל
פרד והומה ' משל למה הדבר דומה ' אמרו היה מלך אחד גדול ונורא ' מטה עוז
מקל תפארה ' ואין שני דומה לו ' לגודל יושרו ומהללו ' מנהיג מלכותו בעיצה
ותבונה ' עושה משפט גר יתום ואלמנה ' והיו לו שני ידידים ' שני שרים גדודים '
והיו מצוין בהיכלו כל רגע ועונה ' היושבים ראשונה ' ויהי היום ויחשוב המלך
לנסותם ' להבחין ידידותם ' לדעת לבבם היכשר ' ואם יש בהם טוב או יושר
ויחלק לכל אחד מלבושיו הכאהב ' משבצות זהב ' ויתן לו סוסים ממרכבתו '
והשכיב עליהם ממכון שבתו ' וימתיק עמהם סודות משלים וחידות '

צורת המלך ממתיק סוד עם עבדיו   כי טובים דודיו



ויאמר המלך יש לי בפאת צ
צפון בית כלא ' וכל איש
בשפיה מסתלא ' כי בו
מרפא לעצבות ושמחה ל
לנפש ' והנה הוא מלא
טיט ורפש ' ועתה רצוני
לבערו ולתקנו : וכאות
נפשי להכינו ' ואין כוונתי
למסור המפתח ביד א'ש
נכר זולתי בוטח ' ואתם
קחו לכם אתם אל
תפחדו ואל תיראו '

ד א

ולאזהרת רבו׳ המזוקקה ׳ לא מצאתי לגוף טוב משתיקה ׳ ואמרו בגנות הגאוה ׳
מלה יקרה ושוה ׳ כל מי ש״ש בו גסות הרוח ׳ לא ישקוט ולא ינוח ׳ כאילו עובד
עז׳ ונקרא תועבה גמורה׳ ואמר הנביא במשלין הידועים ׳ ורמי הגאוה גדועים ׳
והמלך החכם בעניין העושר׳ דבר על אופני היושר׳ אל תגע להעשיר מבינתך
חדל ׳ והדבק בחכמה ותוכה ותגדל ׳ וכתיב להסיר כעס אדם וכבלותו׳ אל תונו
איש את עמיתו ׳ ודומה לאלה דברים צרופים ׳ ומתוקים מדבש ונופת צופים ׳
ובהרגיל בהם יתרפא מחליו ׳ ולחפשי יצא מתאסרו ושביו ׳ והליחה אם תתחזק
בטבע ׳ יתרכך המזג והטבע ׳ בהיותו קר הלבב ׳ וילך שובב ׳ מהרה דבריו
ועניניו : קול פחדים באזניו ׳ עצל בדברים ׳ וממעט אמרים ׳ חלש השמידה ׳
קשה הלימוד והסברה׳ ותנופתו דחויה׳ והשכחה מצויה ׳ קרוב אל הרחמים ׳ בין
על יתמים ׳ וכלל דבריו טובים וניחומים ׳ וזבחי שלמים׳ ונפשו ממחלה מתהפך
׳ והוא מסבות מתהפך ׳ כי נמשל אל המוגרים במרד ׳ ופלאים ירד ׳ ובהדבק
במחשבו ׳ רפואה קרובה לבא ׳ באזהרה חזק ואמץ אל תערוץ ואל תירא׳ לחזק
הנפש ולישרה ׳ ונאמר אל תגורו מפני איש ׳ אשר מפחיד ומבאיש׳ כתוב בדין
רוצח ומכסה ׳ לא תחמול עליו ולא תכסה ׳ ומצות התלמוד לדבר בו כל ימיך ׳
בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומיך׳ וכלל המצות לעשות ולגמור׳
זכור ושמור ׳ ונאמר הכ פרים וחבריהם ׳ לא תדרוש שלומם וטובתם ׳ וחסד על
האכזרים לא תגמול ואם יפתך חטאים לא תחמול׳ ומלבד אלה נוויים ואזהרות
מזהב ומפז רב יקרות׳ ומעבירי בעדים ומחלצן׳ ונפסקה זוהמתן׳ והדם בהתגברת
יולד שמחה ׳ שגון והנחה ׳ משמש בשערו ׳ לתפארת בשרו ׳ ושיחה בטלה ׳
קובע ז׳ עוס תרעלה׳ ודברי התול כמאס ונבזה ׳ כי בלעגי שפה ובלשון אחרת
ידבר אל העם הזה ׳ חושק דברי זמה וחומד ׳ ובסוד מנאפים עומד ׳ יעתק מ
מעניין לעניין כקל׳ ודרכו מעוקל ׳ ומטע הנצלים קצר מהם זרע ׳ על כל זרע
זרוע אשר יזרע׳ כי אל יסוד הארץ כמשל׳ כי כח החום והליחו׳ בו משל׳ והוחק בתורה
למחלתו צרי ומרפא ׳ רק שבתו יתן ורפא ירפא ׳ כיצד כתוב לא אכלתי באוני
׳ להתעבב הלב ולהניא ׳ והמאמר אשר לא ישכח ולא ינשה׳ ימי בכי אבל משה ׳

אם אני מתנוי אבל אשתי בכל רגע ' להעביר שלהבת הבחירות והפגע ' ואם
חכמת הטבע יום יום יביע אומר ' לא הבאת מזה קל וחומר ' ותבין בו מדת אדם
' כפי המזג הגובר ביסודם ' והיסודות אבות ארבעה ' והמזגים במיניה"ם תשעה
' האחד שוה והשמונה נדחים ' ומן הקו השוה נשכחים ' ואם המזג השוה יתגבר
בגוף האדם ובקרבו ' לארכו ולרחבו : תהיינה מדותיה על פי האמת והיושר '
באמת ובכושר : ואם יטה אל הימין או אל השמאל ' ההולכים למול תהיינה מ
מדותיו על פי הנטייה : ורבה שאייה הנני מודיעך הד' פשוטים ' כללים ופרטים
' ובהן תבין המורכבין ותגסה ' למען תשכיל כל אשר תעשה והמשל בזה אם
גבר על האדם המרה השחורה ' ותלכד אותו רשת מזורה ' יתגברו בו מחשבות
רעות ' ופעולות משוכות נודעות ' כי מגרעות בגודל האנחה ' ומיעוט השמחה,
ורפיון תאותו אל האשה ' ותבסיהו בושה ' וכל עניניו נודעין ' וכלי כלין רעים '
כי אל יסוד האדמה ' כמשל וכדמה ' ונזכרת בתורה רפואתו ' להסיר מחלתו '
כיצד כבר ביאר החכם הקדמוני ' כי התמדת ההנהגה מזג שני ' והנה הוא ידוע
לכל גדול וקטן ' כי ההרגל על כל דבר שלטון ' ועל מחשבת בעל השחור ' העיד
חוק והמשפט הורה ' במאמר לא תתורו אחרי לבבכם ' שלא ידבק בתוהו מ
מחשבכם ' ופירש החכם מצוה ידועה ' אל תחרוש על ריעך רעה ' והאזהירה
להיות בחלקך שמח ' ועמלו שוכח ' ושמחת היצולים ' לראות שלש רגלים ' ומצוה
פריה ורביה ' ודין יפת תואר בשביה ' וכן מצות הנדיבות ' אשר אין בה ביטול שבות
' פעמי' במאודו וטובו ' ופעמי בנפשו ולבבו ' זו הי מצות השחור ' ליהודי" היית
אורה והאדומה אם על טבע אדם תתגבר ' תהרוס חברותיה ותשבר ' ותמהר לדב'
לנגדים סרה ' קראן לי מרה ' והמדות המתגברות לאיש אשר אלה לו ' לפי מרעו
ומכגלו ' קלות הלשון בכל אשר פעלו עמל ' וחסד לכפיאו גמל ' אבל ימהר חיש
דברים ועלילות ' פעמים חשות פעמים מתללות ' בעל חימה נוטר ונוקם
ומתגא' : יגיע להעשיר ולא ילאה ' מחודד מאד בשכלו ובכחשו ' ומסתכן בנפש
' ודומה אל האיש אשר במוצאו קש לאכול ' לא ישוב מפני כל ' הנה רפואת
חשובה ' בעני ברזל כתובה ' והוא מאמר כל מוצא שפתך תשמור באין מעל
השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל ' ולייסר האדם במאמרו ' אזהרת לא
יחל דברו ' ' תפי' המפחיד על דבור רע ' זאת תורת המצורע

לפי עתים היה מקביל פני חבירו בנחת ואורה ׳ חדש ושבת קרא מקרא ׳ ויהיו לו
בנים בתלמידים ׳ עוסקים בתורה ובגמילות חסדים ׳ ויהי רוכב פעם בשבוע ׳
בזמן קבוע ׳ ליסר את בני הסחורה ׳ במשקל ובמשורה ׳ ושב אל מדרשו שקט
שמח ׳ ורב שלום עד בלי ירח ׳ ונשאתי אליך זה החידה ׳ על הוד השב ומהללו
תעידה ׳ למען תשוב ותשקוט מחרונך ׳ למען יאריכו ימיך ׳ והיה לך לאור ע
עולם שמש וצדקה ׳ ויצמח לך מרפא בכנפי הצדקה ׳ ושבעתים אור תשובתך
מנוהיך ׳ כי תשוב ושמעת בקול ה׳ אלהיך ׳ ויען הזן ויאמר ׳ וירב דברים בקל
וחומר ׳ הברוב דברים תריב עמדי ׳ ותודיעני פשעי ומרדי ׳ ותרבה עלי מ
משליך ׳ כמשל יקימון מיליך ׳ כי כשלת במשל החכם שלמה ׳ יסר לץ לוקח לו
קלון ומוכיח לרשע מומו ׳ ולמה להכלימני משלים הכינותה מדוע אלי רבית ׳
והלא כתבו בדרכי מישרים ׳ קשט עצמך ואחר כך קשט אחרים ׳ ואיך תאמר טול
מבין עיניך קסם סבורה ׳ ועל עפעפיך תעבה הקורה ׳ הלא אהינו זימה שוכה ׳
וכסיל באולתו שונה ׳ זכר שמעת מה יען בלק מלך מואב על דבר פעור ׳ ומה
ענה אותו בלעם בן פעור ׳ ותהי המגפה בעדת ה׳ מחוללי ׳ כי הוא זימה ועון
פלילי ׳ ומפני זימה לבעל קרין טבילה התקנו ׳ למען ידעו ויאמינו ׳ ולא יהיו
תלמידי חכמי׳ חוטאי׳ ומועלין ׳ ומצויין אצל נשותיהן כתרנגולין ׳ ולכן טוב לנפשך
והוכיחכה ׳ ודבר טוב ישמחכה ׳ באמרך אל תרבי נפש אמרך ׳ עמדי כא
בחביך ׳ ועד יעבור רשעך ׳ ובבעך יופר ׳ התנערי מעפר ׳ ויאמר התרנגול
באמת צריך כל מוכיח ׳ כל ימרה ויקשיח ׳ ולהיות מעשיו נכונים ׳ ודברי
נאמנים ׳ ואל ישנה כתם הזהב וזהבו אל יועם ולמוכיחם ינעם ׳
כאשר באר חכמים בנימוסיהם ׳ נאים הדברים אשר יבאו מפי עושיהם ׳ ואתה
לא הבינות לדבי הבר ׳ אשר מטה גאותו שיבר ׳ ואם אמר החכם במשלי מ
מליצותיך ׳ יהללך זר ולא פיך נכרי ואל שפתיך ׳ דקדקו הנבונים הרבה
במדרשו ׳ וצריך פירוש לפירושו ׳ ואמרו אם אין נכרי להגיד ישרך וטובך ׳ שפתיך
יענו בך ׳ והנה לבי ככסף צרוף מזוקק ׳ וחכמה ותבונה בנפשי חקק ׳ והלא תמה
החכם באמרתו הנאמנה ׳ מי שת בטוחות חכמה ׳ ומי נתן לשכוי בינה וחייב כל
אדם לברך למושל מטה ומעלה ׳ הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה :



ויהי אחרי הדברים האלה
וישמעו בני המדינה מהלל
הכנסת והעדינה ׳ והמדרש
הקבוע והמסיבה ׳ אשר
הנביא הזקן יושב בקרבה
ויתקבצו כולם בנפש נכונה
ורוח נדיבה ׳ אל הנהר
הבא אל האהבה ׳ וישלחו
מלאכים אל הנזיר והחבר׳
אשר עובר ׳ ויאמרו ראה
ראינו כי היה השם עמכם׳
ונאמר תהיה נא אלה בינותינו
בינינו וביניכם ׳ ויראו ורשו
הארץ הערוכה ׳ ושבו
בתוכה׳ וכל איש אשר פניכם יראה׳ ירא יירא ׳ ותהיו בינינו למופת ולאות ׳ שרי
אלפים ושרי מאות׳ ויאמר הנזיר הנה נא זקנתי יום מותי לא ידעתי ׳ ואיני יכול
להלאות עצמי ׳ ולנוד ממקומי׳ אמנם חתני החבר הנאמן הנה מוכן ומזומן יכול
ללכת בהנחה ׳ לתור לכם מנוחה ׳ ויאמר החבר איתן מושבך ׳ חי השם וחי
נפשך אם אעזבך ׳ ויאמרו לו האנשים אל נא תמנע מהלוך אתנו ׳ כי השם
אלהים הדמנו ׳ ולא נשאר לנו חכם מורה ׳ ולא תלמיד קורא׳ ואתה תהיה לנו
למליץ ולחבר ׳ על כן ידעת חנותנו במדבר ׳ ויאמר הנה נא העיר הזאת
קרובה ׳ ועליך המצוה וחובה ׳ להדריכנו בדרך טוב ונעלה׳ וארח ישרים
סלולה ׳ וכל זמן תוכל לעלות אל בית מלוני ׳ כי תבא לראות פני׳ ויקם החבר
הלך בחכמתם ׳ במחוקק במשענותם ׳ ויכינו לו בית ועבדים משובחים ׳ ועליות
מרווחים ׳ ויהי לכל בני העיר מגן וצינה׳ כחה שקטה הארץ ופתחה רנה
וינהגם על פי התורה והמוסר ׳ ויהי להם לשר ׳ ויורם את משפט התשובה׳
כאשר היה על ספר הישר כתוב ׳

ושלם לכל עשוק ממון ואמרי שפר : את מי עשקת ואת מי רצות ומיד מי לקחת
כופר ׳ ואל ירע לבבך בתתך לו ממונו וכליו ׳ וחמישיתו הוסף עליו ׳ ויעבור האיש
ויע׳ ככל אשר צוה: כי מדרשו למושב לו היה: וידבר על כל לב עשו וגזול עד אשר
כתרצה : להשיב את הגזלה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הפיקדון
אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא : ויתן לעניי המדינות צדקה : וירב
על חטאו תפילה וצעקה : וישנה מעשיו לטובה : כמנהג כל בעל תשובה : ויעד
על פעליו הטובים שמו ׳ וישנה את טעמו : וילבש שחורים ויתכס : וגובה לב שם
למרמס ׳ וישב בבית הנזיר באהבה ׳ נרשה נפשו לתאבה : וכראות הנזיר שינוי
פעליו ומעשיהו ׳ וירח את ריח בגדיו ויברכהו : ויאמר תחיה ותזכה בתורה כפי
חפצך : ה׳ אלהיך ירצך : ויהי ממחרת וישב הנזיר ללמדו תורה : וילמוד כל אשר
הורה ׳ תורה נביאים כתובים ביחד : שלשתם רועים בירח אחד׳ וילמוד פירושי׳
ודקדוקים : חוקים ומשפטים צדיקים : מקרא משנה תלמוד ואגדתא ׳ ספרא
ספרי ותוספתא ׳ ויגדל האיש במעלת העושר והכבוד׳ וילך הלוך וגדל עד כי גדל
מאד : וישימהו הנזיר על תלמידיו נגיד ומצוה ׳ מחמי׳ ומקיל ומשוה ׳ כי כל דבריו
על פי התורה שקלן ואזקן ׳ חוקה על חבר שאינו מוצי׳ דבר שאינו מתוקן ׳ וישמע
בלדד אביו עניינו ׳ וייטב הדבר בעיניו על אודות בנו׳ וישלח אליו ספרי׳ וארוח׳
׳ מנחה היא אל הנזיר שלוחה ׳ כסף וזהב ובגדים כאשר יאות : וקדה חמ׳ מאו׳
׳ ויתן לו הנזיר בתו לאשה : תהלה תפארת קדושה ׳ כי אמר לעולם ימכור אדם
כל אשר לו ׳ להרבות מהללו ׳ וישיא בתו לתלמיד חכם ׳ ויבין ויחכם ׳ כי בת
החכם הנשוא׳ לתלמיד ׳ עולה תמיד ׳ הוא דבר מתקבל ונאה ׳ יעלה ויבא ויגיע
ויראה ׳ משל לענבי הגפן בגפן ׳ ואל און נפשו אל תפן ׳ כי התלמיד איש נחמד ׳
: ודרך תשובה למד ׳ וישמש את גדול החכמה : ויהי להם לחומה ׳ והמשיא בתו
לעם הארץ כאלו כופתה בפני הארי : כעת במרום תמריא : וכבר אמרו ׳ כמנו
וגמרו׳ אין בור ירא חט ׳ ולא עם הארץ חסיד ׳ ואמרו אם תלמיד חכם נחש הוא
חגריהו על מתניך׳ ואם עם הארץ חסיד אל תדור בשכונתו והרחק ממנו מעינך
: ועל זה צריך להשיא בתו החמודה : למשכיל על דבר נוצר תעודה ׳ אשר יכת
קרית ספר ולכדה : ויעש החבר חופה רעננה ושלימה : עד מלא׳ לו שנה תמימ׳ ׳
וכל התלמידים גמלו אותו חסד לרוב אהבתו : ויאכלו עמו לחם בביתו ׳

ויתרחק מן הרשעי׳ ומחבורת מרעים ׳ואם היה במדינת יושבי׳ ממרים ׳ושריה
סוררים ׳ואנשים מתנהגי׳ כשורה ׳על פי התורה ׳ישוב על נפשו ויעזריה ׳ ומצניעים
ונחים יסירה׳ באמרו ראי נפשי דרכי ההמון ׳ בתוהו ילל ישימון׳ כמה מעשיה׳
מנוערים ׳ זקנים בחורי׳ ונערים ׃ ואיך במנהגם כל תם ויושר יזיקו ׃ ויד תלמיד
חכם לא יחזיקו ׳ וכסילים שמו לשרים ולשופטיך ׳ וזדים והוללים חזקו לשפוט
שפטיך׳ אלונים מבטן שמו משוטיך ׃ ועתה נפשי לכי ונלכה באור שהינו ׳להרבות
מהללינו ונגהינו ׳ אל מקום אנשים צדיקים׳ ובתורה מחזיקים ׳ ונתחבר להם
בכל מיני חיבור ׳ לדעת ולבור ׳ ואם אינו יכול ללכת ׳ מפני מחלה ואלה נתכת
׳ או מפני אומה מזידות מלכת ׳ להט חרב המתהפכת׳ יתנהג יחידי ויתבונן ב
במעלליו ׳ ישב בדד וידום כי נטל עליו ׳ ואם לבדו לא יניחהו יבא למרבית
וציות ׳ להרים ולגבעות׳ לאפיקים ולגאיות ׃ ויתנהג בענוה ׳ על פי המצוה
ויסתכל במעשה הנשא והגבוה ׳ ומבשרו חזה שזה ׳אלה הם ראשי מדות וכללם
׳ ותלמוד תורה כנגד כולם ׳

צורת הנזיר מפרש עניינו ׳ והאיש מתנחם ומהודה מעונו ׳

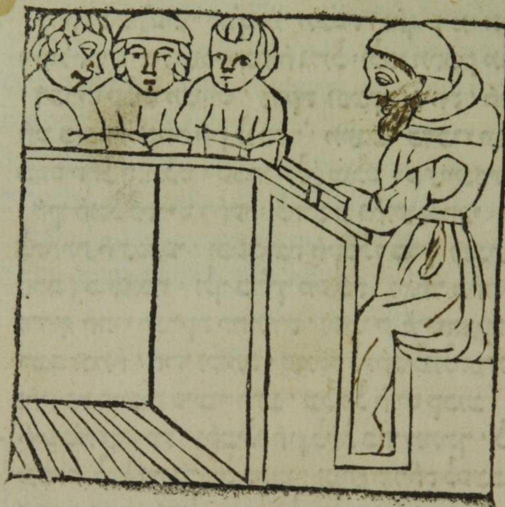


ויאמר האיש אחר אשר
מצוף דברך השבעתני ׳
מעלות מדות טובות ה
הודעתני ׳ הנני מקיים
אמרתיך הצרופות ׳בסבר
פנים יפות ׳ וכל ימי חיי
אעבוד לפניך ׳ כה יעשה
לי ש״ה׳ וכה יוסיף כי המות
יפריד ביני ובינך ׳ויקחהו
ויביאהו בית רפידתו ה
הנאהב ׳ אשר שם הזהב ׳
ויתן לו ככר כסף במתנה ׳
וחמש חליפות שמלות לו
למנה ׳ ומזהב שבא לטרא
אחת מזוקקת׳ ענר אודם פטדה וברקת׳ ויאמר לך והעבר קול בכל המדינות
הנושבות ׳ בשוקים וברחובות ׳ ולשלם

כי אשמי הדאיבו כוחי ׳ וחטאתי הדפו מוחי ׳ אשר חמתם שותה רוחי ׃ ועוני
מיתר להכלימני ׃ ותושיה נדחה ממני ׳ ועתה אם יש לך עלזה עצה ׃ יום עברה
ונאצה ׃ ואם ידעת ראי ׳ ומחזה ׳ האחיה מחולי זה ׳ ויאמר הנזיר אם תשוב אל
השם תרפא ותחיה ׃ לתעלה בזמן תהיה ׃ ובכל ארבע דברי הללו תתלונן ותחסה
׳ צדקה צעק׳ שינוי הש׳ שינוי מעשה ׳ ואף שינוי מקום תועלת גדולה ׃ כלי גולה ׳
ויאמ׳ האיש הנה עוני מנשוא גדול ׃ ולבי מהבין מאס וחדל ׳ ואי יתכפר בשינויים
׳ דברים קלים מצויים ׳ צדקה וצעקה ושיחה ׳ או בזבח ובמנחה ׳ ויאמר הנזיר
אם בזבח ומנחה אין לו כפר ׳ מתכפר בדברי תורה ׳ ויאמ׳ האיש הנני משביעך
בשם האל העלם ׳ שבחו מלא עולם ׃ שתייעצני עצה נכונה ׳ בדעת ובתבונה
׳ איך אוכל להריש ראשי ׃ ולהכניע גאותי וכחשי ׃ ותגדל חסדך אשר עשית עמדי
להחיות את נפשי ׳ ובשבועה אקבל דבריך ועצתך ׃ ואבא בברית אתך ׳ ויאמר
הנז׳ בתשובה ׃ ולך בדרך חשובה ׳ ומאד מאד הוי שפל רוח ׃ ותשקוט ותנוח ׳
ורדוף אחרי הצדקה החמודה ׳ ושמרת את החוקה הזאת במועדה ׳ ואם תראה
רעב וצמא ׳ חרד והומה ׳ תמהר להאכילו ולהשקותו ׳ כי תראה ערום וכסיתו ׃
ואין בזה המצוה שיעור ידוע ׳ על כל אדם קבוע ׳ אמנם הכל לפי הונו וכבודו ׃
איש כמתנת ידו ׳ ואפילו אין לאל ביד ממונך ׳ לעשות כפי חפצך ורצונך ׳ היה
מפייס לדל ודובר על לבבו ׳ ונותן הודאה לשעבר וצעקה לעתיד לבא ׳ זהו צ
צעקה וצדקה גדולה ׳ על כל עולה ׳ ויאמר האיש הריני מקבל כל אשר תאמר ׳
הושיעני אדוני כי גמר׳ ויאמר הנזיר מה שמך האזרחי׳ ויאמ׳ חבר האחוחי ׃ ויאמ׳
חבר שמך יקרא ׳ ויהי על תשובתך מורא ׳ ושונא חברת הזדים והגאים ׳ יתמו
חטאים ׳ ויהיה בלבך כל עושי רשעה למכאוב׳ וחובר חבר ושואל אוב ׳ ושנה את
שמך כאשר אדוני דובר ׳ אהוב ריע וחבר ׳ ושבת וראית בטוב שדי והודו ׳ כן
אוהב לאלהים לאשר לא עבדו ׳ והעד עליו לצור שוכן מרומים ׳ ועל כל פעליו
הנעימים ׳ ואמור לפניו בכל הדברים אשר ימצאוך ׳ חבר אני לכל אשר יראוך ׳
זהו שינוי השם ושינוי המעשה ׳ ותחת כנפיו תחסה׳ ושינוי מקום כללים ופרטים ׳
ומעיין מבית יצא והשקה את כל השיטי׳ כי דרך רוב בני אדם ׳ שוכני בתי חומר
אשר בעפר יסודם ׳ להיות בדעת כמשפטם ׳ וכמנהג מדינות שובים והולכים ׳
על כן צריך אדם להתחבר לחכמים ׃ ולשבת במושב התמימים ׳

לפום צערא אגרא ׳ אלה הן שלשה חלוקי כפרה ׳ שהיה ר׳ ישמעאל דורש בתורה ׳
וישמחו התלמידים במדרשו ׳ ושם שכל והבן בפירושו ׳ ויאמרו לו שלום לך ושלום
לדבריך הנחמדים ׳ אשר שמת שלום בין התלמידים ׳

צורת הנזיר שונה לתלמידיו דרך קצרה : ושם שכל והבין במקרא :



ויהי בהתבונן האיש
בשאלת התלמידים :
ויהי כראות את הנזר
ואת התלמידי׳ ׳ וכשמעו
את דברי הנזיר ופירושו :
וישאל בשאה נפשו :
ויאמר בלבו אהה כי
נדמתי באשמתי : אוי לי
על שברי נחלה מכתי :
אללי לי כי בא קלון
ויבא זדון : אוי לי אמי
כי ילדתני איש ריב ו
ואיש מדון : ולא ש
שמעתי לקול מורי :
ולא הטיתי אזן למלמדי
ולמורי : ומה אעשה כי יקום אל וכי יפקוד : והנה אשר על הרעה ישקוד ׳ ומה
אשיבנו עת ימהר על האדמה להבקיענו : לאחוז בכנפי הארץ וינערו רשעי׳ ממנ׳
׳ למה היה כאבי נצח ומכתי אנושה ׳ מקוצר רוח ומעבוד׳ קשה ׳ ויהי הוא טר׳ כלה
להרהר מחשבותיו : בגדול אשמיו ורוע חטאתיו ׳ והנה קול דממה בא לבשרו ׳
תסמר שערת בשרו ׳ ותאות׳ שובו בני שובבי׳ ׳ הרחוקים והקרובי׳ : כי לא אחפוץ
במות הרשע נחפזו ונבהלים ׳ כי חסיד אני נאו׳ ה׳ לא אטור לעולם ׳ ויתן האיש את
קולו בצעק׳ ׳ בשמעו קול דממה דקה ׳ וישמע הנזיר את קולו : וירא והנה הוא
מספד בחילו ׳ ויא׳ מה לך כי נזעקת׳ הרמות׳ קולך וצעקת׳ אולי יראת מתלמידי
נאמני : העומדי׳ שם לשרת את פני ה׳ חזק ואמץ אל תיר׳ כי אתך אני לצור מעוז
ולעזר׳ , והנני נותן לך כעת מחר : כסף וזהב בכל אשר תבחר : ואשלחך בשירים
בשמח׳ ׳ בהשקט ובבטח׳ ׳ ולא אגלה סודך הנעלם : אשר נשבענו שנינו בשם ה׳
אל עולם : ויאמ׳ האיש על זה לא נהייתי ונחליתי ׳ לא צעקתי כי יראתי ׳

צורת הנזיר הנשבע באמונתו · ומדקדק על שבועתו · כאילו חרב חדה מעברת על צוארו



ויקומו משם
האנשים : וילכו הלוך
והמה מחשים : ויגיעו
לבית הוועד : באימ'
ורעד : וכל התלמידי
יושבין במסיבם :
ישובו על דרכ' ונתיבם :
וישתחוו לו וישמחו
לקראתו' וישבו לפניו
הבכור כבכורתו :
וישאל הנזיר בשלומ'
ובשלום תורתם :
ושלום תלמוד ומשנת'
ויאמרו שלום תהלה :
לשוכן מעוני : ברוך
אתה לאדוני : אמנם כשתפק עלינו הלכה ונשארה לפרש : ארבעה חלוקי
כפרה שהיה ר' ישמעאל דורש : אמ' להם שלשה הם ותשובה על כל אחד מהם :
כיצד עבר אדם על מצות עשה ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו :
ומעבירין פשעו ומעלו : עבר על מצות לא תעשה ועשה תשובה : תשובה תולה
ויום הכיפורים מכפר על כל חובה : עבר על כריתות ומיתות ב"ד ועשה תשובה
תשובה ויום הכיפורי' תולין ומחזיקין : ויסורין ממרקין : שנ' ופקדתי בשבט פשעם
ובנגעים עונם ורשעם : ותנא דבי ר' ישמעאל : שומע אמרי אל : מעביר ר
ראשון ראשון וכך היא המדה : חשופה מכל כלי חמדה : הן כל אלה יפעל אלקי'
פעמי' ושלש : עם גבר אשר מעוניו ישוב ויבוש : ואין דבר עומד בפני התשובה
כל כך היא גדולה וחשובה : ואפי' היה רשע גמור בעלומיו : ועשה תשובה א
באחרית ימיו : כל חטאתו ושגגתו ואשמת פשעו : לא יכשל בה בשובו מרשעו :
וא' חכ' זכרו' לברכ' : דבר גדו' בזאת ההלכה : מקו' שבעלי תשוב' מסובין במסיבו
אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו : ומעלה גדולה ונכרת : ועל כל מעל' רמה
אצילה ונבחרת' מפני שטעמו טע' התאוה ופירשו ' ובידי תשובת' ועכות' יצריהם
שכבשו : כי הקריבו לפני השם ויקדשו · ועל כיוצא בזה אמרו חכמי הגמרא :

כי הבאים בים שקעו ' וכעופרת במים אדירים צללו וטבעו ' לפי רוב חטאתם
כהתגלגל הדבר ' ואלף כחן בחטאים ושטף ועבר ' ואם נראה רוח ישרה ' ברוב
העתים נסערה ' הנה זה מופת נראה לחזות ' כי יד השם עשתה זאת ' בהתעוררת
בלב החטאים ' להיות בזה הזמן באים ' כי לא יבינו מעשיהם ולא יחשובו
' והם לדמם יארובו ' ובדמיונן זה תדין עובדי אדמה ' על פין היתה שומה ' והוא
שורש כל דבר וענין ' היסוד החזק והבניין ' ואם נראה באלה הוא יטבע או יחנה
' או במקרה יבא וישנה ' חסורי מחסרא והכי תנא ' הנה יד השם הויה ברגע '
במקרה או בטבע ' ונתעורר הכל כפי חפצו ' לעת תבוא ' ולהתגלגל כרצונו '
לא ינגע ולא ילאה ' כי עיניו אל כל דרכי איש וכל צעדיו יראה ' זו סיבת החולי
והמות ' ולהוליך בגיא צלמות ' וסבת רפואתו בעת מחלתו ' הוא תשובתו ות
ותהלתו ' ואם יש עליו מלאך מליץ ' ירפא עצמו ויחליץ ' וישיב גופו כגן רטוב '
יען כי נמצא בו דבר טוב ' ויעיר הרופא אל פעולה ישרה ' רפואה נכרה ויקרה'
ויעזור הטבע בחלקו ' ונמלט החולה בצדקו ' ויהי כשמעי דברי הרופא וחכמתו '
ואתבונן בהנהגתו ותבונתו ' ואדור על פשעי ועוני נדר כנזיר להזיר לה' ואחפש
מעשי ' והקדשתי כל נכסי ' ויעש לי הרופא רפואות ' למופת ולאות ' וישלח
אלהים מרגיע ' מלאך מליץ ומושיע ' ויתחזק הטבע בלבי ' וילך המקרה מקרבי
' וינס הכאב והנזק מעלה נפשי ' ואסיר עטרת ראשי ' ואקום ואבנה בית מקדש '
לאלהים מעט מקדש ' ואכין אותו מקדש לעיר ' לקרוא לכל עובר ושב ולהעיר. '
ואחבר אלי חבירים ותלמידי' רבים ונכבדים ' ואתאם סלונים וסרבי' : וארביץ
תורה ברבים ' ואתן לכל איש כפי מהללו ' בבית אשר נקרא שמי עליו ' וארבה
בתוכו עושר וכבוד ' וכסף וזהב הרבה מאד ' והכל מוכן לעניים ' ולפדיון שבוים
' ויהי היום ואני יושב על מכוני ' שמעתי ותרגז בטני ' והנה איש מבכי' עיניו
נחבא ' ובין הגוים נשבא ' ואלך היום לפדותו ' ולהשיב את שבותו ' והנה שבתי
לדרכי ' ללכת לביתי ואל קליעת פלבי ' ועתה מהר לך עמי ' אל ביתי ואולמי '
וארבה לך מוהר ומתן להשביח רשיך ' ככל אשר תשאל נפשך ' ויאמר האיש אליך
אלך אולי יתחברו תלמידיך ' ועתה ועבדיך : ויודיעו למלך דבר איש כמוני '
ויאחזני ימי עוני ' ואתה השבעה לי בזכור מעוני וקוני ' אם תשקר לי ולניני
ויאמר אנכי אשבע ' שפה לפת סביב לא יקרע '

28

וכן רב החובל ׳ בהכינו בתבונה כלי סובל ׳ וינהג ספינתו על קו היושר : בשעת
הכושר ׳ וכל הנהגתו אל תכלית חפצו נמשכה ׳ בחכמה ובתבונה ובכל מלאכה ׳
וידריך על במותי ים בעת הראויה ׳ ברוח מצויה ׳ ולא יארע חטא ואשם בהנהגתו
׳ באהבתו וחמלתו : ואם יעיר הזמן רוח סערה ויתגבר ׳ האניה חשבה לשבר
׳ ויטיל כל איש אל הים את כל הכנו ׳ להקל מעליהם זעפו וחרונו ׳ ויזעקו מרה
וצרה כאנחים ׳ וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט מלחים ׳ ואם יעזור הזמן ב
בטבעו ׳ ורב החובל בשכלו ומדעו ׳ אזי יוליכם אל מקומם ואל ארצם ׳ וינחם
אל מחוז חפצם : וכן העניין עצמו בעובדי אדמה ׳ ועבודתם בזה נשלמה ׳ כי
התכלית תגיע בשני ענינים ׳ כאחד עוזרים ונעזרים ׳ ואלה הם הסיבות קרובות
ויקרות ׳ ולהנה פארות : אמנם יש בזה העניין סוד אחר : יבקש רצון, וטוב שוחר
׳ והוא רצון הבורא עם קרובו ׳ והם החסידים והשב מרשעו וחוכו : ונהרו אל
השם ואל טובו : והעניין הזה גדול ונחמד : ומן השלשה נכבד ׳ והוא הנקרא
סבות רחוקות : כראוי מובן וחזקות : ומן השכל המה קרובות ׳ בקנה אחד ת
מלאות וטובות והמשל אם ישאל השואל למה חולה פלוני ׳ חולי מחליש הכח
זמני ׳ ולא מצא רפואה למחלתו ׳ וארוכה למכתו ׳ ורבי כמוהו חלו והתחלחלו :
אליו כמשלו ׳ ומצאו רפואה לשברם ׳ ארוכה ומרפא למכאובם וצירם ׳ אשיב
אל דבריו מענה ׳ יקרא ואני אענה ׳ דע כי פלוני אשר חלה ׳ לא מצא למחלתו
תעלה ׳ כחלש בגופו הטבע ׳ ונשאר הכאב והפגע ׳ והחלאים אשר מצאו למחלתו
ארוכה ׳ כמו רגע הפוכה ׳ החזק הטבע במחלתו : ונכבשה מכתו ׳ ואם ישאל
באיזה ענין יחלש הטבע בחליו ׳ ויגיע האדם וליו ׳ כאמר באכלותו מאכלות
מזיקים ׳ וחולי כבר מחזקי ׳ ואם יאמר למה לאכלם מיהר ׳ ומנזקם לא נזהר ׳ נאמר
בחזקתו התעוררה תאות רעבנו ׳ ורסן בטנו ׳ וסבת התעוררות תאותו ׳ אשר
היא שורש מחלתו ׳ היא התהפכות הזמן ׳ מעניין לעניין נסמן ׳ וסבת התהפכותו
היא התנועה : אשר בגלגל קבועה ׳ וסבת תנועות הגלגל יקרה ונכבדת ׳
ברום עולם עומדת ׳ והם הסיבות הבאות מכח הבורא ׳ אלהי כל הארץ יקרא ׳
אשר הוא באמת מסבב הסבות ׳ בוחן כליות ולבות ׳ מניע בסופות גלגליו : לתת
לאיש בדרכיו ׳ וכפרי מעלליו ׳ וזה המשל בעצמו נהיה ׳ ברב החובל באניה ׳

ושנם כסף וזהב באוצרותי ׳ ויבעט לבי כיוצר אור ובורא שחר׳ מרוב כל הון בית
הלבנון וכמור בחר ׳ ויתגבר יצרי על נפשי ההדורה ׃ ויסירה מגבירה ׃ וילך
לי לבקש גאוה ׃ אל קברות התאו׳ ויהי יום אחד בפקדי עוני ׳ הוא יום ידע לא ׃
והנה כאב גדול עד למות עלה נפשי ׳ ויקחני בביצת ראשי ׳ ואשלח אל הרופאי׳
לדרוש ׳ לרפאות כאב הראש ׳ וארבה להן מוהר ומתן ׃ בגדי משי ורקמה ושריק
פשתן ׳ וישתדלו לעשו׳ לי רפואותם ׳ איש איש כפי עבודתם ׃ ויצוו עלי ויאמרו
אל תגרע ׳ ונשמרת מכל דבר רע ׳ והוא כל מאכל קשה וכבד ׳ אשר לא יעבור
׳ בקבה וקידה להשלים מעלתו ׃ וקינמון בושם ׃ מחביתו ׳ להמלט מדבר ואסון ׳
למשו׳ ראשי בשמן ששון׳ ואעשה כפי מצותם ׳ ולא איחרתי ׳ ובכל אלה כשמרתי ׳
במשמרתי ׳ לא שלותי ולא שקטתי ׳ ולא נחתי ׳ ואשלח בעד רופ׳ אחד מגדולהם ׳
שר בילם מעליהם והנה הוא בקי בכל ענין ׳ גדול בחכמה ובמבין ׳ ואומרה אלי
על כל אשר הבינו והשכילו ׳ כי לא יועילו ולא יצילו ׃ ומיום עשיתי מאמרם ב
כמעט לא אבדתי אבוד ׃ כי הכאב גדול מאוד ׳ ויחר אף הרופא וירביני ׃ אפו
ארף וישטמני ׃ ויאמ׳ כל המשתדל ברפואה פתי וסכל ׳ השקט לא יכל ׃ כי לא יבין
תכונת המרפא בעיניונו ׳ לא ידע שליו בבטנו ׃ והנני מודיעך שורש הרפואה ע
ועיקריה ׳ אף היא תשיב אמריה , כבר הורו הקדמונים ׳ אשר על מבואות החכמו׳
נכונים ואמרו׳ כי מלאכת החובלים ׳ אשר במעלה האניה עולים׳ ועובדי האדמ׳
איברו׳ זה לעומת זה כמשלי׳ ונכרי׳ כי אין התכלית לפעולתם כמשב׳ ׃ מערכ׳
לקראת מערכת׃ כי אלה המלאכות ודומהן ׃ בשהי׳ פעולו׳ יתיישר מעניהם ׃ מראה
הפנים ומעשיהם ׃ והמשל בהיות הרופא מתבוין בחכמתו׳ להציל החולה מתחלואיו
׳ ויעשה כפי הראוי למחלתו ולמפעלו ׳ ובשיעור הראוי למאכלו ׳ ובזמן הראוי
לעשות ׳ ובדבר הראוי לנסות ׃ ולא יהיה במפעלו חטא ואשם ׳ באשר הוא ש
וגם החולה לא יחטא בדבר ׳ ושטף ועבר ׳ ולא ינוח מחליו ויבזבז׳ שבט הכובא
בו ׃ ולא תגיע בתכלית השוה׳ להיו׳ לו אחריתו ותקוה ׃ והסב׳ בזה להבין מבוארת
׃ קלה להבין בזה ומיוסרת ׃ והיא כי כל מלאכת הרפואות . לכל מחלה ולכל נגע
׳ משותפות בו הטבעים בכל עת ובכל רגע ׃ ואם הטבע לא יענה מצידו ׳ ובשאר
הרופא לבדו ׳ או ידוא׳ החולה כאין תשועה ׳ ומציאהו צרות רבות ורעות ׳ ואם
הטבע יענה אל הרופא ירפא ממכאובו ׳ וכי יטהר הזב מזובו ׃ כל



ויאמר אתה אחי הט אזנך
לדברי ׳ שמע בני וקח
אמרי ׳ והשפל והכנע ת
מוראך ׳ וזדון לבך השיאך
׳ וזכור את אשר אוכיחך ׳
כי תשיב אל אל רוחך ׳
ותפש במעשיך ׳
ובמחשבותיך היום והשבו
אל לבבך ׳ ותנוח נפשך
מחטא רגז ועצבה ׳ ומן
העבודה קשה אשר עובד
בה ׳ אולי תזכה למעלת
האיש השלם בהודו ׳ אשר
שב אל ה׳ בכל לבו כפשו
ומאודו ׳ ויאמר לו איכה
היה הדבר ׳ ואיך כעלה השב וג׳ ר׳ ויאמר היה איש אחד בארץ התימני ׳ ממשפחת
הדני ׳ ושמו חבר האחוחי ׳ בן בלדד השוחי ׃ ולא למד תוכחה בקטנותו , ואל
חוק ומשפט לא הטה אמונתו ׳ שלח ידיו במרומיו חילל בריתו ׳ והיה מזלזל אבית
ואל בני עמו ׳ ונסיל אדם בוזה אמו ׳ ויתחבר אל בני בליעל ׳ וימעול מעל ׳
וכאשר ראה אבין אורחותיו ׳ מהלכיו ונתיבותיו ׳ והדיחו מביתו לרוע מעשיו
והדירו מנכסיו ׳ ויצא האיש מבית האיש האמן ׳ אל מדבר צין נגבה
מקבה תימן ׳ ויהי לכל עובר ושב משא וטורח ׳ כהם עלי דרך שפיפון עלי אורח ׳
ויהי היום והנה נזיר אחד עובר ׳ לירא אלהים ריע וחבר ׳ ויתפוש בו האיש לבהלו
׳ ולגזול הונו וחילו ׳ ולא מצא בידו דבר ׃ כאשר חשב ושבר ׳ ויהי כראותו כי האיש
התמים ׳ אין לו דמים ׳ החל להכאיבו ולהלאותו ׳ להרעיבו ולענותו ׳ וכראות
הנזיר צרתו וחילו ׳ ויבך ויתחנן לו ׳ ויאמר למה תעשה כן לעבדך ׳ למה אמות
נגדך ׳ לך עמי אל תחדל חדול ׳ ואני אעשיך עושר גדול ׳ ואתן לך כסף וזהב ׳
וכל אשר תאהב ׳ ויאמר לו אם כן שאתה עשיר ולא מסכן ׳ הגד נא את דרכך
׳ ובמה נעשר נוכבת מלאכתך ׳ ומאין תבא ובאיזה מקום ישבת ׳ ואי מזה עם אתה
ויאמר אני הייתי מתעסק בסחורה ׳ בבור המשבירה ׳ ואהי מתכל בכל מיני תמורה
בראש כל בושם ובאבן יקרה ויגדל מאד יפעתי ׳ ותבונתי ומחשבתי ׳

ויהי כשמוע המחבר את משליו ' וריבוי דבריו ומהלליו ' ויאמר איך יהב
מילין ' על טהרת הקדש חולין ' למען הראותך כי אין כתשובה ' מעלה טובה
וחשובה והבוטח בכחו וחילו ' אין שריד לאבלו ' ויכלו ימיו בהבל ' ושמית
בחבלי והמשכימים אל ה' במרץ ' כולם צדיקים ירשו ארץ '
וישבו לבטח במושבותם ' יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם
כי שאל נא בהמות ותורך על מלולך ' ועוף השמים ויגד לך ' וראה איך נלכד הכהן
בזדונו וגאונו ' ולאבדון הורד שאונו ' ותרנגול הבר והקורא אשר בהרי ' עלו עיר
הגבורים ' ובתבונת חכמתם גברו ' ודרך ה' שמרו ' ואת הנשר התחברו '
והיו שקטים ושמחים ' הנאנקים והנאנחים ' וכך היו הדברים ' צדק ומשפט
ומשרים ' אמרו כי היה בארץ החוילה ' כהן אחד מתפאר בעלילה ' והיה גדול ונאה
' ועל חבריו מתגאה , גדול הכנפים ורב הנוצה ' תחת צאלים ישכב בסתר קנה
ובצה ' לא למד מוסר בעולמו ' ולא עצבו אביו מימיו ' והיה עושק את בני עמו '
גוזל לאביו ולאמו ' כל היום היה מורד במוסר ופושע ' לא השיב ידו מבלע '
ויהיו לו שני שכנים יקרים ' תרנגול הבר והקורא אשר בהרים ' התרנגול היה איש
אמונים ' זקן ונשוא פנים ' ירא ה' צדקה לבושו ' וכובע ישועה בראשו ' והקורא
שפל רוח ועניו ' מאושר בעינייניו ' נבזה בעיניו ונמאס ' עוצם עיניו מראות שוד
ושבר וחמס ' ומשמוע דמים חרד ונדהם ' תלמידו של אברהם ' והנה הכין בית
תחנותו ' כנגד בית התרנגול ומעונותו ' והקורא הנאמן מנעוריו ' היה בצידו בית
מגוריו ' וירא התרנגול את זדון הכהן ומחשבתו ' אשר היה באמנה אתו ' ויאמר
אלך ואוכיחנו ' על זדונו ' ביני לבינו ' אולי יוסר במוסרי ' בשומעו את דברי ' ו
ואגדיל עליו תוכחת ' להציל נפשו מיכי שחת ' להיות מעשיו רצויים ' לאור באור
החיים ' ויהי היום ויבא הכהן לצוד צדה ' בתוך קהל ועדה ' ויקח לו מבני היונה
לטרפו ' ומלק את ראשו ממול ערפו ' ויהי הוא בא מצידו ' כאשר השיגה ידו '
והנה התרנגול שכינו ' הוכיחו על זדונו ' ולכפר על רשעו ועל חטאתו ' להצילו
מרעתו ' ויען ויאמר דבר השם ' לי אליך השר ' לדעת חכמה ומוסר ' ויאמר לו
דבר כפי תשוקתך ' כי הגדלת על שמך אמרתך ' ויאמר גברו עליך ריבות ' מאכות '
משונות ומסבו' ' שמעתי כאלה רבות ' וכל איש חייב להודיעך ' לאיש כמו רשעך '
להראות הדרך הישרה ' משפט הבכורה ' כי כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה '
הוא נתפס ונדחה ' ומי אין בידו יכולת למחו ' חייב להודיע ולפרסם דרך נכוחות
' ופיו ימלא תוכחות ' כאשר נכתב בספר הנביאים ' לייסר הזדים והגאים ' ואתה כי
הזהרת רשע ולא קבל ברכה אצלת ' הוא רשע בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת '

צורת התרנגול מדבר ' ונגד הכ̃ן משלים מחבר '

את אשר יאהב הש' יוכיח ' וירא הצפיר כי לא יוכל לפתותו ' ואל דרך מטובה ל
להטותו ' ויואל להתרחק מגבולו ' ומבני זבולו ' כי ירא להשחיתו ' מפני הרועה
השומר אותו ' ויאמר אל לבו אלך ואעזבינו ' אשר פי השם יקובנו ' וכתשוכתו
יברית ויכמית' כי את השם יגופנו ומת ' וילך וישב מנגד ' מרעה בגד ' והאיל שב
אל תפילתו לשקו ולתעניתו' כנוער פיו מחסר ומגרע ' עוצם עיניו מראות ברע ואוטם
אזנו משמוע דמים' שה תמים ' ויבקש על נפשו מיום ההוא ומעלה ' וישב שם
עם אדוניו ארבעים יום וארבעים לילה' ויהי מקץ ארבעים יום : אשר ביק' האיל
לתנואת פדיום ' חלה בן הרועה ויעגם ' ויתעצב אביו ויאנש וידור לה' מהלל ושבח'
עולה או זבח ' וירא את האיל בנוע ובבזה ' ויאמ' זה חי ומת זה ' ויקחהו וישאהו'
וישחטהו ויחטאהו ' ויקח מדמו להזות ' על המשקוף ועל שתי המזוזות ' וקרבו
בהלכה שומר ' וכך היה אומר ' ל נא רפא נא ' על מוקדה על המזבח אשר בנה '
יתודה על האיל אשמתו ועונו ' ויעלה לעולה תחת בנו ' וינח הנער מחלואו
חיליו ' ויעתר לו

צורת הרועה מקטר ומזבח' על העצים אשר על האש אשר על המזבח



וישמח הצפיר כי נכר' האיל
מיבתו ' בעונם תמו ' ויאמר
אבשר לכם בני' כי בערה בם
אש ה' זה משפ' כל מתודה ושב
' ובמושב לצים לא ישב '
ידבר תחנונים ומלי בין ' כי
האיל הולך אחר יוצביו '
וכשאתי אליך המשלים ' ולא
אוכל אליך להעלים ' למען
עמותך לנסותך ' להטיבך
באחריתך' ותתחב' אל השובבי'
והנאי ' ואל תבוז דברי פתאי'
' ועניתה במחשבתך לעולם
ועד ' השירה הזאת לעד

קומה ילוד אשה והער ת אוה : היה במעשה עוז ובמעיל ג אוה:
עורה להדמות כהיום ל בני : תבל אשר דרכם בגאות ג איה

הייתי מכיר את אשתי ואודותיה מלקחיה ומחתותיה וזדוני בכל יום ידענה
גאותי בכל עת תדרשנה · ותשחת עגובתה ממנה · אבל פתני התשובה ואתפתה ·
ואמצא כוס חמת אשתי ואשתה · ויבלו באבל ימי · יבא רקב בעצמי · ועתה שבים
סורו מדרך התשובה · ובחרו לכם דרך עזות ומשובה · פן יקחה אתכם כאשר קראני
וישבר הדרתכם היגון אשר שברני · ותהיו למשל עמים וקינה לחרפה למשל
ולשנינה · וישב האיש לביתו · כאשר כלה לספר תוכחתו · וישאר לו חרפה ולבזיון
לדראבון כפס וכלימה · ויתן תחת שמחתו אנחה · ומכוד ראש תחת הכחה · ותחת ה
מעשה מקשה קרחה · ותחת כבוד מום דופי · כי תחת יופי :

צורת הבוכה ומשתומם על אבידתו · וגדל אנחתו :
באילו טבע בים ספינותיו · ממנו היו קרבנותיו :



נשאתי אליך זה הדמיון
להבי׳ לנפשך מרגוע ופדיום
למען תטה אל התשובה
ותסור מדרך התשובה כי
כל איש אל התשובה יתחבר
על אויביו יתגבר ואל כל
אשר יפנ׳ ישכיל והוא ישקיט
ומי ירשיע וילבוש האיל על
המשל הצפי׳ ודבריו ויחשבהו
לו כבריו ויאמר את מי ח
חרפת וגדפת ודלקת אחריו
ורדפת ואין במאמרך כח
ואל ותשא מרום עיניך א
אל קדוש ישראל הלא כל
אלה העניינים · הולכים ושוכים · וזנות האשה ותרמיתם · הוא מסיבות מתהפך
בתחבולתם · ואבדה חכמה חכמים · אשר אחריה זוכים · ואמר החכם על המתהפכת
וצפון לבה · טוב לפני האלהים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה · והשב אל הש׳ על
זה לא ידאג ולא יחיש · ולא יתן תפלה לאלהים · כי כל תלאותיו · כפרת חטאתיו
· וסליחת עונותיו · וכל עניותו ודלותו · ורישו · כופר יושת עליו ונתן פדיון נפשו ·
ואם הוא חסד ושלם · וכל מום ודופי העולם וכל עונשיו הן יסורין של אהבה · טובת
ורחבת · כאשר ביאר החכם המשיח · כי

צורת המנאפת הולכת את השוקה ׳ והוחזה את אהבתו בוזקא ׳



ויהי בבקר עת שמחת
הלבבות ׳ בקר
לא עבות ׳ ויכל האיש ל
להתוודות על מעלו ׳ דום
לה׳ והתחולל לו ׳ וירץ אל
ביתו במרוצה ׳ ופתח פתח
מבא׳ וירא והנה מב׳עדוד אין
בו מחיה ׳ ערום ועריה ׳
ויכנס אל גנזיו ׳ והנה כסות׳
׳ כמצולה שאין בה דגים ׳
ויאמר אין זה כי אם אשתי
התמימה ׳ השאילה מיטב
חפצינו לכלה יתומה ׳ כדי
לגמול חסדים ׳ בעת דודים
׳ ולא ידע החסיד העני ׳ כי קרן עור פניו ׳ ועתה אייחל עד עת בואה ׳ ואש
ת נבאה ׳ ויחל האיש למצוא פד׳ים ׳ עד נכון היום ׳ וירא והנה אחרה לבא ׳
נ תעצבב אל לבו ׳ ויאמר אלך להכיר מי הלאני ׳ ואדעה מה חדל אני ׳ ויקם
י דרוש בעדה בכל מושב ׳ ככבד בכל נחשב ׳ ולא מצא לשאילתו תשובה
׳נ אין קול ואין עונה ׳ ויבא עד לפני שער העיר ׳ שואל לכל ישיש וצעיר ׳ והנה
איש מדרך הקדים ׳ בא והקדים ׳ וירא את האיש ויכירהו ׳ ויקר מקריא ׳ נ
ויאמר הלא אתה האיש בעל התשובה ׳ הולך בדרך חשובה ׳ ואשתך היתה
בעיני כחזקת הצנועות ׳ והנה היא מן הזונות הגרועות ׳ כי היום פגשתיה עם ׃
פלוני הבחור ׳ רכים באין איחור ׳ וחמוריהם נושאי משא כפלים ׳ הולכים להוריד
מצרים ׳ ואין אנוש יכול להשיג אותם ׳ לתוקף מהלכתם ומרוצתם ׳ ויהי כשמוע
החסיד העני ׳ כסתה כלימה פניו ׳ ויתן את קולו בבכי ויתגעש בשולל ׳ ונאק
כאקת חלל ׳ ויצעק ויאמר הן בעון צדקי נטמאתי ׳ אוי לי כי נדמיתי ׳ וסבת
בושתי וכלמתי ויגון לבי וחרפתי ׳ היתה לי דמעתי ׳ ועיון תפילתי ותשובתי ׳
היתה עמלתי ׳ כי אז התענגתי בגאוה ובזדון ׳ והייתי בביתי איש מדון ׳

וירבו הימים ׳ בחטאים
ואשמי׳ ולא הבין האיש ענייני
האשה ומעבדיה ׳כי מצודים
וחרמים לבה אסורים ידיה ׳
ויהי לתקופת השנ׳ ׳בהתעור׳
לב זונה ׳ אל מתרים ׳ולמל׳
תאותו יערים ׳ ויתאו הבחור
לצחק ׳ וילך מאביו ויתרחק
׳ויצא בית השחוק ׳ כמשפט
כל זונה וכחוק ׳ ותפול ׳על גדר
דחויה ׳ משחק בקוביא ׳
ויחסר הונו וכסותו גרע ׳
ואב׳ השעו׳ ההוא עליו בעניין
רע׳ ויתחבא כל היום ההוא
לברוח ׳ וישכח בית אביו שכוח



׳ וישכור לו בהמה לרכוב ולן ושכוב׳ ויהי בהגיע עת תפילתו ועונה ׳
ראש האשמור׳ת התיכונה ׳ ויעור האיש משנתו , וילך להתעדות על עון אשמתו ׳
וישכם הבחור ללכת לדרכו ׳ ולנוס מעירו ומקהילת פלטו ׳ ויקרא אל האשה אל
הפתח ׳ לפתוח בדלתח ׳ ויאמ׳ לה הנני הולך מב׳יתי ואולמי ׳ אל מלון אורחים
ואעזובה את עמי ׳ ותאמר האשה אל תמנעני חשוקי מעמך ׳ הלך אלך עמך ׳
ותקח מבית בעלה כל׳ אשר תאהב: כסף וזהב ׳בגדים ורדידי׳: נזמי׳ וצמידי׳ ׳ויבא
׳הבחור אל הכילה ׳ ויקח את רכוש בעלה ׳ עדיים ושכיים ׳ תפארת העכסים
׳ כלילם ואצעדה ועגילם ׳ עשרה זהב משקלם ׳ וישכרו להם בהמה אחרת ׳
חזקה ונבחרת ׳ ויקח כל אחד משאו ומבחרו ׳ ויעמוס איש את חמורו ׳ ולא הניח
לבד הכבד ׳ וכל דבר האבד ׳ אשר לא היה עומס ׳ וכל המלאכה נמבזה ונמס
׳ ויקחוהו וילכו בכסף ׳ מזי רעב ולחומי רשף ׳ וישימו מגמת פניהם אל אדמת
מצר׳ס לחנא ׳ דרך אשדות הפסגה ׳ ויסובו כל ערי האמורי ומגרשם ׳ ויבאו עד
חרמה וישבו שם ׳

כי כל אחת מהם לתאותה סוחרת · ועל הוד בעלה אחריו מתררת· הומי׳ וסוררת
· מתעסקת בדברי כלימה · פתיות וכל יודעות מה׳ וכל אחת בדברי חבירתה
החזיקה · כבריה אמריה החליקה׳ ואין ביניהם כבוכה׳ כי אם פותה ודברי עגבי׳
מוכה · שית זונה · ולא יתחברנה בבתי התפילות׳ לשמוע תחנונים ותהילות:
כי אם לפני הבחורים להתראות · לגלות ולראות׳ והם לראותן יארובו ׳ולמלאות
פגימתן יחשובו ׳וירמזו בעינים וגם נם׳ יכפמו לכפם׳ וכאשר שמעתי סודיהם
׳ולא תבוכן עדיהם · אמרתי חובה להתרחק מכל לב מזיד ושוגג׳ טוב לשבת על
פינת גג · ונשבעתי אדוני בחיי ראשך׳ חי השם וחי נפשך · אם אצא מפתח ביתי
· ועניתה בי צדקתי· כל שכן שאין האשה נחשבת· ובמצות היום אינה חייבת·
וכן פי׳ בעלי המסורות׳ כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות׳ ויאמר האיש
ברוך השם אשר נתן כזאת בלבך · והביא רוח חן ותחנונים בקרבך · ותשימי לאל
דברי כסילות ונבזות · לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת · ועתה שבי בית
תפארתך והודך · ואני אתפלל בעדך · וילך האיש לדרכו׳ להתפלל לפני מלכו ·
ויהי כאשר יצא מבית מנוחו · והבחור השכים לפתחו וירמוז אל האשה במטיה
· ותפתח ותראיהו · ותאמר לו בקול נחון · בא ברוך השם למה תעמוד בחוץ
· כי אין האיש בביתו ובזבולו · חלף והלך לו · ויבא ויתהלל בעולמיו · ויגרשו
מימיו · ויאכלו וישתו כחוק משחקים הכחמים · ויבכחו לארץ ז׳ פעמים · וישבעו
מעדנים לפי תאותם · הריעו מאבותם · ויהי כאשר כלו לאכול את השבר אם נ
מדנים ובית חבר · ויפן הבחור אל דרך גבולו · וילך לו · ותמהר האשה להכין מ
מאכלה ומזונה · ותתעטף ותשב על מכונה · ויבא אישה מבית מדרשו · הדור
בלבושו · ותקם לפניו בשפלות עינים · ותקוד בת שבע אפים׳ ותסירהו אל
מקומו וחדריו · ואל מושב יקרו · ויבאו אוהביו וכל בני משפחתו ויפקדו אותו
ואת אשתו · ו אמרו השלום לכם מאת נורא ועילום · ויאמ׳ שלום · ויהי אחרי כן
וישב האיש אל מזונו · והאשה ככתם אופיר לימינו · וישמחו בחגים ובמועדים ·
זה כל האדם · חוק וזמן נתן להם סלא ישנו תפקידם ·

צורת האיש מתענג על שולחנו ואשתו נצבה שגל לימינו

ויאמר שמעי בתי וראי והטי אזנך ׳ לאמר יברכך וקונך ׳ ואודיעך מוסרים
מפורסים ׳ אשר באמרו זקנים וישישים בעניני הנשים ׳ אמרו צריכה אשה להיות
אשת חיל במדותיה ׳ צנועה ושלימה בתפלותיה ׳ ובעבודת בעלה מהירה וזריזה
ובאור פנים מאירה ובשמחתו עליזה ׳ ולהתבונן תמיד בדבריו ואמרתו ׳ כדי להפיק
רצונו בעבודתו ׳ ושלא יצטרך לקראה ב׳ פעמים ׳ ותראהו כמורה שמים ׳ ותשמור
את כבודו ושמחתו ׳ עת אהבת ושנאתו ׳ עת שבתו וקומו ׳ עת קיבתו וכו מנו׳ ואל
תשנא אשר יאהב לאכה ׳ ואל תאהב את אשר ישנא ׳ ואל תחשוף סודותיו ׳ ואל
תבוז תפלותיו ׳ תלונותיו ומשפחותיו ואמר צריכה לעזוב הוקה ומנהגה ׳
תבטל עדיה ׳ ענגוגה ואל תקשה לשאול ממנו ׳ ומתנו לאל אל תשימנו ׳ וכאשר
יתן לה אל תבעט ׳ בין רב למעט ׳ ותאהב מאכלו ומזונו ׳ כפי חפצו ורצונו ׳
בקימתה ושבתה ׳ תשמור עתו ולא עתה קשבת ולא דברנית ׳ מיושבת ולא
מאכנית ׳ שפל דיעה ׳ חכמה עמודיה שבעה ׳ צופיה הליכות ביתה ומעונה ׳
׳ ותורת חסד על לשונה ׳ ואמרו צריכה לקשט עצמה דרך צניעות ׳ כדי שלא
ימצא בה דופי וטינות ׳ ואל תהיה עליו הומיה וסוררת ׳ וביחסה מסתררת ׳ ואל
תראה לו פנים זועפים ׳ ורוח קנאה שואפים ׳ ויגדל בעיניה הודו וגדלו ׳ בקרוב
איש להשתחות לו ׳ וכל מום וכל איבה מלבה תשמיד ׳ ותתפלל בעדו תמיד ׳
וכבבת עינה תברהו ׳ וכל היום תברכהו ׳ והאשה אשר אלה ארחיה ׳ עצמו מ
מספר שבחיה ׳ ועליה אמרו זמרה ׳ רחוק מפנינים מכרה ׳ ועל שלמות גדלה
ומהללה ׳ בטח בה לב בעלה ׳ ועתה אכונן לבי ורעיוני ׳ הפעם אודה את ה׳ ׳
כי רוב המדות אשר דברתי ׳ והמהלל אשר זכרתי ׳ לך הם למקנה ׳ מימי נעורי
ועדנה ׳ כשמוע האשה את דבריו ׳ וטעם מאמריו ׳ ותקם ותחזק במדו ׳ ותשתחוה
לנגדו ׳ ותאמר זהו מאמר חכמי ונבוני ׳ זה השולחן אשר לפני ה׳ ׳ והנה צדקת
כי בתהלך תזכירני ׳ אמצא חן בעיניך אדוני להכירני ׳ ויכל האיש ענייננו ׳
לדבר על שולחנו ׳ ויקומו שניהם בחפזון ׳ אחר המאכ׳ והמזון ׳ ויסר אל העליה
וישכב שם ׳ ויתענגו בכל תאות נפשם ׳ ויהי באשמורת הבוקר ויעור האיש
משכבו ׳ ויפוזו זרועי תנומתו ׳ ויאמר לאשתו קומי אחותי ׳ הכיני שמלתי וכסותי
׳ כי כבר נתכנו רעיוני ׳ עת לעשות לה׳ ועת לכבד ביתך ולערוך מאכלך עורי ׳
בחטי מנית ופנג ושמן צרי ׳ ואחר תשימי לבך למסילה ׳ לעלות אל בית התפילה
׳ ולתת הודאה על טוב חלקינו ׳ ואור כהנינו ׳ כי קדוש היום לאדונינו ׳ ותאמר
האשה בנפש נכאה ׳ אל תזת כי עין ושגיאה ׳ כי לא אצא מביתי ׳ פן אשחית
נחלתי ׳ גאל לך אתה את גאולתי ׳ להתפלל בעדינו ׳ להגדיל מהללינו והודים
כי בנות העיר הזאת ׳ מאד הם עני קשות ועזות ׳

צורת האשה המתחשקת ׳ ועל דודה מתרפקת :



תוסף עוד לפתותו ב
בדבריה ׳ ותחליק עליו
אמריה ׳ ותאמר דע כי
בעלי השם ישמריהו ׳ ויוצרו
מבטן יעזריהו ׳ הוא בעל
תשוב ׳ ונפש כבבד ׳ וחשוב ׳
ונקי בכל ענייניו ׳ ועכשת
בו הכרת פניו ׳ כי לא כ
נסתכל בהוד יופיו להשלים
את כשיו ׳ והוא הגדול בכי
מתיבת ׳ מקדימי ומחשיכי
כי כנישת ׳ ושעה אחריהם
מתאחר ׳ ובבקר לפני שחר
׳ מתפלל ומתחנן יותר מ
מחביריו ׳ מברך לפניו ולאחריו ׳ בקשות רבות ׳
ותחנונים ׳ ומרבה רננים ׳ עתה בא אל הבירה ׳ סורה אדוני סורה אלי אל ת
תירא ׳ ויסר אליה אל החדר ׳ בעליית מגדל עדר ׳ ויאכלו וישתו וישמחו ׳
ויעלו העולה ויזבחו ׳ ותאמר שמח בילדותך אל תתעכב ׳ השכם בבקר והתייצב
ועתה בא אלי זולת יופיי אל תחמוד ׳ מהרה חושה אל תעמוד ׳ כי האיש ישכים
לתפילתו ׳ להשלי׳ תחנוניו כמשפטו ודתו ׳ לעשו׳ מעשיהו זר מעשהו נכרי׳ עבודתו׳
חשוקי׳ כמאמרי הסתכל וחשוב ׳ לך ושוב ׳ ויסוב הבחור אל בית אביו כחוקו ׳
ותשאר האשה לבדה בחשקו ׳ ותמהר ותכנס מטעמים ׳ קנמון בושם וסמים ׳
ותכבד ביתה מדבר מלאי עינים ׳ חטובות אטון מצרים ׳ ותערוך כירותיה כפי
חפצה ורצונה ׳ טבחה טבחה מסכה יינה ׳ אף ערכה שולחנה ׳ ויהי ככלות
האיש להתפלל תפילתו כדתו ׳ ויפן ויבא בית מנוחתו ׳ וימצא רפידתו ערוכה
ושמורה ׳ מטה שולחן כסאו ומנורה ׳ ויאמר לאשתו ברוכה את בפה כל עם ולשון
׳ הטבת חסדך האחרו׳ מן הראשון ׳ וימהר וישב במסיבו ׳ ויאכל וישת וייטב לבו
׳ ויהי כאשר כלה לאכל פיתו ׳ ותאמר לו הענוגה אשתו ׳ הואיל ושבענו מטוב
הארץ ותפארת׳ לימא לן מר מילי דאגדתא׳ ויחל האיש לדבר ׳ ובריחי אמונתו

לשבר

ולא הכיר בפעליה' כי לא הביט אליה' ותחשק האשה בחור אח' מבני העיר' אדמוני
יפה תואר רך בשנים וצעיר' ותבער בלבה אש תשוקתו' כפלאת אהבתו' מים
רבים לא יכלו לכבות אהבתו' ויהי בימי קציר חטים' ורעיוני האשה אל תאותה
מטים' ותדרך הצניעות נדים ומתמוטטים' במעשה שטים' ויגע ערב חגם ב
בבטחה' החליל והשמחה' ויהיו שמיחים ועליזים' ויפקוד האיש את אשתו בגדי
עזים' ויהי כעלות המנחה' לעת מצא נופש והנחה' וילך האיש לבית התפלה'
במעטה עוז ותהלה' בגילה וצהלה' ויאמר לאשתו הכיני השלחן והמנורה' ואנכי
הולך להתפלל בבכנס ת ההדורה' ותעמוד אשתו להבין בבנים חסר לב ונער'
נוכח פתח השער' והנה הבחור ברכה' עובר בשוק אצל פינה' ויצעד ויבא
לקראתה' ויקרב אל פתח ביתה' ותסגור האשה בעדו' ותתפשיהו בבגדו' ו
ותרא את רוב יופיו וגדלו' העיזה פניה ותאמר לו זבחי שלמים עלי מנעורי היום
שלמתי נדרי' והייתי עצובה על נדרי ולבי המות בחר' לתקים עלי משום בל
תאחר' וכבר הזהירוני חכמי הדורות' להבין ולהורות' ואמרו אחד הנודר ואחד
המעריך' ומלקיים מאמרו האריך' עובר בבל תאחר אם אינו משלים' כיון
שעברו עליו ג' רגלים' ואמר חומר בנדרים משבועות' וכל הלבבות יודעות'
שהנדרים על גב שבועות עולים' ולבטל המצות חלים' ואמרו בעון נדרים אשתו
של אדם מתה' כי היא מצוה צריכה ועל לב חרותה' ועתה אחרי אשר
מחלתי ממך לא אבדה' בוא איתי הבית ונסעדה' ותשבע
מהודיותזין פני' ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה'
ויאמר הבחור היה לדך לון אותי מקל וחומר
כי אני תאב מאד לחבורתך' ופי
פערתי למלקוש ידידותך'
אבל לא ראיתי
שעת
הכושר' באמת ובמישור' ואני מפחד מבעל הבית' אשר קנאתו שמיר ושית'
ותאמר האשה הבינותי הוד מחשבותיך' ונלאתי נשוא על אהבתך' ולב
כענק' חשקך כפ זי הענקי' :

החיוב ימצא כן בג׳ פנים ׳ והם בנמצא חונים ׳ והם הכרח אפשר משולח ׳ ואל
הכל יצלח׳ וההכרח הוא הנמצא תמיד׳ אשר אין עמו פתיל צמיד ׳ לא תם ולא
יתים׳ וידו שלח כחלמיש ׳ איננו חדש ולא ישן ׳ לא ינוס ולא ישן ׳ האפשר הוא
דבר שאיננו נמצא ויתכן להמצא׳ ומן הכח אל הפועל יצא ׳ המשולח הוא דבר
מכוסה בטבע האפשר ׳ ונמצא עתים ויכסר׳ אחר אשר היה אפשר להימצא או
לא׳ ואיפשר להיבטל בעתיד כחו וחילו וההפכים הם הדברים שיש ביניה׳ הרחקה
גמורה ׳ ושני קצוות הסתירה ׳ והם שני מיני הפכים׳ ונתתי לך מהלכים ׳
האחד הוא דבר אשר אין אמצעי בין הפכו למינו ׳ ואין הקרבה בינו לבינו ׳
במשל הזוגים והנפרדים במיניהם ׳ אשר אין אמצעי ביניהם ׳ השני הוא דבר
אשר יש בו אמצעי׳ ושמעי ורעי ׳ כמו הלובן והשחרות ׳ והחמימות והקרירות׳
והאמצעי משניהם הוא מחובר ׳ ותנחתם ונסכיהם כמדובר ׳ ועוד יש חיוב
והפכיו ׳ כלקחים ממדת האדם ומהלכיו החיוב הוא משל בשני אנשים׳ קדש
הקדשים ׳ אשר כוונתם להתייחד בעצה אחת׳ ואמונה אחת׳ משפט אחד וחוקה
אחת ׳ ואיש מהם בחבירו לא יחת׳ והפכיו הם אנשים נפרד ס בעצתם ׳ ב
במידותיהם ואמונתם׳ כי האחד ידין כי הצניעות טוב והעזות רע׳ וזה יתרון
וזה תגרע׳ והשני ידין בהפכו ׳ כי שקר נסכו׳ והנותן יתרון אל התשוב׳ יחייב סכלות
אל המשוב׳ והנותן שלימו״ אל השובב׳ יחייב גריעו״ לבר הלבב׳ ועל זה לא יתייחדו
שניה׳ בטבעם׳ לשני אורחם ורבעם׳ ועתה אנחנו שני הפכים׳ ומדותינו פונות
לשני דרכים ׳ כי אני תמים ובר לבב ׳ ואתה חסר ולבך שובב ׳ אני עניו ונכאה
׳ ואתה עז פנים ומתגאה ׳ אני נשבר ושפל רוח ׳ ואתה גבה עינים וגס רוח׳ ועל
זה נמנעתי משבילך ׳ בל קרוב אליך׳ ויאמר הצפיר אחרי אשר במעל התשובה
תתהלל ׳ וחן ערך עזות תחלל ׳ אולי תלכד כמקרה החסיד ורשתו ׳ אשר לא
עלה פשט הכתוב בדעתו ׳ איש איש כי תשטה אשתו׳ ורוח קנאה בו לא עבר ׳
והנני מודיעך איך היה הדבר ׳ אמרו כי היה באשדוד איש תמים במדותיו׳ וצדיק
היה בדורותיו׳ איש ישמעאל׳ כאתן עם אל׳ ועם קדושים זקן בא באנשים׳ ותהי
לו אשה מיוחסת ותמה׳ יפה כלבנה ברה כחמה׳ ומרוב צדקתו היה כחפר ונכלם
׳ לא נסתכל בהוד יופיה לעולם ׳ ובחוקת אשת חיל מחזיק אותה ׳ והוא לא ראה
את ערותה ׳

אך לי טוב כי אם לדבר עמו תחבולות׳ להתעולל עלילות׳ ובעון בצעו
אקפוץ ואוכיחנו׳ אולי מרדנו אדחינו׳ ואל כל אשר אחפוץ אטינו׳ ויהי
בערב בהתחזק כל נחשל וכל נענה׳ עת האסף המקנה וילך הצפיר אל בית
האיל לדרשו׳ אשר לא נשא לשוא נפשו׳ ויאמר לו אהה אחי למה מנעת ממני
מלונך׳ ואנכי לא חטאתי לך׳ ומה מצאת בי עול אשר הקלותני׳ ולמה רמיתני

צורת הצבי מדבר אל האיל׳ בכח ולא בחיל׳



ויאמר האיל ראיתי בך
פנים׳ אשרים ונחמנים׳
כי אתה עז פנים׳ ועיניך
רמות׳ ולתור אחר תאותך
הומות׳ ועניינים אחרים לא
יכשרו בעיני׳ והם הפכו את
מרעיני׳ ואני שפל רוח ו
נמוכה׳ לב נשבר ונדכה׳
ולא יתחברו לעולם שני
הפכים׳ ישר לבב ואיש
תהכים׳ וכבר פרשו ה
הקדמונים׳ בספריהם ה
הנבונים׳ ואמרו כי החיובים
שני מינים׳ ובדתיהם שונים
׳ האחד חייב שלם במעלתו והאחד אינו שלם כי אם בקריאתו׳ החיוב השלם
במעלתו ויושרו׳ הוא כאשר ימצא האחד ימצא חבירו׳ כמציאות היום ועלות
השמש׳ וזה מזה לא יפרד ולא ימוש׳ או כמציאות האש והעשן יחד׳ זה מזה
לא נכחד׳ החיוב אשר אינו שלם׳ מכל משכיל לא יתעלם׳ והוא כשימצא האחד
בכחו׳ ימצא הזכי בעל כרחו׳ וכשימצא האחד לא יתחייב חבירו להמצא׳ מן
הכח אל הפועל יצא׳ כמו החי והאדם׳ אשר אינם שוים במעמדם׳ כשימצא
האדם נחי בהכרח׳ וכשימצא החי לא יתחייב האדם להשתבח׳ ובמציאות האחד
בהיות השנים נקראים׳ והשנים באחד אינם נמצאים׳

כי התנהג בדרכי התשובה ׳ ונפשו עלובה ׳ ויבחר לנפשו יושר וכשרון ׳ מתלמידי
של אהרן ׳ ונשא לו למשמרו משמיד ושית ׳ עשר כשים פילגשים לשמור הבית ׳
והיה מתנהג עמם בשורה ׳ במדה במשקל ובמשורה ׳ וגם היה צפיר עזים מ
מתגאה וגם רוח ״ כדור נפוח ׳ מרורת פתנים בקרבו ׳ וילך שובב בדרך
לבו ׳ ויהי מתעקש בכל דרכיו ועניניו ׳ והצפיר קרן חזות בין ע
עיניו ׳ ותהיינה לו כשים נשואות ׳ הבריאות והמליאות ׳ ל
למלא תאותו ולהשלים ׳ היה מגוי אכלם כתרנגולים ׳ ויהי היום ויפקדו ביד
רועה אחד שניהם ׳ כשיהם ובניהם ׳ ויקח הרוע׳ את מטיהו ׳ משענתו ושבטיהו ׳
ויתנהל לאטו לרגל החולה הנשבר ׳ וינהג את הצאן אחר המדבר ׳ ויסוב ויעבור
׳ ויעל הר תבור ׳ וימצא שם מרעה שמן וטוב ׳ כגן רטוב ׳ וירבו הימים ׳ באין
פחד ואימים ׳ והעזים והרחלות רועות כתות כתות ׳ ויחתכה בבואן לשתות ׳

צורת הרועה מנהל לאטו ׳ ומעביר הצאן תחת שבטו



ויגדל הצפיר על כשיו ב
באין בושה ׳ ונחת
קשת נחושה ׳ והאיל היה
צנוע ׳ ובכל מדה חמודה
ידוע ׳ וירא עיניין הצפיר
וגאותו ׳ ורשן בטנו ותאותו ׳
וימנע מדבר אליו ׳ לרוע
מעלליו ונליו ׳ ויהי דורש
נפשו דעת כלולה ׳ אל תתחד
במריעי׳ ואל תקנא בעושה
עולה ׳ כל שכן מי שהשבת
כמשבת בחפנו ׳ משחקת
בתבל ארצו ׳ והצפיר בראותו
כי נרחק ממנו ׳ ומנוד
ראשו ישימנו ׳ ויחר עליו אפו ׳ וירב חמתו וזעפו ׳ ויאמר בלבו עתה ידעתי ׳
ומדרכי האיל למדתי ׳ כי במדת התשובה לבו ינהג ׳ וחכמה ודעת והרבה להג ׳
אבחר אלי יתנהג כבי בדרכיו ׳ וילמדו מהלכיו ׳

ואל לבבך בין ובמליצה תהיה במיטב ד עתך נר צא
וראה בני חיות אשר נתנו הוד אל בהמתם ב עלת ע צה
תזכה למעלת חן ושכל טוב כבוד ודעת נפ שך תם צא

ויהי כשמוע המקשה דברי עזות׳ את כל תוקף האגרת הזאת׳ ולא קמה עוד בו רוח׳ אשר תשקוט ותנוח׳ וילך אל חביריו לדרוש׳ ואבל וחפוי ראש ׳ ויבא השני וישב במסיבו׳ לא יחפוץ כסיל בתבונה׳ כי אם בהתגלות לבו וימהר להשיב אל המחבר׳ ויואל לדבר׳ וירם קולו במהללו׳ וישא משלו׳

וצורת המקשה והמחבר זה אל זה ידבר׳ ואמרים יחבר׳



השער השני במהלל התשוב"ה
׳ כל חפצים לא ישוו בה׳
אמר המקשה מי הוא זה ואיזהו׳ המלעיג על השכל ובוזהו׳ והקשה על דברי השובב ועכייכו׳ ויחשב עם קונו׳ הלא התשובה מדה חמודה׳ צור תעודה׳ ׳והאיש השובב׳ וחזק הלבב בתשובתו כל חטא ישפיל׳ ויתרון בכין כל כבון יפיל׳ וכל איש קטן בעיניו יבהיל רעיוניו׳ וישגב עכייניו׳ כי כל איש בעל תשובה חוטא׳ ומתנחם מעונו שוטה׳ והמשכיל לא ינוח׳ משוגע איש הרוח׳ ועתה אל תטה מאמר החכם במליצותיך׳ שמח בחור בילדותיך׳ כי אם תתנהג במד׳ התשובה ותסיר מלבך סכלות ומשובה׳ יקרך כמקרה האיל׳ והוא היה גם בן חיל׳ וכן היה הדבר׳ חלף ועבר׳ אמרו כי בדמשק היה איל אחד שפל רוח׳ מרבה לשוח׳ ׳ ויהיה מתפלל כל היומים׳ כדת וכהלכה הרבה פעמים׳ והיה מתנחם על עונו ׳ ומתאונן על מזונו׳ ומתודה על זדונו׳ ובכל דרכיו היה חסיד ושלם׳ וכוין פתיחין ליה נגד ירושלם

הארון באמצע היכל כקדש ׳ ואבן שתייה לפני הארון ׳למעלה חשובה ולזכרון ,
והיא מכוונת כנגד כסא הכבוד ׳ לשמור ולעבוד ׳ ואמרו לא לן אדם בירושלים
וב׳דו עבירה ׳ מגערת ומאירה ׳ כאשר אמר הנביא ׳ ופירושו הנכון ׳ העם
היושב בה נשוא עון ׳ ויאמן העם מעלת האדמה ׳ ההר הטוב הגבעה הרמה ׳
ויקדו איש לאפיו וישתחו ׳ וישישו וישמחו ׳ ויקומו ויסובו פניהם דרך המדברה ׳
ויהינו לעלות ההרה ׳ויקחו את טפם ואת נשיהם ׳ בנותיהם ובניהם, ויהי בבקר
וישכימו כל חזק וכל עמל׳ ויבאו הר הכרמל׳ ויתקעו שם אהלים ׳ וישובו תחת
הצאלים ׳ ושם היתה לביאה מארץ נכריה ׳ רודפת הבהמות והחיות׳ במדברות
ובציות׳ ולעשות בהם כפי תאותה איכה תמעטת׳ מעשה אשה זונה שלטת׳
כשמוע החית׳ כי בא האריה אל ההר ׳ לשאוג ולכהור מיהר ׳ ויאמרו זה ינחמינו
ממכאוב׳נו ׳ ממעשינו ומעצבון לבבינו ׳ וישלחו אליו מלאכים לאמר ׳ כרתה
ברית אתנו לשמור ׳ ונעבדך בנפש חפצה בלי תואנה ושמצה ׳ ומיד כל מב
מבקשי רעתינו ׳ אסוף את חרפתינו ׳ ויאמר להם באתי ללמד חכמה ״ כהולך
בדרך תמימה ׳ ואיני חפץ להכביד עולכם׳ לבד אשר ייטב בעיני כולכם, ׳ ואני
אבא לפניכם לחרב ׳ בבקר ובערב ׳ ויאמרו כיתן לאדוני דבר יום ביומו ׳
לאכל שולחנו וטעמו״ שור שה כבשים ושה עזים ׳ בלבבות עליונים ויעשו עמו
תנאים קיימים ועומדים ׳ וכתוב בספר והעד עדים ׳, ויקבל אותו כל עשיר וכל׳
חלך ׳לאדון ולמלך ׳ צורת האריה והחיות כורתים ״ברית׳ יחד כולם על נהל ברית



ויהי כשמוע הלביאה ׳
ותגס אל ארץ נשייה׳וישאר
האריה וביתו שמח ורב של״
עד בלי ירח ׳ וכל שרין וע
ועבדין שקטי״ ונחי׳ אוכלי
שותים ושמחים ׳ וכל היום
אל בית הצבי מע יכיס
ומשכימים ׳ לבקש דבר ה׳
רודפי״ והומים׳ויכלו שנתם
בטוב ויתיהם בנעימים ׳
ועל זה אמר המשורר ׳
להעיר לב נרדם ולעורר :

ועתה הבה לנו עצה' דבר מקובל ונרצה' ונשמור דברי פיך ומוצא' שפתיך לא
יפול דבר ארצה' ויאמר שמעו נא קציני' האזינו קולי נבוני' לכו ונעלה אל
הרים ונבואה עד עיר היונה' מקוטרת מור ולבונה' הר המור גבעת הלבונה
' ושם תמצאו מרגוע' ואכלתם אכול ושבוע' ותגדלו מגרה ומקטוב' שמעו
אלי ואכלו טוב' ויאמר הגד לנו טוב הארץ העליזה'. השמינה היא אם רזה'
ומה מעלת יושביה וגריה' זקני' ה ונעריה .'

צורת הארי שואל הצבי מעלת הארץ וערכה' והצבי משיבו בעניין וכהלכה'



ויאמר קבלה היא בידינו
מאבותינו' וכך
אמרו רבותינו' הדר בארץ
ישרא' דומה כמי שיש לו אלה
בחבלו' והדר בחוצה לארץ
דומה כמי שאין לו' וכל "ת
משכיל מעיד על מאמר זה
ומסכים' אוירא דארץ ישרא'
מחכים' ואמרו לעולם ידור
אדם בארץ ישראל אפילו
ברוב גוים בערים' ואל
ידור בחוצה לארץ ואפילו
בעיר שרובה ישרא' ישרים'
ואמר להתהלל בקדושתה ו
ולהשתבח' כל הקבור בארץ ישר"א כאילו קבור תחת המזבח' ושאלו אל החכמים
הקדמונים' נוי צדיק שומר אמונים' היתחייב לילך בחוצה לארץ למצות יבום'
ועל דרך התימה השיבום' ואמרו אחיו של זה כשא גויה' ברוך המקום אשר הרגו
בנדייה' ואמר כל המהלך ד' אמות בא"י מובטח לו שהוא בן עולם הבא' יחיה
ויזכה בלי שמן ודבה' ועל זה תקנו רבותינו' לומר ביום מנוחתינו' מעיין כונת
לבבנו ומאוויינו' רחם על ציון כי היא בית חיינו' ואמרו דבר ברור להודיע'
מציון מכלל יופי ה' הופיע' ואמרו דבר אשר לכל משכיל לא נעלם' א"י יושבת' ב
באמצעית של עולם' וירושלים באמצע א"י והיא הנקראת הרא' ובית המקדש
באמצע ירושלים' במחולת המחנים' ההיכל באמצע בית המקדש' והא רון

צורת הדוב כורת ראש השועל ' במעלו אשר מעל '



ויהי בעת האוכל ויעשו את
מכלכלת השועל מטעמים' עם
כל ראשי בשמים ' ויצקו
לאנשים לאכול ' כלאו כלכל
' ויקראו אל הצבי וכל אחד
צועק ו מהים ' מות בכיר
איש האלהי' ויבו הצבי להקדי
' כותח הבבלי ושכר המדים
' ויפלא את ם ר הכזיד ואל
הבשר ' ויהלום כחו ויקשר '
ויתן להם לאטו כי כזקו טרע
' ולא היה דבר רע ' ויקחו
מן הבשר ויטמירו ' ויאכל
ויתירו ' ויתנבגו בטו מאכל ני"
ראשי בשמים מר ואהלים ויאכלו כל מיני מעדנים ' יין הרקח עסיס רמונים ❧

צרות האריה זרעז מתענגים אוכלים ותותים וזוננים



בלילה ההוא נדדה שנת
המלך ותגומתו ' ויאמ' להבי'
את הצבי עמתו ' המחזיק
בבריתו ' ויאמר לו אחרי א
אשר בכשיותים כפל חבלך '
וייטב אלהים מהללך וגורלך '
וכל רז לא אכנס לך 'הודיעני
מה אעשה ' ולא תחשוך ע
עצתך ולא תכסה ' כי לחם
אולת ליכנו וילך הלוך וחסר
מאכלינו ' וימעט מזונינו
ומחייתינו ' ולא נשאר בלת
אם גוייתינו ' ועת

וכבר התורה הזהירה על ידי נביא אמת: על פי שנים או שלשה עדים יומת המת׳
ואמרו הוגי תורת השם החביב׳ מלמדין עליו זכות ולא חובה׳ אבל אדוני חייה
לאורך ימים׳ הולך בדרך תמים: יתחברו שני ידידים: להיות עליו מעידי׳ כביר
בעליה׳ ויארבו לו בבדיה׳ וישמעו באמרו התחבולה׳ אשר בקש להתעולל ע
עלילה׳ ופרשו השמלה׳ וייטב בעיני האריה דבורו׳ ויאמר לקיים מאמרו׳
וישלח עמו את הכפיר ואת הנמר׳ להיות מחשבו גומר׳ ויתחבאו שניהם בבית
קורתו׳ ובחדר הורתו׳

צורת הזאב יושב בביתו כסדר: והטמין לו שני עדים אחורי הגדר:
והשועל בא לדבר עם הזאב בתוך החדר:



ויהי בנשף ויבא השוע׳
תאב׳ להשלי׳ עצתו
בית הזאב׳ ויכבד אזנו
ועיניו השע׳ עונותיו
ילכדונו את הרשע׳ וידבר
דברים אשר לא כן׳ לטבוח
טבח והכן׳ ויסירו העדים
את המסך׳ ויראו את רוע
עצתו אשר נסך׳ ויאמרו לו
דמך בראשך׳ יעצת בושת
לנפשך׳ ויתפשו בו ויחבשוהו
אל בית האריה הביאוהו׳
מעידו בפניו עדות ברורה׳
פי דבר סרה׳ וישבע חי ה׳
אשר פדה את נפשי׳ והרי ראשי׳ למחר יומת השועל הסכל׳ והיית נבלתו למאכ
׳ ידונוהו לפני הארי׳ באף וחרי ויחייבוהו למיתה כנפתל ועיקש ומחשבתו
מיתה לו למוקש׳ ויהי ממחרת ויאמר אל הדוב פגע בו והמיתהו׳ עמוד נא
עליו ומותתהו׳ ויאמר השועל אהה צדקו דברי הנביא ומשליו׳ לא יועיל רשע
לבעליו׳ והנני נלכד ברשעי ומעלי׳ דוב אורב הוא לי׳ ויקם הדוב פקידו׳ והחרב
שלופה בידו׳ ויכרות ראש השועל בחטאתו׳ ונתגל צחנתו׳ ונבלתו אל שולחן
הארי נמסכה׳ וחמת המלך שככה׳

ואמר השועל התייעץ בחברתך אשר בחרת׳ ראה חיים עם האשה אשר האמרת
י ואני אשוב לדעת דעתכם הכלולה׳ באישון לילה ואפילה ׳ ויהי הם מדברים
׳בריהם ועניניהם ׳והנה הדוב עובר לפניהם ׳ויאמר שלום לכם אחי ונאמני
ד ויאמרו לו יברכך ה׳׳

צורת הזאב והשועל שניהם ׳׳ והדוב עובר לפניהם



ויעבור הדוב וילך ׳ בית
המלך ׳׳ ויאמר לו מאין
תבא אזרחי ׳ השלום אתה
אחי ׳ ויאמר משוט הארץ ו
ומהתהלך בה ׳ לארכה
ולרחבה ׳ ויאמר שמעת
חידושים ׳ בעניניי האנשי׳׳
ויאמר לא שמעתי חידוש
ולא עניין ׳ לא ראיתי ה
הריסה ולא בניין ׳׳ אמנם
ראיתי את השועל עם הזאב
׳ ירא ונואב ׳ וסוד היו מ
מתחיקים ׳׳ ובדבר שקר
מתעסקין ׳ והתבוננתי
לשמוע דבריהם ׳ ולא הבינותי לאחד מהם ׳ וירא הארי מאד ויחר לו ׳ ויגדל
צירו וחבלו ׳ ויאמר עלי מתלחשים ׳ והרעה מחשים ׳ וישלח בעד הזאב לבא ׳ ל
לדעת מחשבו ׳ ויבא במרוצה ׳ ויקוד ארצה ׳ וישתחו לפניו ׳ ויעמוד לנגד עיניו
׳ ויאמר לו הארי הנני משביעך בשם היודע תעלומות כרמזות ׳ אשר עשה לנו
את הנפש הזאת ׳ שתודיעני מה היה דברך עם השועל ׳אם במרד אם במעל ׳
ואם דבר עם לבבו בליעל ׳ ויאמר הזאב אמנה השבועה שבזה לב מחשבותי׳׳
׳ ונכחתה קם נכחושה זרועותי ׳ והאמת אגיד וחי יחידתי ׳ לא אשקר באמונתי
׳כזה וכזה דבר אלי הסכל ׳ להבין לך מסם המות מאכל ׳ ואני השבתיהו הליל
מה׳ לשלוח יד במאור עיני ׳ ויאמר כאמן אתה במאמרך ׳ נכון וקיים במוסרך
׳ אך השועל העובר ׳ על ריב לא לו מתעבר ׳ חי השם כי בנפשו דבר ׳ ויאמר
הזאב חלילה לך השופט כל הארץ ׳ לעשות בלא משפט כלה ונחרץ ׳ איך יהיה
אדם נכחד על פי עד אחד :

וישמח הכלב ויאמר



אודה שמך צור מעוני׳
׳ כי נקמתה נקמת לבי
ועיני ׳ כן יאבדו כל
אויביך ה׳ ׳ זה משפט כל
הולל וסכל׳ השומע לקול
מלשני בסתר ורכל ׳הקרב
באין תבונה לכל מעבר׳
פתי יאמין לכל דבר ׳
נשאתי אליך זה הדמיון ׳
פרא ועליון למע׳ הודיעך
כי השועל סכל והולל ׳
סובא וזולל ׳ורשע על כל
אבין פרוצה ומזורה ׳ על
אכס העיז והורה ׳ מגלה פנים בתורה ׳ ואם אמנם קבלתי סכלותו ׳ ושמעתי
קול רכילותו ׳ אז תדבקני הרעה ומתי ׳ כי עתה גם אותך הרגתי ׳ ואמנם ידענו
כי צדק גדול החכמים באמרו במיטב שירים כפלאים ורמים ׳ אחזו לנו
שועלים קטנים מחבלים כרמים ׳ ועל זה ארחיקהו מגבולי ׳ ולא יבא עוד אל
אהלי ׳ פן אלכד בחרמיו ׳ ואנקש באשמיו ׳ ויגרש את השועל וישכון מקדש לבי׳
הארי ׳ חולה ונכאה ׳ וילך אל הזאב ׳ ומי תחבולות מלבו שואב ׳ ויאמר דבר
סתר לי אליך ׳ לגודל כבוד ומהללך ׳ וירא כי אין איש ׳ ויאמר דבר כי אין מחפיר
ומביאיש ׳ ויאמר אתה ידעת את הארייה הלזה ׳ פתי ונבזה ׳ מכבד למי שאינו
ראוי ׳ והנכבד אצלו איננו מצוי ׳ וראש לו חפני ׳ ואתה אחרי אשר אתה מאוכלי
שולחנו דל ורזה ׳ ועומד על כנו כבזה ׳ הככי מכין לך סמים ׳ מסם המות מ
מטעמים ׳ ותתן לו ויאכל ׳ בעת המאכל ׳ וילכד בשחיתות המות וחרמו ׳
משחיתה עץ בלחמו ׳ ואתה תמלוך במקומו ׳ והממלכה בנדיבותך תרויח ותקנ׳
׳ ואנכי אהיה לך למשנה ׳ ויאמר הזאב חלילה לי משפע ׳ להתעולל עלילות ברשע
׳ פן תהיה זאת לי לפוקה ׳ ותשים בנפשי מועקה ׳

ג א ׳

עוד יש לנו סגולות · על טבע הח׳ות מעולות · והם מבחן הבוחנים · ומאמר
הקדמונים · באמרם אם יתנו תנוך הכלב על אדם שיש לו קדחת · ימצא לו
למחלתו רפואה ונחת · ואמרו אם יתלו משער הכלב שחור על אדם שיש בו רוח
רעה · יוכל מחלתו לפי שעה · ואמרו אם יחתוך האיש לשון כלב ביד ימינו ·
לא יחר׳ץ כלב לשונו · ואמרו אם יתלו לשון הכלב על בעל הירקון · יתרפא מ
מחליו מיד יתקון · ואמרו יציאת הכלב וגללו · יועיל לכפיחת הגרון ונידו וחילו׳
ואמרו חלב כלבתא מראשית הריונה · ותחילת כשיונה · אם ירחצו בו את השיער
יעבירנו מן הכתחים · כשער הגלחים · והשותה ממנו לא יזיק לו כל סם · ומשקה
כל רוקח וכש ז · מלבד אלה יש לנו תועלות ומעלות גדולות · כי כל אחד כפי
מחשבו · הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו · ועתה אחותי שמעי בקול
תחנוניי · לכו ונלכה באור ה׳ ונמצא לעמל נפשינו פדיום · לרוח היום · ותאמן ה
הפרה אל דבריו · ותקם ותלך אחריו · ויצאו מן הבית והדלת סגרו · ואל דרך
הגנים עברו · ויגיעו אל יד הנהר הגדול ואל תוצאותיו · והנה הוא מלא על כל
גדותיו ותפחד הפרה מן העב טיט · כי נגרשו מימיו רפש וטיט · ויאמר לה הכלב
גושי הלום · ועברי בשלום · ועבלות נפשך הסירי · אל תבהלי מי כי לא תחפירי ·
ותאמר ואיך אעבור ונפשי מיללת · כי המים רעים והארץ משכלת · וימהר הכלב
לעבור נפשו לנחות · כאשר ישחה השוחה לשחות · וילך בשדה וילקט עשבי וציצים ·
מבחר העצים · ויקחם ויעבירם הנחל אל הפרה העלובה · ותאכל מהם ויטב
לבה · ותאמר עתה ידעתי תוקף אהבתך · וחסידות לבבך וחמלתך · מי יתן
ושבעתי מאלו העשבים · מתוקים ונחשבים · ויאמר הראית כי עברתי בלי תלא׳
ועוני · מהרי ועשי כמוני · ואני אעבור לפניך לחזק נפשך ולסעדה · להכין
אותה ולסעדה · ותשבעי מעשב השדה וציצה · בסתר קנה וביצה · ותחל הפרה
לעבור · והמים החלו לגבור · ותטבע בטיט ותבכע · והכלב מעזרתה נמנע ·
ותזעק ותאמר אחי הכלב הנה טבעתי בטיט ורפש · הושיעני אלהים כי באו מים
עד נפש · ויאמר לה הכלב מה תצעקי אלי קומי ועבורי · אל תשחיתי נפשך ואל
תגבורי · ותתהפך ותעבור אל עיניה · ותפול על פניה · ולא יכלה עוד ראשה
להרים · ובאו בה המים המאררים למרים · ותצנח בארץ ותכשל · ותמת שם על
השל · והכלב לפניה מיהר · ויעבור את הנהר · וירא את הפרה האנוסה · בצאת נפשה

נישמת

וכבר הודיעונו הרופאים הקדמונים׳ אשר כל דבר בוחנים ׳ כי הבורא ית׳ ברא
האצטומכא משני עורים כפולים ודבקים ׳ בריאים וחזקים ׳ ושם בה שני חבורים
לפי הצורך ׳ האחד סובב ברוחב והשני באורך ׳ ושמן הגידים בשרם ׳ להעיד
על הבישול בחדרים ׳ וסוף המשש כתן בה ׳ מתחזק ומדבק בקרבה ׳ והמשש
מתדמה אל העור השני אשר בתוכה ׳ ואל החבור הסובב לארכה ׳ כדי שתעזור
בו למשוך המזונות׳ אשר בבטנה חונות׳ והמשש כדי שתעזור על פעליה ׳ מתדמה
מכל צד אליה ׳ כי הפנימי שלו כמו הגידים והחצון כמו הבשר ׳ כדי שלא יחלים
כחו ולא יחסר ׳ וכאשר יצטרך המזון לרדת אליה ׳ תשוב כדמות אבטיח עגולה
משביליה ׳ דבקים בה שני צוארים׳ למעלה עודים האחד והוא המשש למעלה
יושב ׳ והשני למטה כשער יחשב ׳ ובעת תמשוך המאכל אל תוכה ׳ תשמור השער
הזה מהלכה ׳ ויתקבץ במהרה והשער יסתום ׳ ובעד המאכל יחתום ׳ עד אשר
יתבשל המאכל ויחסר ׳ ויתנה הבשר ׳ ואחר כך יפתח השער הזה מהלכו ׳ ויפן
כה וכה ׳ והכחות הארבע כשרים ׳ בכל פועל האברים ׳ אמנם באצטומכא הם
יחד נודעים׳ ואליה נשמעים׳ ואלו הם הנודעים המושך והמעכל והמחזיק
והדוחה בכל מותר וכל מזיק ׳ וארבע מכלה מאלו הכחות׳ בהתהפך הליחות׳
כי המושך בכח החום והיובש יפעל ׳ וברבות הקור והלחות ימעל׳ ויתחלש
האיצטומכא ממשך ׳ ואור משיכתה יחשך ׳ והמחזיק יפעל ביובש והקור ׳ והם
לפעולתו שורש ומקור ׳ וכאשר יתחזק המאכל החם ולח ׳ יהיה כתנגב ונלאה
ויתחלש האצטומכה מהחזיק ׳ כי נכנס בקרבה דבר מזיק ׳ והמעכל יפעל׳ בכח
ההכנו וחומו ׳ ויתחזק טבעו ועצמו ׳ ובהרבות מאכל קר ויבש ׳ לא יהיה חובש׳
ויתחלש האצטומכא מהתעכל ׳ כל דבר אשר יאכל ׳ ולכח הדוחה ישר וטוב ׳ כל
מאכל קר ורטוב ׳ ובהרבות היובש והחום במאכלו ׳ יחסר כחו וחילו ׳ ויתחלש
האצטומכא מדחי ׳ ויארע לו מאום וסחי ׳ כל אלה החלאים ׳ מרוב מאכל באים
על שכן האוכל בלא סדר׳ ולא שם למאכלו גדר ׳ וכבר הורה החכם הקדמון ׳ על
ברמון ׳ באמרו כי החלאים אשר רבו וגדלו ׳ שבעים בלחם נשברו ׳ ורעבים
חדלו ׳ ועל זה הכלבים לא ידעו שבעה ׳ כן נפל ברעה   וכבר צוו החכמים
בשמירת הגוף וטהרתו ׳ במאכלו ושתייתו ׳ פן יתחזק החולי על נפשו להשחיתה
וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ׳

ותאמר הפרה ואיך אעלה
עמך ' ואנכי מפחדת
מעצמך ' אולי אתה יועץ
לפי דרכך ותוליכני
בדרך אפילתך וחשכך '
והנני רואה כל בעלי
הבריותך אחיך אנשי
גאולתך ' מרבים תלאות
ומקרים ' חדשים לבקרים
והם סובבים אותם '
להכותם ולהלאותם ' ואמר
החכם מחכמי הדורות '
באמרותיו היקרות ' המגדל
כלב בתוך ביתו ' שמונע



חסד מאתו ' ויאמר הכלב עתה ידעתי גודל סכלותך ' מה אמולה לבתך ' הלא
ידעתם כי הכלבים נפרדים ' נמבזים ונכבדים ' מהם גדולים מהם דקים ' מהם
חלשים מהם חזקים ' מהם עזי הפנים מהם בייטנים ' מהם גזלנים מהם
בטלנים ' מהם שלימים מהם חסרים : מהם גומלים חסד וישרים ' יש מהם
מיוסרים ' ואני מהזרע הנבחר : אשר ה' בחרו וזקני היה במצרים ' בעת הגאולה '
לשם ולתהילה ' ועשה חסד עם בני ישרא' ' בעבור מלאך הנג' ' ועל זקיני נאמר
מהלל חטוב ונשמר ' בעשותו מאמר קונו ' ולכל בני ישרא' לא יחרץ כלב לשונו :
על כן זכה להעבד בגללו עורות ' לספרי תורות ' ובעת כל הבריות חרדו וראו
ויש ראו ויתמהו ' עמד רגליו ביום ההוא ' ונתן לו מכה יפה ' כאשר נתן לכהן
חזה התנופה ' בשר בשדה טריפה ' ותאמר הפרה איך תתפאר ותתהלל ' ואמרי
פיך תחלל ' הלא הנביא שת מעלתך גרועה ' באמרו דרך כלל נבואה ידועה '
והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה ' ויאמר לה הכלב אם קרית לא שנית מלולך '
ואם שנית לא פירשו לך ' הלא הכתב מעיד על מעלת חוקינו ' ומתנת חלקנו '
ונתן סמך לחכמתינו ' וראיה לצדקתינו ' כי החכם צריך לשמור גופו מתחלה
פן יעשה לנפשו כלה ' וימנע במחלתו ואונו ' מעבודת קונו ' ואין לך שמירה
מעולה ' ומעלה גדולה ' לבריאים ולחולים ' כשמירת המאכלים ' ואמר החכם
בל ילכד איש במוקשו ' שומר פיו ולשונו שומר מצרה נפשו ' וכפר

ותהי לו לעבודת האדמה ׳ פרה אחד ומה תמימה ׳ ויהי לו כלב אחד איש חיל ׳
שומר מה מליל ׳ ותהי לו הפרה חורש׳ והארץ לפניו כובשת ׃ והכלב שומר לפניו
את הכלים ׳ צועק ואין מכלים ׳ ויבא הזקן לעת ערב אל אהלו׳ וראה טוב בכל
עמלו ׳ ויעש לפרתו מיני מאכל ׳ ויצבט לה קלי ותאכ׳ ותגש לו אשתו מטעמי׳
פי להתאפק לא יכול ׳ וישב אל הלחם לאכול ׳ ויהי בבקר ותברה את פריתה
קמח וכרשינים עד למותר ׳ ותאכל ותשבע ותותר ׳ ויאכל גם הוא ובני ביתו ׳
ומהר ללכת לעבודתו ׳ ובכל זה אל הכלב לא שעינו ׳ ולא הכין דבר למזונו ׳
ותאמר לו אשתו למה תבזה ׳ את הכלב המתהזה ׳ ולא הכינות דבר למחייתו ׳
ולכלכל את שיבתו ׳ ואל הפרה הרבית מאכל ועונג והנחה ׳ לה הגדלת השמחה
׳ והכלב איש תמים ׳ שומר לראשך כל הימים ׳ ויען האיש וידבר אתה קשות ׳
די לו לכלב בעצמות היבשות ׳ כי הפרה צריכה מחיה׳ אכילה שתיה לויה ׳ כי
היא מאוני נפשי חבלי וגורלי ׳ היא חלקי מכל עמלי ׳ ולבי מקפיד לא יהיה׳ אם
ימות הכלב או יחיה ׳ וישמע הכלב את דברי אדוניו ׳ ויחר לו מאד ויפלו פניו ׳
שם לבו אל דרך תשובות ׳ לחשוב מחשבות ׳ ויאמר אין לי טוב כי אם לראות
הפרה הסכלה ׳ כי אשה דעתה קלה ׳ ואולי לבדי אשאר ׳ כחתן יכהן פאר ׳
יקריבני אדוני אל שולחנו ׳ ויתן לי ממזונו ׳ ואולי כפי חשקי ׳ יטריפני לחם חוקי
׳ ויחשב להאליכה בגיא צלמות ׳ ואזל באתרא חבר מות ׳ ויהי היום יום מנוחה
׳ יום מנוחת הנפש ועינוי הגויה ׳ שבת ויום הכיפורים היה ׳ וילך הזקן לבית
פיתאל ׳ כבא כל ישראל ׳ להתענות ולהתפלל לפני קונם ׳ והתודות את עונם
׳ ותשאר הפרה לבדה ׳ והכלב עומד לצדה ׳ ויחשוב דברו הנעלם ׳ ויאמר לה
חברתי בואי ונשוט בעולם ׳ ונדד בגנים ונלקוט בשושנים ולרעות בעשבים ׳
׳ ונתעלס באהבים ׳ ונרוץ כצבאים ׳ ותבאי בעדי עדיים ׳ ונתעדן בין הענבים
׳ ובין הבריכה כהיה רונתי ׳ ואל יבהלוך יראת שמיר ושית ׳ כי אין איש מאנשי
הבית שם בבית ׳ ותאמר הם מדברי הבל ׳ הלא אנכי קשורה בחבל ׳ וימהר
לכרות בשיניו החבל אשר על בשרה ׳ ולהסיר העול מעל צוארה ׳

צורת הכלב מדבר אל הפרה וארוזו להברה

ואשב על כסאו צבי נכבד על מצפה הזמן ׳ דר׳ עם אל ועם אהיו נאמן ׃ ועתה
אברך את ה׳ אשר גדלני ׃ ומן התועים הבדילני ׃ ונתן בלבי יראתו ׳ ונטע בי
חיי עולם ותורתו ׳ למען לא אבוש ולא אכלם ׳ ולעבדו בלבב שלם ואזכה
ואחיה באהבה וחיבה ׃ לחיי העולם הבא ׳ ויהי כשמוע האריה מהללו ׳ ויאמר
לכל שרי חילו ׳ וישתחוו ויאמרו לו גמלו אתו חסד ככל אות נפשו ׳ וישימו
הכניף הטה ר׳ על ראשו ׳ ויתנו לו איש קשיטה אחת ואיש נזם אחד ׳ ויאהבוהו
בלי כחד ׳ וירא הצבי כי באהבתו בטחו ׳ ואורח חיים ארחו ׳ ויפול על פניו
ארצה וישתחו ׳ וישק לו הארי ויאמר יאות לך העדיים הנכבדים ׳ תפאר׳ הכעסי׳
והצמידים ׳ והסדינין והצניפים והרדידים ׳

צורת הצבי הנאהב ׳ המעדי עדי זהב



ויהי כראות השועל מעלת
הצבי וכבודו ׳ ומהללו והודו ׳
אשר לא השיג שועל מעודו
׃ ולא הועילו תחבולותיו ׳
להודיע בעמים עלילותיו ׳
ויאמר בלבו עתה אספה ׃
לא אוכל להרפא ׳ ויפול
לפני ארצה וישתחו לנגדו ׳
ויאמר מה אדוני מדבר
אל עבדו ׃ ויאמר לו צא
צא איש הדמי׳ ואיש הבליעל
אם במרד אם במעל ׃
הולך רכיל מגלה סוד ׃
הורס כל בנין וכל יסוד ׳
מהפך לב חסיד ומתעהו ׳ מלשני בסתר רעיהו ׳ והנפש השומעת לקול סכלותך
תאמן אל רכילותך ׳ יקרהו כמקרה הפרה הסכלה ׳ ושמעה קול אלה ׳ ויאמר
לו הצבי הנכר׳ אדוני איכה היה הדבר ׳ ויאמר היה זקן אחד בארץ תימן עם ח
חטה ומשורה כמתן

ובעלי לשון הרע ועדלתם מושכים ׳ ואנשי מרמה דמם שופכים ׳ והפרנס המטיל
אימה על הציבור שלא לשם שמים כירבעם והבירין ׳ והמושכים אחריו ׳ והם
המפקידים הקצבים ומוכרי החלבים ׳ ואוהבי אשישי ענבים ׳ ובעת ישחטו
הטבחים את האשם ׳ יצטרך הקצב לדרשם ׳ ועם ה׳ יפול שם ׳ באמרם לפני
הדיין זה המנה ׳ ופלוני חבירו כזה כמנה ׳ ושוקלין לו משופרי שופרי מנה ׳ וכלם
אם מתו בלא תשובה ותשועה ׳ וינו אל דרך הגרועה ׳ אוי לנפשם כי גמלו להם
הרעה ׳ ומלבד אלה היסורים ודינים בכל עבר ׳ הוה על הוה שבר על שבר ׳
בהינם ועלוקה ובאר שחת ׳ וכדון בבואה רותחת ׳ זה חלק אדם רשע ׳ ואזניו
הכבד ועיניו השע ׳ ועל זה הנביא מתנבא ׳ ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים
כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה ׳ וירא האריה כי טוב פתר ׳ ובחשך
לרשעים בתים חתר ׳ ותהי סברתו כמסכה ׳ כדתו וכהלכה ׳ וילך בכל ענייניו ׳
קו לקו צו לצו ׳ ויאמר אשרי ילוד אשה שזה יצא מחלציו ׳ ויאמר לו אחרי אשר
החכמה לבוש מעטך ׃ והצדק אזור מתניך ׳ והאמונה שבתך ומשענתך ושבטך ׳
השמיעני את אביך הנודע ׳ מה שמו ומה שם בנו כי תדע ׳ ויאמר אבי היה
נבון לחשים ׳ יועץ וחכם חרשים ׳ ואמנם על דרך הפלגה ׳ כי לא מדרגה ׳ היה
שמו כחבר ׳ באחד הנביאים אשר במדבר ׳ וכאשר תרפנו ׳ ועל הראש תשפנו ׃
תמצא כי נחלת צבי חמדת אריאל יצב גבולות עמים למספר בני ישראל
ועל רוב עבודתו במעלת קונו ׳ ועזוז נפלאות גאונו יעץ החכם להראות בדרכיו ׳
וללכת במהלכיו וכתב מליצות ומשלים דומה לך דודי לצבי או לעופר
האילים ׳ ודימה כביאי אומה נקיה ׳ לשני עפרים תאומי צביה ׳ ועל זאת היה
אבי מיוחס אל הנביאים ׳ במעשיו הנפלאים ויבדל משאר נבאים ׳ הנה
הוא נשאר מיתר הרפאים ׃ אשר לא התודע לרשות בעודו ׳ ולא נתן לאחרים
אדנו ׳ כי כל ימיו למד חכמה ׳ ואסף כל מדה חשובה ורמה ׳ והיה לו בכל מליצה
משלים ׳ החותמות והפתילים ׳ וביום מולדתי העמידני על רגלי ׳ ויורני ויאמר
לי ׳ בטרם אצרך מבטן ידעתיך ׳ בטרם תצא מבטן הקדשתיך ׳ ושמן ששון
משחתיך ׳ ונביא אל המליצה נתתיך ׳ וקראתי את שמך בעדת אריאל ׳ הצבי
ישראל ׳ למען תשיב אל גבולות החכמה ׳ ותהיה אל הבין מגדל וחומה ׳ ואל
היוסר ואל העם אח וקרוב ׳ וידגו לרוב ׳ מכל בית אבי למדני משל וחידות ׳
ואלה העדות ׳ מקרא משנה ואגדות ׳ ויגוע ויאסף אל עמיו ׳ ואל אנשי שלומיו ׳
ויקבר בשיבה טובה ׳ ומעלה חשובה ׳ והנה קמתי תחת אבי במקדש ה׳ כהן ונביא



ואל הצבי לבאר ענש
הרשע וסכלו ׳ ויוסף עוד
את משלו׳ ויאמר בהיות
הנפש בטבע הגופות
טבועה ׳ ומכל חכמה
ושכל גדועה׳ ואזלה לכבו׳
קונה ׳ לרצונה ושלא
לרצונה ׳ היתה לזונה ׳
ותטמא בטומאת המדות׳
ותענוגות בני אדם שדה
ושידות׳ והגאוה והסכלות
הרענה׳ ופריץ חיות יעלנה׳
ואיש אחר ישכבנה ׳ ואל
החכמה לא נתנה קץ
וקצבה׳ ואל החכם לא ר
רחצה לקרבה ׳ ועל התלמוד הרבתה שמן ודבה ׳ ותבז לה בלבה ׳ ותט מדרכי
המצות הסלולות׳ ותלך אל ארץ לא נתנבו עלילות ׳ מדרכי עקלקלות׳ ותשלך
אחרי גוה התורה והמצוה ׳ ולנפש אשר אלה מדותיה ׳ עצמו מספר תלאותיה ׳
ובעת תצא מן הגוייה ׳ תלך אל ארץ נשיה׳ ארץ טמאה ארץ מאירה ׳ אל ארץ
גזירה ׳ עברה זעם וצרה ׳ ארץ חושך וצלמות ׳ יגון ומשברי מות ׳ ארץ עיפה כ
כמו אופל׳ חשך ענן וערפל׳ ארץ אשר אין בה אדם נחתים ׳ דרך ארץ פלשתי׳
ארץ התועים ׳ דרך רשעים ׳ ועדת מריעים ׳ ארץ קוסמים ומעוננים ׳ אשר רע
בעיני השם מתאוננים ארץ מכשפים ׳ ארץ כשפים׳ ארץ נחלי רתמים ורשפים׳
און ותרפים ׳ ארץ המורדים ׳ עמק השדים ׳ אור כשדים׳ ארץ כלה ארץ שאייה ׳
ארץ ציה שאול תחתיה ׳ רשפיה רשפי אש שלהבתיה ׳ ובכל זאת לא תכלה ׳ אך
תדאב ותחלה ׳ זאת מדת הרשעים ׳ על זדונות ופשעים ׳ וזה הגמול אשר נפשם
גמלתם ׳ היה יהיו כקש אשר אש אכלתם ׳ ולהט אותם יום הבא ׳ לא יצילו
נפשם מיד להבה ׳ ואין להם חלק לעולם הבא ׳ ואילו הם המינים והאפיקורסים׳
והכופרים בתורה ובתחיית המתים׳ והכופרים בביאת משיח והמשומדי׳ מחטיאי
הרבים והפורשים מדרכי צבור והמורדים ׳ והעושים ביד רמה עבירות ׳
והמלשינים והמסורות׃

ובעלי

אז תגלה הנפש אל תכלית המעלה' ותסיר ממנו כל חולי וכל מחלה' ותבין מעלת
השכל הגדול והרמה' הכהנה מזה הצור ויקרו' והוא העומד לשמור ולעבוד'
מאחורי הפרגוד' ועל זה יש באדם ג' צורות' נפשות נבחרות' הצורה הראשונה
היא הנפש הצומחת'' יחד על עפר נחת' הצורה השנית היא הנפש הבהמית'
ומתאוה' כל היום דוה' הצורה השלישית היא הנפש השכלית המדברת'
באהבת החכמה נקשרת' והוא שלימות כל הנפשים' ראש השלישים' היא המשרת
ויודעת' עין רואה ואזן שומעת' ובהתגברה על חברותיה במוסרה ושכלה' ועלי
באר ענו לה' אז תוכל להדבק בזאת ההצלחה' ותהיה שוקטת ונחה בהשקט
ובבטחה' כי היתה הרוחה. ולא תדאג במות גופה אשר דרכו בסערה ובסופה'
כי תנצל מן הפגעים ומן המקרים הרעים בלחם שבעים ותשוב אל רום
מעונה ואל האלהים אשר נתנה: ותשאר עדי עד' ובאשוריה לא תמעד: ותנוח
ותעמוד: והיתה מנוחתה כבוד תלך מחיל אל חיל ולא תירא מפחד ליל ולעדן
אלהים תשוקתה' כל אבן יקרה מסוכתה ותשבע מפרי עץ הדעת ומחמדת
עץ החיים הנודעת' והיה לה פריו למאכל ועליהו לתרופה' כי על כל כבוד
חופה' זה הטוב הצפון לצדיקים ומעלתם' זאת נחלת עבדי ה' וצדקת' מלבד
אלה יש לה עוד מעלה אחרת' לכבוד ולתפארת' ואין הפה יכולה' להשיג
שלימותה ומעלה' ועליה העיד הנביא במהללו' עין לא ראתה אלהים זולתך
אשרי למחכי לו' אשרי איש ירא ה'' ועמדו רגלי אבותינו על הר סיני' בהיות
הטוב הצפון נחלתו וחבלו, והיה כל הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש
יאמר לו' ויתמה האריה מדברי הצבי וחכמתו' ועוצם תבונתו' ויאמר עתה
ידעתי מעלת אביך זכרו לברכה' בכל פירוש והלכה' ואשר אמרו בכל ענין
שוה' ולא דברו חכמים אלא בהוה' ונתנו בכל שכל כלה וחרץ' והעידו עליהם
שוכני שני ערץ' באמרם גדול תלמיד חכם ממזר מכהן גדול עם הארץ' כל
שכן איש אמונים' זקן ונשוא פנים' בעל נדיבות וילד נדיבים' אב בתורה אב
בנביאים' ועתה דרוש ובלוין הנרועים' והכרית התועים' ושבר חטאי ופושעים

צורת הצבי נפרד   בפני כל עומד ודורש

וכל חי בחפץ טבעו יבקש מזונו ׳ והשארית מינו׳ וברוח מנזקו ׳ ולקרב אל חשקו׳
וזה בכל פעלו חלקו ואל הכח הזה נגלין ה׳ חושים׳ לכל חפץ דרושים ׳ והוא
ראות והריח והמישוש והלועס , ושמע קול כמוך או רעש ׳ מלבד אלה הנזכרים
יש לו עוד ה׳ חושים נסתרים׳ הראשון הוא כח משתתף לכלם׳ ומשיג את כללם׳
׳והאחרים הם הציור והזכירה ׳ והמחקר והשמירה ׳ואילו הם שורש ועיקר ׳ בכל
מחקר׳ הכח השלישי הוא הנפש הנכבדת׳ אשר באדם עומדת׳ ולהחיות נצמדת׳
ולתת לו אחרית ותקוה פוקדת׳ ויש לה שתי מעלות׳ לעלות מסילות ׳ האחת
מקבלת והשנית חכמה ׳ לתת לפתאים ערמה׳ והחכמה תחלק לבחות אחרים׳
צדק ומשפט ומישרים ׳ והוא כח העיון ביחוד הבורא ית׳ בקדמותו׳ וחדוש
העולם ובריאותו ׳ וכח אחר נקרא כח נפעל ׳ הוכב נגיד והועל ׳ והוא הכרת כי
החמס איננו נכון ׳ ודובר שקרים לא יכון ׳ והחסד והשלום נאות ׳ וצדק ואמת
תופשת ואות׳ והמקבלת היא אשר תרמוז רמזים נסתרי׳ להיות המפעל בענינים
הנכרים ׳ דובר צדקות ומגיד מישרים ׳ ובסבת זה תקרא מעלתו שכל ׳ ותהל
בעבודה ותגל וזה הנפש שני צדדים ׳ והיו לאחדים ׳ הצד האחד והוא העליון
׳ורוס חבינן׳ וממנה יאצל על צורתה הבין וירד ומשם יפרד ׳ ובהיותך מעין
בזאת המעלה׳ תהיה תמידית בה קבלה ׳ הצד השני והוא השפל ׳ להנהיג גוף
האפל ׳ בהנהגות יקרות וישרות׳ החוקים והמשפטים והתורות׳ זהו מאמר כח
מפעל ׳ כאש הנגבר׳ הוקס על ׳ ויש לזאת הנפש סגלות אחרות׳ על בעלי חיים
יתרות ׳ ולהנה פארות׳ מהם הציור והשחוק בכללים׳ ויתרון המשלים ׳ ולפרש
העולם בנודע ׳ כפי הציור והמדע ׳ ולכח השכלי אשר לה מדות כאהבות׳ כמה
מעלות טובות ׳ בראשונה השכל הנמצא בכח הנער ׳ יחד כסיל ובער ׳ וכאשר
החל להתגדל ולהשתגות׳ יב׳ן המושכלות הראשונות׳ והעניין הנודע בכל
הלשונות ׳ כמו שהר ציון בעולם ׳ ומקום המקדש לא נעלם ׳ וכיש בעולם
מלאכות רבות׳ לחשוב מחשבות ׳ וזה העניין המכוי ׳ יקרא שכל הקנוי ׳ וכאשר
יתחזק ויעלה אל רום עליות׳ ויבדל מתאות הגויות׳ בעניינו בשכליות ׳ ובדברי
האמתיות׳ ובצורות הרוחניות ׳ ובסוד אופנים וחיות׳ אשר כבוד צורם שכל
בפעל יקרא ׳ ורוח מתרוס עליו יערה ׳ ויאצל עליו רוח הקודש ׳ בסוד שרפי
קודש ׳ ותמורתו יהיה קדש ׳

׳ ויאמר האריה הלמדת מחכמתו דבר׳ ומספריהו הנקיה אשר ספר ׳ ויאמ
למדתי מעט מזער באלה הדברים ׳ כמלקט בין עמרים ׳ שנים שלשה גרגרים
׳ ויאמר הודיעני אותה ונדעה ׳ דבר אתה עמנו ונשמעה ׳ ויאמר כה פירש אדוני
אבי ׳ בכל אשר הביא ׳ ואמר כי ההגיון ׳ כפלגי מים בציון ׳ והוא כח מיישר כל
עניין ׳ ומחזיק כל בניין ׳ וישמור המבינים הרואים ׳ משגיאות הפתאים ׳ ודבר
גבורת מעלתו בשכל הוא ראשון במעלת דקדוק ולשון עד אשר לא ישכיל השכל
כי אם את אשר יתאמת ויכשר להגיד כי ישר ׳ וכמו שהדיקדוק משקל הלשונות
הרמות כן ההגיון משקל התבונות והחכמות ׳ והנה הוא ח׳ חלקים חוקים
ומשפטים צדיקים והנבחר מהם הוא חל׳ המופת והאות לעלות ולראות והוא
הגדול בחכמה ובתושיה ורב העליליה׳ והתושיה חלקים ארבעה חלוקים כידוע
׳ והיא חכמת תולדיות וחכמת הדרכים הטבעיות וחכמת האלהות הכוונה
וחכמת הנהגת המדינה וחכמת הלימודיות עניינים ׳ במעלותם שונים חכמת
החשבון החלוקה וחכמת התכונה העמוקה וחכמת הכוכבים המחוקקה וחכמת
הניגון הנקרא מוזיק וחכמת הטבע עניין אחד בלי נגעו ומזיק והוא עיון בכל
טבעי הדברים ומעמדם אשר לא נעשו בחפץ אדם וחכמת האלהות עניין
במילות שאינם נפשיות ועיון הסבות והתכליות והוא הפרדס אשר נכנסו בו
חכמים ויתענגו בו לפעמים וחכמת הנהגת המדינה להיות יושבת ועדינה׳
והוא עיון בהצלחה האמיתית ובהצלחה המחשבית ומדדו את תכנית והם
הדברים אשר נעשו בעיר ׳ יפיק מהם תועלת רב וצעיר ׳ ויתיישבו בה כל
היושבים׳ אל ההצלחת האמיתית קרובים ׳ וזאת החכמה ׳ הגדולה והרמה ׳
ויטיבו דבריו לפני האריה ׳ ויאמר לו חיה תחיה׳ אך הודיעני אם שמעת דבר
בענייני הנפש ׳ ואם יש לה אחרי הגוף מרגוע ונופש ׳ ויאמר לו שמעתי דברים
בזה קבלתי ׳ ואבי ז״ל לפני מותו הואיל באר׳ ואמר לי כי הנפש תשאר ׳
והביע בזה הנעה ׳ תבין שמועה ׳ והוא כותבה ומגיהה ודורשה׳ ופירש בנפש
כחות שלשה ׳ הנה הראשון הוא הצומח ׳ בכל עץ דבר פורח ׳ וצורתו נכבד ת
והדרו נכבד מאבני גרון ומאבני מחצב ׳ ולזה הכח שלשה חלקים ׳ יונקת אלם
רחוקים ׳ והם הזן והמגדיל והמוליד׳ מעלה ומוריד ׳ ואלה הכחות השכל משיג
אותם ׳ ואין בהרגשת יכולת להם ג׳ לגלותם׳ והכח השני היא הרגשת אשר אל החיות
משכת׳ אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ׳ והיא השגה ותנועה ׳ בחפץ ובידיעה

ויבן הצבי כי לו הם
מתאוננים ׳ ודתיהם
משתנים ׳ וישא עינו וירא
אל רום מעוני ׳ נכון לבו
בטוח בה׳ ׳ ויאמר כך ת
מקובלני מבית אבי אבותי
התמימים׳ אפיחרב מונחת
על צוארו אל ימנע עצמו
מן הרחמים ׳ וירם ראש
ויתמרמר ויתפלל בלבו וכה
אמר ׳ ה׳ זכב אות זכור נא
את אשר התהלכתי לפניך
׳ ועשיתי הטוב בעיניך ׳
והיתי שפל בעיני ׳ וכאתן



בעיניכי ׳ וכבדתי את החכמה ולמדיה ׳ ואתבונן עדיה ׳ ואשים נזם על אפה׳ ושני צמידים על ידה ׳ ומטיל מלאי לתוך כיסן של תלמידים חכמים ׳ ואשרתים דרך ישר ותמים ׳ והייתי מתאבק בעפר רגליהם ׳ ושותה בצמא את דבריהם ׳ ועתה אלהים זכרני ופקדני ׳ ואורחותי למדני ׳ והצילני מטיט היון ׳ מרגשת פועלי און ׳ ויהי הוא כילה לשוע ׳ רק שפתיו נעות וקול לא ישמע ׳ ויקם השועל ברוב כעסו ׳ ויחל לספר יחוסו ׳ ויאמר אני הוא השועל הפקח ׳ נפנת פנעח ׳ בן פלוני השועל הגדול ׳ מבכר עוז ומגדל ׳ וכל אבותי היו ממשרתי המלכים ׳ מחבורת הנסיכים ׳ וכל אחד היה נכבד לפי יחוסו וערכו ׳ ועומד בהיכל המלך ושומר דרכו ׳ מגדיל ישועות מלכו ׳ ויאמר אל הצבי קום התייחס אל מעלת אבותיך ׳ התיצב כה על עולתיך ׳ ויאמר הצבי וידבר בלשון רכה ׳ המומך לויתן בחיכה ׳ ויאמר אל האריה לך אני הושיעני ׳ אך אם אתה לו שמעיני ׳ אני הוא עבדך הצבי הנאמן ׳ מוכן ומזומן ׳ וכפי כחי עבדתיך ׳ אהבת עולם אהבתיך ׳ לא עברתי על מצותיך ולא שכחתי ׳ ולהשתופף בבילך בחרתי ולקי׳ דבריך לא אחרתי ׳ ועתה אחיך שמע לי ׳ והאזין קולי ׳ דע כי אדוני אבי זכרונו לברכה ׳ ובכל טוב נפשו כ״ה״ב׳ היה אדם גדול מבני קהלו ׳ ואף בגדלו ׳ ויהי משכיל בכל חכמה ומאיר כל תעלומה ׳ יש לו במלאכת ההגיון חיבור ׳ ובתעלו... הרבה דיבור

ויפתח השועל לשונו ׳ ביען אמרתו ׳ ויאמר הצבי הלזה העומד בשדה ׳
ובעדי החלבים מעדה ׃ ובטעם לשד השמן בשרו ׳ ולכל חולי כבד יחבש מזורו
׳ כי הוא חם בטבעו ומקורו ׳ הוא מחזק הקבה ׳ ומאחר השיבה ׳ ומעדן
הבשר ׳ ומטוב לא יחסר ׳ כללו של דבר ׳ מוליד דם נקי ונבר ׳ והוא בשרירות
לבו הולך ׳ על כן לא בא אל שולחן המלך ׳ ועתה שלח וקח אותו ׳ להעליבו
ולהלאותו ׳ ולבערו ולהכאיבו ׳ ובקרבו תשים ארבו ׳ כי יחנן קולו אל תאמן בו ׳
ויאמר האריה איך אעשה הרעה הגדולה ׳ ורעה חולה ׳ והוא מבני ביתי
ונאמני ׳ אשר התהלך לפני ׳ ומיום בואו אלי אהבני אהבה וחבה ׳ ושבר
כפטר באהבה רבה ׳ ויאמר השועל אני מודיעך מומו ׳ בקדמותו עצמו ׳ דע
כי הוא מתושבי כרכים ׳ ואין לו קורבה בחצר המלכים ׳ ויתגבר אליך ויבא אל
היכלך ׳ ונגע קרב באהלך ׳ וכל אבותיו שוכנים בציות ׳ לגנוב דעת הבריות
ועליו הזהירה התורה חק בל יופר ׳ ושפך את דמו וכסהו בעפר ׳ והתירה
לאכול חלבו ולפגוע בו ׳ כי שבע תועבות בלבו ׳ ויאמר האריה איכה נדע
את הדבר ׳ בכל אשר חלף ועבר ׳ כי הצבי ערום לריב ׳ מדותיו חוסר ומגרע
׳ ואין לו מעלה ולא יחס ׳ ועל היין וחיי נפשו לא חס ׳ ולהתיר לנו לשוחטו
ולהכשירו ׳ ולהפשיט עורו ׳ ויאמר השועל צוה את כל ראשי חייליך ׳ ויקהו
אליך ׳ ספר יחוס השרים והסגנים ׳ והשיב לב אבות על בנים ׳ ואני מתייחס
ביחסי ׳ אומר לאדוני מחסי ׳ ואותו לא תמצא כתוב בספר הנזכרים ׳ ונגלת
חברים ׳ בחצר המלך ואולמו ׳ לא נין ולא נכד בעמו ׳ ויאמר האריה כן
דברת ׳ את אדוני האמרת ׳ בזה נחקור בעד סכלו ונבלו ׳ כמשפט הזה יעשה
לו ׳ וישלח בעד כל ראשי ושרי החייל ׳ וכרוז קורא בחיל ׳ ויתקבצו כולם ברוח
נכונה וישרה ׳ להתייחס לבכורה ׳ ויבא גם הצבי בתוכם ׳ להתייצב על כסיכם
׳ ויחלו השרים להתייחס במעלתם ׳ תולדותם למשפחותם לבית אבותם ׳

צורת האריה וח׳יליו מתיחסים ומהדרים וממעונות אריות ומהררי נמרים

ונפשו כאחת יוצאות · הנחה ושלום מוצאות · ויבא שלום על מושב מנוחו · ועל
משכבות המלך כנוחו · אמנם הרשע ידאג מן המות · כי ילך בגיא צלמות · וישאר
לחרפות ולדיראון עולם · כחפצו וככלם · ואם חזר בתשובה נכונה · קורעין לו
גזר דינו של שבעים שנה · וכל חטאותיו לא תזכרנה לו · וינוח ויעמוד לגורלו
· ועל זה אני שב ומודה אשמתי · מתפלל ומתודה חטאתי · ועתה אדוני אחרי
אשר הודיתי על מעלי ומריי · ושלמתי את נשיי · וזכרתי לך אחריתי והודעתיך
שכר פעולתי · ותקום עוני ומעלתי · ומנוחת יחידתי · קח נא את נפשי ממני כי
טוב מותי · ותתפרנס מן הגויה · והרוח תשיב אל ראש עליה · ותהנה מזו
השכינה · ובכונס הש׳ תהיה עדינה · ותעמוד לעד שמורה · בצרור החיים צרורה
· ואל תחוש לדברי הרופאים הקדמונים · אשר ספרו לנו אבות לפנים · באמרם
כי בשר השועל מתדבקו לח, לכל דבר לא יצלח · ומעכבת טחינתו: וממהרת ירידתו
· והוא רע המזון · ושולח במשמניו רזון · ומשבר הכחו׳ · ומרבה הרוחות · ומחליש
את הכבד · ומוליד כל חולי קר וכבד · בכאב הברכים · וחולי השוקים · המעדת
רגלים · והרעשת הידים · ובלבול האזנים · וחיכוך, עור השינים · וכהות העינים
· וחלחלת מתנים · ובלבול המוח · ובטול הכח · ומלבד אלה הענינים · חלאים
רעים ונאמנים · ׳

צורת השועל מתודה על עונו · ומתחנן פני האריה אדוניו



ויאמר האריה חלילה
מה׳ להוסיף פשע
על עוני ולא אחלל בריתי
· פן אפרע כל עצתי ·
ואבד למחלתי ואת עמדי
למשמרת לכבוד ולתפארת
· על גפי מרומי קרת ·
ואתה כבודי ומרים ראשי ·
המבקש נפשך יבקש נפשי ·

צורת השועל מהלל ומשבח · ולפני אנשים מתנפל ומשתטח



ויפטר השועל מן האנשים
ההמה בשלום · וילך הלוך
· ויבא בית אדונית והנה
מסלד בחילה · בין
ההדסים אשר במצולה ·
ויגד לו את כל המוצאות
אותו · ומאמר האנשים
אשר יצאו לקראתו · ואיך
הבהמות והחיות נתרחקו
· וללכת לכפוס התחזקו ·
ותשב באיתן קשת חילן
נמעוזן · לאלה וחבור
כהר גנון · ויהי כשמוע את
עניינות · ויחר לו מאד

ויפלו פניו · ויבהלו רעיוניו · וישתנו מעניו · ותצלנה שתי אזניו · ויאמר אל השועל היום על זה עצה · משל ומליצה · פן ידבקני הרעב · ככבר כאלה וכזאב · ויאמר לו יום ויום אל ירע לבבך · אל ישתנה מחשבך · קום צא מן הארץ הזאת ואל תאחר · ונהפכת לאיש אחר · עד בואך אל ארץ נושבת · לבטח יושבת ותהיה ככבר וככביר מעדה · על מרומי שדה · ותמצא טרף למאכלך · ולמאכל נפש אשר ברגלך · כי ה' יהיה בכסלך · ויאמר האריה איך אלך בלא צידה ומטעמים · מהלך שלשה ימים · ויאמר השועל הלא אני עבדך אשר מעודי עבדתיך · וכחותם על יד ימיני שמתיך · בכל לבי דרשתיך · ועתה תיקר נא נפשי לפניך · אם מצאתי חן בעיניך · ויהיה עצמי לך לשלל · ויסתום את הגלגל · ואקנה את העולם כרגע · בלי עמל ויגע · אין שטן ואין פגע · ותהי נפשי עולה תמימה · במעלת החסידים שלימה · דבקה במרום עליות · מתהלכת בין החיות · ואכנס לפני ולפנים · בסגולת האיתנים · ונחמדת הזקנים הנחמדים מזהב · אשר ה' יאהב · כי לא יקוץ השלם במיתתו · והצדיק באסיפתו · והחסיד בגויעתו · והעניו בחלותו · כי אי הרצובות למותו · כל שכן המת ביחוד קונו ובעבודת רבונו

ביסודות אלה ארבעתם ׳ היצורים שומרים שבתם וקימתם ׳ והם עורכים כולם
מלחמה זה כנגד זה ׳ ואם האחד ינצח כחשב חבירו כבזה ׳ ואם הוא שפל בחילו
׳ חבירו יעלה דרך גבולו ׳ ואם הוא יוסיף או יגרע ׳ הוא שטן הוא מלאך המות
הוא יצר הרע ׳ ומפעולת אילו הכבריות ׳ חובר במזגיכו ארבע לחליות ׳ הם
הדם הנקי והמרה האדומה ׳ וליחה לבנה ושחורה עצומה : ואיכם על קו היושר
בכל נוצר ׳ כי המקום צר ׳ וכל נברא כפי מזגו מאזנו ׳ ותכלית בניינו וכלל ענייני ׳
ואמנם אני אוכל ובני החיות מזוני ׳ כחי וראשית אוני : וכבר העיד עלי זה בעל
הגבורה : בחידתו ההדורה ׳ ויעד עלי והשקט לא אוכל : מן האוכל יצא מאכל ׳
והמשיח המשורר בהיותו רועה ולא עשה לצאנו גדר : וכא הארי והדוב ונשא שה
מן העדר : ועתה קום רד מהר מזה ׳ ומאמרי אל תהי בוזה : וחפש אחר החיות
והבהמות ׳ אל מדבר קדמות ׳ ונשמרת מאד על רוחך ׳ להשיב אמרים לשולחך ׳
ויצא השועל כבראשונה ׳ להכין לבהמות מוקשים ׳ וילך כפעם בפעם לקראת
נחשים ׳ ולא מצא צידה בכל מעבר ׳ וחילו גדל וגבר ׳ וימצאיהו המורים ׳ שני
אנשים עברים ׳ ויראו אותו והנה הוא תועה ׳ ולבבו ברוב אנחתו גועה ׳ ויאמר
לו חבירו הלא זה עבד הארי מנעוריו ׳ וביתו בית מגוריו ׳ מפיתו יאכל וישתה
מכוסו ׳ וישקהו מיין רמוני עסיסו ׳ וישימהו כאמן ביתו ׳ פקיד ונגיד על בית נכותו
ויצא כהיום הזה לבקש צידה למזונו ׳ ומאכל לשלחנו ׳ אם לא יגיד ונשא עונו ׳
ויאמר השועל האמת עם אדוני כל אשר ידבר ונחיילים יגבר ׳ והנה לא מצאתי
צידה מכל מעבר ׳ ועתה מה אשיב שולחי דבר ׳ ויאמר האיש אל תדאג ׳ אל
תתמה ואל תתאנג ׳ כי כל בעלי חיים התייעצו ׳ ובמקום מים חיים רחצו ׳ ושבו
בתשובה שלימה ׳ אל הדרך התמימה ׳ וישלח להם ה׳ מושיע והצילם ׳ ויחבוש
צירם וחילם ׳ ויורם דרך ילכו בה ׳ ארץ פרי לתנובה ׳ וילכו להם כולם ביחד ׳
לא נשאר בהם עד אחד ׳ ועתה מה לך להכין פה מוקש ׳ לבקש לך גדולות אל
תבקש ׳ ושוב לך אל אדוניך והתענה תחת ידו ׳ אל תרא גם אתה ברעתו ביום
אידו ׳ והגד לו הענין ׳ ואל תסתיר הבניין ׳ וקח עצה לנפשך ׳ אולי תנצל מפח
יוקשך ׳ ויאמר השועל ברוך השם אשר הביאך לקראתי ׳ למשיב נפש ולחוס על
שיבתי ׳ וברוך טעמך וברוך יחידך ׳ כל ימיך על אדמתך ׳

וברוך השם אשר לא השבית לנו גואל היום ׳

צורת החיות מתעדנות כפי חפציהן ׳ והאתונות רועות על ידיהן



ויהי ממחרת וישכ׳ השוע׳
כפי מנהג וכחק ׳
וילך עד למרחוק ׳ ויחקור
בכל מקום תעלומה ׳ ולא
ראה חיה ובהמה ׳ ויהי כל
היום אך יצא יצא ׳ ויחפש
ולא מצא ׳ וישב אל האריה
עיף ויגע ׳ עני ונגע ׳ ויאמ׳
לו אהה אדוני כל בעלי חיים
ודורש ארכו ׳ מעוף השמים
עד בהמה כדדו הלכו ׳ כי
כל היום הזה ארחו׳ עקלקלו׳
ארחתי ׳ לא שלו׳ ולא
שקטתי ולא נחתי ׳
ולא מצאתי מקום מעתקומי ממשכבי ׳ לצוד צייד להביא ׳ ואולי כבר הגיע קץ
הישועה ׳ והאות הידועה ׳ ויתקבצו הגליות ׳ ממעונות אריות ׳ ויעבדו את
השם ׳ ואת דוד מלכם ׳ ובין לבכון חיכם ׳ ויתאמתו הנבואות ׳ ועינינו רואות
׳ וישובו כל הבריות בתשובה ׳ ומלאה פני תבל תנובה ׳ ואיש אל אחיו יאמ׳ חזק
ואמץ ׳ ונר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ ׳ ויסיר הבורא מהברואים לב האבן
׳ ואריה כבקר יאכל תבן ׳ ויאמר האריה הם כי מהיום כמה קיננו ׳ ואותיתנו לא
ראינו ׳ ועוד כי כל אלו הענינים על דרך המליצות נאמרו׳ ובין משל וחידה
נמרו׳ את משמרת השם שמרו ׳ כנחלים נטיו ׳ וכשמנים ממצריט יאתיו ׳
כאהלים נטה השם ישלין ׳ אם תבעיו בעיו ׳ ונתנו למופת ולאות כלי תילת
ונלוסקאות ׳ ויתר המקראו׳ ויעוד הנבואות ׳ הגדלות הנוראות ׳ ועל זה דרשו
רבותינו במושבם הנכבד ׳ אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד
מלכיות בלבד ׳ והבורא ית׳ ברא הטבעים על תכונם ׳ וכל בעלי חיים על מזונם
׳ והשליט בהם היסודות הארבעה ׳ בחכמה ובדיעה ׳ והם אש עפר אויר רוח ׳
וכל אחד מהם לא ישקוט ולא ינוח ׳

ותלחלה בכל מתנים ׳ וכבר העיד הנביא במשלי חזיוני ׳ ויקרא אריה על מצפת
ה׳ ׳והזהירנו רבותינו פעם ופעמים׳ מורא רבך כמורא שמים ׳ ועוד אנו בארצנו
ובממלכתנו ׳ תחת ממשלתנו ׳ והארץ לנו ירושה ממלכה ׳ מאבות על בנים
נמשכה ׳ ואם תעברו להלחם עמו בתרמית ׳ קשת ישבר וקצץ חנית ׳ ועתה
אין לנו טוב ׳ כי אם להשמר מקטוב ׳ ולהבדל מצרה וצוקה : אל ארץ אחרת
רחוקה ׳ מקום נהרים יאורים ותבואה עצומה ׳ מצמיח חציר לבהמה ׳ מקום
אשר בני שחל לא הדריכוהו ׳ ודובים ואריות לא עברוהו ׳ ארץ ישועה והנחה׳ כי
היתה הרוחה ׳ ארץ רחבת ידים וטובה ׳ לא יחסר כל בה ׳ ונשכב לבטח וערבה
שכתינו ׳ אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו ׳ וישאר האריה ושליטיו
ופקידיו בחרפה ׳ ודוביו ואיביו בסערה וסופה ׳ והיה תחת בושם מק ותחת
חגורה נקפה ׳ כי אם ה׳ יגופנו או יומו יבא או במלחמה ירד ונספה׳ ויראו בני
החיות כי נאמנה עצתו ׳ ובאין שמן אהבתו ׳ ויאמרו שמלה לך קצין תהיה לנו ׳
ותחת ידך מאמרך כולנו ׳ והכנו ועלינו אל המקום אשר תאמר ׳ כי מפחד
האריה בשרינו סמר ׳ ועתה הורינו הדרך נעלה בה ׳ ואת הארץ הטובה ׳ ויקם
הפרא כגבור כאמן וחסין׳ וישימוהו העם לראש ולקצין ׳ויקחם ויעבירם הנחל
׳ אל מקום לא עבר עליו שחל ׳ וילכו שלשה ימים במדברות ׳ בין פארן ובין
תופל ולבן וחצירות

צורת הפרא הולך ובני החיות אחריו ׳ סובבים אותו מכל עבדיו



ויבאו אל המקום אשר אמ׳
האלהים ׳וכולם כפלאים
ותמהים ׳ שמים ושמחים ׳
על טוב הארץ ועשבה
ויפיה ׳גם זבת חלב ודבש
וזה פריה ׳ וישבו לבטח כל
אחד כפי תשוקתו׳ איש תחת
גפנו ותחת תאינתו הבכור
כבכרתו והצעיר כצעירתו׳
ויברכו את הפרא על טוב
עצתו וגדלו ׳ ויענו קול רם
ויאמרו לו ׳ ברוך אתה לא
נורא ואינם ׳



ויאמר הפרא לא
טובה העצה ׳ כי
יש דופי ושמצה ׳
ואם אמר החכם מלה
נעלמה ׳ בתחבולות
תעשה לך׳ מלחמה ׃
הנה הוא רמז אל
המלחמה החזקה׳
אשר היא בשכל׳ .
מחוקקה׳ והיא
מלחמתה של תורה ׳
המדבר הגדול והנוראי
מלחמת האדם עם
יצרו ׳ להסיר חרפתו
ושברו ׳ ואמרו הקדמונים ׃ אשר על אופני המוסר חונים ׳
איזהו הזריז בבני אדם ׳ בטוב מעבדם ׳ הוא המגיע לעמק חטאתו ׳ ומעביר
על מדותיו ׳ ואמרו העובד יצרו ותאותו מוכר חסדו ואמונתו ׳ והדבק בינת
יוצרו יחסריזה ימות בלא מוסר ׳ ואמרו טוב אדם המוכיח חריצות מלבבו ׳
להכניע יצרו ומחשבו ׳ והעובד יצרו יעבד׳ ועובד סכלות הוללות יהיה אבד ׳
ואמרו אדם אשר בשני פנים גמר אומר׳ כצורה ערובה בחומר ׳ ואמרו אם תמרוד
ביצרך תמליך נפשך ותעלנה ׳ ואם תעבדנו תשפילנה ׳ ואמרו איזהו גיבור
הכובש את יצרו ׳ להגיד לאדם יוצרו ׳ כי אם לא יהיה לאדם נפשו מעורר ׳ לא
יועילהו מעיר ומברד ׳ על כן צריך לערוך נגד יצרו מלחמה׳ ולהרגו בערמה ״
ואמרו צריך אדם בעניני העולם להזהר ׳ ואל ישלח רסן חמתו ואל ימהר ׳
ויכין ענייניו בהמתנה ׳ ויהיו ידיו אמונה ׳ וישמר מדברת בני אדם ׳ פן ישכב
בסכלו וירדם ׳ כי אש המהדורות והשביב ׳ דבת רבים מגור מסביב ׳ ועתה איך
נוציא על נפשותינו דבה ׳ ורעה רבה ׳ הלא הארי אדונינו ׳ מלפנים אבינו על
אבותינו ׳ והוא על הבנים מקים עול מלכו ׳ ושם בנפשו מועקה ׳ מי הוא שלח יד
במשיח השם ונקה ׳ ואם נקום עליו מי יוכל להלחם עמו׳ לגודל כחו ותעצומו
הלא בכחו ירעיד הלבבות׳ וישבש מחשבות׳ וכל שומעו תצלנה אזניו ׳ ותכהנה
עיניו ׳ ותקהנה שיניו ׳ וכל אשר עשבים יאכלו ׳ כיולדה יחילו ׳ וה כרע ברכים׃

זה ענין האריה ושני רעיו התמימים ׳ וכה משפטם כל הימים ׳

עדת הארי ושני רעיו יודעי לפניו ומיודעיו ׳



ויהי בימים הרבים ההם
ויאנחו בני הבהמות והחיו׳
׳ ותעל שועתם אל רום
עליות ׃ ורוח לבשה את
אדיריהם׳ וידרשו בכל ארץ
מגוריהם ׳ ויקבצו כל איש
אשר מבין הארי ופידו שבע׳
כל הולך על גחון וכל הולך
על ארבע ׳ ויבכו איש אל
רעהו׳ וישקו איש את אוהביהו
ויאמרו הבו לכם דבר עצה׳
על כל השארית הנמצא ׳
הלא הארי בזדונו הדימנו ׳
אכלנו המתנו׳ וגם נקרא שור אחד מבין וסבר ׳ ופרא למוד מדבר ׳
וישמחו כולם עליהם לטוב חכמתם ׳ ויקבלו לעשות כפי עצתם ׳ ויען השור
ויען להכין כלי מלחמה ׳ בכח ועצמה ׳ ולהיות כולם מקובצים בעת טרפו ׳
ביום חרון אפו ׳ ולסובב אותו כל בעלי קרנים בבדיה ׳ ולהרבות בו תאניה ׳
ופצע וחבורה ומכה טריה ׳ ביד חזקה ובזרוע נטויה ׳ ולמהר כל רב ובכיר
לבערו ׳ ולהסיר מעליו הוד תפארתו ונזרו ׳ וימות בפחזותו ומעלו ׳ ויסור מעל
שכמם עול סבלו ׳

וזה השור יועץ לפי תומו והפרא מודיע עד תומו ׳

אשר אני דובר אליך ׳ וישא משלו ויאמר ׳

מה לך אנוש ונפשך כורעת ׃ אל מול פני חכם ואל הדעת׃
ימת צדקה תשום ויום תתחכמה ׃ תשים שלימו׳ נפשך מגרעת
חוסו עלי לב י חלה לעד על ׃ עין נדיבה ב בכי נכנעת
טוב לך נתון חלקך לכל שמחה אל ׃ שיר ה עלמות אוזנך שומעת
תזכה להון יקר ומטוב הזמן ׃ תצנוף צנפה ת עש מגבעת

ויהי כאשר שמע המחבר ׳ את כל הדברים אשר דבר ׳ ויאמר כל שומע שיר כסילים ׳ ומשלי סכלים ׳ שירים והבלים ׳ טובים ממנו הכופלים ׳ וכבר אמרת דברי משפטים ׳ אין מביאין ראיה מן השוטים ׳ ועם כל זה אשיבך על מהליליך והמיית כבליך ׳ למען תדע כי בחכמה ובמוסר ׳ טוב לא יחסר ׳ והבין יחזק כל בדק ׳ כי ישפוט תבל בצדק ׳ ויעשיר את המלכות ׳ והלבש אותו מחלצות ר והתבונה תגבירהו ׳ והעצה והשכל יעוררהו ׳ ומקרה הזמן יפדהו ׳ ויכין כסא ושבתו ׳גם כל אויביו ישלים אתו ׳ וימלטהו מכל צוקה ׳ בוקה ומבולקה ׳ י ושונאו יפול ברעה ׳ והיה רק זועה ׳ וכל בעלי חיים יעידו על זה ׳ כל שכן האדם הלזה ׳ אשר מחזה שדי יחזה ׳ ועתה שים פניך והשתאה ׳ הבט ימין וראה ׳ איך נמלט הצבי בערמתו ׳ והכה הארי בדברי תבונתו ׳ והשועל אשר רכל בלשונו ׳ מת בחטאו ובזדונו ׳ הוא רשע בעונו ׳ והצבי עלה למעלת הכבוד וההוד ׳ ירום ונישא וגבה מאד ׳ וממך לא אכסה ׳ וכך היה המעשה ׳ אמרו כי היה בעיי העברים ׳ ארי במסתרים ׳ והיה מושל בגבורתו ׳ ונאמן בבריתו ׳ ויהיו לו שני רעים נאמנים ׳ תפארת בנים ׳ האחד שועל פקח בכל עניניו ׳ וכמוהו לא היה לפניו ׳ והשני צבי נחמד ונעים ׳ תמים דעים ׳ ויהיו לו שניהם שרי מסים ׳ וזאת המלאכה אשר הם עושים ׳ בכל יום ויום השועל הלך על פרשת דרכים ׳ משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים ׳ ויחפש אחר ב הבהמות והחיות לדרשם ׳ מן החורים אשר התחבאו שם ׳ ויגד לארי מקום מושבותם ׳ אל מקום פלוני ואלמוני מחנותם ׳ ויקם הארי וירדוף אחריהם ׳ ויהרוג במשמניהם ׳ ושאג וטרף ורמס ׳ המם ימם ׳ ויאכל וייטב לבו ׳ וינח מרוגזו ומעצבו ׳ ויתהר הצבי לרוץ לפניו התחזק ׳ רצוא ושוב כמראה הבזק

7

תריבני עלי חמדת אם רי׃ ותבקשו חטאות מ דב רי׃
הלא סכל ואיש הולל בצ רי׃ בני הבל אשר שונאי וע רי׃
למדוני מליצה מ נעו רי׃ והשכל והבין מ בחו רי׃

ויתעצבו האנשים על מאמרו׳ כי הלל דברו ׳ויאמרו לא בא זה אלא לרמותינו׳ לראות ערותינו ׳ וכל סכלותו היתה בערמה׳ על פיו היתה שומה׳ כאשר האריך המשורר נואמו ׳ וישנה את טעמו ׃ ויורד ריד על זקנו ׳ ויתהולל ברצונו ׳ והנה הוא חייב מלקות ארבעים ׳ כמשפט המטעי׳ ויאמרו אל השוטר להלקותו׳ וכמספר הוא להכותו ׃

צורת המוכה בחבלו ׳ והמכה עומד עליו



ויצו המלך להסיר מעליו מחלצות הטובות ׳וילבישהו בלויי הסחבות ׳ וכנכר כתנכר מבית המלך ׳ ויגרשהו וילך ׳ וילך האיש אל ביתו מר ונזעף ׳יגע ויעף׳ ויגד לאשתו ולבניו מחלתו ושביו ׳ בחלותו ויחי מחליו׳ ואת כל אשר אמרו השרים להכותו ׳ למען ענותו ׳ ויאמר עתה ידעתי ׳ושברתי סברתי ׳ כי העמיק החכם במשפטו אשר שפט ׳ יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט ׳ ונשאתי אליך זה המשל ׳ למען לא תבול ותכסל ׳ ותתחבר אל החכמים ׳ ואל מושב זקנים ותמים ׳ כי סכלים לא יתנו לך עצה׃ יום עברה ונאצה ׳כי אין אחרית בקנאתם ׳ גם אהבתם ׳ גם שנאתם׳ וחלק אין להם לעולם ׳ בלי נשמע קולם׳ ועתה לאמרי הט אזנך ׳ ולדברי שים רעיונך ׳ וכתוב השירה במעליך ׳

צורת הכסיל מתהלל בניבו׳ והנערים הולכים סביבו ׳



ויהי מקץ שנתים ימים ׳
ויעתר אלקים לאדמה ׳
תחת אשר היתה שממה ׳
והשגיח על כל יושביה
ממכון ערבות ׳וירד גשמי
נדבות ׳ לטובה ולשובע
לברכה ׳ שמורה בכל
וערוכה ׳ ויחילו הכוכבים
להתבאות ׳לעלות ולירא״
ולהיות כל עץ פורח ״
הגפנים והסמדר כתגי
ריח ׳ ויקם היובש ויברח
וישיש כגבור לרוץ אורח ׳
ויבא חדש האביב בשמח׳
ונסו יגון ואנח׳ ׳ויכנס השמש במזל טלה׳ וקראו אחריו מלא׳ בהיותו מעלה דשא׳
בזרועו יקבץ טלאים ׳והיום והלילה באהבת׳ נחבקו ׳ איש באחיו ידובקו ׳
וכסתו במעלתם וגבהם ׳ במראיהם וגבה להם ׳ וירבה הזך והנקי מן הדם
וישב עין כל בחור מאדם ׳ונראה כל לבן אדמדם׳ והמרה השחורה לא תרשב
ונקתה לארץ תשב׳ והטבע החכם משיר הדאגות ׳ ומשוה הזוגות׳ והעמלים
מתחזקים לשמוח ׳ ועמלם לשכוח ׳ ויחסר בעת ההיא ונגרע ׳ ואסף
המצורע ויושב הכסיל לדעתו ולעניינו ׳בפנות בוקר לאיתנו׳ ויהי לעת ערב׳
בהתעצב כל לב וקרב ׳ וידרוש המלך בעד סכלו ׳וירא כי לא יכול לו׳
וישאלוהו השרים והשרות׳ שוחה עמוקה פי זרות׳ ויתהללו עמו ולא ענה ׳ ואל
שטי כזב לא פנה ׳ ויהי כאשר האליצוהו ׳ ובדברי פחזותם האיצוהו ׳ וירם
קולו ויקרא בשונו ׳ אך אוילים שרי צוען חכמי יועצי פרעה ׳ ויתגבר אלהם
במילולו ׳ובאחר שיחו הרים קולו׳ ויפתח פיו וישא משלו :

ולא יתעשר חכם בחכמתו ' ולא משכיל בתבונתו' ולא יודע בידיעתו ' והרש
יחשיך היכלם 'והחסר יסיר כילם' שמקר' אחד יקרה את כולם ' ומצאנו כתובי'
מגידים ' ועל זה מורים ומעידים והנה ידוע לכל נפש רצוייה ' חכמת המסכן
בזוייה ' ובמלך גדול אשר צוה לחבל ' כל חומותי בבל ' והנה הכסילים ' הם
בחצר האצילים ' ובארמון הגדולי' יושבים יורדים ועולים' והפתי יעבור בריכתי
אצל כל פינה ' מתהלל ומשתבח ' אוכל ושמח' ואתה אם תהלל בדעתך ויסרדי
' כמקרה הכסיל גם אתה יקרך ' וזה המקרה אשר קרהו ' והיגון אשר מצאהו '
אמרו הקדמונים ' ופותרי הדמיונים ' כי היה בארץ כנען איש משכיל
ועניו' אי חסיד אי עניו' והות שעתא דחיקא ליה' ובכי דלא מעלי' ולא היה משיג
די מחסרו ' ברוב חכמתו ויושרו ' והיה חוקר כל תעלומה ' ברעב ובצמא '
וכל היום היה צועק ומהים ' נגוע ומוכה אלהים' ובניו חוזרים על הפתחים '
כאנקים וכאנחים' והיו שכיניו שמחים לאידו ' ומתענגים בפידו ' כי אמרו
מה לו ולחכמה ' ולחקור תעלומה' וכבר קדם הנביא בנבואתו ' אל יתהלל
החכם בחכמתו' ויהי כאשר גדל כאבו וצערו 'והקיץ חלל כזרו ' ויתחזק בשנה
ההיא חום גדול והיובש רד ' כי חדל המטר והברד' ויארע לו חולי היובש בחמי
' סר כחו ' והוא חולי המחשב והזכרון ' ואין לו על הבהמה מעלה ויתרון ' ויחל
שיגע ' הולך ומשתגע 'ותסתר מלבו החכמה והתשוקה ' ונפש שוקקה ' ויחזק
בבגדיו הבנועים ' ויקרעם לשנים עשר קרעים ' ויתלקטו אליו אנשים ריקים
ופוחזים שודדים ערב ובוזזים' ויסובבוהו הנערים בריבו' בשמעם צעקו וניבו'
ומגלולים משלו בו' ויבא עד לפני שער המלך ' מצחק ומומך בפלך ' והמלך
יושב בעליית המקרה אשר לו ' והשגל יושבת אצלו ' ויתאוו לשמור רבוי אמריו
אשר להג' כי בשגעון ינהג' ויצו להביאו ברגילות 'ולאחוז בסכלות' וישתעשע
המלך במהללו ' ויתן לו ' המלך כתנתו ' ולחם אמר לו להבריתו ' ויפקדהו עם
שרין הנכבדים ' וילבישהו בגדים 'ויהי לפניהם כל הזמנים ' שותה ממתקים
ואוכל מעדנים ומשמנים ' וכמו כן צוה לתת' לאשתו ולבניו מנחה ומשאת ' ו
ויהי יושב במושב השרים ' עם בני המלך והנערים '
כי היה משעשעם בדברי התול ושחוק' כמשפט כל כסיל וכחק'
' וכל יושבי העיר ' יחד ישיש וצעיר ' ישימון עין
עליו לשמרהו ' כי מצות המלך הוא ' ויאמרו כל יודעיו
כאשר ראו מעלתו 'בחצר המלך עם כל רב ביתו 'לטובתו נשברה רגל פרתו '

מסתפח בנחלתינו׳ העומד בשדה לקראתינו׳ ויאמרו הנה הוא יצחק החוק ׳ כמראה הבזק׳ והיום קם בן כחשו׳ וישאל את נפשו׳ ומחרית צרים ישכנו ולא ידיענו׳ ילדיו אל אל ישועו׳ וכל היום הנם כלחמים׳ מעונים כדהמים׳ מחרדת הקמים׳ וקשת הדמים׳ עליהם אימים׳ וכחם כשל׳ ועוזם כחשל׳ והמה למשל׳ ויאמר האיש הלנצח תאכל חרב׳ כל לב וכל קרב׳ הלא אביכם יצחק הנעקד׳ אשר על דלתי המליצה שקד׳ ועתה יתנכח עמו כל משכיל אל השכלות משכים׳ כי הילדים רכים׳ ויצאו אליו בדקדוק לשונם׳ מקניהם וקניניהם׳ כי לא ירא מהם ולא יפחד׳ וקרב אותם אחד אל אחד׳ והיה כאשר ירים יד מליצתו שלל יחלק׳ וכאשר יניח ידו וגבר עמלק׳ ויטיבו דבריו בעיני כל שומע׳ בין סכל בין יודע׳ ויגשו אל המשפט לעשות מאמרו׳ לא נפל אחת מכל דברו׳ ויקח המחבר אבנים׳ מנחל האיתנים׳ והיה אם בא המקשה בלשונו׳ ושפך חמתו וחרונו׳ ומחה את הבין ואת השכל בלע׳ ויקח יצחק אבן ויקלע׳ ויכא שם בחמת רוחו׳ ותטבע האבן במצחו׳ כן עשה לשני ולשלישי האומללים׳ גם את כל ההולכים אחרי ההבלים׳ ויקם המקשה ויקלל ויבזה׳ וקרא זה אל זה׳

צורת המקשה והמחבר׳ זה אל זה ידבר׳



השער הראשון במהלל השכל והחכמה׳ לתת לפתאים ערמה׳ דעת ומזימה

אמר המקשה׳ משל הדיוט וקשה׳ מה תתהלל הגיבור בדעה׳ בחכמה והשכל וידיעה׳ ותחשוב לעניות׳ סכלות ופתיות׳ הלא החכם יכלה׳ והמשכיל יבלה׳ והיודע יחלה׳ והמבין יגלה׳ ואם בחכמתו כולדים׳ יומקם ויחרש׳ ולא תציל חכמה׳ ולא תועיל ערמה׳ ולא

נורא תהילות בעלילותיו : בוחר במיטב שיר והגיון :
אשיר ואזכור את ימי מעלי : אולי בזוכרי א מצא פדיון
אשלח מליצים אל מודעי : הם מ חשבות לב מל אבי רעיון :
בם א רדוף פשע וכל רשע : הלך והולך א: חרי דמיון :

ויגש הפלשתי וירא השיר ויבזהו ׳ כי הבל מחסיהו ׳ וילך ויסת לב
תחבולות ותורשת ׳הרחק כמטחוי קשת ׳ ואעמוד כנגדו ואשתאה ׳
ואשא עיני ואראה ׳והנה ארבע מרכבות יוצאות ׳ אוהבות הרעות והטובות
שונאות ׳ ויתלקטו אל הפלשתי להנאתו ׳ להציל לו מרעתו ׳ ויאמר ברוכים
אתם לה׳ ׳ כי חמלתם עלי ׳ בבואכם אלי ׳ ועתה עברו לכם א״ז כחל זרד ׳ אם
במעל אם במרד ׳ ותפילו חלחלה על המוסר עד תומו ׳ וכלחמה בבני עמו ׳
ומהרו להביאו במצוק ובמצור ׳ גבל ועמלק פלשת עם יושבי צור ׳ ואני
בראותי אחזתני רעדה ׳ צירים אחזוני כצירי יולדה ׳ ואמר הכלה אתה עושה י׳
צור מעוז ומחסה ׳ ויהפוך לי רוח אחר ׳ יבקש רצון וטוב שוחר ׳ ואקח מוסרי
ושיר מהללי ׳ ומליצת חידותי ואת משלי ׳ ואחזקם ואלבישם כקש ׳ על הבוגדים
ריקם ׳ויערכו מלחמה בכלי חרב לנוטה ׳ ארבע מלכים את החמשה ׳ ויכום
ויכתום בארץ חכית ׳ מערוער עד בואכה מנית ׳ והנשארים בהם באין מוסר׳
אסר היו דיראון לכל בשר ׳שברו עלי לכלותי כרגע ׳את אוי ואת רקם ואת צור
ואת חור ואת רבע ׳ חמשת מלכי מדין ׳ כולם אחוזי חרב מלובשים שריון ׳
וירדו אלי המלחמה ׳ בזרוע נטויה ורמה ׳ויקומו ילדי לנגדם ׳מתבשים בשלמה
חדשה והם לבדם ׳ ויערכו כל היום ההוא מלחמה את האויבים ׳ מעלות השחר
עד צאת הכוכבים ׳ ויבאו ביום השני והנה משש כחם ׳ ורפה רוחם ׳ והצרה
פרחה במצחם ׳ ואתבונן ואצעק מרה ׳ צרה במבכירה ׳ ואתפלל על שברי
ואתחנן ׳והנה כבוד ה׳ נראה בענן ׳יפה פרי תואר זית רענן ׳ אל איש אלהי׳ בלי
מום ודופי ׳ מכיון מכלל יופי ׳ ויעבור היום בעדת אבירים ׳ לעזרת השם ב
בגיבורים ׳ וירא בכבודו כל נפש נקייה וברה , ויקם עדות בישראל ותורה ׳
ויהי מדי עברו ׳ ועת נגלה יקר אורו ׳ ויאמר אל עבדיו עברו לפני ׳פנו דרך
אדוני ׳ וירא את מוארי ולא הכירני ׳ כי לא ידע מי מהירני׳ ויאמר׳ מי האיש הלזה

אשר היתה מקדש חשובה · ויאמר אוי כי חטאתי בעט ברזל כתובה · ועתה אנכ
אני בא · כי עלה לבי קמשונים · כיסו פני עוכים · ותפארת נפשי בזדוני מכוגנת ·
והרעה אל נפשי נוגעת · ולא יכול שכלי אל נכון להושיבן · ושער ראשו הפך לבן ·
ועתה אוי לי ואללי · אויה לי ואהה עלי · כי אין לי טוב רק להמלט מעול עוני ·
ואשב מקדם גן עדן ואתודה על זדוני · בבאתי מן העיר אפרש כפי אל ה' · ואקום
ואצא אל הבקעה · ואערוך תפלה ושועה · ואחל להתודות על זדון מעללי ·
ולהסיר שקי מעלי · ואתבונן לחדש שירי · ומליצת אלי לחזק ידי מוסרי ·
ועבה על עון מעללי ושכלי · ואשא משלי ·

הַיַעמוד איש בסוד רֵיעו וְדודו : וְלא שָׂרַף לְבָבו אֵש נְדודו :
הֲלֵב בסנֶה וְהַלַהַב בסודו : כְבוד הָאֵש בְיִצרו רַע יְקודו :
ובו בוער וְלא אוכַל יְסודו : אֲבָל יִמַס כְעַש מֵיטַב חֲמודו :
וְהוסִיף הַ נְדוד לִדרוך לְנֶגדו : נְעִים קַשתו יְפַלַח חֵץ כְבֵידו :
וְיום וָיום תְלָאותָיו מְשַנֶה : ומִשתַנֶה לְמַעַן הַ כְחִידו :
וְעַתָה הַ חֵזק שִירִי בְסִברִי : אֲשֶר נִשאַר וְאַל תְשַם כְפִידו :
וַיַשכִיל הַ נְדוד הֵיטֵב וְיֵדַע : אֲשֶר עַתָה בְרום שַחַק לְעֵדו :
וְיִתגודֵד זְמַן שורֵד וְנודֵד : נְדוד יִשמַח וְאָז יִצמַח כְבודו :

אני טרם אתחיל לדבר אל לבי · לשפוך דמי וחלבי · והנה איש הביתיים
משכני בחרונו · גלית הפלשתי שמו · ויריבני ויאמר לי ·
לשוב מאחרי שכלי · הלא אתה מתרחק · ודרכינו וחקינו בנפשך לא הוחק · לכן
אתה לא תבא על בית ישחק · ואני לא נשמרתי מפחיו ובחיו · ואקהה את שיניו ·
ויקם שירי עליו ויחרפהו · וישלח דברו וירדפהו · ויתחזק וישב להשלים אמריו ·
יפתח את כל דבריו · ויקם עליו שירי וימרוט את שעריו ·

אודֶה עֲלֵי חַסדו לְאֵל עֶליון : מִשגַב לְכָל חֵלֶך וְכָל אֶביון

א ג

4

מגידים חשוך עבדך ואומר ׳ יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו׳ ׳
אלה תלדות יצחק ׳ אשר המשלים בלבו חשק ׳ ויעקוד על דלתות המליצים ׳
אשר חפץ הבין ותושיה חפצים ׳ משבחים השם ומעריצים ׳ וישבי על מלאת
ובחלב רוחצים ׳ וישמור מזוזות פתח תבונותם ׳ וירא ישוב מושבותם ותחנותם ׳
ודברי שכל וחכמה חקוקים במעונותם ׳ והוכחו שם על מכונותם ׳ וילך הלך ונסע
אחריהם ׳ וישתה בצמא את דבריהם ׳ ויהי האיש מתענג באהבים ׳ ולא פנה אל
כזבים ורהבים ׳ ויעדה עדי זהב המזימה ׳ ומלבושו בין ודעת וערמה ׳ וכל יום
מחיל אל חיל הולך ומתראה ׳ והזמן משתאה ׳ וירא את נפש תשוקתו ׳ ותפארת
גדולת חמדתו ׳ וכל עניני נפשו במאזני מרמה שקלן וחשבן ׳ וירא תוכן
אמריה כאשר שקלן וחשבן ׳ ושערה לא הפך לבן ׳ ויחל לדבר דבריו ומהלליו ׳
אל הנער נושא כליו ׳

ידיד נמשל כאריה ב עצמיו : נחושה או מטיל ברזל גרמיו
אזור נא את חלציך כגבר : לבקש מ זמן די י הלומיו
ליום מועד צבור כסף וזהב : ובגדודיך תמלא את אסמיו :
ונער ב שמוע קול מליציו : לחפצו שם אלי דרך פעמיו :
ושת חשקו וחבתו לשוטט ארחות לא למדה מ קדומיו :
הגידו ה זמן היום בבגדו : לכדו ה נדוד לו ב חרמיו :

ויהי כאשר התעו אותי אלהים ׳ וילך אל ארץ צועק ונוהים ׳ ולבו
מכדוד אל כדוד נוסע ׳ כן אורחות כל בוצע ׳ ויסור סכלו על
שכלו ׳ וכבלו על כבלו ׳ וצירו על שירו ׳ ושברו על סברו ׳ ויחלף בגדים הנאים ׳
בבגדים הצואים ׳ וירבה על נפשו פשע ואשם ׳ וירד מבריאה ויגר שם ׳ וירא
והנה עיר סחורה ׳ עליית המקרה ׳ ויתעסק בהבלי ההמון ׳ ובתהו ילין וישימון ׳
וארכו לו שם הימים ׳ בשחיתות וחרמים ׳ ויהי מקץ שלשים ושבע שנה ׳ למלכות
והיגד אשר בלבו חנה ׳ בשנת ה׳ אלפים ואחת וארבעים ׳ לבאת לפועל עולם
שבעים ׳ ויעבור רוח עליו ׳ והבין רוע פעליו ׳ וירא את ארחו המשובה ׳

אלתי אם אמשכנו בדרך תחבולות׳ בחידות ומליצות ומשלות׳ ומפני זה החילותי לדבר׳ וסדר הספרים לחבר׳ והשלכתי עליכם יהבי׳ וברשותכם אגמור מחשבי׳ ועתה שיתו לבבכם לדברים׳ עברו עברו בשערים׳ ואען ואומר׳ ולבי חמרמר׳

נפש שלמה ח אוה בוחלת: לשמור מזזות ה יתה שואלת:
שיתי לבבך ל מסילה ועלי: אל רום זבול התר פקי על דלת
שובי תחזה בך שפת תועלת: טובך אשר גם את לצור גומלת
חידות משליך ושיריך והוד: שכל פעליך תהי פועלת:
חכמה ומוסר ל עזור דודים בם: תבזה סכלים ת הרוס אולת:

הקדמה אל שער הראשון׳ לאום מערכי לב ומי מענה לשון׳

אמר יצחק בן שלמה תחלת כל דבר׳ וראשית כל מעבר׳ לספר ולנצח׳ להלל ולשבח׳ לשם האחד והנעלם׳ אלה׳ים חיים ומלך עולם׳ הקדמון והרחמן המרחם׳ נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם׳ הוא ראוי למציאות׳ המלך הלובש עוז וגיאות׳ המתנשא בתכלית הנשיאות אשר לא נסמך לזולתו׳ ואין אפשרות במציאותו׳ חי העולם וצורתו׳ משל הכל בגבורתו׳ ואין חקר לתבונתו׳ ולא ישיגהו מקרה ופגע׳ ולא עמל ולא יגיע׳ הוא סבת הסבות׳ רחוקות או קרובות׳ החכם בעצמו היכול בתעצומו׳ החפץ במהללו׳ גם בן ואח אין לו׳ ויאצל מכבודו אצלות נכבדת׳ בסוד עצמו עומדת׳ והם הצורות הנאהבות׳ ברום עולם נצבות׳ לאלפים ולרבבות׳ משיגות ח חפצו וכוחו׳ ואינם משיגים כבודו ועצומו׳ כי הוא מקומו של עולם ואין זולתו מקומו׳ ומשפיע על כל אדם׳ אשר בעפר יסודם׳ צורה נכבדת ורמה׳ היא היתרון אשר על יצורי האדמה׳ ומותר האדם מן הבהמה׳ היא הנפש המדברת׳ אשר באדם נזכרת׳ והיא תכלית עולם השפלים׳ כי היא כשארית והם כלים׳ לכן היא צריכה להלל׳ ולפני מלכה לעמוד ולפלל׳ כאשר כת׳ גדול העצה ורב העליליה׳ כל הנשמה תהלל יה׳ והאל ברחמיו ינקינו משגיאות׳ ויטהרנו מזדונות׳ ושגגות וחטאות׳ ככתוב שגיאות מי יבין וגומר׳ ואומר גם

׳ ומליצת יחזקאל בספר גדול בעצמה ׳ מלאה הנוצה אשר לו הרקמה ׃
ומלבד אלה משלים וחידות ׳ בדניאל איש חמודות ׳ ושאר משלי הנביאים וה
הקדמונים ׳ אשר ברוח הקודש לבושים ולנים ׳ וחידות חכמי הדורות ׳ אמרות
טהורות ׳ אך זה ראיתי ונתן אל לבי ׳ ורוח חדש נכון בקרבי ׳ וכתבתי ספר
משלים ׳ פרטים וכללים ׳ איש חיל ורב פעלים ׳ וחלקתיהו לה׳ שערים ׳ וכל
שער ושער לשני סדרי ׳ האחד כאילו מקשה והשני קראתיו בשם מחבר ומתרץ
׳ זה גודר וזה פורץ ׳ השער הראשון במהלל השכל והחכמה ׳ לתת לפתאים
ערמה ׳ השער השני במהלל התשובה ׳ ודרך התשובה השער
השלישי במהלל העיצה הנכונה ׳ בדעת ותבונה ׳ השער הרביעי
במהלל הענוה ׳ מקל וחומר וגזרה שוה ׳ השער החמישי במהלל היראה
הנוראה ׳ השארית הנמצאה ׳

אלה הם השערים ׳ בכל אדם נזכרים ׳ כי הם דומין לה׳ חושים ׳
אשר למלחמת השכל חשים ׳ והמה מחשים ׳ ודמיון לה׳ כיתות פנימיות ׳
אשר במוח מצוית ׳ וצריך השכל אל נכון להשיבם ׳ והוא נלחם בם ׳ ולכן חברתי
בשני דמיונים כל שער ושער ׳ למען יבין כל זקן ונער ׳ כי האחד חסרון והשני
מעלה ׳ אילת אהבי ויעלה ׳ והשני דומיונו ׳ איש פי מהללו ישמור ׳ שני אנשי מרגלי
וחרש לאמר ׳ ולמען לא יהיה בחיבורי הלך ׳ אומר אני מעשי למלך ׳ וראיתי
לצייר בו צורות ׳ להבין ולהורות ׳ לשקוד בו הקטנים ׳ וינוחו ביופיו המעונים ׃
ואולי ימשכו לבם אל העיקר ׳ כתלמוד הבקר ׳ ויסיר מלבם ספרי מרוס ׳ ומיני
ואפיקורוס ׳ והנני מתקנם לפניכם רבותינו ׳ וזרע הקדושים אבותינו ׃ אחינו
אנשי גאולתינו ׃ העוטים מעטה תהילה ולבוש מלכות ׃ ראוי לדון אותי לכף זכות ׳
ויהיה אור שבחכם בשמים עדי ׳ והוד חכמתכם במרומי סהדי ׳ יקדמוני ביום
אידי ׳ ושגאותי תיישרו ותעירו ׳ ואבן נגף מלשוני תסירו ׃ והביטו אל משלי
בעין צנוה ׃ ונפש רצויה שוה ׳ כאשר למדתוני להיות כל מבין וסבר ׃
כענוים במדבר ׳ ואל תדינוני בהכמתכם לעזות מצח ׃ כי לא בחרון
׳ יודע קצח ׳ כי בעונותי אם קריתי לא שניתי ׳ ואוזן אל חכמה לא הטתי ׳
כי הזמן בזדוני הכיאני ואל בית הנדוד הביאני ׳ אך עתה הלאני ׳ והרחיק
ממני ׳ כל חבר וכל ריע ׳ ולא השיב ידו מבלע ׳ ויעשוק חילי ושכלי מאויי
נפשי ושכלי ׳ ונתרח׳ העושק ונשא׳ העשוק ׳ כסתלק החושק ונשאר החשוק ׳ ואכינפרד
יבקש לתאוה ׳ דרך חברה ואהבה ׳ ולא מצאתי איש מעדדי ׳ מחזיק עמי בנדודי

זה ספר משל הקדמוני

יין רקח ועסיס רמוני ׳ יושבת בשבת תחכמוני ׳ וסבת הראותו ׳ ביום העלותו ׳
להיות בחדרי קדש יסודותיו׳ ולהודיע מעלת קדש הנקייה ׳ולשון גדולתה יפיפיה׳
להגיד מהללה ונבי עדיה׳ להראות העמים והשרים את יופיה׳ ומפני אשר ראיתי
רבים מהמון העם ׳אשר זהב המליצה בפיהם יועם׳ בהשתדלם בספרי מינים ׳
ובחכמת יונים ומשלי הנרים והעמונים ׳ובלים שונים ׳ ואען להם ואומר ׳ ולבי
נדהם ונמר ׳ אני אמרתי אלהי אתם ׳ וממחצב הקדש חוצבתם ׳ וממקבת אור
נוקרתם ׳ ולמה מעלתם ׳ והשימותם חמדת קהלי ׳הלא כבני כושיים אתם לי ׳
וכילדי קטורה עיפה ואפר משליכם כאפר ותשליכו אחרי גיוכם כל תורת
ותבו׳ וכל לשון מחמד׳ ונזירה שוה ׳ המעונגה והנאוה ׳ ויענו ויאמרו אלי בנפש
מרה׳ ודעת חסירה׳ לתורה ולתעודה חתום תורה׳ די לנו בק״ש בעונתה׳ ותפלה
בתקנתה ׳ כי המקרים הזידונו וירעו אותנו המצרים ויענונו ׳ ונמצא תנחומים׳
ללכת כדהמים ׳ בספר הקמים ׳ ודברי הימים ׳ כי משל התורה נסתרים ׳ומכל
פינ׳ נשמרים ׳ ודיני עמוקים ׳ כולם צדיקים ׳ ונכת אלם רחוקים ׳ ואיך
יהיה שמועה או אגדה ׳ אשר לא יעדה ׳ ובמה יזכה אל החידה , אשר עדי הבין
לא עדה׳ ואשר לא צדה ׳ ובשמעי דבריהם ׳ מחלתם וציריהם ׳כתגלגל עליהם
מדת רחמי ׳ יחד נכמרו ניחומי ׳ ואומר להם שמעו שמוע ׳ותמצאו לנפשכם
מרגוע׳ שמועה טובה תדשן ׳ כל כדהם ויען ׳ כי משכת מחלתו תעירהו ׳
גתרדמת תאותו תסירהו ׳ ומשבויי הדמיון חפשי תשלח ׳ ולבות הזדים בחיכם
תפלח ׳ ונפש דודים בדעתה תשמח ׳ הנני בורא חדשה עתה תצמח ׳ ותראו
משל וחידה ׳להיות לי לעדה ׳ועתה סלו סלו המסילה ׳ בחרו לכם לשון ותלה׳
קחו לכם משל הקדמוני ׳ חמדת זהבי וחשק מטמוני ׳ ותמצאו משלי חול תלים
על גבו ׳ ורמז פניני ותבונה בקרבו ׳ ודברי קדש ותורה סגורים בלבו ׳ומלאכי
אלהים עולים ויורדים בו׳ והתבוננו לכם בכל יום ובכל חדש ׳ בחולין שנעשו
על טהרת קדש ׳ והנה הוא מתואר אל החיות ׳ ואל העופות המדבריות׃
ולשאר בעלי חיים׳ השוכנים באיים ׳ולא נשענתי על המאמרים׳ אדוס ויסתע׳
מואב והגרים ׳ולא על משליהם הקדמונים ׳על הראשונים והאחרונים אף
אם קדמוני קדימה בזמן ׳ לא קדמו תורה ותלמוד כאמן ׳ אמנם נשענתי על
דברי הנביאים ומעשיהם הנוראים ׳ ומשליהם הנוראים והנפלאים ׳ ומעשה
ידי אומן חלאים ׳ כאשר מצינו יותם בן ירובעל ׳ יום גבורה קנאתו ומשל ׳ כ
בת׳ משלי׳ כמלבי׳ יהלך הלכו העצי׳ ׳ וחידת ישעיהו ונואמו ׳ שירת דודי לכרמו ׳

אנוש. שלח תשורת חן כלולה: לרבותיו דמות מנחה בלולה
שמו יצחק אשר חשקו להלך: נתיב יושר ואורח דת. סלולה
והנו אל שלמה בן זקונים: ושם ושאר ונין ואבי סגולה

לב אדם יחשב דרכו וה׳ יכון צעדו

קומו רעים בואו שועים עיר שעשועים בית ארמו ני
וראו נירי זרע שירי גשם סתרי טל חרמו ני
נועם חלקי וכלי נשקי חמדת חשקי טוב מטמו ני
ספר יבנה מגדל מענה מקל לבנה לוז ערמו ני
חידה יאצל כי יתנצל נפשו יצל מיד מו ני
עז כלביא כי הוא יחביא שיר מחצבי בין עמו ני
שירו יאמר שירכם יזמר תימן אומר נין אדמו ני
ובכל עבר פתחו קבר על בן עבר נין אלמו ני
משים אגמון ערך רימון מעריך פעמון אל פעמו ני
וביום סגריר חשך שפריר כי השוה ריר אל חלמו ני
לכן אם עז לב עם נועז לבו כן עז בן שלמו ני
על כן זדים תהיו נדים ישתו דודים יין רמו ני
ספר ידרוש כי הוא הראש אחד קדוש אל פמלו ני
משגב נכשל. מעון נחשל. חידה משל הקדמו ני

Della Libreria

Izchak ibn Sahula - Meshal ha Kadmoni
(favola degli antichi)

S. l., s. a. [ca. 1490]

Ediz. Soncinana

656